

Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet

Betänkande av Agenda 2030-delegationen

Stockholm 2019

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2019:13

SOU och Ds kan köpas från Norstedts Juridiks kundservice.
Beställningsadress: Norstedts Juridik, Kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@nj.se
Webbadress: www.nj.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Norstedts Juridik AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

En kort handledning för dem som ska svara på remiss.

Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet

Omslag och illustrationer: The New Division

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2019

ISBN 978-91-38-24909-3

ISSN 0375-250X

Till statsrådet Isabella Lövin

Regeringen beslutade den 10 mars 2016 att tillsätta en kommitté i form av en nationell delegation för att stödja och stimulera Sveriges genomförande av Agenda 2030 (dir. 2016:18). I tilläggsdirektiv den 26 januari 2017 (dir. 2017:8) beslutade regeringen om en justerad tidplan för delegationens delredovisningar samt att delegationen, utöver de ursprungliga direktiven, i sin slutredovisning ska lämna förslag till hur arbetet med att genomföra Agenda 2030 fortsättningsvis ska bedrivas. Kommittén har tagit namnet Agenda 2030-delegationen.

Som ordförande i delegationen förordnades fr.o.m. den 17 mars 2016 människorättsjuristen Parul Sharma. Som ledamöter i delegationen förordnades samma dag Johan Hassel, Mattias Klum, Ingrid Petersson, Johan Rockström, Johanna Sandahl och Ida Texell. Parul Sharma och Mattias Klum entledigades på egen begäran från sina uppdrag den 1 januari 2018. Johan Hassel entledigades på egen begäran den 12 april 2018.

Som ny ordförande för delegationen förordnades fr.o.m. den 1 mars 2018 tidigare ledamoten och generaldirektören för forskningsrådet Formas Ingrid Petersson. Som nya ledamöter förordnades fr.o.m. den 17 april 2018 Henrik Henriksson, Mikael Karlsson, Ulrika Liljeberg, Olle Lundberg, Veronica Magnusson, Hannah Stanton och Katrin Stjernfeldt Jammeh. Liza Jonson förordnades som ledamot fr.o.m. den 15 maj 2018.

Som sakkunniga i delegationen förordnades från Miljö- och energidepartementet fr.o.m. den 14 september 2016 t.o.m. den 26 januari 2018 Emilia Högquist och fr.o.m. den 26 januari 2018 Ann-Sofie Löth. Från Utrikesdepartementet förordnades fr.o.m. den 14 september 2016 t.o.m. den 22 december 2017 Cecilia Chroona, fr.o.m. den 22 december 2017 t.o.m. den 18 oktober 2018 Kajsa B Olofsgård och fr.o.m. den 19 oktober 2018 Magnus Lennartsson. Från Finansdepartementet förordnades fr.o.m. den 14 september 2016 t.o.m. den

18 september 2017 Ylva Tålander, fr.o.m. den 19 september 2017 t.o.m. den 11 februari 2019 Lars Bryntesson och fr.o.m. den 12 februari 2019 Sara Jendi Linder.

Som huvudsekreterare till delegationen anställdes fr.o.m. den 1 juni 2016 Katarina Sundberg. Som sekreterare anställdes fr.o.m. den 22 augusti 2016 Kristin Frilund, fr.o.m. den 29 augusti 2016 Susanna Norberg, fr.o.m. den 5 december 2016 t.o.m. den 31 mars 2018 Julius Kramer, fr.o.m. den 9 januari 2017 t.o.m. den 9 juli 2017 Camilla Rydstrand, fr.o.m. den 15 januari 2017 Jonas Frykman, fr.o.m. den 23 januari 2017 Hanna Nelson, fr.o.m. den 1 april 2018 Kajsa Lindberg, fr.o.m. den 18 oktober 2018 Kajsa B Olofsgård och fr.o.m. den 1 december 2018 Marie Uhrwing. Mellan den 15 mars 2017 och den 31 maj 2017 bistod handläggare Helena Looström Urban från Naturvårdsverket.

Under perioden den 11 mars 2016 till den 21 januari 2019 hade statsrådet Ardalan Shekarabi det nationella samordningsansvaret för Agenda 2030. I samband med regeringsförklaringen den 21 januari 2019 övergick det nationella samordningsansvaret av Agenda 2030 till statsrådet Isabella Lövin.

Agenda 2030-delegationen lämnar härmed över sitt betänkande *Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet*. Utredningens uppdrag är härmed slutfört.

Stockholm i mars 2019

Ingrid Petersson

Henrik Henriksson

Liza Jonson

Mikael Karlsson

Ulrika Liljeberg

Olle Lundberg

Veronica Magnusson

Johan Rockström

Johanna Sandahl

Hannah Stanton

Katrin Stjernfeldt Jammeh

Ida Texell

/Katarina Sundberg
Kristin Frilund
Jonas Frykman
Kajsa Lindberg
Hanna Nelson
Susanna Norberg
Kajsa B Olofsgård
Marie Uhrwing

Innehåll

17 mål för hållbar utveckling	12
Sammanfattning	15
Summary	27
1 Författningsförslag.....	39
1.1 Förordning om ändring i Myndighetsförordning (2007:515)	39
1.2 Förordning om ändring i Kommittéförordning (1998:1474)	40
2 Delegationens uppdrag och genomförande	41
2.1 Delegationens uppdrag	41
2.2 Delegationens tolkning och genomförande av uppdraget	42
3 Agenda 2030 och hållbar utveckling	47
3.1 En global handlingsplan för omställning till hållbar utveckling	47
3.2 Agendans beståndsdelar	49
3.3 Agenda 2030 – ett ramverk för hållbar utveckling.....	53
3.4 Arbetet med hållbar utveckling i Sverige fram till i dag	56

4	Sveriges åtagande kräver handling	59
4.1	Sveriges omställning till ett modernt och hållbart välfärdssamhälle	59
4.2	Att använda kraften i ordinarie processer för handling	67
4.3	Förslag för att förstärka kapaciteten i ordinarie processer	71
5	Riksdagen beslutar om mål och ramar	75
5.1	Riksdagsbundet mål för genomförandet av Agenda 2030	75
5.2	Agenda 2030 i den statliga budgeten	80
6	En kommitté för förslag och uppföljning	83
6.1	En Agenda 2030-kommitté t.o.m. 2030	83
7	Stärkta förutsättningar för staten	89
7.1	Agenda 2030 i det förvaltningspolitiska målet	89
7.2	Ansvar för hållbar utveckling i myndighetsförordningen	91
7.3	Stärkt samordningskapacitet för genomförandet av Agenda 2030	96
7.4	Stärkt kunskap i statsförvaltningen	98
7.5	Hållbar upphandling i staten	100
7.6	Hållbar utveckling i de offentliga utredningarnas arbete...	102
8	Behovet av kunskap, forskning och innovation	105
8.1	Agenda 2030 i finansieringen av forskning och innovation	105
8.2	Stärk kompetensen om hållbar utveckling hos dagens och morgondagens yrkesverksamma	111
8.3	Stärk barns och ungas kunskap om Agenda 2030	112

9	Stärkta förutsättningar för lokal och regional nivå	115
9.1	Genomslaget för Agenda 2030 behöver stärkas i fler kommuner och landsting.....	115
9.2	Ett handslag mellan regeringen och SKL	117
9.3	En regional tillväxt som bidrar till hållbar utveckling	121
9.4	Länsstyrelsens roll och regional samverkan i arbetet med Agenda 2030.....	123
9.5	Hållbar upphandling i kommuner och landsting	125
10	Forum för dialog.....	127
10.1	Nationellt Agenda 2030-forum.....	127
10.2	Regionala Agenda 2030-forum.....	129
11	Näringslivets roll i genomförandet	133
11.1	Näringslivet som aktör för genomförandet av Agenda 2030	133
11.2	Att skapa förutsättningar för näringslivets bidrag – behov av långsiktighet och dialog	134
11.3	Resursmobilisering för omställning.....	135
11.4	Privata beställare, leverantörer och offentlig upphandling.....	136
11.5	Långsiktiga spelregler som grund för näringslivets investeringar	137
11.6	En tydlig förväntan på efterlevnad av internationella riktlinjer.....	138
11.7	Förstärkt lagstiftning om mänskliga rättigheter och utökad hållbarhetsrapportering	139
11.8	Ett globalt partnerskap	141

12	Arbetsmarknadens parter roll i genomförandet.....	145
12.1	Arbetsmarknadens parter bidrar i omställningen till en hållbar utveckling	145
12.2	Rollen som kunskapsförmedlare	148
12.3	Värna den svenska arbetsmarknadsmodellen och verka för social dialog och anständiga arbetsvillkor....	148
13	Civila samhällets roll i genomförandet.....	151
13.1	Civila samhällets aktörer.....	151
13.2	Civila samhället och Agenda 2030.....	152
13.3	Bidragsgivning som del av genomförandet	154
13.4	Öka långsiktigheten vid bidragsgivning.....	156
13.5	Civila samhället som genomförare av centrala samhällsfunktioner	157
13.6	Stå upp för rätten att organisera sig	158
14	Den värld agendan verkar i och Sveriges aktiva bidrag .	161
14.1	Utmaningar kräver handling och åtgärder som ger effekt	161
14.2	Politiska åtgärder och insatser ger effekt.....	162
15	Att kommunicera Agenda 2030.....	167
15.1	Att kommunicera och tillgängliggöra information om genomförandet av Agenda 2030.....	167
15.2	Kommunikation till grund för folkbildning om Agenda 2030	169
15.3	Fördjupad analys om digital plattform.....	170
16	Samlad konsekvensanalys.....	173
16.1	Sammanfattande bedömning	173

16.2	Konsekvenser av förslagen om att riksdagen beslutar om mål och ramar	176
16.3	Konsekvenser av förslaget om en kommitté för förslag och uppföljning	178
16.4	Konsekvenser av förslagen om stärkta förutsättningar för staten.....	180
16.5	Konsekvenser av förslagen om behovet av kunskap, forskning och innovation	182
16.6	Konsekvenser av förslagen om stärkta förutsättningar för lokal och regional nivå.....	184
16.7	Konsekvenser av förslagen om forum för dialog	186
16.8	Konsekvenser av förslaget om näringslivets roll i genomförandet	188
17	Författningskommentar	191
17.1	Ansvar för hållbar utveckling i myndighetsförordningen (2007:515).....	191
17.2	Hållbar utveckling i de offentliga utredningarnas arbete (1998:1474)	192

Bilagor

Bilaga 1	Kommittédirektiv 2016:18	195
Bilaga 2	Kommittédirektiv 2017:8	203
Bilaga 3	Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling	205

17 mål för hållbar utveckling

Mål 1. Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt

Mål 2. Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk

Mål 3. Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar

Mål 4. Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

Mål 5. Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt

Mål 6. Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla

Mål 7. Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla

Mål 8. Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla

Mål 9. Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation

Mål 10. Minska ojämlikheten inom och mellan länder

Mål 11. Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara

Mål 12. Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster

Mål 13. Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser

Mål 14. Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling

Mål 15. Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

Mål 16. Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva, och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer

Mål 17. Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling

Sammanfattning

I detta betänkande presenterar Agenda 2030-delegationen förslag och bedömningar för Sveriges fortsatta genomförande av Agenda 2030 för hållbar utveckling. Delegationen ser att regeringen med dessa förslag kan skapa goda förutsättningar att nå de mål som Sverige har förbundit sig till genom att anta agendan.

I svensk lagstiftning används i dag begreppet hållbar utveckling med både en bred innebörd som inkluderar de miljömässiga, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling och en specifik innebörd som fokuserar på den miljömässiga dimensionen. Delegationen använder genomgående begreppet hållbar utveckling med utgångspunkt i den breda innebörden, i enlighet med betydelsen i Agenda 2030.

Världens utmaning

Omställningen till en hållbar utveckling kräver handling globalt, nationellt, regionalt och lokalt. I Agenda 2030 understryks sambandet mellan olika nivåer och vikten av partnerskap mellan regering, näringsliv, forskningen, civilsamhället m.fl. Agendan betonar sambanden mellan olika politikområden och att alla politiska beslut av betydelse måste föregås av en analys av hur de påverkar arbetet för hållbar utveckling. I agendan uppmanas varje land att, utifrån egna förutsättningar och behov, formulera mål och vidta åtgärder som leder till såväl nationell som global måluppfyllelse.

Sveriges utmaningar

Inom flera politikområden är Sveriges uttalade ambitioner högre och riksdagsbundna mål mer ambitiösa än det som uttrycks i delmålen i Agenda 2030. Den genomgång av Sveriges riksdagsbundna mål som delegationen gjorde i mars 2018 visar att målen i de flesta fall väl motsvarar vad som uttrycks i agendans delmål. Inom många politikområden når dock inte resultaten upp till de svenska målsättningarna. Det behövs därför åtgärder inom flera politikområden för att gå från målsättningar till konkreta resultat.

Genomgången visade också att de riksdagsbundna målen ofta saknar formuleringar som uttrycker hållbar utveckling i agendans breda bemärkelse. Det är därmed svårt att utläsa vad den sammantagna effekten av de svenska målen blir utifrån ett hållbarhetsperspektiv. För att hållbar utveckling ska vara ett effektivt övergripande mål för *all politik* behövs det utvecklade former för samordning och styrning, samt ett ledarskap som agerar långsiktigt och flexibelt.

Agenda 2030 betonar nödvändigheten av alla samhällsaktörers delaktighet och att genomförandet är ett gemensamt ansvar. Agendan förutsätter förändrade förhållningssätt och beteenden på både individ- och samhällsnivå. Att utveckla och skapa former för dialog för att säkerställa bredd och långsiktighet behöver vara en del av arbetet med att genomföra agendan.

Det finns även behov av information och kommunikation om Agenda 2030. Det är en viktig del i att öka kännedomen och kunskapen om hållbar utveckling, liksom för att bibehålla och öka innovation, engagemang och förändrade beteenden i riktning mot hållbar utveckling.

Att stärka de ordinarie processerna

Delegationens förslag riktar sig till regeringen och, via regeringen, till riksdagen. Utgångspunkten för delegationen när den formulerat förslagen har varit att utgå från ordinarie processer eftersom dessa har stor potential och redan i dag är operativt pågående. Det är inom de centrala och ordinarie styrprocesserna i riksdagens och regeringens arbete – exempelvis riksdagsbeslut, arbetet med statsbudgeten, i kommittéväsendet och i myndighetsstyrningen – som delegationen

identifierat att det finns potential att förbättra och förstärka arbetet för att effektivt kunna genomföra arbetet med hållbar utveckling.

Fokus i delegationens förslag ligger på att förstärka och delvis rikta om redan existerande kapacitet. Syftet är att det inom det löpande arbetet ska skapas bättre förutsättningar att besluta om åtgärder som främjar hållbar utveckling och därmed bidra till genomförandet av agendan.

Samlat leder delegationens förslag till bättre förutsättningar att vidta åtgärder för att nå uppsatta mål och därigenom de åtaganden som Sverige gjort i och med agendan.

Delegationens förslag för långsiktighet, politisk förankring och stärkt genomförande av Agenda 2030

- Regeringen föreslår i en proposition till riksdagen ett mål för genomförandet av Agenda 2030. Därmed skapas förutsättningar för långsiktighet och starkast möjliga politiska förankring av Agenda 2030.
- Regeringen åtar sig att från och med budgetpropositionen för 2022 i en bilaga redovisa en nulägesanalys samt en samlad redovisning av regeringens arbete med Agenda 2030. Ekonomistyrningsverket bör ges i uppdrag att ta fram ett förslag på hur en sådan bilaga kan utformas.
- Regeringen tillsätter en kommitté med uppdrag att t.o.m. 2030 kontinuerligt ta fram underlag till regeringen i form av uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder för att genomförandet av Agenda 2030 ska drivas framåt. Förordnandena av kommitténs ledamöter bör tidsättas så att både kontinuitet och förnyelse uppnås.

Delegationens förslag för stärkta förutsättningar att arbeta med hållbar utveckling i staten

- Regeringen anger riktningen för statsförvaltningens arbete som helhet genom att i det förvaltningspolitiska målet göra ett tillägg om arbetet med att genomföra Agenda 2030.
- Regeringen tydliggör myndigheternas ansvar för hållbar utveckling genom ett tillägg i myndighetsförordningen (2007:515).

- Regeringen ger de statliga myndigheterna i uppdrag att aktivt ställa hållbarhetskrav vid offentlig upphandling och tillsätter en utredning inom Regeringskansliet för att ta fram en särskild förordning om hållbarhetskrav vid statliga myndigheters offentliga upphandling.
- Genom ett tillägg i kommittéförordningen (1998:1474) ger regeringen de offentliga utredningarna i uppgift att analysera konsekvenserna i förhållande till miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling. Regeringen bör även utreda hur stödet till de offentliga utredningarna kan utvecklas så att dessa ges tillräckliga förutsättningar att klara uppgiften.

Utöver dessa förslag gör delegationen bedömningen att regeringen bör stärka sin kapacitet att möta behovet av samordnad styrning i genomförandet av Agenda 2030. Dessutom bör regeringen systematiskt integrera kunskap om agendan i utbildningar för myndighetsledningar och anställda i Regeringskansliet.

Delegationens förslag för stärkt kunskap, forskning och innovation

- Inför nästa forskningsproposition ger regeringen i uppdrag till universitet och högskolor, forskningsfinansiärer och andra relevanta myndigheter att belysa forsknings- och innovationsbehov i relation till Agenda 2030.
- Inför kommande forskningsproposition utreder regeringen hur tvärdisciplinär kompetens kan stimuleras och premieras.
- Regeringen ger Universitetskanslersämbetet i uppdrag att göra en utvärdering av universitetens och högskolornas arbete för att leva upp till högskolelagens krav på att främja hållbar utveckling i undervisningen.
- Regeringen ger Skolverket i uppdrag att ta fram ett förslag avseende innehåll, genomförande och finansiering av kompetenshöjande och stödjande åtgärder för pedagoger och skolledare om lärande för hållbar utveckling och hur genomförandet av utbildningen ska samordnas. Skolverket bör i samverkan med Skolinspektionen även få i uppdrag att följa upp hur utbildning för

hållbar utveckling tillämpas i för-, grund- och gymnasieskolor i Sverige.

Utöver dessa förslag gör delegationen bedömningen att regeringen i kommande forskningspropositioner bör prioritera utmaningsdriven forskning och innovation inom områden som bidrar till omställning till hållbar utveckling i linje med Agenda 2030. Regeringen bör också i kommande forskningsproposition särskilt belysa vikten av forskningssamarbete med de utvecklingsländer som har störst utmaningar att genomföra Agenda 2030.

Delegationen gör även bedömningen att regeringen bör verka för att utformningen av EU:s ramprogram för forskning och innovation stödjer Agenda 2030, samt att forskningsfinansiärer i högre grad än i dag bör samarbeta och klassificera ansökningar om medel för forskning och innovation i relation till målen i Agenda 2030.

Stärkta förutsättningar för lokal och regional nivå

En stor del av ansvaret för de åtgärder som bidrar till genomförandet av Agenda 2030 ligger på kommuner och landsting. Delegationen anser att det är angeläget att Agenda 2030 och hållbar utveckling får ökat genomslag i kommuner och landsting samt att agendan integreras i ordinarie styrning och ledning. Som ett led i genomförandet är det angeläget att kommuner och landsting fullt ut använder den potential för hållbar utveckling som finns inom ramen för offentlig upphandling och att Upphandlingsmyndigheten har kapacitet och resurser att ge ett tillräckligt stöd.

Delegationens förslag för stärkta förutsättningar på regional och lokal nivå

- Regeringen ingår ett handslag med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) med en gemensam programförklaring för det fortsatta genomförandet av Agenda 2030 på lokal och regional nivå. Handslaget bör ta sin utgångspunkt i delegationens förslag till riksdagsbundet mål för Agenda 2030. Inom ramen för handslaget bör parterna utveckla lämpliga former för kunskapsförmedling och kunskapsspridning till stöd för genomförandet av agendan.

- Regeringen tydliggör i en proposition till riksdagen ansvaret för hållbar utveckling i det regionala tillväxtarbetet genom ett tillägg i målet för regional tillväxtpolitik.
- Regeringen ger länsstyrelserna i uppdrag att, i samverkan med andra aktörer inom länen, verka för att målen i Agenda 2030 nås samt att sprida information om arbetet med Agenda 2030 på lokal och regional nivå.

Alla aktörers delaktighet

Genomförandet och uppföljningen av Agenda 2030 förutsätter att alla samhällssektorer och aktörer är engagerade och samverkar om problemformuleringar, lösningar, uppföljning och utvärdering. Genom att skapa öppna och återkommande forum för samverkan och dialog säkerställer regeringen att den får ett komplett och väl förankrat underlag för sitt arbete med genomförandet av agendan.

Delegationens förslag om forum för dialog

- Regeringen arrangerar ett nationellt Agenda 2030-forum för att förankra rapporteringen och inhämta kunskap från olika sektorer och aktörer inför de tillfällen Sveriges lämnar en fördjupad nationell rapportering om genomförandet av Agenda 2030 till FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling (HLPF). Deltagarna i forumet bör representera en bredd av sektorer och aktörer, i synnerhet barn och unga samt de som traditionellt sett har svårt att få tillgång till ordinarie samråd.
- Regeringen ger länsstyrelserna i uppdrag att arrangera regionala Agenda 2030-forum för olika sektorer och aktörer på lokal och regional nivå. Forumen bör genomföras i samverkan med landstingen och i samråd med kommuner och andra relevanta aktörer på lokal och regional nivå.

Näringslivets roll i genomförandet

En förutsättning för omställningen till en hållbar utveckling är ett väl fungerande näringsliv med hållbara affärsmodeller. Detta förutsätter i sin tur långsiktiga spelregler och dialog.

Delegationen gör bedömningen att regeringen bör uppmuntra nya samarbetsformer genom att bjuda in företag och representanter för näringslivets organisationer till en strukturerad kontinuerlig dialog för att diskutera hur näringslivet kan bidra till hållbar utveckling i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang. Nya samarbetsformer mellan det offentliga, näringslivet och forskningen bör även uppmuntras för att främja innovation och mobilisera resurser.

Upphandling och hållbarhetsrapportering är viktiga verktyg för att styra mot hållbar utveckling. Delegationen ser att det finns behov av att tydliggöra möjligheten att genomföra hållbara upphandlingar. Regeringen bör också ha en fortsatt dialog med samhällets aktörer kring om det finns skäl att införa krav på utökad hållbarhetsrapportering. Småföretagens särskilda utmaningar bör beaktas.

Delegationen anser att svenska företag ska efterleva internationella riktlinjer för hållbar utveckling och att det är viktigt att regeringen fortsatt uttrycker en sådan förväntan. Företag med en framgångsrik hållbarhetsagenda bör lyftas fram som goda exempel i handels- och investeringsfrämjandet och Sida bör få ett fortsatt uppdrag att underlätta engagemang för hållbar utveckling inom näringslivet.

Delegationens förslag för näringslivets roll i genomförandet

- Regeringen tillsätter en utredning om en förstärkt nationell lagstiftning för företag och mänskliga rättigheter i enlighet med de internationella konventioner och riktlinjer som Sverige ratificerat. Utredningen bör ta hänsyn till hur svenska företag påverkas av andra internationella regelverk och andra länders lagstiftning. Om utredningens förslag blir att införa skärpt svensk lagstiftning bör Sverige även verka för motsvarande skärpning inom EU och det internationella samfundet.

Arbetsmarknadens parter roll i genomförandet

Den svenska arbetsmarknadsmodellen har lett fram till stora framsteg vad gäller stabilitet på arbetsmarknaden och ekonomiska och sociala villkor för arbetstagare i Sverige. Den har en betydelsefull roll i det svenska genomförandet av Agenda 2030 och arbetsmarknadens parter är viktiga aktörer för Sveriges omställning till ett hållbart välfärdssamhälle.

Det är angeläget att ambitionen bland arbetsmarknadens parter höjs inom områden som har bäring på hållbar utveckling. För att möta det starka trycket för att nå klimatmålen kan parterna spela en avgörande roll för att skapa goda förutsättningar för omställning, t.ex. genom att sluta omställningsavtal och enas om insatser för kompetensutveckling. Parterna har även en viktig roll när det gäller att sprida kunskap om Agenda 2030 och hållbar utveckling till arbetstagare och arbetsgivare.

Sveriges modell för social dialog innebär möjligheter att ta en ledande roll i dessa frågor på global nivå och i det multilaterala samarbetet. Delegationen bedömer att det är viktigt att regeringen fortsatt värnar den svenska arbetsmarknadsmodellen och verkar för anständiga arbetsvillkor och social dialog inom EU och internationellt.

Civila samhällets roll i genomförandet

Ett självständigt, öppet och livskraftigt civilsamhälle är en hörnsten i ett demokratiskt samhälle och en förutsättning för omställning till hållbar utveckling. Regeringen bör fortsatt verka och stå upp för att stärka de medborgerliga och politiska rättigheterna, inklusive rätten att organisera sig, i alla länder.

I Sverige bidrar det civila samhällets organisationer till genomförandet av agendan genom samverkan sinsemellan samt med kommuner, landsting, statliga myndigheter, näringslivet och forskningen. Den statliga bidragsgivningen och bidrag från kommuner och landsting till civila samhällets organisationer är viktiga medel för genomförandet av Agenda 2030. Det är angeläget att bidragsgivningen är långsiktig för att på bästa vis möjliggöra en hållbar verksamhet.

Civila samhällets aktörer är viktiga genomförare av många centrala samhällsfunktioner, bland annat inom välfärdsområdet, men även för att skydda och bevara naturresurser. Det är därför viktigt att främja

och underlätta för samverkan mellan det offentliga och civila samhället, exempelvis genom idéburna offentliga partnerskap (IOP).

Att kommunicera Agenda 2030

Regeringen och de statliga myndigheterna bör kommunicera och tillgängliggöra hur den egna verksamheten bidrar till genomförandet av Agenda 2030. Det skapar förutsättningar för olika samhällsaktörer och för enskilda att förhålla sig till pågående arbeten. Det kan också skapa tillfällen till samverkan mellan myndigheter.

Öppen och saklig kommunikation bidrar till såväl ökad kunskap hos enskilda, som till delaktighet i samhället. Genom den statliga bidragsgivningen bör regeringen möjliggöra för civila samhället att verka som folkbildare för agendan.

Världens möjlighet

Den globala utvecklingen går i både positiv och negativ riktning. De utmaningar världen står inför kräver handling som leder till förändring. De politiska åtaganden och överenskommelser som följs upp har visat sig ge effekt. När viljan finns och länder enas, eller när breda och långsiktiga överenskommelser kan nås mellan och inom länder, kan en verklig samhällsomställning åstadkommas.

I jämförelser av resultat och förutsättningar att nå målen i Agenda 2030 kommer Sverige väl ut. Det finns samtidigt flera områden med stora utmaningar nationellt sett. Utifrån de internationellt sett gynnsamma förutsättningarna har Sverige ett stort ansvar att bidra till agendans globala genomförande. Sverige bör därför fortsatt vara pådrivande i EU och i internationella organ för ett ambitiöst globalt genomförande.

Delegationens förslag och bedömningar syftar till att stärka kapaciteten att genomföra agendan ur ett nationellt perspektiv, men också att bidra till det globala genomförandet. Genom att vidta åtgärder som stärker den egna kapaciteten får Sverige ytterligare stärkt förmåga att bidra till agendans genomförande globalt och därigenom ta ett verkligt ledarskap i arbetet för hållbar utveckling.

Konsekvenser av förslagen – och av att inte agera

De utmaningar Sverige och världen står inför gällande t.ex. klimatförändringar och ojämlikhet är förenade med stora samhällskostnader. Så stora kostnader att Sverige inte har råd att *inte* agera. Samtidigt innebär åtgärderna inom ramen för agendan stora möjligheter att skapa positiva effekter inom flera områden, exempelvis bättre hälsa och miljö, samt ökad sysselsättning. För många företag innebär ett integrerat hållbarhetsarbete i kärnverksamheten konkurrensfördelar och långsiktig lönsamhet. Enligt FN kommer genomförandet av Agenda 2030 kräva enorma investeringar. FN menar samtidigt att dessa resurser redan existerar och att lösningen är att rikta resurserna så att de styr mot hållbar utveckling.

Det snabbaste och mest effektiva sättet att genomföra Agenda 2030 och nå den omställning som krävs är att använda kraften i ordinarie processer. Agenda 2030 och hållbar utveckling måste integreras i den dagliga verksamheten och kan inte vara ett projekt vid sidan av.

Delegationens förslag är utformade för att förstärka arbetet inom de redan resurssatta ordinarie processerna. Förslagen i sig innebär inte några konsekvenser för de ekonomiska ramar som statsförvaltningen har att verka inom, men på flera områden kommer det krävas omprioriteringar och att medel riktas om. Det är de beslut om åtgärder som sedan tas inom de förstärkta ordinarie processerna som leder till den verkliga omställningen. Denna omställning kommer i flera fall att behöva få kosta, eftersom kostnaden för att inte ställa om kommer att vara större.

Flera av delegationens förslag syftar till att stärka kapaciteten att ta fram välgrundade förslag på åtgärder. Åtgärderna måste analyseras utifrån kostnadseffektivitet och måluppfyllelse, vilket ofta kräver uppföljning, utvärdering och analys. Ibland krävs att nya beslut tas då en åtgärd visar sig inte ha önskad, eller tillräcklig, effekt.

I kostnadseffektivitet och måluppfyllelse måste även vägas in långsiktiga effekter och kostnader av att avstå från en åtgärd. Åtgärder som i förlängning kan riskera att leda till flerfald högre kostnader eller oåterkalleliga förändringar för framtida generationer. Att ta hänsyn till eventuella målkonflikter och ta tillvara potentiella synergier inom och mellan sakområden utgör också en viktig aspekt för att uppnå ett kostnadseffektivt agerande. Delegationens förslag syftar genomgående till att stärka kapaciteten att ta fram bättre underlag för att bedöma

vilka åtgärder som krävs och som i dag är mest kostnadseffektiva och leder till måluppfyllelse, för att därigenom driva arbetet för hållbar utveckling framåt.

Sammanfattningsvis konstaterar delegationen att de konkreta förslag som delegationen lägger i betänkandet inte medför några konsekvenser för de ekonomiska ramar som berörda delar av statsförvaltningen har att verka inom. Det inkluderar de medel som avsätts för kommittéväsendet, Regeringskansliet samt övriga myndigheters budgetramar. Däremot kommer det krävas omprioriteringar och att medel riktas om.

Summary

In this final report, the Swedish Delegation for the 2030 Agenda presents its proposals and assessments for Sweden's continued implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development. The Delegation believes that by implementing these proposals, the Government can create favourable conditions to achieve the goals that Sweden has committed to by adopting the Agenda.

In Swedish legislation, the term 'sustainable development' is used in two ways: one broader definition encompasses the environmental, social and economic dimensions of sustainable development, while a second, more specific definition, focuses on the environmental dimension. The Delegation consistently adheres to the broader definition, in accordance with the meaning of the 2030 Agenda.

A time of challenges – a time of opportunities

The transformation to sustainable development demands action at global, national, regional and local levels. The 2030 Agenda highlights the connection between different levels and the importance of partnership between government, business, research, civil society and others. The Agenda further highlights the interlinkages between different policy areas, underscoring that all political decisions must be preceded by a thorough analysis of their potential impact on sustainable development. The goals and targets in the Agenda are global and apply to all countries. The targets are defined as global and aspirational, with each country setting its own national targets, taking into account national circumstances. All countries are asked to act to achieve the goals both at national and global level.

Sweden's challenges

In several policy areas, Sweden's national objectives adopted by the Riksdag (Swedish Parliament) are more ambitious and far-reaching than the targets in the 2030 Agenda. In March 2018, the Delegation reviewed the existing national objectives adopted by the Riksdag. The review concluded that existing national objectives correspond well to the 169 targets in the 2030 Agenda. In many cases, however, the national objectives have not been achieved. Therefore, action is needed in several areas to move beyond goal-setting towards achieving concrete results.

The review also concluded that the national objectives often lack wording that specifically refers to the broader definition of sustainable development as defined in the 2030 Agenda. It is thus difficult to discern what the cumulative impact of the national objectives is in relation to sustainable development. New and improved forms of coordination and governance are needed, as well as a leadership that is agile and acts with the long-term results in mind. Only then can sustainable development be an effective overarching goal of all policies.

The 2030 Agenda highlights the importance of the participation of all actors in society and that implementation of the Agenda is a shared responsibility. The Agenda requires changed behaviours at both individual and societal level. Efforts to improve and create platforms for dialogue to ensure active and long-term participation from multiple actors must be a priority in the efforts to implement the Agenda.

Information and communication about the 2030 Agenda is needed to increase awareness of and knowledge about sustainable development, and to maintain and increase innovation and engagement, and to create behavioural changes

Strengthening management and governance processes

The Delegation's proposals are directed at the Government and, indirectly through the Government, the Riksdag. The starting point for the Delegation's proposals has been to build upon existing management and governance processes and daily operations, since these are already ongoing and have a great potential to generate

impact. Thus, it is within these existing management and governance processes and daily operations of the Government and Riksdag – including national objectives adopted by the Riksdag, the central government budget, government inquiries and agency governance and operations – that the Delegation has identified the potential to improve and strengthen the work to effectively and successfully achieve sustainable development.

The proposals in this report focus on reinforcing and, to some extent, redirecting existing capacity with the aim of creating better conditions for making decisions that promote sustainable development, thus advancing the implementation of the 2030 Agenda.

Taken together, the Delegation's proposals will lead to better conditions to achieve existing goals and thereby also the commitments Sweden has made by adopting the 2030 Agenda.

The Delegation's proposals to promote long-term commitment, strong political support and a strengthened implementation of the 2030 Agenda

- The Government should submit a proposal to the Riksdag, in the form of a government bill, proposing that a national objective for the implementation of the 2030 Agenda, is adopted by the Riksdag. This will create conditions which promote long-term commitment and the strongest possible political support for the 2030 Agenda.
- Starting in the Budget Bill for 2022, the Government should present a status analysis in an annex, and a full account of the Government's work to implement the 2030 Agenda. The Swedish National Financial Management Authority should be instructed to develop a proposal on the specific details of the annex.
- The Government should appoint a committee of inquiry on the 2030 Agenda, with a mandate until 2030. The remit of the committee should be to follow up and review the implementation, and to develop policy proposals for advancing the implementation of the 2030 Agenda. The mandates of the members of the committee should be limited in time to ensure both continuity in the committee's work and renewal of members.

The delegation's proposals to strengthen the central government and public sector's capacity to work on sustainable development

- The Government should set the direction of the central government administration, by making an amendment to include the implementation of the 2030 Agenda in the administrative policy objective.
- The Government should clarify government agencies' responsibilities for sustainable development through an amendment to Government Agencies Ordinance (2007:515).
- The Government should instruct government agencies to impose sustainability requirements in public procurement processes. The Government should also appoint an inquiry within the Government Offices to draft a special ordinance on sustainability requirements in procurements by public authorities.
- Through an amendment to the Committee Ordinance (1998:1474), the Government should instruct government inquiries to analyse the consequences of their proposals in relation to the environmental, social, and economic dimensions of sustainability. The Government should also enquire how the support to government inquiries can be reinforced to ensure that they are given the means necessary to produce such analyses.

In addition to these proposals, the Delegation makes the assessment that the Government should strengthen its capacity for coherent governance, which is a prerequisite for the implementation of the 2030 Agenda. The Government should also systematically include the 2030 Agenda in all internal training courses for management at all government agencies, and for employees at the Government Offices.

The Delegation's proposals to enhance knowledge and strengthen research and innovation

- In preparation for the next national research bill, the Government should instruct universities and higher education institutions, research funding bodies and other relevant government

agencies to identify and highlight research and innovation needs in relation to the 2030 Agenda.

- In preparation for the next national research bill, the Government should investigate how to better stimulate and promote cross-disciplinary scientific knowledge.
- The Government should instruct the Swedish Higher Education Authority to evaluate the degree to which universities and higher education institutions live up to the Higher Education Act's requirements to promote sustainable development in education.
- The Government should instruct the Swedish National Agency for Education to develop a plan regarding the content, implementation and funding of skills enhancement and support measures to strengthen teachers' and school administrators' capacities to educate on sustainable development, and how this should be coordinated. The Agency should also be instructed, in collaboration with the Swedish School Inspectorate, to follow up how, and the degree to which, education for sustainable development is currently carried out in preschools, compulsory schools and upper secondary schools in Sweden.

In addition to these proposals the Delegation recommends that the Government give priority to areas that contribute to the transition to sustainable development, in line with the 2030 Agenda, in future national research bills. In the next research bill, the Government should also promote research collaboration and exchange with the countries facing the biggest challenges in implementing the 2030 Agenda, especially developing countries. The Delegation also suggests that the Government push to ensure that the next EU Framework for Research and Innovation supports the 2030 Agenda. Finally, national research bodies should strengthen their collaboration, and start assessing research and innovation funding applications in relation to the goals in the 2030 Agenda.

Enhanced opportunities at local and regional levels

Municipalities and county councils are responsible for many of the decisions and actions needed to implement the 2030 Agenda. The Delegation highlights how crucial it is for the 2030 Agenda and sustainable development to receive greater attention and impact in municipalities and county councils. To implement the 2030 Agenda, municipalities and county councils must utilise the potential for sustainable public procurement. The National Agency for Public Procurement must be given sufficient capacity and resources to provide the support.

The Delegation's proposal for enhanced opportunities at regional and local level

- The Government should enter into an agreement with the Swedish Association of Local Authorities and Regions (SALAR) by adopting a joint programme declaration for the continued implementation of the 2030 Agenda at local and regional levels. This agreement should be based on the Delegation's proposal for a national objective for the 2030 Agenda. Within the framework of the agreement, the parties should jointly develop suitable methods and tools for information dissemination and increasing knowledge about the 2030 Agenda.
- In a bill to the Riksdag, the Government should clarify the responsibilities for sustainable development in regional efforts to promote growth by making an addition to the objectives for regional growth.
- The Government should instruct county administrative boards to collaborate with other actors in their respective counties to ensure that the 2030 Agenda is achieved. They should also ensure that information on the progress of implementing the 2030 Agenda at local and regional level is easily assessable.

Participation of all actors

Implementation and follow-up of the 2030 Agenda can only be successful if all actors and sectors of society engage and collaborate. By creating forums for collaboration and dialogue, the Government can make sure it has well-founded solutions and a publicly supported basis for the implementation of the 2030 Agenda.

The Delegation's proposals for dialogue forums

- The Government should organise a national forum on the 2030 Agenda. This forum would be a platform for the Government to gather various actors' input for Sweden's Voluntary National Reviews (VNRs) to the High-Level Political Forum on Sustainable Development (HLPF). The participants should represent different sectors and actors. Children and young people, and those who traditionally are underrepresented in similar national forums should be invited to participate
- The Government should instruct county administrative boards to organise regional forums on the 2030 Agenda, with participation by representatives from different sectors and actors at local and regional level. These forums should be carried out in collaboration with the county councils and in consultation with municipalities and other relevant actors.

The role of business in the implementation

A thriving business sector, with sustainable business models, is essential to achieve the transformation to sustainable development. Long-term rules and regulations, and an open dialogue, are necessary to achieve this.

The Delegation makes the assessment that the Government should encourage new forms of collaboration by inviting businesses and representatives from the business sector to a structured dialogue, to discuss the role of business for sustainable development in Sweden, in the EU and at international level. New forms of collaboration between the public sector, business and research should also be encouraged to promote innovation and mobilise resources.

Public procurement and sustainability reporting are significant tools to steer towards sustainable development. The Government should continue its dialogue with different actors in society regarding whether there is a need to impose expanded sustainability reporting. The special challenges faced by small and medium-sized enterprises should be taken into consideration.

The Delegation believes that Swedish businesses must comply with international guidelines and regulations on sustainable development, and that the Government should continue to express that expectation. The Government should promote companies with sustainable operation models. Similarly, it is important that the Government extends the mandate of the Swedish International Development Cooperation (Sida) to create an enabling environment for businesses to engage in sustainable development

The Delegation's proposals for the role of business in the implementation

- The Government should appoint an inquiry on strengthened national legislation for business and human rights that fully respects the international conventions and guidelines that Sweden has ratified. The inquiry must take into consideration how Swedish companies are affected by other international regulations and other countries' national legislations. If the inquiry proposes a strengthened Swedish legislation, Sweden should also promote a similar legislation within the EU and at the international level.

The social partners contribute to the transformation to sustainable development

The Swedish labour market model has, over time, brought about significant improvements in labour market stability, and social and economic conditions for employees in Sweden. The model is important to Sweden's implementation of the 2030 Agenda, and the social partners are significant actors in Sweden's transition to a sustainable welfare society.

It is crucial that the social partners maintain the high level of ambition where it is currently high, while raising it where necessary. For

example, to respond to the considerable pressure to reach the climate objectives, the social partners can play a crucial role in creating good conditions for transition, including by adopting joint transitional agreements, and agreeing on terms for continued professional development. The social partners also have an important role in disseminating information and increasing knowledge about the 2030 Agenda among employees and employers.

The Swedish model for social dialogue also gives Sweden a unique opportunity to take a leading role in promoting these issues at global level and in multilateral cooperation. The Delegation considers that it is important for the Government to continue to promote the Swedish labour market model and actively work to protect decent work and social dialogue in the EU and internationally.

The role of civil society in the implementation

An independent, open and strong civil society is a cornerstone of democratic society, and is essential to achieve sustainable development. The Swedish Government should continue to promote and protect civil and political rights, including the right to organise, in all countries.

In Sweden, civil society organisations contribute to the implementation of the 2030 Agenda through collaborating among themselves and with municipalities, county councils, government agencies, the business sector and the research community. Government grants and grants from municipalities and county councils to civil society are important for the implementation of the 2030 Agenda. It is vital that such funding is long-term to enable more stable and sustainable operations.

Civil society organisations are providers of many key functions in society, for example welfare services, but also in protecting and preserving natural resources. Therefore, it is important to promote and enable collaboration between the public sector and civil society, for example through non-profit public partnerships.

Communicating the 2030 Agenda

The Government and government agencies should make information about their work on implementing the 2030 Agenda accessible to the public. This would enable different actors and citizens to stay updated and collaborate with government agencies. Such communication may also enable new or enhanced collaboration between different government agencies.

Open and factual communication can be a tool to strengthen individuals' knowledge and capacity to engage in the implementation of the 2030 Agenda. Through its provision of grants, the Government should make it possible for civil society to educate the public about the 2030 Agenda.

A great opportunity

The world is changing, in some ways for the better yet in other ways introducing new and difficult challenges. These global challenges demand action that leads to change. Political commitments and agreements that are followed up have proven over time to have a positive impact. Where there is a will, and countries unite to solve issues jointly, or where broad and long-term agreements are made between or within countries, real lasting change can be achieved.

Sweden has a favourable starting point for the implementation of the 2030 Agenda. At the same time, Sweden also faces important challenges. Based on Sweden's comparatively good conditions for achieving the 2030 Agenda, it has a responsibility to contribute to the global implementation of the Agenda. Sweden should therefore continue to push for the EU and international organisations to be ambitious and work to ensure a successful global implementation of the 2030 Agenda.

The Delegation's proposals and assessments aim to strengthen capacity to implement the 2030 Agenda at national level, but also to contribute to the global implementation of the Agenda. By acting to strengthen its own national capacity, Sweden will further be able to contribute to global implementation and thereby demonstrate real leadership.

Consequences of the proposals – and the cost of not taking action

The challenges facing Sweden and the world, including climate change and inequality, will be costly to tackle. However, the cost of not taking action is so high that Sweden cannot afford not to act. At the same time, the actions that must be taken to implement the 2030 Agenda are also an opportunity to generate positive impact within several policy areas, including good health and improved well-being, environmental protection, and lower levels of unemployment. For example an integrated sustainable business model will become a competitive advantage for many businesses, and generate long-term profitability. According to the United Nations, implementation of the 2030 Agenda will require massive investments. Yet, the UN also states that these financial resources already exist and that the solution is to direct them towards promoting sustainable development.

The fastest and most effective way to achieve the transformation that is needed is to use the power of existing management and governance processes and daily operations. The 2030 Agenda and sustainable development must become an integrated part of daily operations and not an add on.

The Delegation's proposals aim to enhance the work within existing management and governance processes and daily operations that are already funded. The proposals themselves will thus have no direct added cost, since they fit within the scope of the central government administration's existing financial frameworks. However, in some instances the proposals will require a shift in priority setting and re-direction of existing funds. It will be the decisions that are subsequently taken within the strengthened management and governance processes and daily operations that will result in the real transformation towards sustainable development. In several cases, shifting to sustainable development must be allowed to cost, since the cost of failing to make the shift to sustainable development would be much greater.

Several of the Delegation's proposals aim to strengthen capacity to propose well-founded actions. The proposals must be evaluated through a cost-benefit analysis, and at the same time an evaluation of whether the goals have been achieved. This requires follow-up, evaluation and analysis. As a result, sometimes decisions must be

changed, for example when an action does not have the desired effect or has insufficient effect.

Long-term effects and the cost of taking no action must also be factored in when considering the cost-effectiveness of a proposal. This includes proposals that could risk leading to higher costs long-term or irreversible consequences for future generations. It is also imperative to analyse potential conflicts between goals and harness potential synergies within or between different policy areas when calculating whether a certain proposal is cost-effective.

The Delegation's proposals all aim to enhance the capacity to produce a better basis for assessing which actions are necessary and most cost-effective as well as most likely to achieve the goals, and thereby advance the work of achieving sustainable development.

In conclusion, the Delegation's proposals in this final report can be funded within the existing budgetary framework. However, in some cases funding needs to be redirected and shifted towards sustainable development.

1 Författningsförslag

1.1 Förordning om ändring i Myndighetsförordning (2007:515)

Härigenom föreskrivs i fråga om myndighetsförordningen (2007:515) att 6 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Myndigheten ska verka för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.

Myndigheten *skall* fortlöpande utveckla verksamheten.

Myndigheten *ska* fortlöpande utveckla verksamheten.

Myndigheten *skall* verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet.

Myndigheten *ska* verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet.

Myndigheten *skall* tillhandahålla information om myndighetens verksamhet och följa sådana förhållanden utanför myndigheten som har betydelse för verksamheten.

Myndigheten *ska* tillhandahålla information om myndighetens verksamhet och följa sådana förhållanden utanför myndigheten som har betydelse för verksamheten.

Förordningen träder i kraft den 1 januari 2020.

1.2 Förordning om ändring i Kommittéförordning (1998:1474)

Härigenom föreskrivs i fråga om kommittéförordningen (1998:1474) att 15 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Om förslagen i ett betänkande har betydelse för den kommunala självstyrelsen, *skall* konsekvenserna i det avseendet anges i betänkandet. Detsamma gäller när ett förslag har betydelse för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags, för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

Föreslagen lydelse

15 §

Om förslagen i ett betänkande har betydelse för den kommunala självstyrelsen, *ska* konsekvenserna i det avseendet anges i betänkandet. *Därutöver ska det anges vilka konsekvenser förslagen har i förhållande till en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.* Detsamma gäller när ett förslag har betydelse för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags, för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

Förordningen träder i kraft den 1 januari 2020.

2 Delegationens uppdrag och genomförande

2.1 Delegationens uppdrag

Den 10 mars 2016 fattade regeringen beslut om direktiv till en kommitté i form av en nationell delegation för att stödja och stimulera Sveriges genomförande av Agenda 2030 (dir. 2016:18). Den 1 november 2016 lämnade delegationen en delredovisning av sitt uppdrag och begärde i samband med detta att tidsplanen för genomförandet av uppdraget skulle justeras.

Den 26 januari 2017 beslutade regeringen, genom tilläggsdirektiv (dir. 2017:8), att på delegationens begäran medge en justering av tidsplanen för genomförandet av uppdraget.

Enligt den justerade tidsplanen fick delegationen i uppdrag att:

- senast den 1 mars 2017 lämna förslag till åtgärder för att främja informations- och kunskapsspridning om hållbar utveckling, inklusive digitala lösningar,
- senast den 31 maj 2017 redovisa en översiktlig helhetsbild av i vilken utsträckning som Sverige uppfyller agendans mål och delmål, inklusive en redovisning av vilka områden som behöver stärkas samt ett förslag till en övergripande handlingsplan för Sveriges genomförande av agendan,
- senast den 1 mars 2018 lämna en delredovisning och vid behov lämna ytterligare förslag till åtgärder som bör komplettera den nationella handlingsplanen, samt
- senast den 11 mars 2019 lämna en slutredovisning av uppdraget samt lämna förslag till hur arbetet med att genomföra Agenda 2030 ska bedrivas i fortsättningen.

2.2 Delegationens tolkning och genomförande av uppdraget

Delegationens uppdrag har i huvudsak bestått av två delar. Den ena delen har varit att arbeta utåtriktat med att sprida kunskap och information, samt förankra Agenda 2030 för att stödja och stimulera det svenska genomförandet. Den andra delen av uppdraget har bestått av att utreda och ta fram förslag till en övergripande handlingsplan som innehåller såväl nationella som internationella perspektiv och åtaganden, samt redovisa inom vilka områden ytterligare åtgärder behöver vidtas för att Sverige ska kunna genomföra agendan nationellt och bidra till genomförandet av agendan på global nivå. I den senare delen har det även ingått att presentera förslag till ändamålsenliga former för uppföljning av genomförandet på lokal, regional och nationell nivå. Delegationen har haft i uppdrag att i sitt arbete beakta Agenda 2030 i sin helhet, inklusive Addis Ababa Action Agenda för utvecklingsfinansiering (Addis-agendan), som är en integrerad del av Agenda 2030.

Delegationen har tolkat uppdraget så att det är avgränsat till åtgärder som förbättrar möjligheterna att genomföra Agenda 2030 utifrån ett aggregerat perspektiv. Delegationen har inte, utöver nulägesanalysen i delegationens förslag till handlingsplan (se nedan), genomfört några utvärderingar inom enskilda sakområden av det arbete som hittills gjorts eller görs inom ramen för hållbar utveckling. Delegationen menar att sådana utvärderingar och analyser är nödvändiga i det fortsatta arbetet med att genomföra agendan, men har gjort bedömningen att det inte ryms inom ramarna för delegationens uppdrag.

Delegationens rapporter

Under arbetets gång har delegationen överlämnat fyra delredovisningar till regeringen; den 1 november 2016, den 1 mars 2017, den 31 maj 2017 och den 1 mars 2018.

- I delredovisningen den 1 november 2016 låg fokus dels på att sätta in Agenda 2030 i en svensk kontext, dels på att belysa vikten av en sammanhållen styrning och ledning i genomförandet.

- I delredovisningen den 1 mars 2017 redogjorde delegationen för ett antal utmaningar kopplade till kommunikation och Agenda 2030. Delegationen pekade bland annat på behovet av att skapa ett gemensamt svenskt narrativ och att förklara vad agendan innebär i relation till det arbete som redan pågår. Delegationen presenterade två förslag på åtgärder; en folkbildningskampanj och en digital plattform.
- Den 31 maj 2017 lämnade delegationen delredovisningen *I riktning mot en hållbar välfärd* som innehöll två delar; dels en nulägesbeskrivning, dels ett förslag till handlingsplan. Nulägesbeskrivningen inleddes med en översiktlig analys av i vilken utsträckning Sverige uppfyller målen i Agenda 2030. I förslaget till handlingsplan identifierades sex prioriterade områden inom vilka åtgärder behöver vidtas. Delegationen presenterade även ett antal åtgärdsförslag med fokus på att skapa förutsättningar för ett långsiktigt och integrerat genomförande.
- I mars 2018 lämnade delegationen en delredovisning som till huvuddelen utgjordes av en analys av relationen mellan de 169 delmålen i Agenda 2030 och befintliga riksdagsbundna mål. Analysen utgör en del i arbetet med att översätta Agenda 2030 till en svensk kontext.

Det kvarvarande uppdraget

Som ett resultat av det inledande analysarbetet konstaterade delegationen att det framförallt är två perspektiv som bör lyftas fram i det fortsatta arbetet med Agenda 2030. Det är dels ett styrnings- och ledningsperspektiv, dels ett perspektiv som utgår från att det krävs ett gemensamt genomförande av agendan som bygger på samverkan, dialog och förankring samt ett brett deltagande från samtliga samhällets aktörer.

Enligt direktiven ska delegationens slutredovisning innehålla förslag till regeringen om hur det fortsatta arbetet med att genomföra Agenda 2030 ska bedrivas. I tillägg till direktiven har regeringen uttalat att agendan ska genomföras inom ramen för ordinarie processer.¹ Delegationen har haft detta som en utgångspunkt i arbetet med den analys och de förslag som presenteras.

¹ Prop. 2017/2018:01 utg.omr. 2 avsnitt 5.3.2.

Delegationens arbetssätt

Delegationens ledamöter och kansli har under hela utredningstiden deltagit i och arrangerat ett stort antal externa möten med olika aktörer. Syftet med mötena har dels varit att sprida kunskap och information om Agenda 2030, dels att lyssna in och få ökad kunskap om hur olika aktörer arbetar med hållbar utveckling generellt och Agenda 2030 specifikt samt vilka behov de har i relation till regeringen för att kunna fortsätta och förstärka sitt arbete.

Delegationen har vidare genomfört tvärssektoriella konsultationer där representanter från riksdagen, myndigheter, kommuner, landsting, näringslivet, forskningen, arbetsmarknadens parter, och civila samhället har bjudits in för att gemensamt diskutera agendans mål i en svensk kontext och vilka åtgärder som behöver vidtas.²

Lagstiftning, policyer, strategier och statliga utredningar, tillsammans med myndighetsrapporter, underlag från departementen samt statistik, har tillsammans med resultatet av dialogerna utgjort delegationens huvudsakliga underlag i analysarbetet. Statistiska centralbyråns (SCB:s) rapporter om statistisk uppföljning av Agenda 2030 har utgjort viktiga underlag.³

Delegationen har också låtit genomföra ett antal studier som komplement till arbetet:

- Medlemsenkät om Agenda 2030 (2017, i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting och Svenska FN-förbundet)
- Kommunikation som strategiskt verktyg (2017, Gunilla Jarlbro)
- Drawing on good Sustainable Development Goals practices (2018, Johannah Bernstein)
- Genomförandet av Agenda 2030 i kommuner och regioner (2018, Ramböll)

² Delegationen använder sig genomgående av beteckningen landsting för kommuner på regional nivå eftersom det är den juridiska beteckningen enligt 1 kap. 1 § kommunallagen (2017:725). Landstingen använder ofta beteckningen region som en följd av reglerna i lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar. Indelningskommittén har i sitt slutbetänkande (SOU 2018:10) föreslagit att beteckningen för kommuner på regional nivå ska ändras till region. Betänkandet har remitterats och förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

³ Statistisk uppföljning av Agenda 2030 (SCB 2017) och Om statistikbaserad uppföljning av Agenda 2030 (SCB 2017).

- Nationell Plattform för Agenda 2030? En förstudie (2018, Gullers Grupp)
- Den svåra samordningen (2018, Bengt Jacobsson).

Samtliga rapporter har publicerats på delegationens hemsida.

3 Agenda 2030 och hållbar utveckling

3.1 En global handlingsplan för omställning till hållbar utveckling

Mänsklighetens och planetens framtid ligger i våra händer. Den ligger även i händerna på dagens yngre generation, som kommer att föra facklan vidare till kommande generationer. Vi har stakat ut vägen mot hållbar utveckling. Det är upp till oss alla att se till att resan blir framgångsrik.¹

I september 2015 antog FN:s medlemsstater Agenda 2030 för hållbar utveckling. Agendan är en handlingsplan för omställning till ett hållbart samhälle för människorna, planeten och välbefindandet som ska främja fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen.² Den riktar sig såväl till alla länder enskilt som till världen som helhet. Varje land måste ta ställning till vilket angreppssätt och vilka åtgärder som ska vidtas utifrån nationella förutsättningar.

Agenda 2030 innebär ett nytt sätt att se på de globala utmaningarna. Den understryker att vår tids stora utmaningar hänger samman och måste lösas genom ett samlat grepp. Agendan är en sammanhållen målstruktur som förenar ett stort antal perspektiv. Den innehåller mål och delmål som är integrerade och odelbara, vilket innebär att åtgärder för att nå ett mål även kan påverka positivt eller i vissa fall inverka negativt på möjligheten att nå andra mål och agendan i stort. Agendan lägger tonvikt på att partnerskap är ett grundelement för genomförandet och att samhällets olika aktörer och nivåer därmed måste samverka.

¹ FN, Generalförsamlingen, A/RES/70/1, § 53.

² FN, Generalförsamlingen, A/RES/70/1, ingress.

Agenda 2030 genomsyras av ett rättighetsperspektiv, som säkrar alla individers politiska och medborgerliga rättigheter, likväl som de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna.³ Agendan slår även tydligt fast att världens ansträngningar främst ska riktas mot att stödja människor som lever i fattigdom och i utsatta situationer och bidra till en global hållbar samhällsutveckling.

Ett åtagande som gäller alla länder

Agendan är universell, vilket innebär att åtagandet gäller för hela världen, såväl utvecklingsländer som rika länder. Universaliteten ställer krav på att eventuella målkonflikter gällande nationellt agerande och möjliga globala konsekvenser ska beaktas, särskilt i relation till utvecklingsländer.

Varje land har åtagit sig att utifrån sina egna förutsättningar bidra till att uppfylla agendans vision och mål både inom det egna landet och globalt, särskilt genom att stötta mindre utvecklade länder i deras genomförande. Detta innebär ett skifte från de tidigare Millenniemålen, som enbart fokuserade på utvecklingen i fattigare länder och där de rika länderna beskrevs som givarländer.⁴ Åtaganden som görs i agendan stärker sambandet mellan agerande på olika nivåer: från global till lokal nivå.

Ingen ska lämnas utanför

Att verka för bättre förutsättningar för de människor som lever i fattigdom och utanförskap är ett av fundamenten i Agenda 2030. Målen ska nås för alla människor, i alla delar av samhället. Att *ingen ska lämnas utanför* är en av agendans centrala principer och innebär att de som står längst utanför i dag ska prioriteras. Den återspeglas även i ett eget mål (mål 10) om att minska ojämlikheten inom och mellan länder.

³ Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

⁴ År 2000 antog medlemsländerna i FN:s generalförsamling Millenniedeklarationen. Millenniemålen, som baserades på deklarationen, bestod av åtta mål att nå senast år 2015. De var mätbara mål som främst fokuserade på den sociala och ekonomiska utvecklingen som att bekämpa fattigdom, utrota hunger, stärka jämlikheten, stoppa spridningen av hiv och aids, garantera utbildning till alla världens barn samt att skydda och värna miljön. Fokus för insatserna låg framför allt på åtgärder för och i utvecklingsländerna.

Partnerskapet – agendan måste genomföras tillsammans

Det globala partnerskapet är centralt och agendan uppmuntrar till att både genomförande och uppföljning av åtaganden görs i samverkan mellan olika aktörer. Ett partnerskap som sammanför regeringar, näringslivet, civila samhället, FN-systemet och andra aktörer och som tillsammans mobiliserar nödvändiga resurser för att genomföra agendan betonas. Enligt agendan bör det globala partnerskapet verka i solidaritet med de fattigaste och människor i utsatta situationer.

Fred och säkerhet

Agenda 2030 understryker att hållbar utveckling utan fred är omöjlig, liksom att en långsiktig fred inte kan nås utan hållbar utveckling. Agendan syftar till att främja fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen som är fria från våld. Detta betonas särskilt i ett eget mål (mål 16).

Agendan bygger vidare på tidigare överenskommelser

Agendan vägleds av och bygger vidare på flera tidigare internationella överenskommelser, konventioner och deklarationer. Av agendan framgår att resultaten från FN:s tidigare konferenser och toppmöten har lagt en grund för hållbar utveckling och bidragit till att forma agendan. Flera av agendans mål och delmål återupprepar och samlar mål inom andra ramverk och konventioner.⁵

3.2 Agendans beståndsdelar

Agendan utgörs av fyra beståndsdelar: den inledande politiska deklarationen, 17 mål och 169 delmål, medel för genomförande och ett ramverk för översyn och uppföljning (se bilaga 3 för Agenda 2030 i sin helhet).

⁵ Exempelvis FN:s konventioner om mänskliga rättigheter, klimatkonventionen (UNFCCC), tilläggsprotokollet till kvinnokonventionen (den s.k. Pekingplattformen), The New Urban Agenda, konventionen om biologisk mångfald (CBD), Sendai-ramverket för katastrofriskreducering 2015–2030 och Förenta nationernas havsrättskonvention (UNCLOS).

Figur 3.1 Agenda 2030 och dess beståndsdelar

Den politiska deklARATIONEN

Deklarationen beskriver de utmaningar och möjligheter som världen står inför och som agendan ska bidra till att hantera. Den är visionär och ambitiös, i vissa fall mer ambitiös än målen och delmålen.

Deklarationen innehåller en rad centrala utgångspunkter, principer och åtaganden som tydliggör ambitionen och omfattningen av Agenda 2030. Exempelvis betonas både mänskliga rättigheter och demokrati som gemensamma prioriteringar och värderingar i deklARATIONEN, något som inte uttalas direkt i målen.

17 mål och 169 delmål för hållbar utveckling

Den inledande deklarationen följs av de 17 målen och 169 delmålen för hållbar utveckling. Delmålen beskrivs som globala målsättningar där varje regering, med hänsyn till nationella förutsättningar, formulerar nationella delmål utifrån den globala ambitionsnivån.⁶

Medel för genomförande

Agenda 2030 lyfter även flera gånger frågan om *hur* målen ska nås. I den inledande deklarationen finns skrivningar om medel för genomförande.⁷ Under samtliga 17 mål finns det ett antal delmål som beskriver hur respektive mål ska genomföras.⁸ Medel för genomförande är även ett eget mål – mål 17 Genomförande och globalt partnerskap. Det görs också referenser till och ett erkännande av den s.k. agendan för utvecklingsfinansiering (Addis Ababa Action Agenda⁹) som en integrerad del av Agenda 2030. I Addis-agendan identifieras sju särskilda åtgärdsområden, s.k. action areas, som innefattar bl.a. offentlig och privat finansiering, forskning samt tekniköverföring mellan länder.

Ramverk för översyn och uppföljning

Agenda 2030 tydliggör att uppföljning av genomförandet bör genomföras på global, regional och nationell nivå och betonar att regeringarna har det huvudsakliga ansvaret för uppföljning och utvärdering. Agendan syftar bland annat till att stödja människors möjlighet till ansvarsutkrävande genom att skapa system för detta ändamål i respektive land, samt på regional och global nivå.

⁶ FN, Generalförsamlingen, A/RES/70/1, §§ 55–59.

⁷ FN, Generalförsamlingen, A/RES/70/1, §§ 39–46.

⁸ De sista delmålen under respektive mål som har bokstäver, t.ex. 1a–1c, är åtaganden om hur målet ska genomföras.

⁹ United Nations, Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development (Addis Ababa Action Agenda), 13–16 juli 2015. Senare godkänd av FN:s generalförsamling genom A/RES /69/313, 27 juli 2015.

Ett globalt indikatorramverk

I samband med förhandlingarna av Agenda 2030 påbörjades även en process med att ta fram ett globalt indikatorramverk för att mäta utvecklingen inom agendans mål och delmål. År 2015 tillsatte FN:s statistikkommission (UNSC) en expertgrupp med uppdrag att ta fram ett globalt indikatorramverk.¹⁰ Ramverket antogs av UNSC och FN:s generalförsamling år 2017. Arbetet med att vidareutveckla detta pågår fortlöpande, bland annat inom ramen för UNSC och genom ett fortsatt uppdrag till den tillsatta expertgruppen. Regioner och länder uppmanas att med utgångspunkt i det globala ramverket ta fram relevanta regionala och nationella indikatorer.¹¹ Exempelvis har EU:s statistikbyrå Eurostat utvecklat regionala indikatorer för Agenda 2030.¹²

FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling

FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling (HLPF) är centralt för uppföljningen av agendan på global nivå. Forumet samlar varje år medlemsländer och andra aktörer för att följa upp det globala arbetet med Agenda 2030, samt arbetet inom de respektive länderna.¹³ En viktig del av HLPF utgörs av de enskilda ländernas frivilliga nationella rapportering. Var fjärde år genomförs HLPF på statschefs nivå.

Även de åtaganden som gjorts i agendan för utvecklingsfinansiering, Addis-agendan, följs upp i ett separat årligt forum. Resultatet av uppföljningen av Addis-agendan är en del av rapporteringen till HLPF.

I samband med varje HLPF presenterar FN:s generalsekreterare en rapport som på aggregerad, global nivå beskriver utvecklingen i förhållande till agendans mål och delmål.

¹⁰ Inter-Agency and Expert Group on Sustainable Development Goal Indicators (IAEG-SDG).

¹¹ Region avser geografisk region som större samling länder, t.ex. Europa.

¹² Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable development. FN, Generalförsamlingen, A/RES/71/313.

¹³ FN, Generalförsamlingen, A/RES/70/1, §§ 72–90.

3.3 Agenda 2030 – ett ramverk för hållbar utveckling

Agenda 2030 innebär på ett tydligare sätt än tidigare en samlad ansats till hållbar utveckling. Genom agendan tydliggörs att bekämpandet av fattigdom och ojämlikhet bara kan lyckas om det görs inom ramen för de planetära gränserna. Agendan är ramen för den samhällsomställning världen utfäst sig att genomföra.

Agenda 2030 är inte ett tvärgående perspektiv utan en sammanhållen målstruktur som bl.a. förenar ett stort antal redan etablerade perspektiv. Dessa hanterar antingen övergripande principer (t.ex. mänskliga rättigheter, jämställdhet), specifika gruppers villkor eller rättigheter (t.ex. nationella minoriteter, personer med funktionsnedsättning) eller utgår från en enskild fråga (t.ex. alkohol och tobak, livsmedel). Agendan illustrerar hur alla dessa existerande perspektiv och sakfrågor kommer samman i det övergripande målet om en hållbar utveckling.

Begreppet hållbar utveckling

Agenda 2030 är världssamfundets nuvarande definition av vad hållbar utveckling innebär. I den inledande deklarationen till agendan uttrycks att målet är att uppnå en *miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling*.¹⁴ Detta bygger vidare på Brundtlandkommissionens definition från 1987: ”en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov”.¹⁵

I svensk lagstiftning används i dag begreppet *hållbar utveckling* både med en bred och en mer specifik innebörd. Den bredare innebörden inkluderar de miljömässiga, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling.¹⁶ Den specifika innebörden fokuserar på den miljömässiga dimensionen.¹⁷

¹⁴ FN, Generalförsamlingen, A/RES/70/1, § 2.

¹⁵ Our Common Future (World Commission on Environment and Development 1987).

¹⁶ Ett exempel på tillämpning av den breda innebörden av begreppet finns i 2 och 4 §§ förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete.

¹⁷ Ett exempel på tillämpning av den specifika innebörden av begreppet finns i 1 kap. 1 § miljöbalken (1998:808).

Sedan 2003 uttrycks hållbar utveckling i regeringsformen (RF).¹⁸ Den sammantagna innebörden i 1 kap, 2 § RF motsvarar innebörden av en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling. I tredje stycket i 2 § används dock begreppet för att specifikt beskriva den miljömässiga aspekten av hållbar utveckling.

Delegationen använder genomgående begreppet med utgångspunkt i den breda innebörden, eftersom det är så det uttrycks i Agenda 2030.

Samstämmighet för hållbar utveckling

Genom Agenda 2030 bekräftas behovet av att föra en mer samstämmig politik för hållbar utveckling.¹⁹ Detta innebär att systematiskt integrera de tre dimensionerna av hållbar utveckling i den nationella och internationella policyutvecklingen.²⁰

Samstämmighet för hållbar utveckling är en vidareutveckling av samstämmighet för global utveckling. Samstämmighet för *global utveckling* beskrivs som att i ett lands policyutveckling ta hänsyn till policyns effekter på utvecklingsländer.²¹ Samstämmighet för *hållbar utveckling* innebär en bredare ansats – att länder ska säkerställa att all politik stödjer hållbar utveckling, såväl nationellt som globalt. Detta förutsätter samverkan mellan och inom politikområden för att identifiera synergier och motverka målkonflikter, med det uttryckliga syftet att uppnå en hållbar utveckling. Det betyder ett gemensamt mål och en riktning som samtliga politikområden ska förhålla sig till. I praktiken innebär det att varje politiskt beslut ska föregås av en analys av om beslutet stärker arbetet för hållbar utveckling, är neutralt utifrån den målsättningen, eller motverkar de ansträngningarna (se även vidare kap. 4).

Även EU har understrukit betydelsen av samstämmighet för hållbar utveckling. År 2016 lade EU-kommissionen fram sin strategi för att uppnå Agenda 2030 och 2017 antog EU:s medlemsstater gemensamma rådsslutsatser för agendan.²² Rådsslutsatserna antogs gemensamt av tre rådsgrupper; FN-samarbete, utvecklingssamarbete och

¹⁸ Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform.

¹⁹ FN, Generalförsamlingen, A/RES/70/1, mål 17.14.

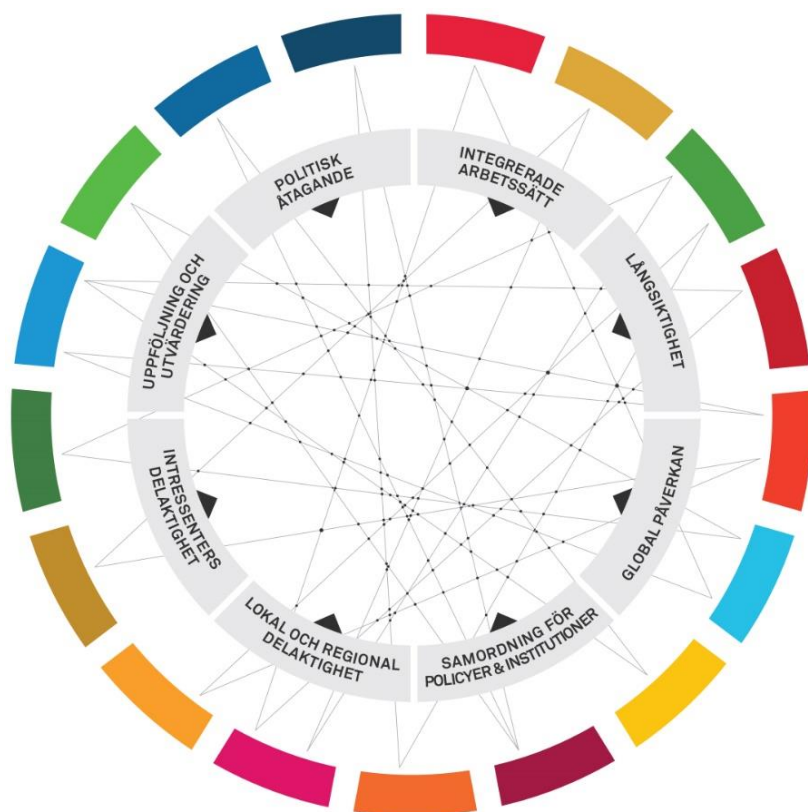
²⁰ Policy Coherence for Sustainable Development 2018 (OECD 2018).

²¹ Policy coherence and the 2030 Agenda: Building on the PCD experience (ECDPM 2017).

²² COM/2016/0739.

miljö.²³ I dessa betonas vikten av samstämmighet för hållbar utveckling för att uppnå Agenda 2030 och att antagandet av agendan är en inspiration för medlemsstaterna att formulera och genomföra policyer som är samstämmiga. Vidare beslutade råden att samstämmighet för global utveckling är en förutsättning för att genomföra Agenda 2030 och det bredare åtagandet om samstämmighet för hållbar utveckling.

Figur 3.2 Samstämmighet för att stärka möjligheterna till ett effektivt genomförande av agendan

Bilden bygger på OECD:s Eight Building Blocks of Policy Coherence for Sustainable Development; Policy Coherence for Sustainable Development – Towards Sustainable and Resilient Societies (OECD 2018).

²³ Europeiska rådets slutsatser, 10370/17, 20 juni 2017 (DEVGEN 139, ONU 83, ENV 624).

3.4 Arbetet med hållbar utveckling i Sverige fram till i dag

Utvecklingen inom det som i dag benämns som den sociala och ekonomiska dimensionen av hållbar utveckling går i Sverige tillbaka till uppbyggandet av det svenska välfärdssystemet. Satsningar har gjorts inom områden som t.ex. sociala trygghetssystem, folkhälsopolitiken och jämställdhetspolitiken. Utvecklingen inom den miljömässiga dimensionen tog fart under 1960- och 1970-talen och har lett fram till satsningar inom miljö, däribland klimat.

I samband med FN:s Riokonferens om hållbar utveckling 1992 och antagandet av handlingsprogrammet Agenda 21 blev kopplingen mellan de tre dimensionerna av hållbar utveckling tydligare. Agenda 21 fick en särskild betydelse inom EU och i Sverige bidrog den bland annat till satsningar på lokal nivå gällande framför allt miljöarbetet. På nationell nivå togs flera särskilda initiativ, där en av de mer genomgripande lagstiftningsprodukterna var Miljöbalken (1998:808), som trädde i kraft år 1999. Samma år beslutade riksdagen också om generationsmålet och de 15 första nationella miljökvalitetsmålen.²⁴ År 2002 överlämnades Sveriges första samlade nationella strategi för hållbar utveckling till riksdagen²⁵ och samma år beslutades att hållbar utveckling skulle komma till uttryck i regeringsformen.²⁶ I slutet av 2003 beslutade riksdagen om en ny svensk Politik för Global Utveckling (PGU).²⁷ Sverige har därefter inom ett flertal politikområden beslutat om lagstiftning, strategier och handlingsplaner som syftar till att främja en hållbar utveckling.²⁸

Efter agendans antagande

Alla statsråd ansvarar för genomförandet av Agenda 2030 inom sina respektive ansvarsområden. Initialt fick dock tre statsråd ett särskilt ansvar för genomförandet; Kristina Persson (Statsrådsberedningen),

²⁴ Bet. 1998/99:MJU6.

²⁵ Nationell strategi för hållbar utveckling (skr. 2001/02:172, bet. 2001/02:MJU16, rskr. 2001/02:315) Den nationella strategin för hållbar utveckling har reviderats ett antal gånger sedan dess, men utgör i dag inget styrande dokument.

²⁶ 1 kap. 2 § regeringsformen (1974:152).

²⁷ Prop. 2002/03:122.

²⁸ För exempel, se I riktning mot en hållbar välfärd (Agenda 2030-delegationen 2017).

Ardalan Shekarabi (Finansdepartementet) samt Isabella Lövin (Utrikesdepartementet). Efter Kristina Perssons avgång 2016 delades det särskilda ansvaret mellan Ardalan Shekarabi (den nationella samordningen) och Isabella Lövin (den internationella samordningen).

I mars 2016 utsågs Agenda 2030-delegationen. I juni 2017 beslutade regeringen om en handlingsplan för genomförandet 2018–2020, som bl.a. inkluderar de sex fokusområden som delegationen föreslagit.²⁹ Regeringen har även redovisat vissa delar av arbetet med genomförandet i budgetpropositionerna, med början i budgetpropositionen för år 2017.³⁰ År 2017 genomförde Sverige, tillsammans med Fiji, en högnivåkonferens om mål 14 (Hav och marina resurser). Samma år rapporterade Sverige också om det svenska genomförandet till HLPF, både avseende offentliga insatser och genom exempel från andra samhällsaktörer.³¹

Sedan 2015 har regeringens skrivelse till riksdagen om PGU utgått från Agenda 2030 och regeringen har även uttryckt att PGU är ett centralt verktyg i det fortsatta genomförandet av agendan.³²

Under 2016 fick ett åttiotal statliga myndigheter i uppdrag att redovisa hur deras uppdrag och verksamhet förhöll sig till mål och delmål i Agenda 2030. Ett antal myndigheter har därefter fått specifika uppdrag kopplade till agendan i sina respektive regleringsbrev eller i särskilda uppdrag.

Statistiska centralbyrån (SCB) har på uppdrag av regeringen tagit fram två rapporter om statistikbaserad uppföljning av Agenda 2030, dels en lägesrapport, dels ett förslag på nationella indikatorer.³³ SCB har för närvarande ett ytterligare uppdrag att samordna det fortsatta arbetet med den statistiska uppföljningen till år 2021.

I samband med regeringsförklaringen den 21 januari 2019 övergick det nationella samordningsansvaret för Agenda 2030 till statsrådet Isabella Lövin och ansvaret för den internationella samordningen till statsrådet Peter Eriksson.

²⁹ Handlingsplan Agenda 2030 2018–2020 (Regeringen 2018).

³⁰ Prop. 2016/17:1.

³¹ Sverige och Agenda 2030 – rapport till FN:s politiska högnivåforum 2017 om hållbar utveckling.

³² Den senaste skrivelsen lämnades 2018.

³³ Statistisk uppföljning av Agenda 2030 (SCB 2017) och Om statistikbaserad uppföljning av Agenda 2030 (SCB 2017).

4 Sveriges åtagande kräver handling

4.1 Sveriges omställning till ett modernt och hållbart välfärdssamhälle

För Sverige innebär genomförandet av Agenda 2030 en successiv omställning till ett modernt och hållbart välfärdssamhälle som bidrar till en hållbar utveckling globalt.¹ De utmaningar som Agenda 2030 är ett svar på – t.ex. klimatförändringar, ojämlikhet och folkhälsa är förenade med så stora konsekvenser för samhället att Sverige inte har råd att *inte* agera. En omställning är därför nödvändig och tiden för omställningen är knapp. Samtidigt innebär åtgärder inom ramen för agendan stora möjligheter att skapa positiva effekter inom flera områden. För att nå framgång i arbetet med agendan bör hållbar utveckling därför vara ett övergripande mål för politiken. Avvägningar och prioriteringar bör göras med sikte på att sammantaget främja en hållbar utveckling såväl nationellt som globalt.

Regeringen har uttryckt att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030 och att hållbar utveckling ska vägleda all politik fram till 2030.² Även om Sverige är ett av de länder i världen som har bäst utgångsläge för att uppnå målen och gynnsamma förutsättningar för att kunna ställa om till ett hållbart samhälle, behöver den omställningsprocess som är nödvändig för att nå målen accelereras även här. Statistiska centralbyrån (SCB) har gjort en första bedömning att endast cirka 20 procent av de globala indikatorerna för Agenda 2030 är uppfyllda för Sveriges del.⁴

¹ Handlingsplan Agenda 2030 2018–2020 (Regeringen 2018).

² Regeringsförklaringen 15 september 2015, Handlingsplan Agenda 2030 2018–2020 (Regeringen 2018), dir. 2016:18.

³ Handlingsplan Agenda 2030 2018–2020 (Regeringen 2018).

⁴ Statistisk uppföljning av Agenda 2030 (SCB 2017).

Eftersom Agenda 2030 understryker att en utgångspunkt för genomförandet är att varje land ska utgå från sina nationella förhållanden bör Sverige därför inte enbart mätas mot agendans mål och delmål, utan dessa bör även sättas in i en svensk kontext. Graden av framgång bör även mätas utifrån hur väl Sverige lyckas med att nå de målsättningar som är uppsatta inom olika politikområden. Sverige bör också mätas mot motsvarande utveckling i andra rika länder med gynnsamma förutsättningar. På så sätt kan det bli tydligare vilka utmaningar Sverige står inför och vilka möjligheter som finns.

Sverige står inför utmaningar

I delegationens rapport *I riktning mot en hållbar välfärd* identifierade delegationen ett antal utmaningar knutna till agendans 17 mål som Sverige står inför. Som exempel kan nämnas ökande ojämlikhet vad gäller t.ex. hälsa, utbildning och ekonomi. Inom vissa samhällsgrupper råder hög och befast arbetslöshet. Segregation och urbanisering skapar utmaningar. Flera utmaningar kvarstår innan jämställdhet mellan könen är uppnådd. Klimatförändringarna kräver brådskanie handling, liksom hot mot ekosystem och ohållbara konsumtionsmönster. Brister i transportinfrastrukturen försvårar nödvändiga omställningar och förstärker ojämlikheter.

De sex prioriterade områdena som lyftes fram i delegationens förslag till handlingsplan återfinns, med vissa smärre justeringar, i regeringens handlingsplan för Agenda 2030, där de kallas fokusområden.⁵

Dessa fokusområden är:

- Ett jämlikt och jämställt samhälle
- Hållbara samhällen
- En samhällsnyttig, cirkulär och biobaserad ekonomi
- Ett starkt näringsliv med hållbart företagande
- En hållbar och hälsosam livsmedelskedja
- Kunskap och innovation.

⁵ Handlingsplan Agenda 2030 2018–2020 (Regeringen 2018).

Delegationen menar att åtgärder inom dessa områden kan ge särskilt stor effekt för att uppnå agendans mål. Genom att göra sambanden mellan utmaningarna tydliga och vidta åtgärder inom de föreslagna områdena kan synergi- och hävstångseffekter uppstå och de åtgärder som ger störst samlad effekt prioriteras. Områdena är tvärsektoriella, vilket innebär att de spänner över flera politikområden och flera av målen i agendan. Många av de miljömässiga, sociala och ekonomiska utmaningar som behöver hanteras har gemensamma nämnare. Ett exempel på detta skulle kunna vara att olösta problem inom utbildningsområdet skapar problem på arbetsmarknaden och för hälsan. Mer samlade ansatser för att lösa stora utmaningar kan därför skapa positiva effekter inom flera områden. Fokusområdena kräver ett tydligt politiskt agerande, ett integrerat förhållningssätt och ett brett engagemang från samhällets aktörer.

Att översätta de globala målen till en svensk kontext

Genom att anta Agenda 2030 har Sverige åtagit sig att översätta agendan till en svensk kontext.⁶ Som ett led i den översättningen har delegationen tidigare analyserat relationen mellan Agenda 2030 och befintliga riksdagsbundna mål.⁷ Av resultaten framgår att agendans delmål till stor del omfattas av befintliga riksdagsbundna mål. Regeringen har uttalat att de 16 miljökvalitetsmålen konkretiserar den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling och är en viktig utgångspunkt för det svenska genomförandet av agendan.⁸ Genom vissa riksdagsbundna mål har Sverige mer långtgående ambitioner än det som uttrycks på delmålsnivå i Agenda 2030.

Analysen visar samtidigt att de riksdagsbundna målen i relativt liten utsträckning uttrycker de tvärgående perspektiv som uttrycks i agendans deklaration.⁹ Det är därför svårt att utläsa hur väl de riksdagsbundna målen sammantaget leder i en riktning mot en hållbar utveckling. För detta krävs fortsatt analys. Det krävs även en fortsatt analys för att mäta genomförandets effekter och för att identifiera

⁶ FN, Generalförsamlingen, A/RES/70/1, § 55.

⁷ Delredovisning 1 mars 2018 (Agenda 2030-delegationen 2018).

⁸ Prop. 2018/19:01, skr. 2017/18:265.

⁹ Delredovisning 1 mars 2018 (Agenda 2030-delegationen 2018).

synergier, målkonflikter eller suboptimeringar mellan de riksdagsbundna målen samt för att identifiera vilka åtgärder som behöver vidtas för att målen ska nås.

Genomförandegap

Som framgår ovan har Sverige ett stort antal riksdagsbundna mål som till stor del överensstämmer med delmålen i Agenda 2030. I tillägg till de riksdagsbundna målen finns lagstiftning och ett stort antal nationella strategier som tagits fram för att bidra till att nå målen. Sverige skulle därför kunna komma långt i arbetet med att nå agendans mål genom att vidta åtgärder som leder till att redan beslutade riksdagsbundna mål och nationella strategier uppnås och genom att uppfylla lagstiftningen fullt ut.

Delegationen kan dock konstatera att det i många fall finns ett gap mellan beslutade mål och resultatet av de åtgärder som vidtagits för att nå målen. Delegationen har valt att kalla detta för ett genomförandegap. Som exempel på detta gap kan nämnas bristande måluppfyllelse vad gäller de riksdagsbundna miljö kvalitetsmålen, bristande genomförande av lärande för hållbar utveckling inom högskolan, trots lagkrav, samt svaga hållbarhetskrav vid offentlig upphandling, trots en nationell upphandlingsstrategi som bl.a. har till mål att främja miljömässigt ansvarsfull och socialt hållbar utveckling. Det är med andra ord angeläget att vidta åtgärder för att nå de mål som redan är beslutade.

Vikten av ledarskap

De komplexa utmaningar som agendan belyser ställer krav på såväl organisation som ledarskap. Sverige har genom regeringens uttalande, men också genom handling från såväl det offentliga som samhällets olika aktörer, visat att Sverige vill ta ett ledarskap i omställningen till ett hållbart samhälle.

I sitt arbete har delegationen genomgående konstaterat att ett framgångsrikt genomförande av Agenda 2030 förutsätter ett engagerat ledarskap som agerar långsiktigt och sektorsövergripande, samtidigt som det är flexibelt och snabbt kan hantera ändrade förhållanden. Detta har också bekräftats i delegationens dialoger med företrädare för såväl offentlig som privat och ideell sektor. Två aspekter har

framhållits som särskilt viktiga; dels att det finns en medvetenhet, kunskap och vilja högst upp i beslutshierarkin, dels att agendan hanteras integrerat i den ordinarie verksamheten och inte som ett sidoordnat projekt eller separat perspektiv. Ledningens ambitioner, värderingar och agerande är avgörande för vilka prioriteringar som ska göras och hur verksamheten ska styras. Detta gäller för alla aktörer och inom alla sektorer.

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) lyfter fram politiskt åtagande och ledarskap som en nyckelkomponent för samstämmighet för hållbar utveckling.¹⁰ Ett sätt att tydliggöra denna vilja är att den övergripande svenska ambitionen för arbetet med Agenda 2030 slås fast i ett övergripande mål för genomförandet (se kap. 5).

Det är regeringen som genom att anta agendan i FN:s generalförsamling förbundit sig till att Sverige ska genomföra Agenda 2030. Det är därmed regeringen som har det yttersta ansvaret för genomförandet gentemot såväl det offentliga som det allmänna. Genom detta åtagande har regeringen och statsförvaltningen ett särskilt ansvar för att möjliggöra för andra aktörer att bidra till och att sätta ramar i form av regler och beslut som styr mot en hållbar utveckling.

För att genomföra agendan är det nödvändigt att styrkedjorna håller ihop. Styrningen av de statliga myndigheterna blir i detta perspektiv mycket viktig. För att myndigheterna på ett effektivt och konstruktivt sätt ska kunna arbeta med och på bästa sätt bidra till genomförandet av agendan måste de ges goda förutsättningar för att kunna arbeta med detta inom ramen för sina respektive verksamheter.

Långsiktighet

Delegationen har under arbetets gång kunnat konstatera att det finns en stor efterfrågan på långsiktighet och en tydlig riktning från regeringen och riksdagen i arbetet med hållbar utveckling. Långsiktighet efterfrågas av såväl kommuner och landsting, näringsliv och civila samhället och det lyfts ur flera olika perspektiv till exempel som grund för planering, organisering och investering.

¹⁰ Policy Coherence for Sustainable Development – Towards Sustainable and Resilient Societies (OECD 2018).

I agendans deklaration framhålls de nationella parlamenten som nyckelaktörer. En långsiktig samhällsomställning måste ha en bred politisk förankring. Som framgått har Sverige ett stort antal nationella riksdagsbundna mål och lagstiftning som styr arbetet och bidrar till en hållbar utveckling. Därför bör även Agenda 2030 som helhet och arbetet med ett samlande nationellt mål förankras i riksdagen.

Långsiktighet och generationsperspektivet – barn och unga som nyckelaktörer

En utgångspunkt för hållbar utveckling är generationsperspektivet som innebär att den utveckling som tillfredsställer dagens behov inte får äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.¹¹ Hållbar utveckling kräver således förståelse för och kunskap om framtida generationers utmaningar och behov; hur ser barns och ungas villkor ut och hur ges de förutsättningar att utvecklas till sin fulla potential.

Det är viktigt att barn och unga ges möjlighet att vara delaktiga och att ett barn- och ungdomsperspektiv inkluderas. Det innebär att barn och unga bör ges möjlighet att vara aktiva parter i genomförandet, att de får förutsättningar att organisera sig och delta i problemformulering och beslutsfattande på olika nivåer. Det innebär också att det måste finnas kunskap om barns och ungas levnadsvillkor hos de som arbetar med genomförandet av agendan.¹² Delegationen lyfter därför vikten av delaktighet och ett barn- och ungdomsperspektiv i flera av åtgärdsförslagen.

Hållbar utveckling på lokal och regional nivå

En stor del av Agenda 2030 kommer att genomföras på lokal och regional nivå. Det är ofta i kommunerna som globala åtaganden, internationell rätt och EU-rätt samt nationell lagstiftning ska omsättas i praktisk handling. Det är på den lokala och regionala nivån som de flesta kontakterna mellan det offentliga och medborgare, näringsliv och civilsamhälle sker. Kommuner och landsting är också

¹¹ Our Common Future (World Commission on Environment and Development 1987) samt 1 kap. 2 § regeringsformen (1974:152).

¹² Se även FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

viktiga för det konkreta genomförandet genom att vara huvudmän för flera centrala verksamheter som omnämns i Agenda 2030, bland annat hälso- och sjukvård, omsorg, skola, samhällsplanering, miljö- och hälsotillsyn och regional utveckling.

Delegationen har tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Svenska FN-förbundet genomfört en undersökning av arbetet med Agenda 2030 i kommuner och landsting. Undersökningen visar att många kommuner och landsting arbetar aktivt med agendan, men att ambitionerna skiljer sig åt.¹³

Vikten av styrning och ledning är lika stor på lokal och regional nivå som på nationell nivå. Styrningen och ledningen inom kommuner och landsting behöver bedrivas så att agendan kan genomföras ute i verksamheterna. När det gäller kommuner och landsting finns det faktorer som komplicerar genomförandet av agendan, t.ex. variationer i geografiskt läge och storlek, befolkningsstorlek och sammansättning.

Detta innebär bland annat stora skillnader när det gäller de kommunala organisationernas förutsättningar att hantera den statliga styrningen. Därför är det nödvändigt att staten i sin styrning av den lokala och regionala nivån ger goda förutsättningar för genomförandet av agendan, där hänsyn tas till de olika förutsättningarna.

Agenda 21 fick en särskild betydelse inom EU och i Sverige och bidrog bland annat till att staten gjorde stora ekonomiska satsningar på lokal nivå gällande framför allt miljöarbetet. Det omfattande lokala Agenda 21-arbetet är en av anledningarna till att det i många kommuner nu finns strukturer att bygga arbetet med Agenda 2030 vidare på (se kap. 9).

Partnerskapet – det gemensamma ansvaret för genomförandet

Agenda 2030 betonar alla samhällsaktörers delaktighet i genomförandet. Som tidigare nämnts finns det ett särskilt mål som syftar till att stärka partnerskapet mellan olika samhällsaktörer och att stärka det globala partnerskapet (mål 17). Genomförandet av agendan är ett gemensamt ansvar och inte en uppgift som det offentliga kan klara på egen hand. Olika samhällsaktörer har genom sina olika verk-

¹³ Medlemsenkät om Agenda 2030 (Sveriges Kommuner och Landsting 2017).

samheter också olika roller i genomförandet. Dessa roller är huvudsakligen fristående men är också viktiga i sin relation som partner till regeringen och andra offentliga aktörer. Gemensamt för de olika aktörerna är att deras engagemang och arbete är en förutsättning för att genomförandet ska lyckas. Detta engagemang behöver därför också tas tillvara.

I frågan om att säkerställa den finansiering som behövs för att uppnå målen i Agenda 2030 är det tydligt att särskilda insatser behövs för att säkerställa både offentliga och privata medel (se kap. 11).

Meningsfull och inkluderande dialog

Under delegationens arbete har representanter från olika aktörsgrupper återkommande betonat öppenhet och dialog mellan olika aktörer och det offentliga som en viktig del i genomförandet av Agenda 2030. Representanter för olika aktörsgrupper har återkommande framfört önskemål om att vidareutveckla former för dialoger i syfte att underlätta genomförandet av agendan.

Vidare har behovet av att bättre inkludera företrädare för de grupper som i dag ofta inte representeras vid dialoger och samråd lyfts. Grupper som inte är organiserade kan ha svårt att delta i befintliga former för dialog och samråd och det kan då finnas anledning att pröva nya dialogformer för att nå ökad inkludering. Detta ligger i linje med åtagandet i Agenda 2030 om att öka jämlikheten och säkerställa att ingen lämnas utanför i genomförandet och vid uppföljningen.

Mot denna bakgrund lägger delegationen fram flera åtgärdsförslag som syftar till att skapa bättre former för en bred dialog i såväl genomförandet som i uppföljningen (se kap. 10).

4.2 Att använda kraften i ordinarie processer för handling

Det offentliga har en central roll för genomförandet av agendan. Förvaltningens betydelse avspeglas bl.a. i agendans mål 16 och lyfts fram i OECD:s arbete om behovet av en samstämmig styrning för hållbar utveckling.¹⁴

Sverige har en offentlig förvaltning som i grunden fungerar väl. Mot bakgrund av att agendans mål ska uppnås till 2030 och den korta tid som återstår för att lösa de stora samhällsutmaningar som hanteras samlat i agendan finns det all anledning att på bästa sätt använda sig av ordinarie och väl fungerande strukturer och processer. För att nå agendans mål krävs dock lösningar som ställer stora och delvis nya krav på både organisation och verksamhet. Agendan kommer i huvudsak att genomföras inom olika politikområden, det är där den djupa expertisen i olika sakfrågor finns. Samtidigt behövs strukturer och processer för att säkerställa att olika politikområden går i samma riktning. Ett stort antal utmaningar som ska lösas på begränsad tid kan medföra försök att hitta kortsiktiga lösningar inom snäva stuprör snarare än långsiktiga och vid behov integrerade lösningar. För att agendan ska uppnås behöver arbetet därför ske både genom arbete inom alla politikområden och gemensamt mellan politikområdena. För att detta ska vara möjligt behöver kraften i ordinarie strukturer och processer användas och utvecklas.¹⁵

Utveckla processer och strukturer

Som tidigare framgått har arbetet för en hållbar utveckling pågått under flera decennier. Flera av de nationella myndigheterna arbetar sedan länge med hållbar utveckling och är engagerade i att hitta former för att integrera agendan i den ordinarie verksamheten. I nätverket Myndigheter i samverkan för hållbar utveckling pågår arbete för att dels hitta bättre och innovativa samverkansformer mellan myndigheterna, dels kunna tydliggöra vilka styrsignaler myndigheterna behöver få från regeringen.

¹⁴ Policy Coherence for Sustainable Development – Towards Sustainable and Resilient Societies (OECD 2018).

¹⁵ Handlingsplan Agenda 2030 2018–2020 (Regeringen 2018).

Även inom kommuner och landsting pågår arbete för att se hur agendan kan integreras i den ordinarie verksamheten. En del har redan vidtagit betydande åtgärder som att ha infört ändrad organisationsmodell, beslutsstrukturer, ändring av styrprocesser (t.ex. hållbarhetsbudgetering) eller omfattande förändringar av styrdokument.

Genomförandet av Agenda 2030 måste tas in som en del i det ordinarie arbetet – det kan inte vara ett sidoordnat projekt. Därför måste agendan också integreras i ordinarie processer. En av de mest styrande och därmed viktigaste ordinarie processerna är arbetet med och fastställandet av den årligen återkommande statsbudgeten.

Att integrera Agenda 2030 i ordinarie processer innebär dock inte att de befintliga strukturerna inom ramen för dessa processer möter alla de krav som agendan ställer. Uppfylllandet av agendan innebär att existerande arbetssätt och institutioner i många fall behöver utvecklas, stärkas eller förändras, liksom att nya processer kan behöva utvecklas inom vissa områden, vilket sammantaget leder till en utveckling av befintliga strukturer.

Samstämmighet för hållbar utveckling i förvaltningen

Samstämmighet för hållbar utveckling kan beskrivas som att alla politikområden förhåller sig till och agerar för ett gemensamt mål, en riktning – hållbar utveckling. För varje politiskt beslut som tas ska en analys ha genomförts av huruvida politiken i fråga stärker arbetet för hållbar utveckling, är neutral utifrån den målsättningen eller motverkar dessa ansträngningar. Det behöver även undersökas hur olika politikområden interagerar mot det gemensamma målet. Genom att identifiera sambanden mellan politikområdena går det att identifiera potentiella synergier och eventuella målkonflikter mellan de olika politikområdena.

På så sätt får man således mer strukturerade beslutsunderlag. Detta leder till att det inför beslut finns ett underlag som visar vilka åtgärder som ger bäst effekt inom och mellan politikområdena samt hur eventuella målkonflikter ser ut. Detta leder till en möjlig vinn-vinn situation för respektive politikområde och möjliggör sammantaget bättre beslut som stödjer en hållbar utveckling. Genom att tydliggöra målkonflikter ökar förutsättningarna för initierade prioriteringar och möjligheten att ta beslut till gagn för hållbarhet synliggörs. Att effektivt arbeta

med samstämmighet kräver med andra ord samordning och samspel mellan flera politikområden, dels horisontellt, dvs. mellan olika politikområden, men även vertikalt, dvs mellan åtgärder och initiativ på global, nationell, regional och lokal nivå.

Som exempel kan nämnas det positiva sambandet mellan hälsa och utbildning. För att kunna tillgodogöra sig utbildning behöver människor må bra. Utbildning ger i sin tur förutsättningar för ett ökat handlingsutrymme och lägger därmed en grund för en god hälsa.¹⁶ För att hantera målkonflikter, och framför allt ta tillvara synergier mellan hälsa respektive utbildning, är det viktigt att ansvariga departement och myndigheter för respektive område samverkar och genom ökad samstämmighet uppnår bättre måluppfyllelse i form av såväl goda skolresultat som positiva hälsoutfall. Ett annat exempel är den påverkan som produktion och konsumtion har på hållbar utveckling på alla nivåer, från den globala till den lokala. Påverkan på exempelvis miljö och hälsa uppstår lokalt och globalt både före och efter det att konsumenter köper och använder en vara eller tjänst. Viss konsumtion på lokal och nationell nivå i Sverige leder till utsläpp av koldioxid som får globala konsekvenser. En stor del av de varor som vi konsumerar i Sverige produceras i länder där användningen av exempelvis farliga kemikalier tillåts. Den svenska konsumtionen innebär på så sätt negativa konsekvenser för såväl människors hälsa som miljön både utanför och inom landets gränser.

Det är angeläget att på ett så tidigt stadium som möjligt identifiera potentiella eller faktiska målkonflikter och synergier för att kunna göra medvetna avvägningar och val i genomförandet av agendan. Delegationen anser att det finns behov av att se över befintliga styr- och beslutsprocesser så att dessa blir bättre ägnade att tillgodose de komplexa analyser och integrerade arbetssätt som agendan kräver. Delegationen lägger därför fram flera förslag som syftar till att ge bättre förutsättningar över tid och skapar förutsättningar för sådan resursmobilisering (se kap. 7).

¹⁶ SOU 2017:47.

Kapacitet att arbeta övergripande

Som framhållits behövs ofta en ökad helhetssyn i arbetet. Det finns också behov av att kunna arbeta gemensamt över områden och att samordna insatser mellan områden för att kunna bedriva en samstämmig politik för hållbar utveckling. Det kan även innefatta behov av att göra prioriteringar vid målkonflikter, vilket kräver kapacitet att kunna göra övergripande prioriteringar och att samordna. Om detta brister kan resurser prioriteras på ett ineffektivt sätt eller målkonflikter leda till låsningar.

Sverige har i princip institutioner och processer för att hantera detta, t.ex. genom regeringens kollektiva beslutsfattande inklusive gemensamberedningen i Regeringskansliet och genom myndighetsförordningens krav på myndigheterna att samarbeta.¹⁷ Inom vissa politikområden finns också krav på övergripande hänsyn till miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.¹⁸ Politiken för global utveckling (PGU), som inledningsvis fokuserade på effekter av nationella beslut på fattiga människor i utvecklingsländer, har med ett bredare perspektiv utvecklats vidare i en sådan riktning.

Förmågan att arbeta övergripande och att samordna är dock betydligt svagare än förmågan att driva arbetet framåt inom respektive politikområde. Därför behöver kapaciteten till samordning förbättras för att stärka möjligheterna att effektivt genomföra agendan. Denna observation har även gjorts av ett flertal tidigare offentliga utredningar.¹⁹

Det finns också utmaningar i att samordna arbetet mellan nationell, regional och lokal nivå. Mycket av det faktiska genomförandet för att uppnå agendan behöver ske på den lokala och regionala nivån, där huvuddelen av den offentliga verksamheten bedrivs. Inom ramen för det grunduppdrag som kommuner och landsting har enligt lag, t.ex. vård, skola, omsorg och samhällsplanering, bidrar de till genomförandet av agendan.²⁰ Delegationens analyser och konsultationer visar att otydligheter och motsägelser i den nationella styrningen kan försvåra eller försena genomförandet på den lokala och regionala

¹⁷ 6 § myndighetsförordningen (2007:517).

¹⁸ T.ex. förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete.

¹⁹ Exempelvis SOU 2007:10 och SOU 2017:47.

²⁰ Kommunerna och landstingens verksamheter styrs framför allt av Kommunallagen (2017:725) men även av speciallagar som exempelvis Skollagen (2010:800), Socialtjänstlagen (2001:453) och Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), Plan- och bygglagen (2010:900) och Miljöbalken (1998:808).

nivån.²¹ Även här behöver samstämmigheten och den samordnande kapaciteten stärkas för ett framgångsrikt och effektivt genomförande.

4.3 Förslag för att förstärka kapaciteten i ordinarie processer

Delegationens utgångspunkt är, utifrån sitt regeringsuppdrag och utifrån analysen av vilka åtgärder som behöver vidtas i första hand för att få effekt för genomförandet, att agendan ska genomföras inom ordinarie processer. De ordinarie processerna är i sig kraftfulla och den kraften behöver användas för att genomföra agendan så effektivt som möjligt. Ordinarie processer ger också möjlighet till inkludering av olika samhällsaktörer. Delegationens förslag avser därför att förstärka och utveckla kapaciteten i de ordinarie processerna och bidra till ett bättre genomförande. Syftet är att beslut som tas framöver kommer att ha bättre förutsättningar att bidra till genomförandet av agendan. Därmed stöds en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling bättre än i dag.

Delegationen har utifrån sin analys och sina konsultationer tagit fram förslag som kommer att förstärka kapaciteten inom ordinarie processer och därigenom stärka förutsättningarna för genomförandet. Eftersom ökad kapacitet att arbeta samstämmigt för en hållbar utveckling och bättre samordning, enligt delegationens bedömning, är regeringens största behov när det gäller att förbättra förutsättningarna för att genomföra Agenda 2030, syftar huvuddelen av förslagen till att stärka detta.²²

Förslagen riktar sig till regeringen och, via regeringen, även till riksdagen. Riksdagen beslutar bl.a. om statens budget och kontrollerar regeringens arbete. Regeringen styr riket och tar bl.a. fram förslag till statens budget, utfärdar förordningar och samverkar med kommuner och landsting och icke-offentliga aktörer. Styrning och processer som är centrala i riksdagens och regeringens arbete är också den styrning och de processer som är mest effektiva att förstärka för genomförandet av agendan. Det inkluderar riksdagsbundna mål, statsbudgetens utformning, kommittéerna och myndighetsstyrningen. Det inkluderar även samordning mellan den nationella,

²¹ Genomförandet av Agenda 2030 i kommuner och regioner (Ramböll 2018).

²² I riktning mot en hållbar välfärd (Agenda 2030-delegationen 2017).

regionala och lokala nivån. Vidare omfattar det regeringens dialog och partnerskap med icke-offentliga aktörer.

Förslagen utgår från behoven av gemensamma mål, förslag och kunskapsunderlag för att driva arbetet framåt, och uppföljning och utvärdering av arbetet. Förslagen utgår även från behovet av plattformar för bred samhällsdialog och partnerskap i genomförandet. Flera av förslagen samspelar för att sammantaget kunna ge regeringen så bra förutsättningar som möjligt för att uppnå åtagandet att Sverige ska vara ledande i genomförandet av agendan.

Delegationen gör också flera bedömningar som lyfter fram pågående arbeten och frågor som är av stor vikt för genomförandet av agendan.

Figur 5.1 Ett riksdagsbundet mål för genomförandet av Agenda 2030

Ett mål för genomförandet av Agenda 2030 beslutat av riksdagen visar Sveriges åtagande på ett tydligt sätt och lägger grunden för systematisk uppföljning. Budgetprocessen är den årliga process som styr och inverkar på stora delar av den offentliga verksamheten. I statsbudgeten beslutas de ekonomiska ramarna samt inriktningen för främst statsförvaltningens arbete, vilket även påverkar andra samhällsaktörer.

5 Riksdagen beslutar om mål och ramar

5.1 Riksdagsbundet mål för genomförandet av Agenda 2030

Delegationens förslag: Regeringen bör i en proposition till riksdagen föreslå följande mål för genomförandet av Agenda 2030:

”Sverige är ledande i genomförandet av FN:s Agenda 2030 för miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling både nationellt och internationellt. För att uppnå målet bedriver Sverige ett ambitiöst arbete som leder till hållbar utveckling i hela samhället och bidrar till hållbar utveckling globalt. Offentliga aktörer på nationell, regional och lokal nivå arbetar aktivt i sina verksamheter för att uppnå Agenda 2030. Agendan genomförs i brett partnerskap med samhällets aktörer.”

Regeringen bör även ange för riksdagen:

- hur regeringen arbetar för att målet ska uppnås, och
- hur regeringen avser att återsrapportera genomförandet av Agenda 2030 till riksdagen och till FN.

Ett riksdagsbundet mål ger möjlighet att få till stånd långsiktighet och en bred politisk förankring av genomförandet av Agenda 2030. Detta är avgörande eftersom ett svenskt genomförande utan en bred politisk förankring riskerar att bli ihålligt. Riksdagsförankringen skapar också förutsättningar för uthållighet i arbetet och kan under-

lätta för partiöverskridande överenskommelser i frågor som är viktiga för genomförandet och för att nå en hållbar utveckling. Sverige som land har redan antagit FN:s Agenda 2030. Genom att riksdagen beslutar om mål för genomförandet manifesteras Sveriges åtagande på ett tydligt sätt. Ett riksdagsbundet mål ger även grund för systematisk uppföljning av genomförandet. Uppföljning är nödvändigt för att följa genomförandet och säkra måluppfyllelsen, se vidare nedan. Agendan understryker den väsentliga roll som de nationella parlamenten spelar genom att besluta om lagstiftning och budget liksom att garantera ansvarsskyldighet för ett effektivt genomförande av agendan.¹ Genom ett riksdagsbundet mål reflekteras också den vikt som agendan lägger vid de nationella parlamentens roll och riksdagens betydelse för genomförandet tydliggörs.

Målet anger inriktningen för hela det svenska samhällets arbete med genomförandet av Agenda 2030. Det är omöjligt att i dagsläget överblicka alla utmaningar som Sverige kommer ställas inför fram till 2030, men målet anger en riktning och är en utgångspunkt för hur offentliga aktörer på nationell, regional och lokal nivå i sina verksamheter ska verka för att ta sig an utmaningarna. Genom att målet verkar inom ordinarie system integreras arbetet i ordinarie processer på ett så effektivt sätt som möjligt. Målet anger inriktningen för såväl den statliga budgeten som för regeringens styrning av de statliga myndigheterna. På samma sätt tydliggör det riksdagsbundna målet inriktningen för den svenska utrikespolitiken. Målet anger även inriktningen för verksamheten på lokal och regional nivå och blir en utgångspunkt för offentliga aktörer på nationell, regional och lokal nivå att i sin tur formulera konkreta mål för de verksamheter de ansvarar för. Målet tydliggör också inriktningen på arbetet för samhällets övriga aktörer som exempelvis arbetsmarknadens parter, näringslivet, civilsamhället och forskarsamhället.

Målet manifesterar det svenska åtagande som redan har gjorts

Sverige har genom att anta FN:s Agenda 2030 förbundit sig att verka för dess genomförande. Regeringen har genom uttalanden i FN, regeringsförklaringen i september 2015 och genom sin handlingsplan för genomförandet angett att utgångspunkten är att Sverige i

¹ FN, Generalförsamlingen, A/RES/70/1, § 45.

jämförelse med andra länder ska vara ledande i genomförandearbetet såväl nationellt som internationellt. Detta understryks i regeringsförklaringen från den 21 januari 2019 där regeringen uttrycker att Sveriges ska gå i bräschen för Agenda 2030.² Ett mål för genomförandet som beslutas av riksdagen manifesterar det svenska åtagande som har gjorts.

Flera andra länder med liknande förutsättningar, t.ex. Norge, Storbritannien och Tyskland, har på motsvarande sätt åtagit sig att vara ledande i genomförandearbetet. Det är mot dessa länders måluppfyllelse, och mot utgångspunkten för det svenska arbetet, som Sveriges måluppfyllelse bör och kommer att mätas. Goda resultat nationellt ger också bättre förutsättningar att bidra globalt. Sverige liksom övriga länder med goda förutsättningar för genomförandet av agendan bär ett särskilt stort ansvar ur ett globalt perspektiv.

Agendan sträcker sig till år 2030, men arbetet för hållbar utveckling är självklart av lika stor betydelse efter FN:s målar. Arbetet för miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling i hela det svenska samhället behöver därför präglas av långsiktighet och uthållighet.

Målet bygger vidare på de riksdagsbundna mål som redan finns

Det riksdagsbundna målet för Agenda 2030 tillför ett helhetsperspektiv på miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling. Det ger möjlighet att synliggöra och fatta beslut inom de olika politikområdena som sammantaget bidrar till en hållbar utveckling. Härmed möjliggörs medvetna avvägningar av målkonflikter och ett tillvaratagande av synergier mellan de olika aspekterna. Målet lägger därmed grunden för att arbeta samstämmigt, vilket agendan anger som nödvändigt. Det riksdagsbundna målet för Agenda 2030 bygger vidare på men ger också ny kraft till de riksdagsbundna mål som redan finns inom flera politikområden och som är av betydelse för genomförandet av agendan. Det gäller bl.a. de riksdagsbundna målen för demokrati, folkhälsa, jämställdhet, miljö och mänskliga rättigheter. Det är nödvändigt att fortsatt ha en hög svensk ambitionsnivå inom alla områden om Sverige ska leva upp till målet att vara ledande

² Regeringsförklaringen 15 september 2015, Handlingsplan Agenda 2030 2018–2020 (Regeringen 2018), dir. 2016:18, Regeringsförklaringen 21 januari 2019.

i genomförandet av agendan. Det riksdagsbundna målet för Agenda 2030 ger riktningen för att ta nya steg framåt även inom de områden som redan har befintliga riksdagsbundna mål.

Det riksdagsbundna målet om Agenda 2030 bör få genomslag i styrningen av politikområdena

Det riksdagsbundna målet syftar till att ge ny kraft till politiken inom olika politikområden men också till att bidra till en samstämmig politik för hållbar utveckling. Agendans integrerade angreppssätt och helhetsperspektiv på miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling ger möjlighet att identifiera såväl synergier som målkonflikter samt att identifiera vilka åtgärder som behöver vidtas inom respektive politikområde.

Inom vissa politikområden är redan de miljömässiga, sociala och ekonomiska dimensionerna integrerade i mål och lagstiftning. Delegationen redovisade en analys av detta i sin delrapport i mars 2018.³ I flera fall är dessa mål mer ambitiösa än de 169 delmål som återfinns inom ramen för Agenda 2030. För dessa områden bör fokus riktas mot att vidta åtgärder för att sluta de genomförandegap som återstår för att nå de uppsatta målen. Inom andra politikområden saknas tydliga mål, lagar och annan styrning för att det nationella målet för genomförandet av Agenda 2030 ska uppnås.

Målet syftar till att ge en riktning så att regeringen genomgående kan utveckla sin styrning i hållbarhetshänseende när mål, lagstiftning och annan styrning revideras. De frågor som behöver hanteras för att vi ska uppnå en hållbar utveckling är ofta av omfattande och komplex karaktär. Det gäller inte minst när frågorna berör flera olika politikområden och innefattar målkonflikter. Frågor som rör andra aktörers agerande kräver dessutom ofta långsiktighet och stabilitet, t.ex. när det handlar om att skapa förutsättningar för näringslivets omställning. Det kommer i flera fall kräva särskilda offentliga utredningar för att frågorna ska kunna tas vidare till konkreta förslag. I några fall kan parlamentariska utredningar och överenskommelser vara nödvändiga för att skapa tillräcklig långsiktighet och stabilitet.

³ Delredovisning 1 mars 2018 (Agenda 2030-delegationen 2018).

Det är angeläget att regeringen skyndsamt inleder sådana utredningsarbeten för att inte tappa fart i genomförandet. Vidare har regeringen genom sina myndigheter goda möjligheter att ta fram förslag till åtgärder och att genomföra dessa. Även den möjligheten bör användas aktivt för att riksdagens mål ska få genomslag i styrningen av politikområdena.

Plan för regeringens återrapportering

Regeringen bör i den proposition som läggs fram till riksdagen även redogöra för hur man avser att återrapportera genomförandet såväl till riksdagen som till FN. Syftet med återrapporteringen till riksdagen är att riksdagen ska kunna följa upp att regeringens arbete är ändamålsenligt i förhållande till mål beslutade av riksdagen. Budgetlagen ställer särskilda krav på återrapportering i budgetpropositionen i förhållande till riksdagsbundna mål, se vidare nedan. Utöver redovisningen i budgetpropositionen kan det finnas skäl för regeringen att utifrån arbetet med Agenda 2030 under mandatperioden göra samlade redovisningar till riksdagen genom särskilda propositioner eller skrivelser. Detta ger möjlighet för regeringen att ge en fördjupad redovisning och vid behov föra fram förslag i frågor som kräver riksdagsbeslut, t.ex. lagändringar. Den särskilda resultatredovisning av Sveriges politik för global utveckling (PGU) som görs till riksdagen vartannat år bör genom förslag i propositionen integreras i rapporteringen av Agenda 2030.

Syftet med återrapporteringen till FN är att länder ska kunna lära av varandra, att följa upp genomförandet samt att säkerställa att arbetet går framåt både inom enskilda länder och sammantaget globalt. Det finns två former av rapportering till FN. Den ena är den statistiska uppföljningen av det globala genomförandet som görs dels baserat på befintliga internationella avtal, dels genom ny statistik som agendan kräver. Detta utgör grund för FN:s årliga rapport. Den andra formen av rapportering är den frivilliga nationella återrapportering som länder gör vid FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling (HLPF) och som sker med de intervall som länderna själva väljer. Sverige tog fram sin första frivilliga nationella årsrapportering år 2017 och regeringen har i sin handlingsplan angett att nästa återrapportering till FN är avsedd att göras 2021 eller 2022.

Det riksdagsbundna målet och regeringens återrapportering ger också grund för riksdagens granskningsmyndighet Riksrevisionen att utvärdera det svenska genomförandearbetet i förhållande till uppsatta mål.

Budgetlagen ställer krav på återrapportering i budgetpropositionen

Av 10 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) framgår att regeringen i budgetpropositionen ska lämna en redovisning av de resultat som uppnått i verksamheten i förhållande till mål som har beslutats av riksdagen. Redovisningen ska enligt lagen göras per utgiftsområde.

Agenda 2030 berör nära nog samtliga utgiftsområden i den statliga budgeten. I dag görs redovisningar av arbetet med agendan i budgetpropositionen under vissa utgiftsområden. Dessa redovisningar utgör en bra grund för regeringen att bygga vidare på för att skapa den redovisning per utgiftsområde som svarar mot budgetlagens krav på systematisk redovisning i förhållande till riksdagsbundna mål.

En redovisning per utgiftsområde kommer utgöra viktiga byggstenar i uppföljningsarbetet och bidra till att förtydliga agendans mål och delmål i det svenska genomförandearbetet. Samtidigt blir en sådan redovisning med nödvändighet uppdelad. För att även ge riksdagen en överblickbar och samlad redovisning av genomförandet av agendan föreslår delegationen nedan att regeringen också bör åta sig att redovisa en samlad Agenda 2030-bilaga i budgetpropositionen.

5.2 Agenda 2030 i den statliga budgeten

Delegationens förslag: Regeringen bör i en proposition till riksdagen åta sig att redovisa en Agenda 2030-bilaga i budgetpropositionen, fr.o.m. budgetpropositionen för 2022. Bilagan bör innehålla:

- en nulägesanalys utifrån Statistiska centralbyråns nationella indikatorlista för uppföljning av Agenda 2030
- en samlad redovisning av regeringens arbete med Agenda 2030.

Regeringen bör ge Ekonomistyrningsverket i uppdrag att, efter samråd med Statistiska centralbyrån och övriga berörda myndigheter, ta fram ett förslag på hur en Agenda 2030-bilaga kan utformas. Förslaget bör innehålla en bedömning av hur ofta bilagan bör tas fram för att den ska få så stort genomslag som möjligt i budgetarbetet. Uppdraget bör rapporteras till regeringen senast våren 2020.

Regeringen har uttryckt att agendan ska genomföras inom ordinarie processer. Statsbudgeten är den årliga process som styr stora delar av den offentliga verksamheten genom att den ger de ekonomiska ramarna och anger inriktningen för verksamheten. Genomförandet av agendan behöver därför tydligt integreras i statsbudgeten och på så vis komplettera det ovan föreslagna riksdagsbundna målet.

Riksdagsbeslutet om statsbudgeten ger arbetet en tydlig riksdagsförankring. Vidare förs arbetet på ett naturligt sätt in i regeringens arbete genom arbetet med budgetpropositionen, som utgör underlag för riksdagens beslut om statsbudgeten. Den beslutade statsbudgeten ger också ramar och inriktning för främst statsförvaltningens arbete, och påverkar även kommunernas och landstingens verksamheter.

Med det föreslagna riksdagsbundna målet för genomförandet av Agenda 2030 följer att regeringen, utifrån budgetlagens (2011:203) krav, ska redovisa resultaten i förhållande till målet inom respektive utgiftsområde i budgetpropositionen. Redovisningen per utgiftsområde utgör viktiga byggstenar i uppföljningsarbetet och bidrar till att förtydliga agendans mål och delmål i det svenska genomförandearbetet. Regeringen bör här ange vilka åtgärder som vidtas för att driva arbetet framåt inom respektive utgiftsområde.

För att riksdagen ska få en överblickbar och samlad redovisning av genomförandet av Agenda 2030 föreslår delegationen att regeringen bör åta sig att redovisa en samlad Agenda 2030-bilaga i budgetpropositionen. Bilagan bör innehålla en nulägesanalys utifrån Statistiska centralbyråns (SCB) nationella indikatorlista för uppföljning av Agenda 2030 och en samlad redovisning av regeringens arbete med Agenda 2030. Utifrån detta bör bilagan visa på hur arbetet går framåt och lyfta fram målkonflikter och synergier i genomförandet av olika åtgärder. Bilagan bör även analysera de genomförandegap som finns i förhållande till redan angivna mål inom olika områden.

Detta ger sammantaget riksdagen en god grund att följa upp genomförandet och hur väl Agenda 2030 uppnås. Regeringen bör åta sig att redovisa bilagan fr.o.m. budgetpropositionen för 2022. Det ger regeringen tillräcklig tid att utreda lämplig utformning av bilagan.

Uppdrag till Ekonomistyrningsverket

Regeringen bör ge Ekonomistyrningsverket (ESV) i uppdrag att, efter samråd med SCB och övriga berörda myndigheter, ta fram ett förslag på hur en Agenda 2030-bilaga kan utformas. ESV är regeringens expertmyndighet för att utveckla den ekonomiska styrningen i staten. SCB har ansvar för den nationella indikatorslistan för uppföljning av Agenda 2030. Flera andra myndigheter har viktiga roller i genomförandet av agendan och kan bistå ESV i arbetet med att utforma förslaget till budgetbilaga.

ESV bör vid utformningen av förslaget ta hänsyn till de befintliga målsystem som riksdagen tidigare beslutat om, och vid behov samråda med de myndigheter som arbetar med dessa mål om hur bilagan bäst kan utformas i förhållande till dessa målsystem. Arbetet med Agenda 2030 bör bygga vidare på och ge ny kraft till arbetet med befintliga mål, vilket bör återspeglas i bilagans utformning.

Agendans delmål 17:19 anger att länderna bör ”bygga vidare på befintliga initiativ för att utveckla mått på framsteg som görs mot hållbar utveckling som kompletterar BNP”. I förslaget bör ESV därför överväga om det ramverk med femton mått på välbefinnande som regeringen presenterade i vårpropositionen 2017 eller motsvarande kompletterande mått till BNP bör ingå i bilagans redovisning av utvecklingen.⁴

Förslaget från ESV bör innehålla en bedömning av hur ofta bilagan ska tas fram för att den ska få så stort genomslag som möjligt i budgetarbetet. Uppdraget bör rapporteras till regeringen senast våren 2020.

⁴ Prop. 2016/17:100.

6 En kommitté för förslag och uppföljning

6.1 En Agenda 2030-kommitté t.o.m. 2030

Delegationens förslag: Regeringen bör tillsätta en kommitté med uppdrag att t.o.m. 2030 kontinuerligt ta fram underlag till regeringen i form av uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder för att genomförandet av Agenda 2030 ska drivas framåt.

Kommitténs uppgifter bör vara att:

- följa upp och utvärdera genomförandet utifrån bl.a. Statistiska centralbyråns statistiska uppföljning och utifrån expertstudier som kommittén initierar
- lämna förslag till åtgärder som driver genomförandet framåt.

Kommittén bör årligen lämna en rapport till regeringen som underlag inför regeringens framttagande av budgetpropositionen. När regeringen lämnar en fördjupad redovisning till riksdagen och/eller till FN kan kommittén även ges i uppdrag att lämna en fördjupad rapport som underlag inför detta.

Kommittén bör vara brett sammansatt av ledamöter från olika delar av samhället för att återspegla de breda samhällsperspektiv som krävs i genomförandet. Den bör också ha ett barn- och ungdomsperspektiv, då agendan betonar vikten av att involvera barn och unga och se till kommande generationers intressen. Förordnandena av kommitténs ledamöter bör tidsättas så att både kontinuitet och förnyelse uppnås.

Kommittén bör förfoga över ett sekretariat med god analyskapacitet för att kunna möta regeringens krav på beslutsunderlag av god kvalitet.

Genomförandet av Agenda 2030 kräver att regeringen har förmåga att kontinuerligt analysera i vilken utsträckning arbetet bidrar till att uppnå agendan och utifrån detta besluta om nya åtgärder. För att kunna göra det behöver regeringen kontinuerligt underlag i form av uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder som driver arbetet framåt. Uppföljning och utvärdering är avgörande för att synliggöra hur genomförandet utvecklas i förhållande till målet, identifiera målkonflikter och synergier och se svagheter och möjligheter i arbetet. Med detta som grund kan förslag till effektiva åtgärder som driver arbetet framåt identifieras. Underlaget behöver motsvara agendans helhetsperspektiv på miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling. Framtagandet av underlaget behöver även möta agendans krav på att samhällets olika aktörer involveras i arbetet.

Delegationen konstaterar att det, efter att delegationen avslutat sitt uppdrag, inte finns någon befintlig statlig aktör med ett uppdrag som svarar mot det helhetsperspektiv som krävs för att ta fram sådant underlag. De statliga myndigheterna har alla viktiga uppdrag i sina respektive verksamheter och förser regeringen med underlag inom sina områden. Även nätverket Svenska myndigheter i samverkan för Agenda 2030 har här en viktig roll. Regeringens analysmyndigheter kan också användas för att ge regeringen kunskapsunderlag. Myndigheterna verkar dock inom sina respektive politikområden och ingen enskild myndighet kan förväntas svara upp mot det helhetsperspektiv och den involvering av samhällsaktörer som agendan kräver. Delegationens dialog med myndigheterna har bekräftat att detta även är myndigheternas bild.

Stora delar av Agenda 2030 omsätts i praktisk handling på lokal och regional nivå. Utvecklingen följs upp med statistik baserad på indikatorer för att stödja den lokala och regionala nivån i deras arbete, vilket även kan utgöra värdefulla underlag för regeringen. Även inom civila samhället har flera initiativ tagits och kunskap och erfarenhet härifrån kan tjäna som värdefulla bidrag till regeringen. Inte heller detta kan dock möta regeringens behov av ett samlat underlag.

Regeringen bör därför tillsätta en kommitté med detta uppdrag t.o.m. 2030. Genom att regeringen får underlag i form av sammanhållen uppföljning, utvärdering och förslag, ökar möjligheterna att driva arbetet framåt med ett helhetsperspektiv.

Kommittéer arbetar på uppdrag av regeringen och är genom sin form oberoende i den mening att de arbetar och lägger fram resultat i sitt eget namn.¹ Denna form gagnar delaktighet, insyn och transparens i uppföljning, utvärdering och förslagsställande. Det är av värde för att upprätthålla ett brett engagemang och en bred legitimitet i samhället för genomförandet av agendan.

Agenda 2030 sträcker sig till år 2030 och kommittén bör därför ges ett uppdrag fram till dess. Hållbar utveckling är dock självklart även av lika stor betydelse efter FN:s målår för agendan. Därför bör långsiktighet och uthållighet som även siktar bortom 2030 vara grunden för kommitténs arbete.

Kommitténs uppgifter

Kommittén bör ges i uppdrag att kontinuerligt ta fram underlag till regeringen i form av uppföljning och utvärdering av genomförandet nationellt och globalt och förslag till åtgärder som driver genomförandet framåt och som bidrar till att minska genomförandegapet.

Genomförandet bör analyseras utifrån bl.a. Statistiska centralbyråns (SCB) statistiska uppföljning. Kommittén bör även ges i uppdrag att initiera expertstudier för uppföljning och utvärdering. Här kan kommittén ta hjälp av olika experter, från t.ex. akademi, civila samhället och näringslivet. Detta leder fram till en bred uppföljning och bedömning av hur genomförandet går. Utifrån detta kan kommittén identifiera effektiva vägar framåt i form av förslag till regeringen.

Kommittén bör under sitt arbete samverka med andra offentliga utredningar för att förhindra eventuella överlapp i analys och förslag.

Förslagen bör utformas så att regeringen direkt kan använda dem i sitt arbete. Det kan handla om förslag som kan genomföras omedelbart, men också om förslag som kräver att särskilda offentliga utredningar tillsätts eller att myndigheter ges uppdrag. Det kan även

¹ Ds 2000:1.

handla om förslag i form av färdplaner med branschöverenskommelser för genomförande av agendan.² Kommittén bör också samverka med redan tillsatta offentliga utredningar så att förslag på åtgärder som utvecklas inom ramen för utredningsväsendet på ett så tidigt stadium som möjligt utformas på ett sätt så att de bidrar till genomförandet av Agenda 2030. På så sätt får regeringen kontinuerligt konkreta förslag på åtgärder som bidrar till genomförandet.

Årlig rapport och eventuell fördjupad redovisning

Kommittén bör årligen lämna en rapport till regeringen som underlag inför regeringens framtagande av budgetpropositionen. Rapporteringstiden bör anpassas så att rapporteringen sker i god tid inför regeringens budgetarbete så att regeringen hinner bereda kommitténs förslag. Rapporteringstiden bör även anpassas så att kommittén kan använda en så aktuell statistisk rapportering från SCB som möjligt. Det är angeläget att få till en väl fungerande årscykel med väl valda rapporteringsdatum för kommittén och SCB, så att alla delar i uppföljnings- och utvärderingsarbetet kommer så väl till nytta som möjligt i regeringens budgetarbete.

När regeringen lämnar en fördjupad redovisning till riksdagen och/eller till FN kan kommittén även ges i uppdrag att lämna en fördjupad rapport som underlag inför detta. Sådana uppdrag kan ges i form av tilläggsdirektiv. För att underlaget från kommittén ska kunna få en god kvalitet är det viktigt att regeringen i god tid beslutar om fördjupade uppdrag till kommittén.

Kommitténs sammansättning och kapacitet

Kommittén bör vara brett sammansatt av ledamöter från olika delar av samhället för att återspegla de breda samhällsperspektiv som krävs i genomförandearbetet. Agenda 2030 betonar vikten av att samhällets aktörer involveras i genomförandet och uppföljningen. Det finns ett stort engagemang för Agenda 2030 bland svenska samhällsaktörer, vilket regeringen bör ta tillvara vid sammansättningen av kommittén. Den bör också ha ett barn- och ungdomsperspektiv, då

² Jämför t.ex. de färdplaner som tas fram inom den offentliga utredningen Fossilfritt Sverige, dir. 2016:66.

agendan betonar vikten av att involvera barn och unga och se till kommande generationers intressen.

Antalet ledamöter bör vara omkring tio. Förordnandena av ledamöterna bör tidsättas så att både kontinuitet och förnyelse uppnås. Exempelvis kan ledamotsförordnanden sträcka sig över fyra år, med olika starttider för ledamöterna. Det skulle betyda att vissa ledamöter som förordnas inledningsvis skulle ges kortare (och eventuellt längre) tid i sina förordnanden, för att möjliggöra successiv rotation av ledamöter i kommittén. Ordföranden har en nyckelroll i kommitténs arbete. Det kan innebära betydande externa kontakter i uppgiften att företräda kommittén. Det kan därför finnas skäl att arvrödera ordföranden i särskild ordning.

Utöver ledamöter har regeringen möjlighet att utse sakkunniga och experter till kommittén. Denna möjlighet kan användas både för att ytterligare bredda kommitténs samhällsperspektiv och för att säkra tillräcklig sakkunskap i kommitténs arbete.

Kommitténs arbete bör präglas av ett inkluderande arbetssätt. Den bör ges möjlighet att tillkalla referensgrupper med företrädare för politiska partier och relevanta samhällsaktörer. Den bör också ges möjlighet att samråda med aktörer som berörs av dess arbete, inklusive statliga myndigheter samt företrädare för kommun- och landstingssektorn. Kommittén bör också ges möjlighet att i egen regi eller i samverkan med andra arrangera regionala eller nationella konferenser i syfte att ta in idéer och förankra förslag. Exempelvis kan de nationella och regionala forum som delegationen föreslår i detta betänkande ge möjligheter till sådan samverkan. Kommittén bör vidare samverka med andra offentliga aktörer med förslagsställande uppdrag av betydelse för agendans genomförande.

Kommittén bör förfoga över ett sekretariat med god analyskapacitet för att kunna möta regeringens krav på beslutsunderlag av god kvalitet. En god analyskapacitet säkerställs dels genom sekretariatets bemanning, dels genom medel till kommittén för att initiera expertstudier. Analyskapaciteten bör motsvara den som finns hos t.ex. Finanspolitiska rådet och Klimatpolitiska rådet, vilket motsvarar en årlig budget i storleksordningen 10 miljoner kronor. Dessa aktörer verkar inte inom kommittéväsendet men verksamhetsmässigt är jämförelsen relevant. Detta avses rymmas inom den ekonomiska ram som avsätts för kommittéväsendet genom att kommittén prioriteras vid tillsättandet av nya utredningar.

7 Stärkta förutsättningar för staten

7.1 Agenda 2030 i det förvaltningspolitiska målet

Delegationens förslag: Regeringen bör ange mål för statsförvaltningens arbete att genomföra Agenda 2030 genom följande tilllägg i det förvaltningspolitiska målet:

”En innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling, genomförandet av Agenda 2030 och ett effektivt EU-arbete”.

För att kunna integrera Agenda 2030 i statsförvaltningens ordinarie arbete behöver det skapas institutionella förutsättningar för detta. Med ett riksdagsbundet mål för genomförandet av Agenda 2030 bör regeringen även uttrycka mål för statsförvaltningen i genomförandet i det förvaltningspolitiska målet. På så sätt tydliggörs att regeringen ser genomförandet av Agenda 2030 som en del av statsförvaltningens ordinarie arbete.

Det förvaltningspolitiska målet uttrycker regeringens mål för statsförvaltningen och vilka värden som ska känneteckna statsförvaltningens arbetssätt. Det nuvarande övergripande målet för förvaltningspolitiken är att det ”ska vara en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har en väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete”.¹ Målet innehåller dels hur förvaltningen ska arbeta och vad detta ska bidra till. Det är angeläget att målet tydliggör att statsförvaltningens arbete ska bidra till genomförandet av Agenda 2030.

¹ Prop. 2013/14:1 utg.omr. 2 avsnitt 4.2.

Det förvaltningspolitiska målet brukar vanligen antingen revideras eller bekräftas under varje regerings mandatperiod, dvs. vart fjärde år. Det nuvarande målet formulerades i 2010 års förvaltningspolitiska proposition och har därefter bekräftats i regeringens budgetpropositioner.² Det är därför rimligt att tydligt hänvisa direkt till genomförandet av Agenda 2030 i målet. Fördelen är att regeringen då tydligt kopplar sina ambitioner avseende hållbar utveckling till agendan och dess konkreta innehåll. Det underlättar sannolikt för statsförvaltningen att förstå vad målet konkret avser och skapar en tydlig koppling till det ovan föreslagna nationella målet för Agenda 2030. Om regeringen ser ett behov av större långsiktighet i det förvaltningspolitiska målet, kan dock följande formulering väljas i stället: ”En innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till *Sveriges utveckling, en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling i Sverige* och ett effektivt EU-arbete”. Delegationen föreslår nedan att sådana mer långsiktiga formuleringar väljs när förslagen rör ändringar i förordningar, eftersom förordningar bör utformas mer långsiktigt.

Genomförandet av Agenda 2030 kräver och kommer fortsatt att kräva insatser från hela statsförvaltningen. Den statliga verksamheten behöver i alla delar verka för genomförandet. Det innebär bl.a. att myndigheter inför beslut och handling behöver skaffa sig underlag för att kunna göra en fullvärdig bedömning av hur detta kan ske på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt inom myndighetens verksamhetsområde. Myndigheterna behöver vara medvetna om och hantera eventuella målkonflikter och ta tillvara synergier mellan de olika aspekterna av hållbarhet. Myndigheterna behöver även söka samarbete med andra myndigheter när det krävs för att på bästa sätt kunna verka för hållbar utveckling. Regeringen behöver tydligt ange riktningen för statsförvaltningen i detta arbete. Regeringen kan presentera det reviderade förvaltningspolitiska målet i samband med en proposition till riksdagen. Regeringen bör i sitt underlag tydligt visa på kopplingen till riksdagens mål för genomförandet av Agenda 2030, som delegationen föreslår ovan.

² Prop. 2009/10:175, och t.ex. prop. 2013/14:1 utg.omr. 2 avsnitt 4.2.

7.2 Ansvar för hållbar utveckling i myndighetsförordningen

Delegationens förslag: Regeringen bör tydliggöra att myndigheterna ska verka för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling genom att detta anges i 6 § myndighetsförordningen (2007:515).

Utgångspunkten för delegationens arbete är att genomförandet av agendan ska ske inom ordinarie processer. De statliga myndigheterna har här en betydelsefull roll och det är avgörande att de verkar för agendans genomförande för att den ska uppnås. För att genomförandet av Agenda 2030 ska integreras i statsförvaltningens ordinarie arbete behöver myndigheternas ansvar för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling tydliggöras i myndighetsförordningen (2007:515). Ansvaret för hållbar utveckling är genomgående för alla myndigheter och sträcker sig över lång tid, även efter FN:s målar för Agenda 2030. För att skapa långsiktighet och uthållighet i myndigheternas arbete, och för att arbetet ska upprätthållas även efter 2030, behöver myndighetsförordningen uttrycka detta ansvar.

Myndigheterna behöver i alla delar av sin verksamhet ta ansvar för att verka för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling. Inför beslut och handling behöver myndigheterna skaffa sig underlag för att kunna göra en fullvärdig bedömning av hur detta kan ske på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt inom myndighetens verksamhetsområde. När tveksamhet råder om vad som bör beslutas eller göras ska myndigheterna välja det som mest sannolikt gynnar en hållbar utveckling. Myndigheterna kan söka underlag för sina bedömningar i riksdagens mål inom relevanta områden, samt i regeringens uttalanden inom relevanta områden.

Myndigheterna behöver vara medvetna om och hantera eventuella målkonflikter och ta tillvara synergier mellan olika mål och politikområden. Myndigheterna behöver även, i enlighet med 6 § myndighetsförordningen, söka samarbete med andra myndigheter när det krävs för att på bästa sätt kunna verka för hållbar utveckling. Myndigheterna verkar inom sina respektive politikområden, men många frågor i agendans genomförande kräver helhetsperspektiv och gemensamt agerande inom flera politikområden.

Ansvaret innebär också att myndighetsledningen är skyldig att se till att de anställda är väl förtrogna med detta mål för verksamheten, utifrån 8 § andra punkten i myndighetsförordningen.

Myndigheterna bör uppmärksamma vilken samlad effekt deras verksamhet får för miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling på den lokala och regionala nivån. Flera myndigheter inom olika politikområden riktar verksamhet mot samma aktörer på lokal och regional nivå. Om den samlade statliga verksamheten uppfattas brista i helhetsperspektiv kan det hindra ett effektivt arbete för hållbar utveckling på lokal och regional nivå.

Förslaget svarar mot statsskicket grunder

Delegationen föreslår att myndigheternas ansvar för hållbar utveckling tydliggörs för att skapa tillräckliga institutionella förutsättningar för att integrera genomförandet av Agenda 2030 i den ordinarie verksamheten. Förslaget behöver dock ses i ett vidare sammanhang, då ansvaret för hållbar utveckling anges redan i regeringsformen (1974:152). Där anges de miljömässiga, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling som grunder för det svenska statsskicket och den offentliga verksamheten. Detta framgår främst i 1 kapitlet 2 §:

Den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.

Det allmänna ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv.

Det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person.

Samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Lag (2010:1408).

Den sammantagna innebörden i 1 kapitlet 2 § motsvarar innebörden av en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling. I samma paragraf används begreppet för att specifikt beskriva den miljömässiga aspekten av hållbar utveckling.

Hållbar utveckling används med bred respektive specifik innebörd i svenska författningar

I dag används hållbar utveckling i svenska författningar både med en bred och en specifik innebörd. Den breda innebörden inkluderar den miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekten av hållbar utveckling. Den specifika innebörden fokuserar på den miljömässiga aspekten.

Ett exempel på tillämpning av den breda innebörden av begreppet finns i förordningen (2017:583) om regionalt tillväxtarbete:

2 § Med regionalt tillväxtarbete avses i denna förordning insatser för att skapa hållbar regional tillväxt och utveckling. (---)

4 § Ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet ska vara en integrerad del i analyser, strategier, program och insatser i det regionala tillväxtarbetet.

Ett exempel på tillämpning av den specifika innebörden av begreppet finns i miljöbalkens (1998:808) första kapitel:

1 § Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl. (---)

Både en bred och en specifik innebörd tillämpas således parallellt i svenska författningar. För att undvika missförstånd om innebörden används skrivningen ”en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling” i myndighetsförordningen.

Samlad styrning av myndigheterna

Myndighetsförordningen är en övergripande förordning som styr alla förvaltningsmyndigheter under regeringen och som reglerar myndighetsledningarnas ansvar.³ Utöver myndighetsförordningen styr regeringen myndigheterna genom instruktioner, regleringsbrev och särskilda uppdrag, som riktar sig specifikt till var och en av myndigheterna. Myndigheterna styrs även av lagar, förordningar och andra beslut inom respektive politikområde, dessa ska också ses som en del av genomförandet.

Eftersom ansvaret för genomförandet av Agenda 2030 och hållbar utveckling berör alla förvaltningsmyndigheter under regeringen, är det lämpligast att uttrycka detta ansvar i den förordning som riktar sig samlat till dessa myndigheter.

Då myndighetsförordningen riktar sig till alla dessa myndigheter är det viktigt att den präglas av stabilitet och inte revideras så ofta att ryckighet uppstår. Därför bör myndigheternas ansvar för hållbar utveckling uttryckas mer långsiktigt än som genomförandet av Agenda 2030, som har mållåret 2030. Hållbar utveckling är ett ansvar som kommer att kvarstå för myndigheterna även efter detta mållår, även om ansvaret för närvarande fångas in av agendan.

En relevant ansvarsbeskrivning för myndigheterna

Myndigheternas ansvar att verka för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling är ett genomgripande ansvar. Det påverkar både myndigheternas egen verksamhet och deras behov av att samverka med varandra.

Dagens myndighetsförordning ersatte 2008 den tidigare verksamhetsförordningen (1995:1322). Myndighetsförordningen togs fram för att skapa en tydlig styrning av myndigheterna vad gäller ansvar, roller och organisation. Sektorsövergripande krav som utgår från ett politikområde, t.ex. jämställdhet, regionalpolitik och mänskliga rättigheter, togs inte med i myndighetsförordningen. Sådana krav regleras i stället i sektorsspecifika regelverk.⁴ Sedan myndighetsförordningen trädde i kraft har inga revideringar gjorts av förordningen.⁵

³ Alla myndigheter under regeringen lyder även under förvaltningslagen (2017:900), som även riktar sig till kommuner och landsting, och som anger grunderna för god förvaltning.

⁴ SOU 2004:23.

⁵ Inga ändringar införda i SFS 2007:515 den 2019-02-19.

Under det dryga decennium som har gått sedan myndighetsförordningen beslutades har synen på myndigheternas ansvar för hållbar utveckling utvecklats. Alla viktiga och genomgripande ansvarsområden som vilar på myndigheterna bör inkluderas i förordningen, så att förordningen inte successivt tappar i relevans.

Formkrav på myndighetsförordningen

När myndighetsförordningen skapades var ett viktigt formkrav att enbart reglera frågor om ansvar, roller och organisation för förvaltningsmyndigheter under regeringen, dvs. förvaltningspolitiska frågor. Sektorsövergripande frågor skulle inte regleras i myndighetsförordningen utan i författningar inom respektive politikområde. Exempelvis ska sektorsövergripande jämställdhetsfrågor regleras i författningar inom jämställdhetspolitikens område. Sedan beslutet 2007 har flera förslag om revideringar av förordningen avvisats med hänvisning till detta formkrav.

Delegationen anser att myndigheternas ansvar för hållbar utveckling ska vara en självklar del av förvaltningspolitiken. Ansvaret är genomgripande och kräver insatser från hela statsförvaltningen. Det återspeglas i delegationens förslag ovan om att integrera arbetet för Agenda 2030 i regeringens förvaltningspolitiska mål. Hållbar utveckling och Agenda 2030 är inte ytterligare en tvärsektoriell fråga som ska läggas till befintliga tvärsektoriella perspektiv. Det är i stället en sammanhållen målstruktur som förenar ett stort antal perspektiv, både tvärgående perspektiv och sakfrågeperspektiv. Hållbar utveckling är därför både sammanhållande och genomgående till sin karaktär. Utifrån detta kan myndigheternas ansvar för hållbar utveckling regleras genom myndighetsförordningen, så som delegationen föreslår.

Alternativa former för reglering

Om regeringen gör en annan bedömning än delegationen vad gäller formkraven på myndighetsförordningen ser delegationen två alternativ som kan väljas. Delegationen vill betona att formkrav i sig inte kan vara skäl nog att avvisa delegationens förslag, utan att regeringen i sådant fall bör välja en alternativ form för att uppnå motsvarande reglering av myndigheternas ansvar för hållbar utveckling.

Det första alternativet är att en särskild förordning tas fram för att reglera myndigheternas ansvar för hållbar utveckling. Förordningen skulle då bestå av den nya skrivning som delegationen föreslår för myndighetsförordningen. Delegationen ser detta som en arbetsam väg för att reglera myndigheternas ansvar, men det är en möjlig väg. Det finns också risk att det blir svårare för myndigheterna att tolka sitt uppdrag, även om en sådan specialförordning har företräde. Denna väg utgår från en stram tolkning av förarbetena till myndighetsförordningen vad gäller synen på vad som utgör förvaltningspolitiska respektive sektorsövergripande frågor och hur dessa ska regleras. Det skulle vara en tydligare och mindre arbetsam väg för regeringen att föra in kravet i den redan befintliga myndighetsförordningen än att ta fram en helt ny förordning och kommunicera den till myndigheterna.

Det andra alternativet är att regeringen reviderar samtliga förordningar med instruktion för myndigheter under regeringen med den skrivning som delegationen föreslår för myndighetsförordningen. Instruktionerna bör väljas framför regleringsbrev, eftersom regleringsbrev normalt hanterar uppdrag av kortare längd. Här kan styrningen komma att uppfattas som något mindre sammanhållen, men om samma krav anges för alla myndigheterna torde det vara av begränsad betydelse. Delegationen ser detta som en arbetsam väg för regeringen rent beredningsmässigt, men det är en möjlig väg. Om denna väg väljs bör regeringen samtidigt se över vilka förordningar med instruktioner för myndigheter under regeringen som innehåller skrivningar om Politik för Global Utveckling (PGU) och ersätta dessa med den av delegationen föreslagna skrivningen. Eftersom samma krav behöver skrivas in i samtliga förordningar med instruktion för myndigheterna, anser dock delegationen att det är ett lämpligare alternativ att i stället låta kravet föras in i myndighetsförordningen.

7.3 Stärkt samordningskapacitet för genomförandet av Agenda 2030

Delegationens bedömning: Regeringen bör stärka sin kapacitet att möta behovet av samordnad styrning i genomförandet av Agenda 2030.

Genomförandet av Agenda 2030 kräver samordning i regeringens styrning. Samordningen behövs både över politikområden och mellan den nationella, regionala och lokala nivån. Den behövs också för att hantera målkonflikter och ta tillvara synergier för att på ett så effektivt sätt som möjligt bedriva arbetet med att genomföra agendan.

Myndigheterna kan i många fall hantera samordning genom det mandat att samarbeta som myndighetsförordningen (2007:515) ger dem. I de fall när frågorna är omfattande eller innefattar politiska prioriteringar behöver dock myndigheterna tydlighet från regeringen om vad som efterfrågas för att arbetet ska drivas framåt. När flera myndigheter berörs samtidigt uppstår behov av samordnad myndighetsstyrning. Delegationen kan konstatera att myndigheterna i dialog med delegationen har framfört att de efterfrågar tydligare styrning från regeringen i dessa avseenden.

Det har även framkommit i delegationens dialoger att den lokala och regionala nivån efterfrågar tydlighet i styrningen. Det är ofta på den lokala och regionala nivån som lagstiftning och andra åtgärder som syftar till en hållbar utveckling ska omsättas i praktiken. Det är i detta arbetet som målkonflikter mellan olika beslutade åtgärder blir särskilt tydliga. En bättre samordning och samstämmighet i hela styrkedjan från nationell till lokal nivå skulle minska risken för målkonflikter och stärka möjligheten att vidta verkningsfulla åtgärder på lokal och regional nivå.

Regeringen bör därför stärka samordningskapaciteten i sitt arbete, både vad gäller mellan politikområden och mellan den nationella, regionala och lokala nivån, med att genomföra Agenda 2030. För att kunna ha erforderlig kapacitet behövs en funktion i Regeringskansliet som kan samordna styrningen av genomförandet på såväl nationell som lokal och regional nivå. Denna funktion behöver ha kapacitet att se nya möjligheter utifrån behovet av omställning för hållbar utveckling, särskilt i frågor som sträcker sig över flera olika politikområden samtidigt. Funktionen behöver också kunna döma av målkonflikter i arbetet som leder till låsningar i genomförandearbetet. Vidare behöver funktionen ha kapacitet att samordna myndighetsstyrningen rörande Agenda 2030. Den behöver även kapacitet att samordna beställningar till och mottagande av underlag från den föreslagna Agenda 2030-kommittén.

Kapaciteten bör förstärkas på det sätt som regeringen bedömer fungerar bäst i relation till Regeringskansliets ordinarie arbetsformer, så att samordningsarbetet kan bedrivas så effektivt som möjligt. Man bör ta hänsyn till tidigare erfarenheter av interdepartementala policygrupper som organiserats vid sidan av ordinarie arbetsformer och som kommit att få mycket begränsad betydelse för arbetet i praktiken.⁶ Funktionen bör i stället vara väl integrerad i relation till linjeorganisationen och tillförsäkras tillräcklig politisk legitimitet inom organisationen.⁷ Med detta som utgångspunkter kan olika organisatoriska lösningar vara tänkbara. Funktionen kan exempelvis skapas genom en förstärkning av kapaciteten i hittillsvarande statssekreterargrupp och interdepartementala arbetsgrupp för Agenda 2030, genom att inrätta ett nytt samordningskansli inom Regeringskansliet, och/eller genom en förstärkning av kapaciteten hos den ordinarie enhet som samordnar Agenda 2030.

7.4 Stärkt kunskap i statsförvaltningen

Delegationens bedömning:

Regeringen bör systematiskt integrera kunskap om Agenda 2030 i utbildningar för myndighetsledningar och anställda i Regeringskansliet.

Agenda 2030 omfattar stora delar av statsförvaltningen. Genomförandet av agendan förutsätter därför att statsanställda har god kunskap om agendan. Kunskap är en förutsättning för att man ska ha förmåga att identifiera hur man i verksamheten kan bidra till bättre samordning och ökad samstämmighet och därigenom bidra till agendans genomförande. Det kan handla om hur agendans mål och delmål hänger ihop med mål och strategier inom den egna verksamheten och hur agendan ska integreras i ordinarie styrning, ledning och uppföljning. En ökad kunskapsnivå om Agenda 2030 i förvaltningen skapar också bättre förutsättningar till ökad dialog mellan myndigheterna och med olika samhällsaktörer, liksom för mer effektiva arbetsmetoder.

⁶ Jacobsson, Den svåra samordningen, 2018.

⁷ Ibid.

Delegationen föreslår ovan att myndigheternas ansvar för hållbar utveckling tydliggörs i myndighetsförordningen (2007:515). Det innebär att myndighetsledningarna och de anställda inom Regeringskansliet som arbetar med myndighetsstyrning behöver kunskap om detta ansvar. Det innebär också att myndighetsledningen får ansvar för att se till att de anställda är väl förtrogna med detta mål för verksamheten, utifrån 8 § andra punkten i myndighetsförordningen.

Regeringen genomför utbildningar för sina myndighetsstyrelser och myndighetschefer i samband med att dessa tillträder. Genom det ansvar som myndighetsledningarna har att i sin verksamhet genomföra av Agenda 2030 är det angeläget att myndighetsledningarna ges kunskap om agendan och om sin roll i genomförandet. Genomförandet av agendan innebär ett åtagande för stora delar av statsförvaltningen och blir därigenom ett gemensamt ansvar för myndighetsledningarna. Det är angeläget att detta tydligt kommuniceras till myndighetsledningarna i samband med att de tillträder. Den nuvarande introduktionen till myndighetschefer fokuserar på rollen som myndighetschef. Eftersom rollen innefattar ett ansvar för genomförandet av Agenda 2030 finns det skäl att inkludera det i utbildningen. Regeringens introduktioner för myndighetsstyrelser bör också tydliggöra detta ansvar. Statskontoret har pekat på att det finns ett behov att förtydliga styrelsernas kunskap om sitt ansvar.⁸ Ett sådant förtydligande bör även inkludera ansvaret för genomförandet av Agenda 2030.

Myndigheterna ansvarar på egen hand för utbildningar för sina anställda. Det är angeläget att även de anställda i myndigheterna ges kunskap om agendan och om hur den myndighet de är anställda vid kan arbeta för att bidra till agendans genomförande. Myndigheterna kan vid behov på eget initiativ samarbeta kring utbildningarna. I 6 § myndighetsförordningen (2007:515) uppmanas myndigheterna att samarbeta när det leder till fördelar för staten. Det kan finnas samordningsvinster både ekonomiskt och innehållsmässigt för myndigheterna att hämta här.

⁸ Statskontoret 2018 Om offentlig sektor 34.

7.5 Hållbar upphandling i staten

Delegationens förslag: Regeringen bör ge de statliga myndigheterna i uppdrag att aktivt ställa hållbarhetskrav vid offentlig upphandling i den omfattning som regelverket medger. Regeringen bör samtidigt tillsätta en utredning inom Regeringskansliet för att ta fram en särskild förordning om hållbarhetskrav vid statliga myndigheters offentliga upphandling.

Den nya upphandlingslagstiftningen ger stort utrymme för att ställa krav på hållbarhet. Lagen (2016:1145) om offentlig upphandling anger att en upphandlande myndighet bör beakta miljöhänsyn, sociala och arbetsrättsliga hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta. Om det är behövligt ska man ställa arbetsrättsliga villkor i nivå med kollektivavtal och man behöver minska risken för snedvridning av konkurrensen genom social dumpning. Man bör även ställa krav på t.ex. klimatsmarta och kemikaliesmarta lösningar när det är relevant.

Mot bakgrund av att statliga myndigheter årligen upphandlar varor och tjänster till stora belopp är det viktigt att det utrymme som lagen medger nyttjas i så hög utsträckning som möjligt. År 2016 betalade upphandlande myndigheter i staten ut cirka 214 miljarder kronor till privata och offentliga företag och andra organisationer.⁹ Myndigheternas agerande vid offentlig upphandling har därför en stor betydelse för arbetet för en hållbar utveckling.

Det är angeläget att såväl regeringen som de statliga myndigheterna är proaktiva i att upphandla hållbart. Regeringen presenterade sin nationella upphandlingsstrategi 2016. Den anger att ”ställa krav som främjar miljöhänsyn och sociala hänsyn gör skillnad och innebär samtidigt att den offentliga sektorn utnyttjar skattemedel på ett effektivt sätt”.¹⁰ Regeringen uttalar i strategin att de förväntar sig resultat i myndigheternas upphandlingsarbete och att regeringen noga kommer följa upp myndigheternas arbete.¹¹ Detta sker bl.a. genom Upphandlingsmyndighetens (UHM) uppföljning av myndigheternas upphandlingar. UHM har fått i uppdrag av regeringen att se över hur

⁹ Statistik om offentlig upphandling 2017 (Konkurrensverket och upphandlingsmyndigheten 2017).

¹⁰ Nationella upphandlingsstrategin (Regeringen 2016).

¹¹ Ibid.

upphandlingsstatistiken bör utvecklas för att kunna följa upp miljömässiga och sociala krav i myndigheternas upphandlingar.¹² Befintlig statistik ger inte tillräckliga möjligheter till en sådan uppföljning.

Delegationen anser dock att regeringen bör vara mer proaktiv och tydlig i sina förväntningar på hur de statliga myndigheterna bör agera i sitt upphandlingsarbete för att bidra till att ställa om till en hållbar utveckling. De statliga myndigheterna kan i dag uppleva osäkerhet inför den nya lagstiftningens möjligheter. Det kan leda till fördröjningar i att pröva nya vägar och att ta tillvara de möjligheter som faktiskt finns.

Regeringen bör därför ge statliga myndigheter under regeringen i uppdrag att aktivt ställa hållbarhetskrav vid offentlig upphandling i den omfattning som regelverket medger. På så sätt uppmuntras myndigheterna att bli aktiva med att nyttja offentlig upphandling i arbetet med att ställa om till en hållbar utveckling och lagstiftningens potential förverkligas snabbare.

Regeringen bör samtidigt tillsätta en utredning inom Regeringskansliet för att ta fram en särskild förordning om hållbarhetskrav vid statliga myndigheters offentliga upphandling. Om det är görligt i förhållande till EU:s regelverk och andra relevanta regelverk, finns det skäl för regeringen att ställa särskilt höga krav på sina egna myndigheters offentliga upphandling. De statliga myndigheterna bör utgöra föredömen för andra aktörer. Statens inköpscentral vid Kammarkollegiet, som har uppdraget att ingå ramavtal även för andra statliga myndigheters räkning, bör ta en särskilt framskjuten roll i att utgöra ett gott exempel.

De statliga myndigheterna bör även aktivt bidra till metodutvecklingen för hållbar upphandling. Denna metodutveckling kan i sin tur gagna andra offentliga aktörer med mindre utrymme för sådan metodutveckling, exempelvis små kommuner. UHM har därmed en viktig uppgift att förmedla kunskap och metodstöd till myndigheter men även till kommuner och landsting. UHM:s arbete med metodutveckling kommer också att stärkas genom att de statliga myndigheterna tar en mer aktiv roll, eftersom myndigheterna därigenom sammantaget bygger upp en stor erfarenhet av hur man kan genomföra offentlig upphandling med hållbarhetskrav.

¹² Fi2018/01786.

Vikten av att även kommuner och landsting använder den potential att ställa hållbarhetskrav som finns i upphandlingslagstiftningen tas upp i kapitel 9.5.

7.6 Hållbar utveckling i de offentliga utredningarnas arbete

Delegationens förslag: Regeringen bör ge de offentliga utredningarna i uppgift att analysera konsekvenserna i förhållande till miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling genom att detta anges i 15 § kommittéförordningen (1998:1474).

Regeringen bör vidare tillsätta en utredning inom Regeringskansliet om hur stödet till de offentliga utredningarna ska utvecklas så att dessa ges tillräckliga förutsättningar att klara uppgiften.

De offentliga utredningarna tar fram förslag och beredningsunderlag som ligger till grund för beslut om åtgärder och lagstiftning inom alla olika politikområden, ofta med långsiktiga konsekvenser. För att genomförandet av Agenda 2030 ska integreras i hela den statliga verksamheten krävs att utredningarna aktivt analyserar vilka konsekvenser deras förslag får i förhållande till hållbar utveckling, dvs. att göra en bedömning av hur förslagen påverkar de miljömässiga, sociala och ekonomiska dimensionerna, vilka målkonflikter som föreligger och vilka möjliga synergieffekter förslagen kan ha för hållbar utveckling. För att de offentliga utredningarna ska analysera förslag i förhållande till hållbar utveckling krävs en tydlig uppgift till kommittéerna som behöver anges i kommittéförordningen (1998:1474).

Genom att införa krav på att bredda de konsekvensanalyser som görs i dag till att även inkludera analyser av en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling skulle regeringen få bättre förutsättningar att göra bedömningar av i vilken omfattning de förslag som läggs bidrar till hållbar utveckling och därigenom genomförandet av Agenda 2030. Att göra konsekvensanalyser utifrån hållbar utveckling innebär att göra sammantagna bedömningar av miljömässiga, sociala och ekonomiska effekter av de förslag som läggs, samt att inkludera långsiktiga bedömningar och bedöma effekterna av förslag inom och utanför Sveriges gränser.

Kommittéförordningen ställer en rad krav på de offentliga utredningarnas konsekvensanalyser; krav som alla kan ses som bidragande delar till en hållbar utveckling. Som exempel kan nämnas jämställdhet och de integrationspolitiska målen. Det saknas dock krav på en sammantagen analys i förhållande till hållbar utveckling. Att tidigt, dvs. redan på utredningsstadiet, identifiera eventuella målkonflikter och prioritera förslag till åtgärder som kan ge synergieffekter för en hållbar utveckling utgör ett viktigt beslutsunderlag för regeringen.

Hållbar utveckling och Agenda 2030 är inte ytterligare en tvärsektoriell fråga som ska läggas till befintliga tvärsektoriella perspektiv. Det är i stället en sammanhållen målstruktur som förenar ett stort antal perspektiv, både tvärgående perspektiv och sakfrågeperspektiv. Det möjliggör därför en sammanhållen analys inom ramen för de offentliga utredningarnas arbete, vilket i sin tur utgör ett bättre beredningsunderlag.

De särskilda krav som finns i dag, och som ryms inom hållbar utveckling, kan kvarstå i sin nuvarande form i förordningen för att undvika missuppfattningar om att dessa aspekter nedprioriteras genom delegationens förslag till ändring i förordningen.

Behovet av att de offentliga utredningarna analyserar konsekvenser i förhållande till hållbar utveckling kommer att kvarstå även efter målåret för Agenda 2030. Det motiverar en långsiktig reglering. Behovet bör därför uttryckas mer långsiktigt än som ett led i genomförandet av Agenda 2030. På motsvarande sätt som i delegationens förslag om ändring i myndighetsförordningen bör förslaget ses i ett vidare sammanhang, då ansvaret för hållbar utveckling anges redan i regeringsformen (1974:152).

Stöd till de offentliga utredningarna

Regeringen behöver underlag från offentliga utredningar som möjliggör bedömningar av i vilken omfattning de förslag som läggs bidrar till hållbar utveckling och därigenom genomförandet av Agenda 2030. För att detta ska bli verklighet behöver de offentliga utredningarna ges stöd att leva upp till det krav i kommittéförordningen som delegationen föreslår. Ett visst stöd ges redan i dag genom utbildningen för kommittésekreterare. Detta stöd behöver utvidgas och kan eventuellt behöva omfatta även en centralt samlad analyskapacitet till stöd för samtliga offentliga utredningar. Regeringen bör därför tillsätta en utredning inom Regeringskansliet om det nuvarande stödet till de offentliga utredningarna så att dessa ges tillräckliga förutsättningar att klara uppgiften.

8 Behovet av kunskap, forskning och innovation

8.1 Agenda 2030 i finansieringen av forskning och innovation

Delegationens förslag: Regeringen bör som ett underlag inför kommande forskningsproposition tillsätta en utredning inom kommittéväsendet eller Regeringskansliet om hur tvärdisciplinär kompetens kan stimuleras och premieras.

Regeringen bör inför nästa forskningsproposition uppdra åt universitet och högskolor, forskningsfinansiärer och andra relevanta myndigheter att belysa forsknings- och innovationsbehov i relation till Agenda 2030.

Delegationens bedömning: Regeringen bör i kommande forskningsproposition prioritera utmaningsdriven forskning och innovation inom områden som bidrar till en omställning till hållbar utveckling i linje med Agenda 2030 samt även fortsättningsvis verka för att utformningen av EU:s ramprogram för forskning och innovation på motsvarande sätt stödjer Agenda 2030.

Regeringen bör i kommande forskningsproposition särskilt belysa vikten av internationellt forskningssamarbete med de utvecklingsländer som har störst utmaningar att genomföra Agenda 2030.

Forskningsfinansiärer bör i högre grad än i dag samarbeta och klassificera ansökningar om medel för forskning och innovation i relation till målen i Agenda 2030.

Att bedriva forsknings- och innovationsverksamhet är nödvändigt för att hitta lösningar på de utmaningar som finns för att nå målen i

Agenda 2030. Forskningen bidrar genom att ställa diagnos på tillståndet och utvecklingen i samhället, samt genom att identifiera samband och mekanismer av betydelse för förståelsen av fenomen och problem. Lösningar för en samhällsomställning som vilar på vetenskaplig grund främjas av vetenskapens kritiska förhållningssätt och av att forskningen är fri och obunden. Innovation bidrar genom att ta fram nya lösningar som en del av samhällsomställningen. Det kan exempelvis handla om nya samverkansstrukturer, arbetssätt, metoder och affärsmodeller. Högre utbildning och forskning bidrar också till kompetensförsörjningen i övriga samhällssektorer.¹

Med tanke på forskningens och innovationens centrala roll för genomförandet av agendan är storleken på forsknings- och innovationssatsningar på såväl EU-nivå som på nationell nivå av stor betydelse. EU har målsättningen att medlemsstaternas samlade utgifter för forskning och utveckling ska uppgå till 3 procent av BNP år 2020. Det svenska målet, inom ramen för Europa 2020-strategin, är att de offentliga och privata investeringarna i forskning och utveckling vid denna tidpunkt ska uppgå till ungefär 4 procent av BNP. Den nuvarande nivån är på drygt 3,3 procent.² Det är viktigt att både offentliga och privata resurser mobiliseras för att bygga kunskap och ta fram nya innovationer till stöd för genomförandet av Agenda 2030. Det är viktigt att investeringar görs både i nyfikenhetsstyrd forskning och i forskning inom speciella områden där behovet av ny kunskap är särskilt stort.

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) har pekat på att ett antal områden där det finns behov av att knyta forskning och innovation till genomförandet av Agenda 2030:

- För specifika utmaningar (t.ex. klimat, hälsa) bedriva utmaningsdriven forskning och innovation i partnerskap mellan statlig forskning, näringsliv och andra samhällsaktörer, exempelvis civilsamhället.
- Stärka den tvärdisciplinära forskningen, jämställdhets- och medborgarperspektivet.

¹ Forskning för Agenda 2030. Översikt av forskningsbehov och vägar framåt (Formas 2018), Forskningens roll för att förverkliga den nya hållbarhetsagendan (Vetenskapliga Rådet för Hållbar Utveckling 2016).

² Prop. 2018/19:1 utg.omr. 16 avsnitt 8.3.2.

- Bedriva internationellt samarbete om gemensamma nyttigheter som exempelvis klimat, biodiversitet och global hälsa.
- Koppla forsknings- och innovationsstrukturer på nationell nivå till det globala ramverket för Agenda 2030.
- Nyttja den digitala teknikens möjligheter när det gäller att genomföra Agenda 2030.³

Sverige prioriterar redan några av dessa områden, men OECD:s rekommendationer bör även fortsättningsvis utgöra en viktig utgångspunkt för den svenska forsknings- och innovationspolitiken.

Behov av olika kompetenser

Utmaningsdriven forskning och innovation är viktig för att ta fram konkreta lösningar på specifika utmaningar. Det kan kräva samarbete på internationell nivå och partnerskap mellan de samhällsaktörer som är med i genomförandearbetet. Utmaningsdriven forskning och innovation innebär att flera vetenskapliga områden behöver involveras och nyttjas för att identifiera synergier och målkonflikter i olika delar av Agenda 2030. Sammantaget innebär detta att utmaningsdriven forskning och innovation kan bidra till att identifiera lösningar som även gör skillnad på systemnivå. Agenda 2030 berör flera specialområden och vetenskapliga discipliner. Det krävs forskning inom ett stort antal områden (exempelvis hälsa, klimat, utbildning) för att genomföra specifika delmål i agendan. Individens beteende och levnadsvanor är av stor betydelse. För att genomföra agendan behöver många beteendemönster förändras inom exempelvis transporter, livsmedel och annan konsumtion. Det är viktigt med ökad kunskap om olika politiska åtgärder, som exempelvis effekterna av styrmedel och investeringar.

Det behövs även forskning inom områden som är av mer övergripande karaktär. Den senaste forskningspropositionen beskriver att det behöver skapas starka forsknings-, utbildnings- och innovationsmiljöer som inkluderar flera vetenskapsområden, samt att det behövs särskilda satsningar på tvärvetenskaplig och tvärsektoriell

³ Science and Technology Outlook Rapport (OECD 2018).

forskning och innovation för att möta samhällsutmaningarnas komplexa karaktär, både i Sverige och globalt.⁴ Hantering av tvärsektoriella problem och utmaningar kräver ofta tvärvetenskaplig överblick och kompetens. För att uppnå en samstämmig politik för hållbar utveckling behöver det finnas en vetenskaplig grund för åtgärder inom den offentliga förvaltningen som i flera fall bygger på ett tvärsektoriellt angreppssätt. Forskning och forskningsmeritering är dock i hög grad fokuserad på att fördjupa kompetensen inom olika specialområden. Vid sidan av de nödvändiga specialistkompetenser som behövs är det därför viktigt att inom forskningen även prioritera tillgången på generalistkompetenser.⁵

Inför kommande forskningsproposition bör regeringen därför prioritera utmaningsdriven forskning och innovation inom områden som bidrar till en omställning till hållbar utveckling i linje med Agenda 2030. Regeringen bör också tillsätta en utredning inom kommittéväsendet eller Regeringskansliet för att utreda hur tvärdisciplinär kompetens kan stimuleras och premieras. Detta avses rymmas inom ordinarie ekonomisk ram för Regeringskansliet, antingen inom de medel som är aktuella för bokstavsutredare eller inom de medel som avsätts för kommittéväsendet.

Satsningar på forskning och innovation

Satsningarna på forskning och innovation på nationell och EU-nivå är i flera fall att betrakta som utmaningsdrivna och handlar om att ta sig an utmaningar som är centrala även för genomförandet av agendan. Det behövs även fortsättningsvis satsningar rörande ett antal väl definierade utmaningar (t.ex. klimat, hälsa, jämlikhet) som kräver såväl internationellt som nationellt samarbete och som ofta förutsätter partnerskap mellan forskare, näringslivet och det omgivande samhället.

Det finns flera kopplingar mellan de utmaningar som lyfts fram i Agenda 2030 och EU-kommissionens förslag till nytt ramprogram för forskning och innovation 2021–2027, Horisont Europa. En särskild del av Horisont Europa rör globala utmaningar där kommis-

⁴ Prop. 2016/17:50.

⁵ SOU 2017:47.

sionen har delgivit sina förslag (hälsa, inkluderande och säkra samhällen, digitala frågor och industri, klimat, energi och mobilitet, livsmedel och naturresurser).⁶ EU-kommissionens förslag är nu föremål för förhandling inom ramen för EU:s institutioner.

Det finns även flera kopplingar mellan den svenska forskningspolitiken och Agenda 2030. Målet för forskningspolitiken i Sverige är ”att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar upp mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt”.⁷ Den svenska forskningspolitikens inriktning för perioden 2017–2020 innefattar ett antal strategiska satsningar för att möta globala samhällsutmaningar. Det finns nationella forskningsprogram som ska bidra till att lösa prioriterade samhällsutmaningar och stärka samverkan mellan forskningsutförare, forskningsfinansiärer och samhällsaktörer.⁸

Inom innovationsområdet finns det flera satsningar av betydelse för hållbar utveckling. För att stärka Sveriges innovationskraft har regeringen tillsatt det nationella innovationsrådet som har identifierat tre centrala utmaningar (digitalisering, miljö- och klimatfrågan och life science) och de särskilda samverkansprogram om centrala samhällsutmaningar som regeringen initierat med näringslivet, forskningen, den offentliga sektorn, och civilsamhällesorganisationer.⁹ Sverige bidrar också inom ramen för det internationella utvecklingssamarbetet. Enligt Sveriges nuvarande policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd ska Sverige bland annat bidra till stärkt forskning av hög kvalitet och relevans för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling.¹⁰ Internationellt forskningssamarbete med de utvecklingsländer som har störst utmaningar att genomföra Agenda 2030 är viktigt för att minska sårbarheten i dessa länder och för att bidra till en positiv global utveckling med exempelvis minskade utsläpp av växthusgaser. Regeringen bör därför i kommande forskningsproposition och med nära koppling till det internationella utvecklingssamarbetet

⁶ COM/2018/0224.

⁷ Prop. 2018/19:1 utg.omr. 16 avsnitt 8.2.

⁸ Prop. 2018/19:1 utg.omr. 16 avsnitt 8.3.2.

⁹ Regeringens strategiska samverkansprogram (Regeringskansliet 2016).

¹⁰ Skr. 2016/17:60.

särskilt belysa vikten av internationellt forskningssamarbete med dessa utvecklingsländer.

Regeringen bör i kommande forskningspropositioner fortsatt prioritera områden som bidrar till en omställning till hållbar utveckling i linje med Agenda 2030 samt även fortsättningsvis verka för att utformningen av EU:s ramprogram för forskning och innovation på motsvarande sätt ligger i linje med agendan. Den nuvarande forsknings- och innovationspropositionen sträcker sig fram till och med 2020. En ny proposition om bland annat forskning och innovation förväntas överlämnas riksdagen under 2020, där propositionen förväntas täcka perioden 2021 till 2024.

Inför tidigare forsknings- och innovationspropositioner har universitet och högskolor, forskningsfinansiärer och andra relevanta myndigheter getts i uppdrag av regeringen att lämna underlag. Delegationen finner det angeläget att myndigheterna i ett kommande uppdrag särskilt uppmanas att belysa forsknings- och innovationsbehov i relation till Agenda 2030. På så sätt kan regeringen få ett bra underlag för att lämna förslag till riksdagen om hur Sverige fortsatt kan ge forskning och innovation för ökad hållbarhet hög prioritet.

Delegationen bedömer att alla finansiärer i högre grad än i dag bör samarbeta och klassificera ansökningar om forskning och innovation i relation till Agenda 2030. Vissa finansiärer av forskning och innovation ställer krav på sökande att i ansökan ange vilket eller vilka av hållbarhetsmålen de avser att belysa i sin forskning eller innovationsverksamhet. På detta sätt kan målen bli en naturlig del i de sökandes frågeställning. Finansiärerna får också en bild av hur beviljade medel fördelar sig i relation till de olika målen. Klassificeringen, som i dag skiljer sig åt, skulle dock behöva ensas vilket skulle underlätta både för de sökande och för sammanställningar och jämförelser. Samarbetet mellan forskningsfinansiärer bör också i högre grad än i dag stärkas när det gäller klassificeringar och för att få till stånd nya former för utlysningar.

8.2 Stärk kompetensen om hållbar utveckling hos dagens och morgondagens yrkesverksamma

Delegationens förslag: Regeringen bör ge Universitetskanslersämbetet i uppdrag att senast 2022 göra en utvärdering av universitets och högskolors arbete med att främja en hållbar utveckling för att följa det utvecklingsarbete som universitet och högskolor vidtagit för att leva upp till högskolelagens krav att främja hållbar utveckling i undervisningen och för att säkerställa att förändringen blir långsiktig och stabil.

Det är centralt att stärka kompetensen om hållbar utveckling hos dagens och morgondagens yrkesverksamma. Det är därför viktigt att universitet och högskolor integrerar frågor om hållbar utveckling i olika kurser och program. Det är också viktigt att högskolesystemet underlättar för ett livslångt lärande. Inte minst för att tillmötesgå morgondagens yrkesliv som kommer att ställa andra krav på kompetenser och sannolikt innebära om- och vidareutbildning under hela yrkeslivet. Av 5 § högskolelagen (1992:1434) framgår att högskolorna i sin verksamhet ska "främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa". För att klara sitt uppdrag är det viktigt att statens styrning av högskolor och universitet, i linje med förslagen i betänkandet En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning (SOU 2019:6), bidrar till att främja akademisk frihet, kvalitet och ansvarstagande, samhällsansvar och strategisk handlingsförmåga genom långsiktiga ramar och handlingsutrymme. Utredningen belyser vikten av en samordnad, långsiktig, kunskapsbaserad och dialogbaserad process för målformulering och styrning. Uppföljning och utvärdering fyller viktiga funktioner genom att vara kvalitetsdrivande i verksamheten, ge underlag för beslut och prioriteringar och synliggöra kvalitet och resultat för olika intressenter.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har på regeringens uppdrag gjort en utvärdering av universitets och högskolors arbete med att främja en hållbar utveckling i undervisningen. Forskning ingick inte i utvärderingen. Utvärderingen rapporterades i oktober 2017. Enligt

UKÄ kan de flesta lärosäten ge exempel på kurser eller utbildningsprogram där hållbar utveckling har integrerats. Ungefär hälften har lärosätesövergripande mål för hållbar utveckling på plats. Det är dock mindre vanligt att lärosätena utför systematisk uppföljning av dessa mål eller arbetar med kompetensutveckling av sina lärare. Omkring en fjärdedel av lärosätena fick sammantaget omdömet ”en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling”. Flera lärosäten har med anledning av UKÄ:s utvärdering påbörjat ett utvecklingsarbete för att bättre leva upp till högskolelagens krav.¹¹

Delegationen ser positivt på det utvecklingsarbete som påbörjats för att åtgärda genomförandegapet i lärosätenas praktik i förhållande till högskolelagens krav. Det är angeläget att följa upp utvecklingsarbetet som nu påbörjats så att förändringen blir långsiktig och stabil. Regeringen bör därför ge UKÄ i uppdrag att senast 2022 göra en utvärdering av universitetens och högskolornas arbete med att främja en hållbar utveckling dels för att följa det utvecklingsarbete som vidtagits för att leva upp till högskolelagens krav att främja hållbar utveckling i undervisningen, dels för att säkerställa att förändringen blir långsiktig och stabil. En utgångspunkt för utvärderingen kan vara UKÄ:s rapport ”Universitets och högskolors arbete med att främja en hållbar utveckling” från 2017.

8.3 Stärk barns och ungas kunskap om Agenda 2030

Delegationens förslag: Regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att:

- efter samråd med lämpliga aktörer ta fram ett förslag avseende innehåll, genomförande och finansiering av kompetenshöjande och stödjande åtgärder för pedagoger och skollära om lärande för hållbar utveckling utifrån Agenda 2030 och hur det fortsatta genomförandet av utbildningen för hållbar utveckling ska samordnas. Uppdraget bör rapporteras till regeringen senast vid utgången av 2019. Regeringen bör ta ställning till förslaget senast i samband med budgetpropositionen för 2021.

¹¹ Universitetskanslersämbetet Rapport 2017:12.

- i samverkan med Skolinspektionen följa upp hur utbildning i hållbar utveckling tillämpas i förskolor, grundskolor och gymnasieskolor i Sverige. Uppdraget bör rapporteras till regeringen senast 2022.

I delmål 4.7 i Agenda 2030 anges att alla studerande ska få de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. De unga generationernas betydelse betonas särskilt i agendan. Barn och unga behöver därför ges kunskap om hållbar utveckling för att Agenda 2030 ska uppnås. Lärande och utbildning för hållbar utveckling är viktigt. Det innebär bl.a. att skapa deltagande undervisningsmetoder och högkvalitativa inlärningsmiljöer som gör det möjligt för lärande att aktivt medskapa sin värld och framtid. Det handlar också om att inkludera hållbarhetsfrågor i lärande och utbildning på ett integrerat sätt.¹²

Skolverket har bedömt att det finns lagstiftning, läroplaner och stödmaterial på plats för att uppnå agendan i denna punkt.¹³ En studie från Skolverket pekar däremot på att det finns brister i förskolornas och skolornas arbete för att barn och unga ska få kunskaper om hållbar utveckling.¹⁴

Av Skolverkets instruktion framgår att myndigheten ska, i nära samarbete med kommuner och andra huvudmän, stödja huvudmännen i deras utbildningsverksamhet och andra pedagogiska verksamheter samt bidra till att förbättra deras förutsättningar att arbeta med utveckling av verksamheten för ökad måluppfyllelse. Detta genom att svara för nationellt prioriterad fortbildning och ge stöd i form av annan kompetensutveckling för personal, sammanställa och sprida kunskap om resultat av forskning, och svara för andra utvecklingsinsatser inom prioriterade områden.¹⁵

Regeringen bör därför ge Skolverket i uppdrag att ta fram ett förslag till regeringen avseende innehåll, genomförande och finansiering av kompetenshöjande och stödjande åtgärder om lärande för hållbar utveckling utifrån Agenda 2030 för pedagoger och skolledare. Med

¹² www.swedesd.uu.se/uhu/ 2019-02-19.

¹³ Redovisning av uppdrag till statliga myndigheter att bidra med underlag för Sveriges genomförande av Agenda 2030 (Skolverket 2016).

¹⁴ Kunskapsöversikt över arbetet med lärande för hållbar utveckling i skolväsendet (Skolverket 2018).

¹⁵ Förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.

hjälp av dessa åtgärder får skolor hjälp med att initiera och implementera perspektivet lärande för hållbar utveckling. Uppdraget bör även innefatta ett förslag till hur det fortsatta genomförandet av utbildningen för hållbar utveckling ska samordnas. En samordningsfunktion kan exempelvis innebära att ge utbildningssektorn kännedom om och tillgång till experter inom området, hantera och fördela avsatta medel för kompetensförsörjning samt bidra till att kompetenshöjande och stödjande åtgärder är relevanta och av god kvalitet.

Uppdraget till Skolverket bör genomföras i samråd med lämpliga aktörer som kan representera huvudmännen samt aktörer med särskilt god kännedom om lärande för hållbar utveckling. Sverige har förbundit sig att arbeta med FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kulturs (Unesco:s) satsning på lärande och utbildning för hållbar utveckling (GAP – Global Action Programme on Education for Sustainable Development) som samordnas av SWEDESD vid Uppsala universitet. Som exempel kan erfarenheter från detta arbete beaktas.¹⁶ Uppdraget bör rapporteras till regeringen senast under 2019. Därefter bör regeringen ta ställning till förslaget i samband med budgetpropositionen för 2021. Det ger regeringen tillräcklig tid att ta ställning till Skolverkets underlag och med det som grund utforma ett uppdrag om genomförande.

Det är också viktigt att följa upp hur utbildning i hållbar utveckling tillämpas i förskolor, grundskolor och gymnasieskolor i Sverige. Vid sidan av Skolverket har även Skolinspektionen som granskande myndighet en central funktion i detta arbete.¹⁷ Regeringen bör därför ge Skolverket i uppdrag att senast 2022 i samverkan med Skolinspektionen följa upp hur utbildning i hållbar utveckling tillämpas i förskolor, grundskolor och gymnasieskolor i Sverige. Det ger möjlighet att följa utvecklingen i skolväsendet för att bedöma om ytterligare åtgärder behöver genomföras.

¹⁶ Lärande och utbildning för Agenda 2030 – rapport från nationell konferens i Uppsala (SWEDESD Uppsala universitet 2018).

¹⁷ Förordning (2011:556) med instruktion för Statens skolinspektion.

9 Stärkta förutsättningar för lokal och regional nivå

9.1 Genomslaget för Agenda 2030 behöver stärkas i fler kommuner och landsting

Delegationens bedömning: Kommuner och landsting har centrala roller i genomförandet av Agenda 2030. Det är angeläget att genomslaget för Agenda 2030 fortsätter att öka i fler kommuner och landsting och att fler kommuner och landsting integrerar arbetet med hållbar utveckling och Agenda 2030 i sin ordinarie styrning och ledning.

Stora delar av Agenda 2030 omsätts i praktisk handling på lokal och regional nivå. Kommuner, landsting, länsstyrelser och andra statliga myndigheter, näringslivet, civilsamhället och forskningen bär tillsammans ett ansvar för detta arbete.¹

Det kommunala självstyret innebär att kommuner och landsting har en stor del av ansvaret för genomförandet. Inom ramen för det kommunala självstyret bidrar kommuner och landsting till genomförandet av agendan genom att flera av deras grunduppdrag enligt lag, t.ex. vård, skola, omsorg, samhällsplanering, är direkt eller indirekt relaterade till genomförandet av specifika delmål i Agenda

¹ Delegationen använder sig genomgående av beteckningen landsting för kommuner på regional nivå eftersom det är den juridiska beteckningen enligt 1 kap. 1 § kommunallagen (2017:725). Landstingen använder ofta beteckningen region som en följd av reglerna i lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar. Indelningskommittén har i sitt slutbetänkande (SOU 2018:10) föreslagit att beteckningen för kommuner på regional nivå ska ändras till region. Betänkandet har remitterats och förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

2030.² Det kommunala uppdraget styrs dessutom av den grundlagsfästa skyldigheten att främja hållbar utveckling så som den uttrycks i 1 kap. 2 § regeringsformen (1974:152).

Agenda 2030 har fått stort genomslag i flera kommuner och landsting. Genomslaget kan till del förklaras av att agendan är en naturlig fortsättning på andra globala åtaganden, t.ex. Agenda 21, som tidigare haft stor inverkan på lokal och regional nivå. Agendans holistiska och integrerade syn på hållbar utveckling ligger väl i linje med det arbete som bedrivs och det synsätt som råder i kommuner och landsting.³

Det finns flera exempel på kommuner och landsting som bedriver ett systematiskt arbete med Agenda 2030 och hållbar utveckling. Det sker t.ex. genom att man organiserar sitt arbete utifrån de tre dimensionerna av hållbar utveckling, att man på olika sätt integrerar agendan i ordinarie mål och budgetprocesser, uppföljningssystem, kartläggningar, strategiska planer och som del av det strategiska kommunikationsarbetet.⁴ Genom detta arbete har en kunskaps- och erfarenhetsbas uppbyggts på lokal och regional nivå som flera kommuner och landsting men även andra offentliga och privata aktörer kan dra lärdom av.

I andra kommuner och landsting har agendan däremot ännu inte fått genomslag. Det är därför angeläget att Agenda 2030 och hållbar utveckling blir en politiskt prioriterad fråga som genomsyrar verksamheten och relationen till medarbetare, invånare och olika samhällsaktörer som exempelvis näringsliv och civilsamhällets organisationer. Det kan även handla om att ställa hållbarhetskrav i samband med upphandlingar till privata utförare av kommunal verksamhet och att hållbar utveckling ingår som del av ägardirektiven till kommunala och landstingsägda bolag samt att hållbar utveckling är en prioriterad fråga hos kommunalförbunden.

Genomslaget handlar dock inte enbart om politiskt ledarskap utan även om de varierande förutsättningar och den kapacitet som kommuner och landsting har att genomföra agendan. Som exempel

² Kommunallagen (2017:725) men även av speciallagar som exempelvis skollagen (2010:800), socialtjänstlagen (2001:453) och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), plan- och bygglagen (2010:900) och miljöbalken (1998:808).

³ Arbetet med Agenda 2030 – yttrande (Sveriges Kommuner och Landsting 2016), Medlemsenkät om Agenda 2030 (Sveriges Kommuner och Landsting 2017).

⁴ Lokala och regionala initiativ inom Agenda 2030 – Exempelsamling (Sveriges Kommuner och Landsting 2018, Medlemsenkät om Agenda 2030 (Sveriges Kommuner och Landsting 2017), Genomförandet av Agenda 2030 i kommuner och regioner (Ramböll 2018), Gustafsson, Hedström och Vasilev, Lokal implementering av Agenda 2030 och Globala målen, 2018.

kan nämnas att kommunerna står inför en rad utmaningar, bland annat till följd av den demografiska utvecklingen och en åldrande befolkning. För att kommunerna på lång sikt ska kunna möta samhällsutvecklingen krävs att de har en kapacitet som står i proportion till deras uppgifter. Regeringen har tillsatt den s.k. Kommunutredningen som bland annat ska utarbeta en strategi för att stärka kommunernas kapacitet att fullgöra sina uppgifter och hantera sina utmaningar. I direktivet till utredningen betonas kommunernas strategiska kapacitet som viktig för att kunna möta samhällsförändringarna och utmaningarna.⁵

Den kapacitet som behövs för att genomföra agendan kan handla om arbetskraft och kompetens som behövs för att fullgöra grunduppdrag inom exempelvis hälso- och sjukvård, skola, omsorg och samhällsplanering, och därmed bidra till att genomföra specifika delmål i agendan. Det kan även handla om strategisk kapacitet genom samordnings- och analysfunktioner som behövs för det övergripande arbetet med agendan, omvärldsbevakning, eller kapacitet för att arbeta med tvärdisciplinära områden som exempelvis miljö och klimat, trygghet, jämställdhet och folkhälsa.

Det finns samtidigt flera exempel på kommuner och landsting som trots stora utmaningar prioriterar Agenda 2030 eftersom agendan bl.a. ses som ett stöd för prioritering i verksamheten och därför integreras i den ordinarie styrningen och ledningen.⁶

Det är numera även möjligt att genom de utökade möjligheterna till kommunal avtalssamverkan samarbeta i högre utsträckning än tidigare.⁷ Det kan underlätta för kommuner och landsting att nyttja varandras eller dela på de kompetenser som krävs för genomförandet av Agenda 2030.

9.2 Ett handslag mellan regeringen och SKL

Delegationens förslag: Regeringen bör ingå ett handslag med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) med en gemensam programförklaring för det fortsatta genomförandet av Agenda 2030

⁵ Dir 2017:13.

⁶ Exempelvis Åtvidabergs kommun och Ale kommun.

⁷ 9 kap. 37 § kommunallagen (2017:725).

på lokal och regional nivå. SKL har i sin roll som medlemsorganisation för kommuner och landsting goda möjligheter att företräda dessa samlat i ett handslag.

Handslaget bör ta sin utgångspunkt i delegationens förslag till ett riksdagsbundet mål för Agenda 2030.

Inom ramen för handslaget bör parterna utveckla lämpliga former för kunskapsförmedling och kunskapsspridning till stöd för genomförandet av Agenda 2030.

Ett brett genomslag på lokal och regional nivå innebär även ett genomslag för Agenda 2030 på nationell nivå. Det är därför viktigt att alla kommuner och landsting arbetar med att genomföra agendan. Som tidigare nämnts finns det stora skillnader mellan olika kommuner och landsting när det gäller förutsättningar och kapacitet för att genomföra agendan vilket behöver beaktas. Vissa kommuner och landsting har exempelvis inte förutsättningar att aktivt medverka eller ta del av resultaten från olika nationella initiativ som syftar till att stärka genomslaget av agendan på lokal och regional nivå.

Regeringen bör därför söka ingå ett handslag med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) med en gemensam programförklaring för det fortsatta genomförandet av Agenda 2030 på lokal och regional nivå. SKL har i sin roll som medlemsorganisation för kommuner och landsting goda möjligheter att företräda dessa samlat i ett handslag.

Det finns exempel på handslag mellan regeringen, SKL, kommuner och landsting (exempelvis EU-handslaget) som i likhet med detta förslag innebär att åtaganden görs utifrån respektive aktörs förutsättningar och identifierade behov. Det behövs ett samstämmigt agerande mellan staten, landstingen och kommunerna för att genomförandet av Agenda 2030 ska bli så effektivt som möjligt. Ett handslag kan bidra till att gemensamma offentliga krafter samlas, med hänsyn tagen till aktörernas olika roller. Ett handslag har också ett viktigt signalvärde om att genomförandet av agendan är prioriterat av alla parter.

Handslaget bör ta sin utgångspunkt i delegationens förslag till riksdagsbundet mål för agendan som anger inriktningen för det offentliga Sveriges arbete och är en grund för att formulera mål för genomförandet av agendan inom de egna verksamheterna. Handslaget bör utgå från att de olika parterna har olika men ömsesidigt viktiga roller i genomförandet och att stat, kommuner och landsting i högre grad bör samverka i genomförandet på lokal och regional nivå.

Behov av samordnad och anpassad statlig styrning

Regeringen har en viktig roll att säkerställa att den statliga styrningen i högre grad än i dag bidrar till att främja genomförandet av agendan och motverkar att målkonflikter uppstår på lokal och regional nivå. Det underlättas genom att nationella mål, uppdrag till statliga myndigheter, överenskommelser och andra statliga satsningar som berör kommuner och landsting är samordnade och anpassade till de olika behov och förutsättningar som råder på lokal och regional nivå.

Länsstyrelserna spelar en viktig roll regionalt eftersom de har ett brett uppdrag som sträcker sig över många samhällsintressen. De är därmed den statliga myndighet på regional nivå som har goda möjligheter att utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta med en samordnad och anpassad styrning (se vidare kap. 9.4 samt kap. 10.2).

En fråga som återkommer är att vissa kommuner och landsting anser att det är oklart hur nationella mål som exempelvis miljömålen eller folkhälsomålet, och lagstiftning som exempelvis plan- och bygglagen (2010:900) relaterar till Agenda 2030. Det skapar i sin tur en osäkerhet bland dessa hur olika frågor ska kopplas samman på lokal och regional nivå.⁸ Det är därför viktigt att olika statliga myndigheter på ett tydligt sätt i olika rapporter och vägledningar kommunicerar hur deras uppdrag hänger ihop med genomförandet av Agenda 2030.

Det behöver finnas utrymme för innovationer inom hållbar utveckling på lokal och regional nivå. Därför bör statligt finansierade innovationsprojekt som får medel från exempelvis Vinnova, fortsätta bidra till att finna nya lösningar i linje med Agenda 2030. I de fall som kommuner och landsting står inför svåra tolkningar gällande hur exempelvis upphandling eller idéburna offentliga partnerskap kan och bör genomföras är det viktigt att statliga myndigheter intar en stödjande roll. Det finns annars risk för att flera goda initiativ för hållbar utveckling inte kan prövas eller realiseras.⁹

Det är även vanligt att regeringen, genom statliga myndigheter eller överenskommelser med SKL, genomför olika satsningar som riktar sig till den lokala och regionala nivån. Dessa satsningar bör

⁸ Genomförandet av Agenda 2030 i kommuner och regioner (Ramböll 2018).

⁹ Ibid.

utgå från lokala och regionala behov och förutsättningar, vara samordnade och det bör av satsningarna framkomma på vilket sätt de bidrar till att genomföra Agenda 2030. Oklarheter och onödiga målkonflikter tar kraft från genomförandet och leder till effektivitetsförluster.

Behov av kunskapsstöd

I kommuner och landsting finns det en stor efterfrågan på olika former av stöd för att främja genomförandet av Agenda 2030.¹⁰ Det finns en del initiativ från SKL men även andra aktörer som exempelvis SIS – Swedish Standards Institute, som syftar till att tillgodose dessa behov.¹¹ Regeringen och SKL har gett Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) i uppdrag att ta fram frivilliga nyckeltal för kommuner och landsting utifrån agendans mål och delmål. Uppdraget ska vara klart våren 2019.¹² Svenska FN-förbundet har i samarbete med SKL beviljats medel från Sidas kommunikationsanslag för att genomföra ett treårigt (2018–2020) kommunikationsprojekt, *Glokala Sverige*, som bl.a. innefattar kunskapshöjande åtgärder för förtroendevalda och offentliganställda i kommuner och landsting.¹³

SKL:s befintliga arbete och stöd till kommuner och landsting rörande Agenda 2030 är viktigt, men det saknas en stödstruktur på lång sikt. RKA:s projekt avslutas våren 2019 och svenska FN-förbundets och SKL:s projekt avslutas 2020. Det finns en stor efterfrågan på kunskapsstöd. I den senaste ansökningsomgången till svenska FN-förbundets och SKL:s projekt (*Glokala Sverige*) hösten 2018 inkom ett stort antal ansökningar. Sammanlagt ingår 96 kommuner och landsting i projektet.¹⁴

Det som efterfrågas i kommuner och landsting är kompetenshöjande åtgärder för förtroendevalda och för offentliganställda om innehållet i Agenda 2030, hur agendan ska kommuniceras, vad den innebär för den egna verksamheten och hur den kan integreras i ordinarie styr- och ledningssystem. Det handlar även om att i högre grad

¹⁰ Genomförandet av Agenda 2030 i kommuner och regioner (Ramböll 2018).

¹¹ Ledningssystem för hållbar utveckling i kommuner, landsting och regioner SS 854000:2014 (Swedish Standard Institute 2014).

¹² Handlingsplan Agenda 2030 2018–2020 (Regeringen 2018).

¹³ Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling (Svenska FN-förbundet 2018).

¹⁴ Information om projektet finns tillgänglig på fn.se/vi-gor/utveckling-och-fattigdomsbekampning/agenda-2030/glokala-sverige/ 2019-02-13.

nyttja befintliga och utveckla nya metoder inom medborgardialog som kan bidra till att skapa engagemang bland barn och unga, vuxna och civilsamhällets organisationer. Det finns även behov av att ta fram stöd för uppföljning och analys av Agenda 2030 som kan bidra till att driva på utvecklingen på lokal och regional nivå. Det finns också en stor efterfrågan på nätverk för kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan kommuner och landsting som kan bidra till ökat lärande och nya arbetssätt.¹⁵

Inom ramen för handslaget bör parterna utveckla lämpliga former för kunskapsförmedling och kunskapsspridning till stöd för genomförandet av Agenda 2030. Det är av nationellt intresse att stödet når ut till alla kommuner och landsting. Olika insatser behöver därför vidtas för att åstadkomma detta. SKL är en aktör som kan bistå för att stödja kommuner och landsting med kunskap för att genomförandet av agendan ska bli så effektivt som möjligt. Detta ligger även i linje med de uttalanden som SKL har gjort om att genomförandet av agendan är prioriterat.¹⁶

9.3 En regional tillväxt som bidrar till hållbar utveckling

Delegationens förslag: Regeringen bör i en proposition till riksdagen tydliggöra ansvaret för hållbar utveckling i det regionala tillväxtarbetet genom följande tillägg i målet för regional tillväxtpolitik:

”... utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft *i syfte att uppnå en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling*”.

Den regionala tillväxtpolitiken har stor betydelse för hur arbetet för att genomföra agendan i praktiken drivs på regional nivå. Den styr den regionala utvecklingsplaneringen och inkluderar därmed flera

¹⁵ Genomförandet av Agenda 2030 i kommuner och regioner (Ramböll 2018), Medlemsenkät om Agenda 2030 (Sveriges Kommuner och Landsting 2017).

¹⁶ Arbetet med Agenda 2030 – yttrande (Sveriges Kommuner och Landsting 2016), I riktning mot en hållbar välfärd – Agenda 2030-delegationens nulägesbeskrivning och förslag till handlingsplan för det nationella genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling – skrivelse (Sveriges Kommuner och Landsting 2017).

olika samhällsaktörer i genomförandet. Det är viktigt att den regionala tillväxtpolitiken har som mål att bidra till en hållbar utveckling.

Regeringen bör därför i en proposition till riksdagen föreslå att det nuvarande riksdagsbundna målet för den regionala tillväxtpolitiken får ett tillägg om hållbar utveckling. Det nuvarande riksdagsbundna målet för den regionala tillväxtpolitiken är ”utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft”.¹⁷ Målet bör kompletteras med skrivningen ”i syfte att uppnå en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling”. Detta tydliggör riksdagens intentioner att främja hållbar utveckling och undanröjer grunden för eventuella missförstånd rörande målet för den regionala tillväxtpolitiken. Ansvar för hållbar utveckling sträcker sig över lång tid, även efter FN:s målår för Agenda 2030. För att skapa långsiktighet och uthållighet i arbetet med regionalt tillväxtarbete och för att arbetet ska upprätthållas även efter 2030, behöver målet uttrycka detta ansvar.

Kompletteringen av det tillväxtpolitiska målet ligger i linje med skrivningarna i förordningen (2017:583) om regionalt tillväxtarbete. I 3 § i förordningen framgår att det regionala tillväxtarbetet ska bedrivas i syfte att uppfylla målen för den regionala tillväxtpolitiken och EU:s sammanhållningspolitik. I 4 § och 16 § i förordningen framgår också att ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet ska vara en integrerad del i analyser, strategier, program, insatser och uppföljning i det regionala tillväxtarbetet.

Den regionala tillväxtpolitiken är beroende av EU:s prioriteringar. Det är därför positivt att regeringen inom EU verkar för att all policyutveckling i EU ska präglas av Agenda 2030 och att agendan, inom ramen för regeringens övergripande förhandlingsmål, beaktas vid utformandet av nästa fleråriga budgetram.¹⁸

En komplettering av nuvarande mål kan vägleda det nationella arbetet liksom regeringens förhandlingar inom EU. Det kan innebära att en sammanhållen styrkedja av politiska mål från EU-nivå till regional nivå kan åstadkommas, vilket innebär att befintliga EU-medel och statliga tillväxtmedel kan styras till projekt som i högre grad kan bidra till hållbar utveckling. Detta genom att fler bedömningsgrunder – miljömässiga, sociala och ekonomiska – beaktas i samband med olika projektansökningar. Förslaget innebär inga nya ålägganden för landstingen men däremot att förutsättningarna stärks

¹⁷ Prop. 2018/19:1 utg.omr. 19 avsnitt 2.5.

¹⁸ Handlingsplan Agenda 2030 2018-2020 (Regeringen 2018).

för att alla aktörer som är verksamma på regional nivå har en gemensam målbild som bygger på miljömässiga, sociala och ekonomiska dimensioner av hållbar utveckling.

9.4 Länsstyrelsens roll och regional samverkan i arbetet med Agenda 2030

Delegationens förslag: Regeringen bör ge länsstyrelserna i uppdrag att, i samverkan med andra aktörer inom länen, verka för att målen i Agenda 2030 nås samt sprida information om Agenda 2030-arbetet på lokal och regional nivå.

Delegationens bedömning: Landstingen och länsstyrelserna är viktiga för genomförandet av Agenda 2030 på regional nivå. De bör därför aktivt söka dialog och samverka utifrån sina respektive uppdrag för att arbetet med agendan ska få ännu större genomslag på regional nivå.

Länsstyrelsen företräder staten på regional nivå inom flera samhällsområden som är av stor vikt för genomförandet av agendan, t.ex. samhällsplanering, miljö, energi och klimat, krisberedskap, integration, folkhälsa och mänskliga rättigheter. Länsstyrelserna har i enlighet med sin instruktion en viktig funktion att åstadkomma samordnad och anpassad statlig styrning genom att utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande samt inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser. Samverkan med kommuner och landsting är ett särskilt utpekat ansvar.¹⁹

I regleringsbrevet för budgetåret 2018 har länsstyrelserna haft i uppdrag att, i samverkan med andra aktörer inom länen, verka för att målen i Agenda 2030 nås samt sprida information om Agenda 2030 på regional och lokal nivå.²⁰ Länsstyrelserna har i detta uppdrag haft en särskilt viktig roll för de statliga myndigheterna på den regionala nivån. I regleringsbrevet för budgetåret 2019 har detta uppdrag utgått.

¹⁹ Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion.

²⁰ Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende länsstyrelserna.

Länsstyrelserna ska i stället redovisa i vilken utsträckning som deras verksamhet har bidragit till att uppnå målen i Agenda 2030.²¹

Delegationen konstaterar att länsstyrelsen har en viktig roll att samverka gällande Agenda 2030 med andra aktörer i länet, utifrån länsstyrelsernas instruktionsenliga samordningsuppdrag samt att bidra till kontinuitet och stabilitet för det regionala Agenda 2030-arbetet genom sitt instruktionsenliga uppdrag att verka för att nationella mål får genomslag i länet.

Regeringen bör därför åter uppdra åt länsstyrelserna att de, i samverkan med andra aktörer inom länen, ska verka för att målen i Agenda 2030 nås samt sprida information om Agenda 2030-arbetet på lokal och regional nivå. Uppdraget bör hänga nära samman med förslaget i kapitel 10.2 att länsstyrelsen bör få uppdraget att arrangera regionala Agenda 2030-forum för olika sektorer och aktörer på lokal och regional nivå. Ett aktuellt exempel på ett liknande uppdrag är att länsstyrelserna i Stockholm och Västerbotten nyligen fått i uppdrag av regeringen att ta fram metoder för samordning av ett tvärssektoriellt regionalt arbete för en jämlik folkhälsa.

Samtliga landsting har från och med den 1 januari 2019 det regionala utvecklingsansvaret som tidigare låg hos länsstyrelserna. Det innebär att landstingen kan kallas för regioner och ska utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategin, besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt tillväxtarbete, och följa upp, låta utvärdera och årligen till regeringen redovisa resultaten av det regionala tillväxtarbetet.²² Flera landsting har integrerat arbetet med Agenda 2030 inom ramen för sitt arbete med de regionala utvecklingsstrategierna.²³

Länsstyrelserna har också uppgifter kopplade till det regionala utvecklingsansvaret. Länsstyrelsen ska enligt förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar. De ska inom sina verksamhetsområden verka för att målet för den regionala tillväxtpolitiken uppnås, samt bistå och informera regionerna om pågående och planerade verksamheter som har betydelse för länets utveckling. Länsstyrelsen ska inom sitt

²¹ Regleringsbrev för budgetåret 2019 avseende länsstyrelserna.

²² Lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar och förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete.

²³ Exempelvis Region Uppsala län och Region Västernorrland.

ansvarsområde främja andra statliga myndigheters medverkan i det regionala tillväxtarbetet.²⁴

Det har framkommit att det finns oklarheter och osäkerheter om landstingens och länsstyrelsernas roller och ansvar för Agenda 2030. Det behöver därför med utgångspunkt i respektive uppdrag tas ett gemensamt ansvar för att rollerna klaras ut, så att den gemensamma kraften kan användas till att genomföra agendan. Det är därför viktigt att landstingen och länsstyrelserna aktivt söker dialog och samverkan om agendan. Det finns redan flera exempel på dialog och samverkan mellan landstingen och länsstyrelserna som kan inspirera andra delar av landet.²⁵

9.5 Hållbar upphandling i kommuner och landsting

Delegationens bedömning: Kommuner och landsting har en viktig roll i arbetet för hållbar utveckling. Det är angeläget att de fullt ut använder den potential för hållbar utveckling som finns inom ramen för offentlig upphandling och att Upphandlingsmyndigheten har kapacitet och resurser att ge ett tillräckligt stöd.

År 2016 betalade upphandlande kommuner ut drygt 304 miljarder kronor till privata och offentliga företag och andra organisationer. Utbetalningar från landsting och regioner uppgick till drygt 258 miljarder kronor samma år. Det utgjorde cirka 72 procent av de totala offentliga upphandlade beloppen.²⁶

Den nya upphandlingslagstiftningen ger stort utrymme för att ställa krav på hållbarhet. Med tanke på att kommuner och landsting årligen upphandlar varor och tjänster till stora belopp är det viktigt att det utrymme som lagen medger nyttjas i högre utsträckning än i dag. Representanter från näringslivet har framfört bl.a. önskemål om funktionsbaserade upphandlingskrav med tydlig uppföljning och harmonisering av hållbarhetskrav från olika kommuner. Det ökar företagens möjligheter att möta kraven vid upphandling.

²⁴ Lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar och förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete.

²⁵ Exempelvis Östergötlands län.

²⁶ Statistik om offentlig upphandling 2017 (Konkurrensverket och Upphandlingsmyndigheten 2017).

Lagen (2016:1145) om offentlig upphandling anger att en upphandlande enhet bör beakta miljöhänsyn och sociala och arbetsrättsliga hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta. Om det är behövligt ska man ställa arbetsrättsliga villkor i nivå med kollektivavtal och man behöver minska risken för snedvridning av konkurrensen genom social dumpning. Man bör även ställa krav på t.ex. klimatsmarta och kemikaliesmarta lösningar när det är relevant.

Delegationen har uppfattat att företrädare för kommuner och landsting efterfrågar mer stöd om hur man kan ställa hållbarhetskrav vid upphandling. I vissa kommuner och landsting saknas av resurs-skal kunskap och kompetens för att ställa sådana krav. En framkomlig väg kan vara att kommuner och landsting nyttjar möjligheten till kommunal avtalssamverkan, vilket kan underlätta för kommuner och landsting att dela på de kompetenser som krävs för upphandlingsfrågorna.

Det finns stöd för kommuner och landsting att ställa hållbarhetskrav. SKL Kommentus Inköpscentral (SKI) erbjuder ramavtal i eget namn för kommuner, landsting och deras bolag. Kommuner och landsting kan även nyttja flera av de ramavtal som Statens inköpscentral vid Kammarkollegiet eller Ekonomistyrningsverket upphandlat. SKL har en viktig roll att erbjuda juridisk rådgivning för enskilda kommuner och landsting och genom att samla nätverk med kommuner och landsting för kunskaps- och erfarenhetsutbyte och genom att i olika sammanhang och skrifter visa på lärande exempel på hållbar upphandling.²⁷

Det är angeläget att den potential som upphandling medför för hållbar utveckling används fullt ut i kommuner och landsting. Upphandlingsmyndigheten (UHM) har en viktig roll i att förmedla kunskaps- och metodstöd till kommuner och landsting och för att kommuner och landsting ska ställa relevanta hållbarhetskrav. UHM erbjuder kriterier för hållbarhetskrav i upphandling för ett femtiotal produktgrupper och bjuder in representanter för kommuner och landsting att medverka i referens- och expertgrupper när kriterier för upphandling ska utvecklas.²⁸ Kriterier utvecklas i snabb takt och det är därför centralt att UHM har tillräcklig kapacitet och resurser för att bidra med aktuellt och tillräckligt stöd till kommuner och landsting.

²⁷ Upphandla klimatsmart och hållbart – inspiration och tips till kommuner (Sveriges Kommuner och Landsting 2019).

²⁸ Information om arbetet finns tillgänglig på

www.upphandlingsmyndigheten.se/hallbarhet/stall-hallbarhetskrav/ 2019-02-12.

10 Forum för dialog

10.1 Nationellt Agenda 2030-forum

Delegationens förslag: Regeringen bör arrangera ett nationellt Agenda 2030-forum inför att Sverige lämnar en fördjupad nationell rapportering om genomförandet av Agenda 2030 till FN:s högnivåmöte för hållbar utveckling (HLPF). Forumet bör arrangeras i syfte att förankra rapporteringen med och inhämta kunskap från olika sektorer och aktörer.

Deltagarna i forumet bör representera en bredd av sektorer och aktörer, i synnerhet de som traditionellt har svårt att få tillgång till ordinarie samråd.

Genomförandet av Agenda 2030 förutsätter att samhällets olika sektorer och aktörer, såsom näringslivet, arbetsmarknadens parter, forskningen och civilsamhället, är engagerade och samverkar om problemformulering, lösningar och uppföljning. För att ta tillvara deras kunskap, erfarenheter och engagemang bör regeringen, utöver ordinarie dialog, genomföra återkommande inkluderande forum med fokus på uppföljning av Sveriges genomförande av Agenda 2030. Forumet bör äga rum de år som regeringen lämnar en fördjupad nationell rapportering om genomförandet av Agenda 2030 till den globala uppföljningen vid FN:s högnivåmöte för hållbar utveckling (HLPF). Regeringen har i sin handlingsplan för Agenda 2030 angett att man avser att rapportera till HLPF nästa gång år 2021 eller 2022.

Av Agenda 2030 framgår att genomförandet och uppföljningen av agendan ska ske genom att en bredd av olika sektorer och aktörer bidrar och samverkar på lokal, nationell och global nivå. I sin hand-

lingsplan för Agenda 2030 har regeringen lyft samverkan och partnerskap som en grundbult i det svenska genomförandet.¹ Vidare har agendan som uttrycklig ambition att ingen ska lämnas utanför.

Forumet säkrar systematik och inkludering

Dialog och inhämtande av synpunkter från olika sektorer och aktörer genomförs i flera olika former, exempelvis genom remisser, hearings, sakråd och aktörers medverkan i officiella delegationer till FN-förhandlingar. Statliga myndigheter samråder med aktörer i sitt arbete. Vidare kommer den Agenda 2030-kommitté som delegationen föreslår att föra dialog med och inhämta synpunkter från sektorer och aktörer i sitt arbete (se kap. 6). Det är viktigt att dialogen fortsätter även framöver.

Det nationella Agenda 2030-forumet kompletterar övriga former för dialog, förankring och inhämtande av synpunkter. Upplägget är avsett att säkra systematik och inkludering i regeringens dialog med olika sektorer och aktörer om genomförandet av agendan. Det är angeläget att detta säkras för att Sverige ska leva upp till agendan vad gäller olika sektorer och aktörers delaktighet och bidrag till genomförande och uppföljning och att ingen ska lämnas utanför. Genom att forumet genomförs inför regeringens rapportering till HLPF säkras systematiken. Vid forumet bör frågor som sträcker sig över flera politikområden diskuteras i syfte att belysa och diskutera synergier, målkonflikter och gemensamma lösningar.

Till forumet bör en bredd av aktörer från hela landet bjudas in, även grupper som traditionellt har svårt att få tillgång till denna typ av forum eller som av olika skäl kan ha svårighet att delta. För att tillgodose generationsperspektivet är barn och unga en särskilt viktig målgrupp. Forumet möter därmed agendans ambition om att ingen ska lämnas utanför, samtidigt som regeringen får den bredd i underlaget som avses.

Systematiken och inkluderingen i dialogen inför rapporteringen till HLPF ger regeringen möjlighet att föra fram en rapport som är väl förankrad nationellt.

¹ Handlingsplan Agenda 2030 2018-2020 (Regeringen 2018).

Forumet kompletterar övrig uppföljning genom sin öppna form

Delegationen lämnar i det här betänkandet flera förslag som syftar till systematisk uppföljning av Sveriges genomförande av agendan. Uppföljningen i förhållande till det föreslagna riksdagsbundna målet för Agenda 2030 och den föreslagna Agenda 2030-bilagan till statsbudgeten utgör centrala komponenter, liksom den föreslagna Agenda 2030-kommitténs arbete. Vidare har Statistiska centralbyrån (SCB) sedan tidigare i uppdrag att genomföra en nationell statistisk uppföljning av agendans mål och delmål.

Forumet kompletterar denna uppföljning med sin öppna form. Detta öppna arbetssätt är kännetecknande för Agenda 2030 och har även varit vägledande för regeringen i sitt arbete under FN-förhandlingarna om agendan. Regeringen får på detta sätt ett så fullödigt och väl förankrat underlag som möjligt till sitt arbete.

Forumets form

Forumet bör äga rum de år som regeringen avser att lämna en fördjupad rapport till den globala uppföljningen vid HLPF. För att forumet ska bli verkningsfullt bör det äga rum sedan regeringen satt ut riktningen för sin rapportering till FN men samtidigt i så god tid att det fortfarande finns utrymme att formulera dess innehåll. Forumet bör vara interaktivt med en möjlighet för deltagarna att göra inspel, belysa möjligheter och utmaningar samt presentera lärande exempel och lösningar.

10.2 Regionala Agenda 2030-forum

Delegationens förslag: Regeringen ger länsstyrelserna i uppdrag att arrangera regionala Agenda 2030-forum för olika sektorer och aktörer på lokal och regional nivå. Samtliga länsstyrelser bör var och en arrangera minst ett forum under perioden 2020–2023.

Forumet bör genomföras i samverkan med landstingen och i samråd med kommunerna och andra relevanta aktörer på lokal och regional nivå. Länsstyrelserna bör återskoppla resultaten av forumet till regeringen som underlag för regeringens arbete med agendan.

Dialog och partnerskap på lokal och regional nivå är nödvändigt för ett effektivt genomförande av agendan. I sin handlingsplan för Agenda 2030 har regeringen lyft samverkan och partnerskap som en grundbult i det svenska genomförandet.² En stor del av verksamheten som är av betydelse för genomförandet bedrivs på lokal och regional nivå, varför dialog och partnerskap bör säkras här.

Regeringen bör därför ge länsstyrelserna i uppdrag att arrangera regionala Agenda 2030-forum för olika sektorer och aktörer på lokal och regional nivå. Representanter från näringslivet, arbetsmarknadens parter, civila samhället och forskningen bör bjudas in. Uppdraget bör vara nära kopplat till delegationens förslag om att länsstyrelserna ges i uppdrag att, i samverkan med andra aktörer inom länen, verka för att målen i Agenda 2030 nås samt sprida information om arbetet med agendan på lokal och regional nivå (se kap. 9.4). Syftet med forumen är dels att stimulera dialog och partnerskap på lokal och regional nivå, dels att ge regeringen ett breddat underlag om utvecklingen på lokal och regional nivå, och därmed en sammantaget god bild av genomförandet av agendan på nationell nivå.

Forumens form

Samtliga 21 länsstyrelser bör arrangera minst ett forum under perioden 2020–2023. Regeringen kan exempelvis ge några länsstyrelser per år uppdraget, så att samtliga länsstyrelser har genomfört uppdraget senast 2023. Att forumen äger rum i alla län skapar goda förutsättningar för att arbetet når ut till sektorer, aktörer och grupper i olika delar av landet, i enlighet med agendans princip om att ingen ska lämnas utanför. De regionala forumen kan även anpassas till de särskilda förutsättningar för genomförandet som råder inom respektive län. Regionala forum bör utvärderas efter perioden 2020–2023 för att därefter fortsätta genomföras till och med 2030.

Länsstyrelsen är en lämplig arrangör av de regionala forumen. De bedriver redan i dag verksamheter på lokal och regional nivå inom ett stort antal områden med nära kopplingar till Agenda 2030, till exempel miljö och klimat, regional tillväxt, och mänskliga rättigheter. Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

² Handlingsplan Agenda 2030 2018-2020 (Regeringen 2018).

Forumet bör genomföras i samverkan med landstingen och i samråd med kommunerna och andra relevanta aktörer på lokal och regional nivå. Länsstyrelserna bör eftersträva en god dialog med landstingen om formerna för forumen, så att alla ges möjlighet att delta på ett så ändamålsenligt och inkluderande sätt som möjligt. Landstingen har inom ramen för det regionala utvecklingsansvaret uppdrag som anknyter till miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling. Det regionala forumet kan anknyta till detta uppdrag. Kommunerna och landstingen har inom ramen för det kommunala självstyret flera uppgifter som rör genomförandet av flera delmål i agendan.

Det finns flera relevanta aktörer från näringslivet, civila samhället, arbetsmarknadens parter och forskningen vars delaktighet och bidrag är viktiga för genomförandet. För att tillgodose generationsperspektivet är barn och unga en särskilt viktig målgrupp. Länsstyrelserna bör i samrådet ägna särskild uppmärksamhet åt att föra dialog med en bredd av aktörer och grupper, även sådana som traditionellt inte deltar i denna typ av forum eller som av olika skäl kan ha svårighet att delta.

Genomförandet av Agenda 2030 förutsätter att samhällets olika sektorer och aktörer i hela landet är engagerade och samverkar om problemformulering, lösningar och uppföljning. De regionala Agenda 2030-forumen kompletterar övriga former för dialog, förankring och inhämtande av synpunkter. Upplägget är avsett att säkra systematik och inkludering i dialog med sektorer och aktörer gällande genomförandet av agendan.

Rapportering av resultaten till regeringen

Länsstyrelserna bör rapportera resultaten av forumen till regeringen. Återrapporteringen till regeringen bör innehålla dels en samlad bedömning av utvecklingen i länet, dels förslag till regeringen om hur regeringen kan stödja det fortsatta genomförandet på lokal och regional nivå. Detta ger regeringen ett breddat underlag i sitt arbete med genomförandet. Det kan också utgöra underlag till regeringens rapportering till HLPF. Genom att några länsstyrelser per år genomför forumen bör antalet återrapporteringar som inkommer till regeringen årligen vara hanterligt och kunna användas på ett ändamålsenligt sätt.

11 Näringslivets roll i genomförandet

11.1 Näringslivet som aktör för genomförandet av Agenda 2030

Agenda 2030 liksom Addis Ababa Action Agenda (Addis-agendan) innebär en ny och välkomnande ansats gentemot näringslivet. Här slås fast att näringslivets medverkan är en förutsättning för att förverkliga agendans breda och ambitiösa vision. Agendorna understryker vikten av att företag lever upp till de internationella överenskommelserna inom hållbart företagande. Samtidigt breddar de perspektivet från frågan om hur företagen agerar till att också omfatta de värden som de tillför samhället. Näringslivet deltog i arbetet med formuleringen av Agenda 2030 och Addis-agendan. Det finns ett brett ägarskap hos många företag för Agenda 2030 och hållbarhetsfrågorna. Många företag ser hållbarhet som en konkurrensfördel och som en förutsättning för att skapa långsiktig tillväxt, differentiering och lönsamhet.

Ett väl fungerande näringsliv med hållbara affärsmodeller är en förutsättning för samhällets tillväxt, för sysselsättning och innovation och för att förse samhället med de varor och tjänster som behövs för omställningen till ett hållbart samhälle. Näringslivet utgör en integrerad och nödvändig del av samhället som helhet. Som exempel kan nämnas att den lokala industrin på många mindre orter är av avgörande betydelse även för övrig verksamhet. Ett annat exempel är att många företag skulle ha svårt att hålla en hög innovationsnivå utan ett nära samarbete med universitet och högskolor.

Delegationen använder begreppet näringsliv i vid bemärkelse och det omfattar alla företag som är verksamma i Sverige eller har koppling till Sverige på något sätt. Det omfattar såväl stora internationella

bolag som små och medelstora företag (s.k. SME:s) och enmansföretag. Svenska företag är verksamma inom vitt skilda näringar som exempelvis utvinningsindustri, tung basindustri och teknikutveckling och produktion, men här återfinns också avancerade kunskapsföretag, e-handelsföretag och producenter av mer vardagliga tjänster, som restauranger och frisörsalonger. Digitaliseringen och den tekniska utvecklingen innebär dessutom att nya former av företagande ständigt skapas, inte minst på tjänstesidan.

Investorerare

Investorerare som exempelvis banker, försäkringsbolag, fondbolag och pensionsfonder kan genom ett aktivt ägarinflytande spela en avgörande roll för företagens omställning mot mer långsiktigt hållbara affärsmodeller och verksamheter.

Intresset för hållbarhetsfrågorna inom finansiell förvaltning har ökat mycket de senaste åren såväl i Sverige som i andra delar av världen. En viktig drivkraft är att enskilda individer i egenskap av förmånstagare till pensionsfonder och försäkringar liksom fondsparare, aktieägare och riskkapitalfonder ställer krav inte bara på att deras kapital ska ge god avkastning utan också på att det ska användas på ett ansvarsfullt sätt och bidra till en hållbar utveckling. Investorerare kan också spela en viktig roll genom att investera i omställningen mot hållbarhet i offentlig sektor eller genom att satsa resurser i företag med innovationer som stödjer omställningen mot en hållbar utveckling.

11.2 Att skapa förutsättningar för näringslivets bidrag – behov av långsiktighet och dialog

Delegationens bedömning: Regeringen bör bjuda in företag och representanter för näringslivets organisationer till en strukturerad kontinuerlig dialog för att diskutera hur näringslivet kan bidra till att uppnå Agenda 2030 och omställningen till hållbar utveckling i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang.

I delegationens dialoger har företrädare för näringslivet betonat vikten av långsiktighet och efterfrågat spelregler som håller över tid. Det krävs i många fall omfattande och långsiktiga investeringar för omställning till hållbar utveckling. För att våga göra större investeringar behöver företagen veta att det finns en långsiktig efterfrågan på hållbara varor och tjänster.

Företagen framhåller också vikten av dialog mellan näringslivet och offentlig sektor för att påskynda förändring och för att identifiera utmaningar och hinder för omställningen mot ett hållbart samhälle. Delegationen förordar att regeringen bjuder in till en strukturerad dialog, för återkommande samtal, mellan regeringen och företag som kommit långt i sitt hållbarhetsarbete samt näringslivets organisationer. En sådan dialog bör involvera företrädare från olika branscher och från såväl små som stora företag. Genom att återkommande samla en grupp om runt tio personer kan ett mer djupgående erfarenhetsutbyte äga rum och lösningar identifieras. Samtalen bör erbjuda möten på hög nivå och avhandla både övergripande frågor och mer specifika och tekniska utmaningar.

Dialogen bör även omfatta regelverk och riktlinjer inom EU och internationella organisationer. Genom en förstärkt dialog skulle den kraft som finns i näringslivet i Sverige, som ofta ligger långt framme vad gäller hållbarhet inte minst i ett globalt perspektiv, bättre kunna tas tillvara vilket skulle gynna såväl genomförandet av Agenda 2030 som svensk konkurrenskraft på sikt.

11.3 Resursmobilisering för omställning

Delegationens bedömning: Nya samarbetsformer mellan det offentliga, näringslivet och forskningen bör uppmuntras för att främja innovation och mobilisera resurser.

Hållbara lösningar förutsätter många gånger en kombination av investeringar och samverkan mellan näringsliv och det offentliga (staten, landsting och kommuner). Större infrastruktursatsningar och omställning mot mer hållbara energikällor är två exempel på detta. Investeringar för omställning kan ha en hög initial kostnad och kräva tid innan de blir lönsamma. Det behöver därför avsättas resurser för den typen av satsningar. Det kan ske genom samarbete mellan det offentliga och

näringslivet. Syftet med nya samarbetsformer är att skapa en ökad takt i omställningen.

Innovation är en drivkraft i genomförandet av Agenda 2030 och i arbetet för ett hållbart välfärdssamhälle. Näringslivet har en nyckelroll i att utveckla ny teknologi och omsätta forskningsgenombrott i exempelvis nya mer hållbara produkter och produktionsmetoder. Detta bygger ofta på dialog och ett vidgat samarbete med andra aktörer, inte minst universitet och högskolor och andra forskningsutförare. Det privata näringslivet står i dag för runt två tredjedelar av finansieringen av den forsknings- och utvecklingsverksamhet som utförs i Sverige.¹

De institutionella investerarna kan också spela en nyckelroll för att fördela medel till långsiktiga hållbarhetssatsningar. Gröna och hållbara obligationer är på snabb tillväxt och är en viktig mekanism för privata och institutionella investerare att mobilisera sparares vilja att investera hållbart. I 2019 års regeringsdeklaration har regeringen fört fram att gröna obligationer ska prövas.

11.4 Privata beställare, leverantörer och offentlig upphandling

Delegationens bedömning: Det finns behov av att tydliggöra möjligheten att genomföra hållbara upphandlingar.

Mycket kan göras av aktörerna själva. Såväl privata som offentliga beställare behöver utveckla sin förmåga att efterfråga hållbara produkter. Privata beställare och uppdragsgivare har stora möjligheter att verka pådrivande genom att ställa hållbarhetskrav i samband med beställningar.

Offentlig upphandling är ett verktyg som lyfts i Agenda 2030 och Addis-agendan. Stora summor (12 procent av BNP i OECD-länder) omsätts i offentlig upphandling såväl lokalt, regionalt och nationellt som av internationella organisationer.² Frågan om hållbarhetskrav vid offentlig upphandling har varit en av de oftast återkommande i delegationens dialoger med såväl företrädare för offentlig verksam-

¹ Statistiska centralbyrån UF 16 UM 1701.

² www.oecd.org/gov/public-procurement 2019-02-01.

het på lokal och regional nivå som med representanter för näringslivet. Bilden är att man i för liten utsträckning ställer krav om hållbarhet i samband med offentlig upphandling. Delegationen föreslår därför att regeringen bör ge de statliga myndigheterna i uppdrag att aktivt ställa hållbarhetskrav vid offentlig upphandling och samtidigt tillsätta en utredning inom Regeringskansliet för att ta fram en särskild förordning om hållbarhetskrav vid statliga myndigheters offentliga upphandling (se kap. 7). Delegationen pekar även på att kommuner och landsting har en viktig roll i arbetet för hållbar utveckling genom att aktivt använda upphandling med hållbarhetskrav (se kap. 9).

Leverantörer har möjlighet att självmant lämna hållbarhetsredovisningar utan att detta är ett uttalat krav. Genom att agera föregångare kan enskilda aktörer – och aktörer i samverkan – ha en positiv inverkan på en hel bransch. Det har dock framkommit i delegationens dialoger att leverantörer som tillhandahåller produkter och tjänster som i högre grad främjar en hållbar utveckling ofta upplever att de missgynnas vid offentlig upphandling eftersom det inte ställs sådana krav utan att det företrädesvis enbart ställs krav på lägsta pris.

Upphandling är även av stor vikt i ett globalt perspektiv. Delegationen vill därför understryka betydelsen av det arbete regeringen och näringslivsorganisationerna gör för att organisationer som FN, Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och utvecklingsbankerna ska ställa hållbarhetskrav i sin egen upphandling. Sverige kan också, genom Sida, bistå genom att bygga kapacitet och stödja utvecklingsländer i att ställa krav om hållbar utveckling vid offentlig upphandling.

11.5 Långsiktiga spelregler som grund för näringslivets investeringar

Delegationens bedömning: Regeringen bör söka få till stånd partiöverskridande överenskommelser inom ett antal nyckelområden för hållbar utveckling för att lägga en stabil grund för långsiktiga investeringar.

För att stärka långsiktigheten i arbetet med hållbar utveckling föreslår delegationen att riksdagen beslutar om ett övergripande mål för genomförandet av Agenda 2030 (se kap. 5). Som en del i arbetet för

att nå målet är det delegationens bedömning att regeringen bör söka få till stånd ett antal partiöverskridande överenskommelser i riksdagen inom några nyckelområden av betydelse för långsiktighet och hållbarhet (jfr överenskommelserna om energi, försvar och pensioner samt delar av den fyrpartiöverenskommelse som ligger till grund för regeringsbildningen 2019). Sådana överenskommelser bör sökas för områden av stor betydelse för hållbarhet och där det offentliga behöver engagera sig genom lagstiftning, ekonomiskt stöd eller på annat vis för att skapa den långsiktighet och ge den förutsebarhet som företagen behöver för att ta steget och genomföra de omfattande investeringar som krävs. Ett höjt koldioxidpris, utfasning av miljöskadliga subventioner och satsningar på hållbar infrastruktur är exempel på områden för sådana överenskommelser. Det finns därutöver ett flertal möjliga frågeställningar, inklusive på det sociala området, där näringslivet med sin kunskap och investeringar kan spela en viktig roll, t.ex. välfärd och hälsa.

11.6 En tydlig förväntan på efterlevnad av internationella riktlinjer

Delegationens bedömning: Svenska företag ska efterleva internationella riktlinjer för hållbar utveckling och det är viktigt att regeringen fortsatt uttalar en sådan förväntan.

Svenska företag är i hög grad internationella och kan därför ha en positiv inverkan både nationellt och globalt. Ansvarsfulla företag som respekterar miljön, bidrar med kunskap och utveckling och värnar en social dialog med anställda och regeringar i de länder man är verksamma sprider en god företagskultur. Agenda 2030 och Addis-agendan är tydliga med att internationella överenskommelser på området hållbart företagande ska efterlevas.

Återrapporteringskrav samt forskningsbaserade mål som går i linje med Agenda 2030 verkar pådrivande och kan vara effektiva verktyg för att styra mot hållbarhet.³ Med en globaliserad värdekedja ställs höga krav på att företagen har insyn i och kan påverka produktionsvillkoren också hos sina underleverantörer. Ansvarsfulla investerare

³ För forskningsbaserade mål jämför klimatinitiativet Science Based Targets, sciencebasedtargets.org 2019-02-08.

efterfrågar tydlig information om de företag de placerar sitt kapital i. Riktlinjer och uppföljningsmekanismer kan vara ett viktigt stöd både för producerande bolag och för ägare.

Regeringen uttrycker en förväntan att svenska företag uppträder ansvarsfullt och efterlever internationella överenskommelser såväl i Sverige som på den internationella marknaden.⁴ OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s Global Compact, FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, Internationella arbetsorganisationens (ILO:s) kärnkonventioner och trepartsdeklarationer, samt Agenda 2030 utgör en bas. Företag som deltar i regeringens exportfrämjande resor får skriva på ett åtagande rörande detta. De statligt ägda bolagen är ålagda att arbeta aktivt för att följa internationella riktlinjer och ta hänsyn till Agenda 2030 samt identifiera affärsmöjligheter som bidrar till att agendans mål uppnås.

11.7 Förstärkt lagstiftning om mänskliga rättigheter och utökad hållbarhetsrapportering

Delegationens förslag: Regeringen bör låta utreda en förstärkt nationell lagstiftning för företag och mänskliga rättigheter i enlighet med de internationella konventioner och riktlinjer som Sverige ratificerat.

Delegationens bedömning: Regeringen bör ha en fortsatt dialog med samhällets aktörer kring hållbarhetsrapportering och huruvida det finns skäl att införa krav på utökad sådan. Små och medelstora företags särskilda utmaningar bör beaktas.

Många företag menar att hållbarhetsrapportering är en självklarhet. Många använder sig också redan av rapporteringssystemet GRI.⁵ Samtidigt beskriver ett flertal företag att det upplevs som lättare att mäta och rapportera miljömässig hållbarhet jämfört med respekten för mänskliga rättigheter, korruption och sociala frågor. Från 2017 gäller i Sverige en ny lagstiftning som avkräver företag av viss storlek

⁴ Skr. 2015/16:69.

⁵ Global Reporting Initiative, www.globalreporting.org/Pages/default.aspx 2019-02-19.

en årlig hållbarhetsredovisning.⁶ Tillväxtanalys beräknar att 45 procent av samtliga sysselsatta och 62 procent av värdeskapandet omfattas av lagstiftningen.⁷ En nyligen gjord studie av KPMG visar att den nya lagen om hållbarhetsredovisning ännu inte slagit igenom fullt ut.⁸ Särskilt saknas redovisning om mänskliga rättigheter. Tillväxtverket konstaterar i sin rapport *Företagens villkor och verklighet 2017* att medan 46 procent av företagen arbetar aktivt med miljöfrågor svarar 32 procent att man arbetar aktivt med sociala och etiska frågor.⁹

Företag och mänskliga rättigheter

Delegationen föreslog i sin rapport i maj 2017 att regeringen skulle utreda förstärkt nationell lagstiftning för företag och mänskliga rättigheter i enlighet med de konventioner och riktlinjer som Sverige ratificerat. Delegationen föreslog därvid att undersöka möjligheten att ålägga företag ett kontinuerligt genomlysningskrav av företagets verksamhet i förhållande till mänskliga rättigheter vid internationell etablering och verksamhet. En senare utredning av Statskontoret har också pekat på detta behov för att säkerställa att Sverige efterlever FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Statskontoret föreslår att regeringen utreder vilka möjligheter det finns att ställa lagkrav på att svenska företag ska genomföra *human rights due diligence*, åtminstone vid högrisksituationer. Statskontoret anser också att regeringen bör utveckla tydliga kriterier för när statligt ägda bolag ska göra *human rights due diligence*.¹⁰ Delegationen föreslår med stöd i detta att regeringen bör låta utreda en förstärkt nationell lagstiftning för företag och mänskliga rättigheter i enlighet med de internationella konventioner och riktlinjer som Sverige ratificerat. Utredningen bör närmare analysera konsekvenserna av en sådan förstärkt lagstiftning och, om analysen visar att förstärkt lagstiftning är en effektiv väg framåt, lämna författningsförslag. Utred-

⁶ Baserat på ett EU-direktiv från 2014. Sverige implementerade det nya regelverket den 1 december 2016 genom förändringar i bland annat årsredovisningslagen (1995:1554).

⁷ Tillväxtanalys PM 2018:22.

⁸ Hur blev utfallet av nya lagkravet? KPMG:s undersökning av hållbarhetsrapportering (KPMG 2019).

⁹ Tillväxtverket 2017 rapport 0232.

¹⁰ Statskontoret 2018:8. *Human rights due diligence* är ett verktyg som företag kan använda för att förhindra att deras verksamhet har en negativ påverkan på de mänskliga rättigheterna.

ningen bör ta hänsyn till hur svenska företag påverkas av andra internationella regelverk och andra länders lagstiftning. I det fall slutsatsen blir att införa skärpt svensk lagstiftning bör Sverige också verka för motsvarande skärpning inom EU och det internationella samfundet.

Utvecklingen av hållbarhetsrapportering

Samtidigt som både obligatoriska och frivilliga regelverk för hållbarhetsrapportering redan används sker snabba framsteg i förståelsen av hållbarhet och förmågan att rapportera om arbetet bland privata aktörer. Flera aktörer arbetar intensivt med att utveckla nya sätt att följa upp och rapportera. FN:s Global Compact har givit ut rapporteringsguider såväl för producerande företag som för investerare. Inom EU utarbetas f.n. ett nytt lagförslag, en s.k. taxonomi, om klassificering av gröna verksamheter för investerare avsedd att underlätta för finanssektorn att definiera hållbarhet. Mindre bolag har dock inte alltid resurser att rapportera samtidigt som de kanske i praktiken har ett bra hållbarhetsarbete. En eventuellt utökad hållbarhetsredovisning bör formuleras i enkla, kostnadseffektiva och ändamålsenliga regler som skapar bra ramvillkor för företagen.¹¹ De små och medelstora företagens särskilda utmaningar bör i det sammanhanget särskilt beaktas.

Delegationen gör vidare bedömningen att regeringen bör ha en fortsatt dialog med samhällets aktörer om huruvida det finns skäl att införa krav på utökad hållbarhetsrapportering.

11.8 Ett globalt partnerskap

Delegationens bedömning: Regeringen bör ännu tydligare lyfta näringslivets betydelse för genomförandet av Agenda 2030 och Addis-agendan.

Svenska företag med en framgångsrik hållbarhetsagenda bör synliggöras i regeringens handels- och investeringsfrämjande. Det är angeläget att regeringen även i fortsättningen ger Sida i uppdrag att underlätta näringslivets engagemang för global hållbar utveckling.

¹¹ I enlighet med regelförenklaringsarbetet och regeringens uppdrag till Regelrådet.

Regeringen bör i samråd med övriga offentliga aktörer, näringslivet och övriga relevanta aktörer verka för en bättre samordning av Sveriges samlade agerande inom EU och internationellt.

Agenda 2030 och Addis-agendan tydliggör att alla resurser behöver inriktas mot hållbar utveckling. Det gäller såväl nationella som internationella och såväl privata som offentliga resurser. Enligt FN:s beräkningar behövs ytterligare 5–7 biljoner USD varje år för genomförandet av Agenda 2030 och Addis-agendan i utvecklingsländerna.¹² Detta kräver fortsatt internationellt utvecklingssamarbete och stärkt kapacitet för resursmobilisering i utvecklingsländer. Till stor del handlar det dock om att ändra inriktningen på hur befintliga resurser används. En nyckelfaktor är att företagen införlivar ett hållbarhets-tänkande i sin kärnverksamhet.

Svenska företag är väl representerade bland de internationella bolag som går i spetsen för hållbart företagande och har identifierat en sådan profilering som en konkurrensfördel. Sida underlättade, i samband med att förhandlingarna om Agenda 2030 inleddes, tillkomsten av näringslivsnätverket Swedish Leadership for Sustainable Development (SLSD) som aktivt engagerat sig i formuleringen och genomförandet av Agenda 2030. SLSD är ett av flera nätverk för hållbart företagande. Flera svenska företag som delegationen fört dialog med ser också möjligheter att profilera sig internationellt på sitt hållbarhetsarbete och uttrycker önskemål om att detta lyfts fram tydligare i regeringens främjandeinsatser (Team Sweden).

Också investerare kan spela en stor roll i denna omställning. Regeringar och internationella biståndsgivare kan genom katalytiska insatser mobilisera det privata kapitalet för genomförandet av Agenda 2030. Målet är att gå ”from billions to trillions”.¹³ Även om viljan finns att investera i global hållbarhet kan det vara svårt för en enskild investerare att göra den nödvändiga riskbedömningen, särskilt vid investeringar i fattiga länder och på svåra marknader. Det offentliga kan bidra till att sänka trösklarna i det här avseendet. Swedfund arbetar genom riskkapital och investeringsstöd för bärkraftiga och hållbara

¹² Informationen finns tillgänglig på www.mv.undp.org/content/maldives/en/home/blog/2017/7/13/What-kind-of-blender-do-we-need-to-finance-the-SDGs-.html 2019-02-01.

¹³ Ett begrepp som lyfter fram behovet av att gå bortom biståndet för finansieringen av Agenda 2030. Hämtat från titeln på en studie framtagen av utvecklingsbankerna i april 2015 och med ett betydande inflytande på diskussionerna om Addis-agendan.

företag på svåra marknader. Målet är att skapa sysselsättning och samhällsutveckling medan man bekämpar all korruption. Genom stöd till riskbedömning och förlustgarantier har Sida underlättat för investerare att engagera sig för hållbara investeringar i fattiga länder och samarbetar i detta med utvecklingsbankerna. När Världsbanken etablerar en fond för hållbara investeringar slipper den enskilde investeraren ta hela kostnaden för uppföljning och kontroll. Genom nätverket Swedish Investors for Sustainable Development (SISD) samlar Sida institutionella investerare för ömsesidigt lärande och inspiration. Sverige är genom Sida och genom investerarna föregångare i arbetet med innovativ finansiering.

För största möjliga genomslag bör regeringen fortsätta att vara pådrivande inom EU och internationellt för en ambitiös politik för hållbar utveckling. Regeringen bör också verka för att EU, FN, Världshandelsorganisationen (WTO) och OECD fortsatt stimulerar till hållbarhetshänsyn i offentlig upphandling, borttagande av handelshinder på hållbara produkter och avskaffande av icke hållbara subventioner t.ex. till fossila bränslen. Regeringen och dess myndigheter bör också fortsätta att vara pådrivande för att de internationella aktörerna, inklusive utvecklingsbankerna, ska ställa om sitt arbete så att de t.ex. inte ger stöd till satsningar i fossila bränslen eller annan miljöskadlig verksamhet.

Olika partipolitiska företrädare, civilsamhällsorganisationer och företag är många gånger eniga när det kommer till att i EU eller FN införa åtgärder som främjar hållbar utveckling. Regeringen bör därför i samråd med övriga offentliga aktörer, näringslivet och andra relevanta aktörer verka för en bättre samordning av Sveriges samlade agerande inom EU och internationellt.

12 Arbetsmarknadens parter roll i genomförandet

12.1 Arbetsmarknadens parter bidrar i omställningen till en hållbar utveckling

Arbetsmarknadens parter bidrar på flera olika sätt till uppfyllandet av målen i Agenda 2030. Den svenska arbetsmarknadsmodellen stödjer det svenska genomförandet av agendan och arbetsmarknadens parter är viktiga aktörer för att Sverige ska kunna ställa om till ett modernt och hållbart välfärdssamhälle. Den är även viktig för dialog och samverkan mellan såväl staten och arbetsmarknadens parter, som parterna sinsemellan.

Det är angeläget att arbetsmarknadens parter, som en del i att bidra till att uppnå ambitionen och målen i Agenda 2030, fortsätter pågående dialog och samverkan. Det är dock angeläget att de även höjer ambitionen inom flera områden som har bäring på hållbar utveckling.

Agenda 2030 omfattar flera åtaganden som direkt eller indirekt kopplar till arbetsmarknadens parter.¹ Företrädare för arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer bidrog till framtagandet av agendan. Under förhandlingarna för agendan var parterna särskilt aktiva inom ramen för Internationella arbetsorganisationens (ILO:s) program för arbete under anständiga villkor. Detta resulterade bland annat i att programmets fyra pelare utgör delmål i agendan: jobbskapande, sociala trygghetssystem, rättigheter på arbetet och social dialog.²

¹ Som exempel kan på arbetstagersidan nämnas LO, SACO och TCO och på arbetsgivarsidan Svenskt Näringsliv och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

² Informationen finns tillgänglig på www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang-en/index.htm 2019-02-19.

I delegationens dialoger har ett antal möjligheter och utmaningar för arbetsmarknadens parter bidrag till genomförandet av Agenda 2030 identifierats.

Bidrar till socialt och ekonomiskt hållbar utveckling

Den svenska arbetsmarknadsmodellen har lett fram till stora framsteg vad gäller stabilitet på arbetsmarknaden och relativt sett goda ekonomiska och sociala villkor för arbetstagare i Sverige. Den innebär i dag en stabil organisations- och kollektivtäckningsgrad, en hög grad av fackligt medlemskap och goda omställningssystem, som traditionellt har klarat av omställningar och strukturomvandlingar väl. Genom lagstiftning, kollektivavtal och andra avtal och överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter uppfyller Sverige redan i dag flera av de mål och delmål i Agenda 2030 som avser arbetsrätten. Förhållanden mellan arbetsmarknadens parter regleras i vissa fall helt av avtal och ibland av avtal tillsammans med lagstiftning. Avtalen mellan arbetsmarknadens parter reglerar bland annat arbetsvillkor och lönebildning, arbetsmiljö och hälsa på arbetsplatsen samt förutsättningar för ett jämställt föräldraskap.

Arbetsmarknadens parter samverkan och agerande är avgörande för att skapa en ekonomiskt och socialt hållbar utveckling. Parterna är särskilt avgörande för genomförandet av mål 8 om att skapa en varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt samt en produktiv och full sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla. Även möjligheten att uppnå flera andra mål i agendan är avhängig dialog och avtal mellan arbetsmarknadens parter då förhållandena på arbetsmarknaden har direkta och indirekta effekter på flera av målen. Som exempel kan nämnas minskad fattigdom, starka sociala trygghetssystem, ökad jämlikhet, minskat utanförskap, icke-diskriminering och ökad jämställdhet (mål 1, 5 och 10).

Vidare är arbetsmarknadens parter samarbete med politiken avgörande för att hantera den bristande jämlikheten i Sverige. Jämlikhet och jämställdhet har identifierats som ett fokusområde i regeringens handlingsplan för Agenda 2030. Parterna är centrala för att på olika sätt möjliggöra ett högt deltagande på arbetsmarknaden, bland annat genom åtgärder för att säkra etablering på arbetsmarknaden. Det rör t.ex. åtgärder mot ungdomsarbetslöshet, för nyanländas

etablering på arbetsmarknaden och för att underlätta omställning vid förändringar på arbetsmarknaden.

Bidra till omställningen till ett klimatneutralt samhälle

Agenda 2030 betonar att det som påverkar människorna har inverkan på miljön och klimatet och tvärtom. Agendan innebär att det behöver göras särskilda åtaganden för att stoppa klimatförändringarna. Det som hotar klimatet och förstör miljön är många gånger också ett hot mot goda arbetsvillkor och jobbskapande. Klimatförändringarnas konsekvenser såsom naturkatastrofer och extremväder kan komma att slå mot arbetstillfällen och mot företagets verksamheter och säkerhet.

Riksdagen har antagit ett nationellt klimatpolitiskt ramverk som har målsättningen att Sverige senast 2045 ska vara ett s.k. nollutsläppssamhälle, vilket innebär att Sverige inte ska ha något nettoutsläpp av koldioxid. Omställningen till ett nollutsläppssamhälle innebär ett behov av en påskyndad strukturomvandling som även påverkar arbetsmarknaden. Nödvändiga investeringar för klimatanpassning kommer att skapa nya arbetstillfällen medan andra jobb kommer att försvinna. Omställningen innebär både nya möjligheter och stora utmaningar. Arbetsmarknadens parter kan spela en avgörande roll för att möta det starka omställningstrycket och skapa goda förutsättningar, exempelvis genom att sluta omställningsavtal och enas om insatser för kompetensutveckling.

Det pågår redan flera satsningar för att säkra arbetsmarknadens parter bidrag till den miljömässiga hållbarheten nationellt och internationellt. Behovet av särskilda satsningar har diskuterats i delegationens dialoger med företrädare från arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. Frågan har väckts om huruvida det finns möjlighet att utveckla särskilda satsningar inom ramen för parternas gemensamma avtal och överenskommelser. Det finns exempel på omställningsavtal som arbetsmarknadens parter ingått tidigare.³

En annan möjlig framkomlig väg i frågan om parternas bidrag till miljömässig hållbarhet är att se över möjligheterna för parterna att sluta särskilda överenskommelser eller avsiktsförklaringar med bäring

³ Exempelvis Omställningsavtalet mellan PTK och svenskt näringsliv (antaget 1998, tillägg beslutat 2014).

på detta. Det finns erfarenheter av liknande överenskommelser inom ett antal områden med bäring på social och ekonomisk hållbarhet, som kan inspirera.⁴ Avsiktsförklaringar och överenskommelser bör anpassas för att vara effektiva i frågor som rör miljö och klimat. Här kan parterna med fördel dra nytta av den kunskap som finns hos andra samhällsaktörer, t.ex. forskningen och civila samhället.

12.2 Rollen som kunskapsförmedlare

Arbetsmarknadens parter har var för sig och i samverkan med varandra och andra samhällsaktörer en viktig roll när det gäller att sprida kunskap om Agenda 2030 och hållbar utveckling till arbetstagare och arbetsgivare. Parterna når genom sina medlemmar en stor del av den svenska befolkningen och har därigenom en stor möjlighet att bidra till kunskapsspridning.

Parterna kan, i samverkan eller inom sina olika verksamheter, ta initiativ till att utveckla särskilda insatser och material för information och utbildning.

12.3 Värna den svenska arbetsmarknadsmodellen och verka för social dialog och anständiga arbetsvillkor

Delegationens bedömning: Regeringen bör fortsatt värna den svenska arbetsmarknadsmodellen och verka för anständiga arbetsvillkor och den sociala dialogen inom EU och i olika internationella forum.

Sveriges arbetsmarknadsmodell är unik i förhållande till omvärlden. Att arbetsvillkoren i hög grad regleras via avtal mellan arbetsmarknadens parter som oftast respekteras och den höga organisationsgraden på både arbetsgivar- och arbetstagar sidan står i viss motsats till situationen globalt och även i majoriteten av EU-länderna. Relationerna på den svenska arbetsmarknaden påverkas av omvärlden och kollektivavtalsmodellen står inför flera utmaningar. Det svenska

⁴ Exempelvis Avsiktsförklaring Åtgärder för friskare arbetsplatser i landsting och kommuner. Har slutits mellan SKL och arbetstagarorganisationer 2016.

medlemskapet i EU är i vissa fall en sådan utmaning där det gäller att kombinera det gränsöverskridande samarbetet med bevarandet av och respekten för medlemsländernas olika kollektivavtalsmodeller och parternas oberoende. Det är därför viktigt att Sverige fortsätter att värna den svenska arbetsmarknadsmodellen inom EU och i olika internationella forum.

Sveriges unika modell för social dialog innebär en möjlighet att ta en ledande roll i dessa frågor på global nivå och i det multilaterala samarbetet. Delegationen bedömer att regeringen bör fortsätta att verka för anständiga arbetsvillkor och för den sociala dialogen inom olika internationella forum. Ett exempel på denna typ av ledarskap är Global Deal som regeringen tillsammans med Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och ILO tog initiativ till år 2016. Global Deal är ett globalt partnerskap som fokuserar på förbättrade arbetsmarknadsrelationer och social dialog som ett verktyg för bättre arbetsvillkor och inkluderande tillväxt. Global Deal bidrar specifikt till mål 8 om anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt och mål 10 om minskad ojämlikhet, men även till mål 17 om globala partnerskap. OECD kommer att ta över samordningen av initiativet.

Sverige kan även spela en viktig roll i arbetet med att verka för anständiga arbetsvillkor, stå upp för rätten att organisera sig och för den sociala dialogen globalt. Runt om i världen vittnar fackliga organisationer om att hot och våld mot fackligt engagerade är vanligt förekommande liksom omfattande begränsningar av arbetsrätten t.ex. genom begränsningar gällande strejkrätten och rätten att organisera sig fackligt (se kap. 13).

13 Civila samhällets roll i genomförandet

13.1 Civila samhällets aktörer

Ett självständigt, öppet och livskraftigt civilsamhälle är en hörnsten i ett demokratiskt samhälle och en förutsättning för en omställning till ett hållbart samhälle. Utgångspunkten i Sveriges nationella politik för det civila samhället är organisationernas självständiga roll i demokratin. Det civila samhället definieras som ”en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen”.¹

Delegationen har genomgående betonat folkrörelserna och civila samhället som betydelsefulla för Sveriges genomförande av Agenda 2030. Det unga civilsamhället är särskilt betydelsefullt för att verka för barns och ungas rättigheter, perspektiv och delaktighet i relevanta verksamheter och beslut.²

Det civila samhället utgörs av en mängd olika aktörer med olika visioner och funktioner. Som exempel på dessa vitt skilda aktörer kan nämnas trossamfund, idrottsrörelsen, hembygdsföreningar, frivilligorganisationer för socialt och ekonomiskt utsatta, organisationer som arbetar för olika minoritetsgrupper eller grupper som utsätts för diskriminering, miljöorganisationer, fackförbund, barn- och ungdomsorganisationer, pensionärsorganisationer, spelföreningar samt internationella solidaritets- och biståndsorganisationer. Svenska civilsamhällesaktörer verkar på alla nivåer, från det lokala till det globala. Viss verksamhet genomförs på uppdrag av eller i samverkan med det offentliga och annan verksamhet kan ha mer kommersiell karaktär, men med ett ideellt ändamål.

¹ Prop. 2009/10:55.

² I riktning mot en hållbar välfärd (Agenda 2030-delegationen 2017).

Det civila samhällets olika organisationer är innovatörer och kunskapsförmedlare. De agerar som pådrivare och ansvarsutkrävare gentemot makthavare. De är också mötesplatser för människor att samlas kring gemensamma intressen. Civila samhällets aktörer är många gånger också genomförare av centrala verksamheter och välfärdsfunktioner som exempelvis arbete med folkbildning, folkhälsa, skydd av miljön, insatser för socialt och ekonomiskt utsatta människor, flyktingmottagande m.m. Det civila samhället har ofta god lokal kännedom och räckvidd. Det har i många fall även internationella kontakter och verksamheter. Det svenska civilsamhällets närvaro i andra delar av världen, bland annat i utvecklingsländer och i konflikt eller post-konfliktländer, bidrar till att förbättra dessa länders möjligheter att uppnå målen i Agenda 2030.

13.2 Civila samhället och Agenda 2030

Företrädare för det civila samhället engagerade sig i förhandlingarna för såväl Agenda 2030 som Addis-agendan. Båda agendorna beskriver civila samhällets engagemang och delaktighet som en förutsättning för genomförandet. Det civila samhället inkluderas också direkt och indirekt i flera delmål i Agenda 2030 och framställs som en central part i det partnerskap som genomförandet förutsätter. Målen för civila samhället handlar dels om rätten att organisera sig, dels om hur det civila samhällets aktörer kan bidra till genomförandet av agendan.³

Utgångspunkten för delegationens dialog med civila samhället har varit att skapa en bild av hur det svenska civila samhället på olika sätt direkt och indirekt bidrar till genomförandet av Agenda 2030. Dialogerna har också syftat till att undersöka vilka eventuella åtgärder som behöver vidtas för att stärka det civila samhällets förutsättningar att fortsatt kunna bidra till genomförandet.

³ Flera av målen lyfter direkt eller indirekt civila samhället, t.ex. delmål 16.10 om att garantera tillgången till information och skydda grundläggande friheter, och delmål 17.16 och 17.17 som fokuserar på att stärka och utveckla partnerskap mellan det offentliga, näringslivet och civila samhället.

Verkar för att ingen ska lämnas utanför

Civila samhällets aktörer bidrar många gånger genom sina verksamheter till att minska utanförskapet i samhället och till stöd för människor som utsätts för diskriminering. Många organisationer företräder människor som själva av olika anledningar har svårt att göra sina röster hörda t.ex. nyanlända, barn och unga eller socio-ekonomiskt utsatta. Andra bidrar genom att erbjuda tjänster såsom t.ex. skydd, boende, vård, mat och rådgivning för människor i nöd och utsatthet. På så vis är civila samhällets verksamheter betydande för att bidra till agendans jämlikhetsprincip och löftet om att ingen ska lämnas utanför.

Folkbildning och icke-formellt lärande

Delegationen har tidigare lyft behovet av att skapa ett brett folkligt engagemang för hållbar utveckling i Sverige. Delegationen har vidare betonat vikten av folkbildning för att öka kunskapen om hållbar utveckling och civila samhällets aktörers roll i detta (se även kap. 15).⁴

Som komplement till utbildning för hållbar utveckling inom ramen för den formella utbildningen (se vidare kap. 8) är det icke-formella lärandet ett medel för att öka kunskapen om hållbar utveckling. Civila samhället är ofta genomförare av icke-formell utbildning inom ramen för sina verksamheter. Dessa organisationer bör uppmuntras att inkludera lärande för hållbar utveckling inom ramen för sina uppdrag.

Driver på och granskar politiska åtaganden

Genom Agenda 2030 har Sverige åtagit sig att säkerställa att uppföljningen möjliggör samhällsaktörers delaktighet och att olika aktörer kan och bör bidra med kompletterande data, analyser och perspektiv i uppföljningen på alla nivåer. Här kan och bör civila samhället bidra.

Många av det civila samhällets organisationer är aktiva i den politiska idédebatten och verkar för att driva på politiken utifrån de politiska åtaganden som gjorts på internationell, nationell och lokal

⁴ I riktning mot en hållbar välfärd (Agenda 2030-delegationen 2017).

nivå. Flera bidrar också till uppföljningen av politiska åtaganden (se vidare kap. 10).

En gemensam avsiktsförklaring för Agenda 2030

Det svenska civila samhället bidrar till genomförandet av Agenda 2030 som enskilda organisationer inom ramen för sina respektive uppdrag och verksamheter. De bidrar även genom samverkan sinsemellan och genom samverkan med såväl det offentliga som andra samhällsaktörer t.ex. näringslivet och forskningen. I december 2018 undertecknade 82 svenska civilsamhällesorganisationer en gemensam avsiktsförklaring som utgör ett avstamp för en höjd ambition i genomförandet av agendan. I avsiktsförklaringen lyfter de undertecknande organisationerna ett antal åtaganden för genomförandet av agendan, bland annat att vara innovatörer, bidra till att ingen lämnas utanför, bygga vidare på de samverkans- och dialogformer som redan pågår på olika nivåer, agera folkbildande, granska det svenska genomförandet samt bidra till det globala genomförandet.⁵

13.3 Bidragsgivning som del av genomförandet

Delegationens bedömning: Den statliga bidragsgivningen och bidrag från kommuner och landsting till civila samhällets organisationer är viktiga medel för genomförandet av Agenda 2030.

Det finns många olika källor till finansiering för det civila samhällets organisationer. Medlemsavgifter, eget grundkapital, offentliga bidrag, sponsring, rörelseintäkter och insamlade medel är några exempel. Det finns organisationer som i hög grad är beroende av bidrag från den offentliga sektorn, antingen statsbidrag eller kommunala bidrag.

Det är svårt att få en fullständig bild av hur finansieringen av det svenska civilsamhället ser ut. De totala bidragen och transferringarna från den offentliga sektorn till ideella föreningar och övriga organisationer utgör dock totalt sett den största intäktskällan för organisationerna. Det finns även indirekta stöd som den offentliga

⁵ Civilsamhället för Agenda 2030. En gemensam avsiktsförklaring (2018).

sektorn tillhandahåller t.ex. genom skattelättnader och tillgång till lokaler och anläggningar till subventionerade priser.⁶

År 2016 uppgick statliga myndigheters bidrag till ideella föreningar och övriga organisationer till drygt 34 miljarder kronor. Bidrag och transfereringar från kommuner och landsting till ideella föreningar och stiftelser uppgick till 6,9 miljarder kronor. De största enskilda posterna avsåg bidrag till fritidsverksamhet och kultur. Ekonomiska relationer mellan kommuner/landsting och ideella föreningar och stiftelser är inte bara en fråga om bidrag och transfereringar. En vanlig relation är köp av verksamhet exempelvis förskoleverksamhet, vård och omsorg av äldre och personer med funktionsnedsättning eller specialiserad somatisk vård.⁷

Som nämnts ovan bidrar den offentliga finansieringen till genomförandet av Agenda 2030 genom att stärka såväl möjligheten att organisera sig som att finansiera verksamheter som bidrar till uppfyllandet av agendans mål.

Den stora mängden bidragssystem och bidragsformer, som i sin tur förmedlas av en rad olika myndigheter, gör att den statliga bidragsgivningen är svåröverskådlig. Samtidigt som det bör finnas utrymme för variationer mellan olika verksamhetsområden finns det ett stort behov av att skapa överblick över de olika bidragssystemen både för att kunna förstå det civila samhällets villkor och följa hur de utvecklas men också för att se att bidragen sammantaget bidrar till en hållbar utveckling och därigenom även till genomförandet av Agenda 2030. Detsamma torde gälla på lokal och regional nivå.

Att det offentliga i sin verksamhet systematiserat prioriterar och motiverar sin bidragsgivning utifrån hållbar utveckling bidrar till genomförandet av Agenda 2030.

⁶ SOU 2016:13.

⁷ Det civila samhället 2016 – satelliträkenskaper (SCB 2018).

13.4 Öka långsiktigheten vid bidragsgivning

Delegationens bedömning: Regeringen och statliga myndigheter bör aktivt verka för att öka långsiktigheten vid statlig bidragsgivning till civila samhällets organisationer.

En omställning till hållbar utveckling kräver ett långsiktigt och uthålligt engagemang. På motsvarande sätt är långsiktighet en förutsättning för att civila samhället på bästa sätt ska kunna bidra till genomförandet av Agenda 2030. En återkommande kritik från civila samhällets aktörer är kortsiktigheten, den bristande förutsägbarheten och sena besked om bidragsgivning. Detta sammantaget beskrivs som ett grundproblem för förutsättningarna att verka.

Delegationens bedömning fokuserar på möjligheter till förändrade regler och praktik vid bidragsgivning som kan bidra till en mer långsiktig och hållbar verksamhet. Bidragsgivande myndigheter bör fatta beslut om bidrag snarast möjligt efter att regleringsbreven beslutats för att bidragen ska kunna användas så stor del av verksamhetsåret som möjligt. Detsamma gäller kommuner och landsting så snart budgeten beslutats. Delegationen delar de bedömningar som gjorts om behovet av att i högre grad överväga om bidrag som i dag ges som verksamhets- eller projektbidrag bör fördelas i form av mer långsiktiga organisationsbidrag.⁸

Regeringen har de senaste åren vidtagit ett flertal åtgärder i syfte att utreda hur stabiliteten och långsiktigheten vid bidragsgivning till det civila samhället kan stärkas. Långsiktighet vid bidragsgivning stöds även i det riksdagsbundna målet gällande politiken för det civila samhället. Regeringen betonar att de friare organisationsbidragen, så kallade kärnstöd, har en särskilt viktig betydelse för organisationer eftersom de styr organisationerna i lägre grad än andra bidragsformer. Vikten av kontinuitet vid bidragsgivning har också framhållits.⁹

Det riksdagsbundna målet gällande civila samhället understryker att det är angeläget att bevaka att det civila samhällets organisationer inte blir alltmer styrda av kortsiktig finansiering och detaljerade bidragsvillkor, såsom projektbidrag, på bekostnad av de mer långsiktiga, flexibla organisationsbidragen.¹⁰

⁸ Ds 2018:13.

⁹ Prop. 2009/10:55.

¹⁰ Prop. 2009/10:55, bet. 2009/10:KrU7, rskr. 2017/18:246.

13.5 Civila samhället som genomförare av centrala samhällsfunktioner

Delegationens bedömning: Regeringen bör aktivt verka för att främja och underlätta för samverkan mellan det offentliga och civila samhället och för idéburna offentliga partnerskap i frågor som är av betydelse för genomförandet av Agenda 2030.

Civila samhällets aktörer är genomförare av många centrala samhällsfunktioner, bland annat välfärdsfunktioner inom t.ex. hälsa, integration och utbildning, men även för att skydda och bevara naturresurser.

Det finns dock flera hinder för att det civila samhället på bästa sätt ska kunna vara en utförare av centrala samhällsfunktioner och som även försvårar en god samverkan mellan det offentliga och den ideella sektorn. Några av de hinder som civila samhällets aktörer själva lyfter är upplevd negativ särbehandling jämfört med kommersiella aktörer och ett behov av att öka kunskapen om ideella organisationers villkor i offentlig sektor, bland annat bland anställda i kommuner.¹¹

Delegationen anser att regeringen fortsatt bör verka för att främja och underlätta för partnerskap mellan idéburna organisationer och det offentliga. I regeringens handlingsplan för Agenda 2030 beskrivs samverkan och partnerskap som en grundbult i det svenska samhället och genomförandet av agendan.¹² En form av partnerskap som specifikt lyfts fram är idéburna offentliga partnerskap, en samverkansmodell mellan det offentliga och den idéburna sektorn för att möjliggöra problemlösning mellan sektorer.¹³

De senaste åren har flera åtgärder vidtagits för att stärka samverkan och partnerskap, bland annat har ett antal nationella överenskommelser slutits mellan civilsamhällesorganisationer och offentlig sektor.¹⁴ Regeringen och företrädare för civila samhället undertecknade i februari 2018 en uppdaterad, bred överenskommelse för ökad

¹¹ Villkor för organisationer med social inriktning, Civila samhällets villkor 2015 med fokus på flyktingmottagande (MUCF 2015).

¹² Handlingsplan Agenda 2030 2018–2020 (Regeringen 2018).

¹³ Information finns tillgänglig på www.socialforum.se/om-forum-2/ideburetoffentligt-partnerskap/ 2019-02-19.

¹⁴ T.ex. skr. 2008/09:207.

dialog och samverkan. Överenskommelsen ersätter tidigare överenskommelser som funnits främst inom det sociala området. Strukturen ska stärka dialogen och möjliggöra initiativ och genomförande inom olika politikområden.¹⁵ Regeringen har även utsett en särskild utredare med uppdrag att utreda en tydlig definition av idéburna aktörer inom välfärden.¹⁶

Delegationen anser att en ökad och mer effektiv samverkan kan bidra till ett stärkt partnerskap på nationell, regional och lokal nivå, som i sin tur kan generera nya lösningar som bidrar till genomförandet av Agenda 2030.

13.6 Stå upp för rätten att organisera sig

Delegationens bedömning: Regeringen bör fortsatt verka för och stå upp för stärkandet av de medborgerliga och politiska rättigheterna, inklusive rätten att organisera sig, i alla länder.

Utrymmet för det civila samhället och rätten att organisera sig är under hot runt om i världen. Flera rapporter vittnar om att människor som arbetar för demokrati, mänskliga rättigheter och miljö möts av motstånd och hindras i sin organisering. Många vittnar om ett akut läge med upptrappning av våld och där rätten att organisera sig hotas i majoriteten av världens länder. En årlig granskning av civila samhällets förutsättningar runt om i världen visar att Sverige är ett av få länder som klassas som fullständigt fritt och att 109 länder bedöms ha stängt eller begränsat utrymme för civila samhället.¹⁷

Det krympande utrymmet för civila samhället utgör ett direkt hot mot hållbar utveckling, särskilt demokrati och de mänskliga rättigheterna. Det handlar om flera av de åtaganden som gjorts i Agenda 2030 t.ex. inom ramen för mål 16 om fredliga samhällen och mål 17 om det globala partnerskapet. Det är även ett hot mot de åtaganden som gjorts om ett globalt partnerskap för hållbar utveckling, då hot och hinder förhindrar civila samhället att delta i sådana partnerskap.

¹⁵ Ku2018/00152/D.

¹⁶ Dir. 2018:46.

¹⁷ Granskningen finns tillgänglig på www.civicus.org/index.php/state-of-civil-society-report-2018 2019-01-29.

Under förhandlingarna för agendan verkade Sverige aktivt för rätten att organisera sig och för ett starkt och livaktigt civilsamhälle i alla länder. Detta är även en prioritering inom svenskt bistånd, b.l.a. genom biståndsmyndigheten Sidas strategi för stöd genom svenska organisationer till civila samhället.¹⁸

¹⁸ Bilaga till regeringsbeslut 2016-06-02 UD2016/10135/IU.

14 Den värld agendan verkar i och Sveriges aktiva bidrag

14.1 Utmaningar kräver handling och åtgärder som ger effekt

FN konstaterade i 2018 års rapport till FN:s högnivåmöte för hållbar utveckling (HLPF) att den globala utvecklingen går både i positiv och negativ riktning.¹ Fattigdomen minskar, fler barn går i skola och allt fler har tillgång till rent vatten och sanitet.

Utvecklingstakten skiljer sig åt mellan länder och regioner, mellan kön och inkomstnivå, mellan stad och landsbygd. Kvinnor är fortfarande en stor majoritet av världens fattiga. De diskrimineras på arbetsmarknaden, i näringslivet, i hushållen och i beslutsfattandet. Den stora – och i de flesta fall ökande – skillnaden mellan de fattigaste och de rikaste bidrar till att bromsa utvecklingen.

Samtidigt som välbästandet ökar globalt sett, ökar antalet hungriga igen för första gången på ett decennium. Fler människor än någonsin befinner sig på flykt. Kränkningar av de mänskliga rättigheterna, hot mot ekosystemen och pågående konflikter förvärrar utmaningarna. Koldioxidutsläppen har globalt sett ökat från 1990 års nivå.² Även antalet arter som hotas av utrotning har ökat.

Effekterna av klimatförändringarna blir alltmer påtagliga.³ Även små temperaturhöjningar riskerar att ha stor negativ effekt för utvecklingen – framför allt i fattigare länder. Översvämningar, vattenbrist, minskad matproduktion och ökade livsmedelspriser är exempel på problem som redan nu orsakar t.ex. hungersnöd och som

¹ The Sustainable Development Goals Report 2018 (FN 2018).

² En varmare värld, 3:e upplagan (Naturvårdsverket 2016).

³ The Sustainable Development Goals Report 2018 (FN 2018).

driver människor på flykt. Human Development Report 2011 uppskattar att hälften av världens undernäring och hälften av all barnadödlighet är miljörelaterad. När världens ledare rankar globala risker i 2019 års Global Risk Report dominerar de miljörelaterade hoten. Flera klimatrelaterade risker är i den absoluta toppen.⁴

FN understryker att det brådskar; takten måste öka och utvecklingen inom flera områden vända om målen i Agenda 2030 ska nås inom utsatt tid.⁵ Detta understryks även i den rapport som FN:s klimatpanel presenterade hösten 2018, där de tydliggör skillnaden mellan konsekvenser av 1,5 graders respektive 2 graders uppvärmning, lyfter vikten av att sträva mot maximalt 1,5 grads uppvärmning och redovisar att det kommer att krävas stora insatser de närmaste tio åren om målet att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader ska nås.⁶

14.2 Politiska åtgärder och insatser ger effekt

Erfarenheten visar att när viljan finns och länder kan enas eller breda och långsiktiga överenskommelser kan nås mellan och inom länder kan en samhällsomställning åstadkommas. De senaste 50 åren har mänskligheten historiskt sett gått igenom den största positiva förändringen någonsin vad gäller hälsa och ekonomi.⁷

Millenniemålen – de 8 målsättningar för utveckling som FN beslutade om för perioden 2000–2015 – visar på framsteg. Den extrema fattigdom som hälften av mänskligheten led av under 1990 hade 2015 bekämpats så att den omfattade 14 procent. Andelen barn som fick skolgång ökade under samma period och flickorna kom i kapp. Barnadödligheten mer än halverades medan mödradödligheten minskade med 45 procent.⁸ Ett av de allvarligaste globala miljöhoten, uttunningen av ozonskiktet, har till följd av både nationella och internationella beslut avstannat och en återhämtning är på väg att ske.

⁴ The Global Risks Report 2019 (World Economic Forum 2019).

⁵ Ibid.

⁶ Global Warming of 1.5° C, IPCC special report on the impacts of global warming of 1.5° C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty (IPCC 2018).

⁷ Blir världen bättre? (FN:s utvecklingsprogram UNDP i samarbete med Landin 2016).

⁸ The Millennium Development Goals Report 2015 (FN 2015).

I likhet med världen i övrigt har även Sverige genomgått stora förändringar de senaste 50 åren. Som tidigare nämnts genomfördes stora sociala reformer under decennierna närmast efter andra världskriget och under de senaste decennierna har stora åtgärder inom miljöområdet genomförts. Befolkningen har ökat kraftigt, i synnerhet på senare år. Befolkningsutvecklingen från 8 och 9 miljoner invånare tog 35 år, medan den senaste miljonökningen gick på 13 år. Den återstående förväntade medellivslängden vid 65 års ålder har stadigt ökat. Barns och ungas hälsa har haft en stadigt positiv utveckling med ett klart minskat antal döda i åldrarna 0–19 år. Sedan 1971 har kvinnors andel av riksdagsplatserna ökat från 14 procent till 46 procent.⁹ Storleken på Sveriges ekonomi har mer än femdubblats.¹⁰ Samtidigt är Sverige ett av de länder som lyckats frikoppla ekonomisk tillväxt från ökade koldioxidutsläpp.

Sverige ska aktivt bidra till agendans genomförande globalt

Delegationens bedömning: Sverige bör fortsatt vara pådrivande i EU och i internationella organ för ett ambitiöst globalt genomförande av Agenda 2030. Sverige har genom sina gynnsamma förutsättningar ett stort ansvar att bidra till agendans genomförande även globalt.

FN:s medlemsstater har åtagit sig att ”mobilisera de medel som krävs för att genomföra Agenda 2030 genom ett återvitaliserat globalt partnerskap för hållbar utveckling på grundval av en anda av förstärkt global solidaritet, med fokus i synnerhet på behoven hos de fattigaste och mest utsatta och med deltagande av alla länder, alla berörda parter och alla människor”, vilket framgår av agendans deklaration. Sverige har därmed ett ansvar att bidra till att agendan genomförs även internationellt.

Som tidigare framgått pekas Sverige i global jämförelse ofta ut som ett av de länder i världen som har de mest gynnsamma förutsättningarna för att kunna ställa om till en hållbar utveckling. Det ger Sverige ytterligare möjligheter att bidra till agendans genomförande ur såväl ett nationellt som ett globalt perspektiv genom att

⁹ Informationen finns tillgänglig på www.scb.se/hitta-statistik 2019-01-30.

¹⁰ Ibid.

gå före globalt och visa på goda exempel. Regeringar och aktörer i andra länder visar stort intresse för att lära av de svenska erfarenheterna, samtidigt som det är viktigt för Sverige att dra lärdomar av andra länders erfarenheter och lösningar. På så vis skapas en plattform för att stimulera ömsesidigt lärande och innovativa metoder även internationellt. Det förutsätter dock att Sverige också kan visa på fortsatt utveckling och reella resultat när det gäller den omställning som agendan kräver.

I de föregående kapitlen har delegationen lagt ett antal förslag och gjort ett antal bedömningar som syftar till att stärka kapaciteten att genomföra agendan såväl inrikes- som utrikespolitiskt. Genom att vidta dessa åtgärder skulle Sverige ytterligare kunna stärka sin förmåga att bidra till agendans genomförande globalt och ta på sig ett ledarskap. Delegationen har även lyft de olika samhällsaktörernas tunga roll i genomförandet. Sveriges bidrag till det internationella genomförande av agendan sker på olika sätt t.ex. genom handel och internationellt samarbete, kunskapsutbyte, forskning och innovation. Det sker genom att det offentliga, näringslivet, forskningen och civila samhället deltar på flera arenor, både bilateralt och multilateralt.

Agenda 2030 är centralt för Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik. De komplexa globala utmaningar som agendan ger uttryck för behöver även hanteras gemensamt genom ambitiösa multilaterala integrerade lösningar. På samma sätt som det finns behov av att stärka kapaciteten för genomförandet inom Sverige, finns det behov av att Sverige agerar för att stärka multilateralism och global styrning i ett bredare perspektiv. Sverige bör därför utgå från agendan som ett viktigt ramverk för samverkan i flera bilaterala, regionala och globala samarbeten. Den kan också användas som en plattform för nya innovativa internationella partnerskap med olika intressenter.

Som tidigare påpekats krävs nya lösningar, ny kunskap och nya arbetsformer för att genomföra agendan. Detta gäller även Sveriges utvecklingssamarbete genom vilket Sverige bidrar till genomförandet inte minst i fattiga och utsatta länder, som särskilt uppmärksammas i agendan. Sverige bör i sitt internationella arbete eftersträva synergier i genomförandet av Agenda 2030, Addis-agendan, klimatavtalet från Paris och Sendai-ramverket för reducering av katastrof-risker och som tillsammans bildar ett integrerat ramverk för hållbar utveckling.

Addis-agendan identifierar behovet av nya resurser som går långt utöver vad det traditionella internationella utvecklingssamarbetet kan leverera. Sverige kan bidra till att utveckla även förmågan till inhemsk resursmobilisering i fattiga länder samt motverka skatteflykt, korruption och illegala flöden.

Agenda 2030 och Addis-agendan ger uttryck för att handel och investeringar är viktiga instrument för att skapa hållbar utveckling med minskad fattigdom. Handels- och investeringsfrämjandet utgör därmed viktiga instrument i genomförandet av agendan. Som lyfts i kapitlet om näringslivets roll är det delegationens bedömning att det är angeläget att regeringen tar en tydligare roll i att lyfta näringslivets betydelse för internationell utveckling (se kap. 11).

Sverige bör vara fortsatt pådrivande i EU och i internationella organ, inklusive de internationella finansieringsinstitutionerna, för ett ambitiöst globalt genomförande av Agenda 2030. Som exempel på sådana internationella organ kan nämnas FN, Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och Världshandelsorganisationen (WTO). Sverige bör även agera pådrivande i det regionala och sub-regionala samarbetet i närområdet, t.ex. Nordiska ministerrådet, Barentsrådet, Arktiska rådet och Östersjöstaternas råd.

15 Att kommunicera Agenda 2030

15.1 Att kommunicera och tillgängliggöra information om genomförandet av Agenda 2030

Delegationens bedömning: Regeringen och de statliga myndigheterna bör kommunicera och tillgängliggöra hur den egna verksamheten bidrar till genomförandet av Agenda 2030.

Kunskap om Agenda 2030 och hållbar utveckling bygger på tillgänglig och aktuell information om agendan, liksom vidtagna och planerade åtgärder för att uppnå densamma. Denna kunskap är nödvändig för genomförandet. Kommunikationsinsatser är en grundförutsättning för att sådan kunskap ska komma samhällets aktörer till del. Dessa insatser måste ske på alla nivåer i samhället och på ett tillgängligt och utefter målgruppen anpassat sätt. En samhällsomställning kräver kommunikationsinsatser som är meningsfulla och kan skapa engagemang hos samtliga aktörer.

Regeringen och de statliga myndigheterna har en särskilt viktig roll när det gäller att kommunicera hur Agenda 2030 integreras i verksamheten och på vilket sätt deras verksamheter bidrar till att nå målen. Det kan exempelvis ske genom att tydliggöra hur mål, policyer, programverksamhet och överenskommelser bidrar till genomförandet av agendan på alla nivåer. Genom att tydliggöra hur verksamheterna bidrar till genomförandet blir agendan på ett naturligt sätt en integrerad del av verksamheten och del av kärnuppdraget. Det kan också bidra till att synliggöra om det finns luckor i regeringens och myndigheternas arbete i dag. En tydlig kommunikation gör det lättare att se vilka mål som både den egna och andra verksamheten berör samt vilka mål och delmål som inte beaktas. På så vis blir det lättare att identifiera vilka eventuella ytterligare insatser som krävs för att agendan ska uppnås.

Genom att kommunicera och tillgängliggöra information om hur regeringens och myndigheternas arbete bidrar till agendan skapas också bättre förutsättningar för samhällsaktörer och individer att förhålla sig till det pågående arbetet. Det kan i sig möjliggöra för olika aktörer att efterfråga ytterligare åtgärder men också att kunna identifiera möjligheter till samverkan med en eller flera myndigheter inom olika satsningar med bäring på Agenda 2030.

Det finns alltså ett värde för regeringen och de statliga myndigheterna att genom goda kommunikativa insatser visa hur den egna verksamheten bidrar till Agenda 2030. De statliga aktörerna bör därför beakta kommunikation som en given del av arbetet med att genomföra agendan.

För myndigheternas del är informationsspridning en självklar uppgift eftersom det åligger myndigheterna att tillhandahålla information om myndighetens verksamhet. Myndigheterna har även till uppgift att samarbeta när det leder till fördelar för staten.¹ När det gäller såväl kommunikations- som informationsinsatser i genomförandet av agendan finns det troligen stora möjligheter att samverka om hur arbetet med Agenda 2030 kan kommuniceras. Ett exempel skulle kunna vara att myndigheterna strävar efter att skapa igenkänning i hur agendan kommuniceras, så att det därigenom blir lätt för den som vill hitta relevant och jämförbar information om agendan. En sådan samverkan skulle sannolikt leda till samordningsvinster både ekonomiskt och innehållsmässigt för myndigheterna.

Offentliga aktörers behov av information och kommunikation

Det finns en efterfrågan hos främst de offentliga aktörerna; kommuner, landsting och statliga myndigheter, att regeringen tydliggör och synliggör de insatser som görs för att genomföra Agenda 2030.² Vid delegationens dialoger har det framkommit att förtroendevalda och offentligt anställda i kommuner och landsting har behov av att få ökad kunskap om agendan och att på ett enkelt sätt kunna ta del av information från regeringen och de statliga myndigheterna men även från andra kommuners och landstings arbete. Från lokal och regional nivå efterfrågas särskilt kommunikativa insatser om vad agendan innebär

¹ 6 § myndighetsförordningen (2007:515).

² Nationell plattform för Agenda 2030? En förstudie (Gullers Grupp 2018).

på lokal och regional nivå samt ett tydliggörande av regeringens syn på hur kommuner och landsting kan och bör agera för att bidra till genomförandet.

15.2 Kommunikation till grund för folkbildning om Agenda 2030

Delegationens bedömning: Regeringen bör genom den statliga bidragsgivningen möjliggöra för och uppmuntra civila samhället att verka som folkbildare för Agenda 2030.

Den samhällsomställning som krävs för att genomföra Agenda 2030 förutsätter allas delaktighet. Öppen och saklig kommunikation bidrar såväl till ökad kunskap hos individer som till deras delaktighet i samhällslivet. Agendan betonar att alla har rätt att vara delaktiga i genomförandet och att ingen ska lämnas utanför. Det innebär att alla individer bör få tillgång till information och kunskap om agendan.

Det civila samhällets organisationer utgör en bas för många individers samhällsengagemang och genom dess folkbildande insatser kan kunskapen om Agenda 2030 öka, vilket på sikt kan generera ett större engagemang för agendan. I rapporten *Mer engagemang? – Folkbildningen i det svenska civilsamhället*, ser författarna folkbildningen som en av förklaringarna till varför det medborgerliga engagemanget i det svenska samhället har varit så omfattande och stabilt under många år.³ För att aktörer inom civila samhället ska kunna genomföra folkbildande insatser gällande agendan krävs goda förutsättningar.

Folkbildningen har ett särskilt uppdrag att nå en mångfald av människor och att skapa engagemang för att påverka och förändra sin livssituation samt delta i samhällsutvecklingen. Folkbildningen bidrar till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället. I linje med det mål som riksdagen beslutat om för folkbildningspolitiken kan folkbildande insatser för Agenda 2030 bidra till att öka individers kunskap och bildning både för personlig utveckling och för ökad delaktighet i samhället.⁴ Civila samhället spelar en central roll som folkbildare och når ut till en

³ Svedberg & Von Essen, *Mer engagemang? Folkbildningen i det svenska civilsamhället*, 2018.

⁴ Prop. 2013/14:172.

bredd av individer genom sina verksamheter. Delegationen bedömer därför att regeringen genom den statliga bidragsgivningen bör möjliggöra för och uppmuntra civila samhället att verka som folkbildare för agendan.

15.3 Fördjupad analys om digital plattform

Delegationens bedömning: En lösning i form av en nationell digital kommunikationsplattform är i dagsläget inte ett effektivt verktyg i genomförandet av Agenda 2030. Det finns dock behov av ett sammanhållet digitalt tillgängliggörande av uppföljningen av genomförandet där data och statistik görs åtkomlig för aktörer som underlag för såväl beslutsfattande som ansvarsutkrävande.

Delegationen har i sin tidigare rapportering till regeringen lämnat förslag om att det bör inrättas en nationell digital plattform för Agenda 2030.⁵ Delegationen har därefter gått vidare med att utreda behovet av, förutsättningarna för och hur en sådan plattform skulle kunna utformas.⁶ Efter vidare utredning gör delegationen bedömningen att det är en nästan omöjlig uppgift att finna ett sätt och ett verktyg som passar till så många och så disparata målgrupper. Varje målgrupp har ett specifikt behov av skräddarsydd kommunikation och detta kan, enligt delegationens bedömning, inte tillgodoses genom att skapa en enda gemensam digital plattform.⁷ Det framgår vidare att målgrupperna generellt sett anser att kanaler och upparbetade nätverk som redan existerar är bäst lämpade för arbetet med agendan.⁸ Det kommunikativa arbetet bör därför i stället fortsatt drivas av olika aktörer, anpassade till deras respektive verksamheter och målgrupper.

I dagsläget finns information om Agenda 2030 tillgänglig hos flera organisationer. Det pågår flera särskilda insatser och projekt som syftar till att kommunicera och dela information om arbetet med Agenda 2030 nationellt och internationellt. Regeringen har en webbplats om det svenska genomförandet av agendan. Även andra aktörer har plattformar och webbplatser. Som exempel kan nämnas

⁵ Förslag på kommunikationsåtgärder (Agenda 2030-delegationen 2017).

⁶ Nationell plattform för Agenda 2030? En förstudie (Gullers Grupp 2018) och Jarlbro Kommunikation som strategiskt verktyg, 2018.

⁷ Jarlbro, Kommunikation som strategiskt verktyg, 2018.

⁸ Nationell plattform för Agenda 2030? En förstudie (Gullers Grupp 2018).

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) som har en webbplats om Agenda 2030 riktad till sina medlemmar, Svenska FN-förbundet som tillsammans med SKL har utvecklat en webbplats som riktar sig till kommuner och landsting samt FN:s utvecklingsprogram (UNDP) webbplats globalamalen.se som riktar sig till allmänheten och skolan.⁹ Delegationen gör därför bedömningen att en lösning i form av en nationell digital kommunikationsplattform för genomförandet av agendan i dagsläget inte är ett effektivt verktyg. Däremot finns det behov av, och efterfrågan på, en plattform eller portal där data och statistik görs digitalt tillgänglig för att aktörerna ska kunna följa utvecklingen och som även möjliggör ansvarsutkrävande.

⁹ www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/, www.fn.se/glokolasverige, <https://skl.se/demokratiledningstyrning/euinternationellt/agenda2030.9610.html> och www.globalamalen.se/ 2019-01-12.

16 Samlad konsekvensanalys

16.1 Sammanfattande bedömning

Delegationen har haft i uppdrag att lämna förslag för ett fortsatt genomförande av Agenda 2030. Utgångspunkten är att agendan ska genomföras inom ordinarie processer.

Omställningen ger stora nyttor

Agenda 2030 är ett svar på de utmaningar för hållbar utveckling som både Sverige och världen står inför. Utmaningarna vad gäller t.ex. klimatförändringar, ojämlikhet och folkhälsa inom en nära framtid är förenade med så stora kostnader för samhället att Sverige inte har råd att *inte* agera.¹ Dessa utmaningar beskrivs i kapitel 4 och 14. En omställning till ett modernt och hållbart välfärdssamhälle som bidrar till en hållbar utveckling globalt är därför nödvändig och tiden för omställningen är knapp. Samtidigt innebär åtgärder inom ramen för agendan stora möjligheter att skapa positiva effekter inom flera områden, exempelvis bättre hälsa och miljö, samt ökad sysselsättning. För många företag ger hållbarhetsarbetet konkurrensfördelar och långsiktig lönsamhet.

Den omställning som krävs för att uppnå agendan kommer att kräva omprioriteringar och nya resurser. De sammantagna kostnaderna och nyttorna vid omställningen i Sverige är svåra – för att inte säga omöjliga – att beräkna. Globalt sett anger FN att genomförandet av Agenda 2030 kommer att kräva investeringar i storleksordningen biljoner dollar, men understryker samtidigt att de här resurserna redan finns i världen. Nyckeln är att rikta resurserna så att de skapar hållbar utveckling.² Kostnaden för omställningen behöver

¹ Se t.ex. SOU 2015:104, SOU 2017:47, SOU 2016:21, SOU 2016:47.

² www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/ 2019-01-31.

vägas mot kostnaden för att inte ställa om samt de nyttor som följer av omställningen. Att inte ställa om innebär så stora samhällskostnader att det inte är ett alternativ. Klimatförändringar leder t.ex. till översvämningar, torka och förändrade odlingsförhållanden i en skrämmande takt. Omvänt medför exempelvis klimatåtgärder friskare luft och minskad ohälsa. Ojämlighet skapar t.ex. instabila samhällen med ökat våld, medan ökad jämlikhet och jämställdhet skapar tryggare samhällen där människor kan utvecklas. Försämrade folkhälsa leder till ökade vårdkostnader och kortare livslängd, medan förbättrad folkhälsa skapar friskare människor som lever längre. Listan kan göras mycket längre. Poängen är att omställningen är lönsam.

Använda kraften i ordinarie processer för omställningen

För att lyckas med en omställning till hållbar utveckling och för att uppnå Agenda 2030 behöver beslut och åtgärder fattas i den dagliga verksamheten, genomförandet kan inte vara ett sidoordnat projekt. Agendan måste därför integreras i ordinarie processer, så att hela kraften i de ordinarie processerna används för omställningen.

Delegationens förslag i det här betänkandet ställs till regeringen och syftar till att förstärka ordinarie processer i offentlig sektor så att kapaciteten att genomföra agendan ökar. När genomförandet drivs framåt med större kraft kommer med all sannolikhet behov av både omprioriteringar och nya resurser att uppstå. Delegationens förslag som sådana innebär dock inte några konsekvenser för de ekonomiska ramar som statsförvaltningen har att verka inom. Det beror på att förslagen är utformade för att förändra befintliga arbetssätt inom ordinarie processer som redan är resurssatta. Genom omprioriteringar och förändrade arbetssätt inom ordinarie processer används kraften till ett effektivt genomförande av agendan. Detta skapar förutsättningar för omställning. Delegationen betonar dock att detta bara är det första steget – därefter är det de konkreta åtgärder som de ordinarie processerna genererar som leder till den verkliga omställningen. Denna omställning behöver få kosta, helt enkelt för att kostnaden för att inte ställa om är större.

Ökad kapacitet att göra konsekvensanalyser

Flera av delegationens förslag avser att stärka kapaciteten att identifiera behov av åtgärder och utifrån detta utforma förslag på åtgärder. Konsekvensanalyser är en viktig del av detta och behöver ske löpande under arbetet med att genomföra agendan. Därför är flera av förslagen konstruerade för att stärka kapaciteten att ta fram välgrundade förslag på åtgärder utifrån uppföljning, utvärdering och analys.

Hög kostnadseffektivitet och måluppfyllelse

Genomförandet av agendan behöver genomgående vägledas av hög kostnadseffektivitet och måluppfyllelse. Kostnadseffektivitet innebär att en åtgärd, givet målet, ska genomföras till en totalt sett så låg kostnad som möjligt. Då blir mer resurser tillgängliga för ytterligare åtgärder. Måluppfyllelsen mäter hur väl en åtgärd leder till att det uppsatta målet nås.

När man genomför en ny åtgärd kan det vara svårt att veta hur den faktiska kostnadseffektiviteten och måluppfyllelsen kommer att bli. Då blir uppföljning och utvärdering viktiga kunskapsunderlag för att kontinuerligt bedöma åtgärdernas effekt i förhållande till vilka resurser de kräver. För att nå så långt som möjligt i arbetet för hållbar utveckling kan man behöva justera åtgärder längs vägen, och besluta om nya åtgärder om en viss åtgärd inte hade den effekt som avsetts.

För att agera kostnadseffektivt och nå en hög måluppfyllelse är det viktigt att väga in de kostnader som uppstår på sikt om man avstår från en åtgärd nu, och i stället senare får mångfalt större kostnader för att reparera eller återställa förlorade värden. Man behöver också väga in att vissa värden kanske inte alls går att återställa eller reparera senare om man inte hejdar utvecklingen. En åtgärd som kan te sig resurskrävande i nuläget kan i det perspektivet vara det billigaste alternativet.

För att agera kostnadseffektivt och nå målen är det vidare angeläget att hantera målkonflikter så att olika åtgärder inte blir motverkande eftersom det leder till att resurser spills och det blir mindre resurser till åtgärder som leder framåt. Det är också angeläget att identifiera möjliga synergier mellan olika åtgärder, som kan leda till mer effekter för mindre resurser. Särskilt när man lyfter blicken över gränserna mellan olika politikområden finns sådana synergier att

hämta. I dessa sammanhang, dvs. för att förhindra motverkande åtgärder och för att ta tillvara nya synergier, kan det finnas särskilda behov av att pröva nya åtgärder. Alternativet – att fortsätta med ageranden som visat sig inte fungera för att uppnå målet – är då inte ett kostnadseffektivt eller ett måleffektivt agerande.

Delegationens förslag syftar till att genomgående stärka kapaciteten att ta fram bättre underlag för att bedöma vilka åtgärder som krävs och som är mest kostnadseffektiva och måluppfyllande, och utifrån detta kontinuerligt och kraftfullt driva arbetet för hållbar utveckling framåt.

16.2 Konsekvenser av förslagen om att riksdagen beslutar om mål och ramar

Syftet med konsekvensbedömningen i detta avsnitt är att beskriva konsekvenserna av de förslag som återfinns i kapitel 5:

- Riksdagsbundet mål för genomförandet av Agenda 2030
- Agenda 2030 i den statliga budgeten.

Konsekvenser för genomförandet av Agenda 2030 och hållbar utveckling

Med ett riksdagsbundet mål för Agenda 2030 och genom att agendan integreras i arbetet med den statliga budgeten tydliggörs att genomförandet av agendan är en uppgift för all offentlig verksamhet. Det skapar en ökad medvetenhet om hur enskilda verksamheter kan bidra till arbetet och stärker arbetet för hållbar utveckling i offentlig verksamhet.

Det ger även riksdag och regering underlag att systematiskt följa upp genomförandet av agendan för att säkerställa att målet nås. Återrapporteringen ger också möjligheter att identifiera möjliga målkonflikter och synergier, så att arbetet medvetet kan drivas framåt utan onödiga fördröjningar.

Riksdagens mål syftar även till att inspirera andra samhällsaktörer att bidra till agendans genomförande. Genom att presentera en Agenda 2030-bilaga till statsbudgeten tydliggörs för andra aktörer hur agendan kan integreras i ekonomistyrningen.

Både på kort och lång sikt torde detta sammantaget ha stor betydelse för genomförandet av agendan och hållbar utveckling i Sverige, och för Sveriges bidrag till genomförandet internationellt.

Genom sin integrerade utformning omfattar agendan frågor om bl.a. jämställdhet. Genom sin inkluderande utformning verkar även agendan positivt för t.ex. integrationspolitiska mål och för social sammanhållning och likvärdighet i hela landet. Agendan integrerar de miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekterna av hållbarhet, vilket i sig förbättrar grunderna att bedöma samhällsekonomiska konsekvenser vid offentliga beslut.

Konsekvenser för aktörer

Riksdagen och regeringen, inklusive Regeringskansliet, påverkas av förslagen om riksdagens mål och den statliga budgeten. Eftersom Sverige redan tidigare har åtagit sig att vara ledande i genomförandet av Agenda 2030 innebär riksdagens mål inget nytt åtagande i sak. Formerna för återrapportering av resultat i förhållande till riksdagens mål i budgetpropositionen kommer behöva utvecklas så att den blir mer systematisk för alla berörda utgiftsområden. Framtagandet av en Agenda 2030-bilaga till budgetpropositionen innebär en ny uppgift.

Ekonomistyrningsverket (ESV) föreslås få i uppgift att ta fram förslag på utformning av bilagan. En närmare konsekvensanalys kan göras av ESV när utformningen är beskriven. ESV föreslås samråda med Statistiska centralbyrån (SCB) och andra berörda myndigheter. ESV är regeringens expertmyndighet för att utveckla den ekonomiska styrningen i staten. Uppdraget ryms därför inom myndighetens ordinarie uppgifter. SCB har regeringens uppdrag att utveckla den statistiska uppföljningen av Agenda 2030. Det är i denna roll som ESV bör samråda med SCB, så uppgiften ryms även inom SCB:s ordinarie uppgifter. Detsamma gäller övriga myndigheter som ESV väljer att samråda med.

Ett riksdagsbundet mål anger inriktningen även för kommuner och landsting. Redan i dag verkar många kommuner och landsting på frivillig väg aktivt för att genomföra agendan. Hur genomförandet ska ske är upp till kommunerna och landstingen att själva besluta om. Förslaget inskränker därför inte den kommunala självstyrelsen.

Indirekt bör riksdagens mål för Agenda 2030 påverka även andra samhällsaktörer så att de bidrar till genomförandet. Ett riksdagsfäst mål signalerar långsiktighet och uthållighet i arbetet. Riksdagens mål är dock inte formellt förpliktigande för dessa aktörer.

Statsfinansiella konsekvenser

Eftersom förslagen riktar sig till att förändra arbetet inom ordinarie processer medför de inte några konsekvenser för de ekonomiska ramar som statsförvaltningen har att verka inom. Sverige har redan tidigare förbundit sig att vara ledande vid genomförandet av Agenda 2030. Förslagen innebär inga nya statliga intäkter eller utgifter, utan avses genomföras inom ordinarie processer.

16.3 Konsekvenser av förslaget om en kommitté för förslag och uppföljning

Syftet med konsekvensbedömningen i detta avsnitt är att beskriva konsekvenserna av förslaget som återfinns i kapitel 6:

- En Agenda 2030-kommitté t.o.m. 2030.

Konsekvenser för genomförandet av Agenda 2030 och hållbar utveckling

Förslaget syftar till att ge regeringen underlag för att driva genomförandet av Agenda 2030 framåt. Kommittén ska, utifrån uppföljning och utvärdering av genomförandet, ta fram förslag på åtgärder till regeringen. Analysarbetet ger också möjligheter att identifiera möjliga målkonflikter och synergier, så att arbetet medvetet kan drivas framåt utan onödiga fördröjningar. Ett välgrundat beslutsunderlag ger regeringen förutsättningar att fatta beslut om effektiva och ändamålsenliga åtgärder i genomförandet. Sammantaget ger detta grund för att arbetet för hållbar utveckling drivs framåt på ett effektivt sätt.

Genom sin integrerade utformning omfattar agendan frågor om bl.a. jämställdhet. Genom sin inkluderande utformning verkar även

agendan positivt för t.ex. integrationspolitiska mål och för social sammanhållning och likvärdighet i hela landet. Agendan integrerar de miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekterna av hållbarhet, vilket i sig förbättrar grunderna att bedöma samhällsekonomiska konsekvenser i kommitténs arbete och vid regeringens beslut om dess förslag.

Konsekvenser för aktörer

Förslaget påverkar kommittéväsendet. Kommittén bör förfoga över ett sekretariat med god analyskapacitet för att kunna möta regeringens krav på beslutsunderlag av god kvalitet. En god analyskapacitet säkerställs dels genom sekretariatets bemanning, dels genom medel till kommittén för att initiera egna expertstudier. Analyskapaciteten bör motsvara den som finns hos t.ex. Finanspolitiska rådet och Klimatpolitiska rådet, vilket motsvarar en årlig budget i storleksordningen 10 miljoner kronor. Dessa aktörer verkar inte inom kommittéväsendet men verksamhetsmässigt är jämförelsen relevant. Den föreslagna kommittén avses rymmas inom den ekonomisk ram som avsätts för kommittéväsendet genom att kommittén prioriteras vid tillsättandet av nya utredningar.

Förslaget påverkar regeringen och dess regeringskansli, eftersom det behöver finnas kapacitet att ta emot underlagen från kommittén. Uppgiften ryms inom ordinarie processer i Regeringskansliet.

Statsfinansiella konsekvenser

Kommittén behöver en årlig budget i storleksordningen 10 miljoner kronor. Detta avses rymmas inom den ekonomiska ram som avsätts för kommittéväsendet genom att kommittén prioriteras vid tillsättandet av nya utredningar.

16.4 Konsekvenser av förslagen om stärkta förutsättningar för staten

Syftet med konsekvensbedömningen i detta avsnitt är att beskriva konsekvenserna av de förslag som återfinns i kapitel 7:

- Agenda 2030 i det förvaltningspolitiska målet.
- Ansvar för hållbar utveckling i myndighetsförordningen.
- Hållbar upphandling i staten.
- Hållbar utveckling i de offentliga utredningarnas arbete.

Konsekvenser för genomförandet av Agenda 2030 och hållbar utveckling

Förslagen syftar till att tydliggöra statens ansvar för genomförandet av agendan. Genom att förslagen undanröjer tveksamheter om myndigheternas ansvar, torde myndigheterna kunna arbeta mer målmedvetet med genomförandet av agendan. På så sätt förhindras oklarheter och onödiga fördröjningar. Det förväntas att förslagen kan bidra till att genomförandet drivs mer effektivt framåt och därmed till en mer hållbar utveckling.

Genom sin integrerade utformning omfattar agendan frågor om bl.a. jämställdhet. Genom sin inkluderande utformning verkar agendan positivt även för t.ex. integrationspolitiska mål och för social sammanhållning och likvärdighet i hela landet. Agendan integrerar de miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekterna av hållbarhet, vilket i sig förbättrar grunderna att bedöma samhällsekonomiska konsekvenser vid beslut inom statsförvaltningen.

Konsekvenser för aktörer

Regeringen och dess regeringskansli påverkas av förslagen då de kräver beredning. Förslaget om hållbar upphandling i staten innebär även att regeringen behöver tillsätta en utredning inom Regeringskansliet för att ta fram en särskild förordning om hållbarhetskrav vid statliga myndigheters offentliga upphandling. Denna uppgift avses hanteras inom ordinarie ekonomiska ramar för Regeringskansliet.

Förslaget om ansvar för hållbar utveckling i myndighetsförordningen påverkar även hur regeringen bör utforma introduktionsutbildning för myndighetsledning och hur regeringen bör utforma sina myndighetsdialoger och sin informella dialog med myndigheterna. Detta kan ske inom befintliga processer inom regeringen och Regeringskansliet.

Kommittéväsendet påverkas av förslaget om hållbar utveckling i de offentliga utredningarnas arbete. För att förslaget ska få praktiskt genomslag i utredningarnas arbete behöver de ges stöd. Ett visst stöd ges redan i dag genom utbildningen för kommittésekreterare. Detta stöd behöver utvidgas och kan eventuellt behöva omfatta även en centralt samlad analyskapacitet till stöd för samtliga offentliga utredningar. Regeringen bör därför tillsätta en utredning inom Regeringskansliet om det nuvarande stödet till de offentliga utredningarna så att dessa ges tillräckliga förutsättningar att klara uppgiften. Denna uppgift avses hanteras inom ordinarie ekonomiska ramar för Regeringskansliet.

Alla myndigheter under regeringen påverkas av förslaget Agenda 2030 i det förvaltningspolitiska målet, förslaget om ansvar för hållbar utveckling i myndighetsförordningen och förslaget om hållbar upphandling i staten. I och med att Sverige redan har förbundit sig att vara ledande i genomförandet av agendan innebär detta inget nytt åtagande i sak. Förslagen innebär en formalisering av de åtaganden som Sverige redan gjort och ger myndigheterna tydlighet om sitt ansvar för arbetet. Förslaget om hållbar upphandling i staten ryms inom de ramar som redan ges av den nya lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.

Statsfinansiella konsekvenser

Eftersom förslagen syftar till att förändra arbetet inom ordinarie processer medför de inte några konsekvenser för de ekonomiska ramar som statsförvaltningen har att verka inom. Förslagen innebär inga nya statliga intäkter eller utgifter, utan avses genomföras inom ordinarie processer.

16.5 Konsekvenser av förslagen om behovet av kunskap, forskning och innovation

Syftet med konsekvensbedömningen i detta avsnitt är att beskriva konsekvenserna av de förslag som återfinns i kapitel 8:

- Agenda 2030 i finansieringen av forskning och innovation.
- Stärk kompetensen om hållbar utveckling hos dagens och morgondagens yrkesverksamma.
- Stärk barns och ungas kunskap om hållbar utveckling.

Konsekvenser för genomförandet av Agenda 2030 och hållbar utveckling

Att bedriva forsknings- och innovationsverksamhet är nödvändigt för att hitta lösningar på utmaningar som finns för att nå målen i Agenda 2030. Genom att regeringen inför nästa forskningsproposition uppdrar åt universitet och högskolor, forskningsfinansiärer och andra relevanta myndigheter att belysa forsknings- och innovationsbehov i relation till agendan ökar möjligheterna att identifiera och använda de möjligheter som forskning och innovation ger för att bidra till agendans genomförande.

Hantering av tvärsektoriella problem och utmaningar kräver ofta tvärvetenskaplig överblick och kompetens. För att uppnå en samstämmig politik för hållbar utveckling behöver det finnas en vetenskaplig grund för åtgärder som i flera fall bygger på ett tvärsektoriellt angreppssätt. Forskning och forskningsmeritering är i hög grad fokuserad på att fördjupa kompetensen inom olika specialområden. Vid sidan av de nödvändiga specialistkompetenser som behövs är det därför viktigt att inom forskningen även prioritera tillgången på generalistkompetenser. Förslaget att regeringen, som ett underlag inför kommande forskningsproposition bör tillsätta en utredning inom Regeringskansliet eller kommittéväsendet om hur behovet av tvärdisciplinär kompetens kan stimuleras och premieras, kommer öka möjligheterna att identifiera och möta dessa behov. Det ökar möjligheterna att forskning och innovation bidrar med underlag för en samstämmig politik för hållbar utveckling.

Agenda 2030 anger som ett av sina delmål att alla studerande ska få de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. Högskolor och universitet har en central roll när det gäller att utbilda yrkesverksamma. Högskolelagen (1992:1434) innefattar redan krav att främja hållbar utveckling i undervisningen. Förslaget syftar till att säkra att universitet och högskolor i praktiken lever upp till detta krav och på så sätt säkra att alla studerande i praktiken får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. Skolan har en central roll när det gäller att utbilda barn och unga. Förslaget syftar till att öka barn och ungas kunskaper om agendan och hållbar utveckling och därmed säkra de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling.

Konsekvenser för aktörer

Regeringen påverkas av förslaget om Agenda 2030 i finansieringen av forskning och innovation. Regeringen behöver ge uppdrag till de forsknings- och innovationsfinansierande myndigheterna att belysa forsknings- och innovationsbehov i relation till agendan. Detta bör ske inom ramen för ordinarie förberedelser inför den forskningspolitiska propositionen. Regeringen har tidigare gett myndigheterna i uppdrag att inkomma med underlag inför de forskningspolitiska propositionerna, så myndigheterna torde ha beredskap för detta inom sin ordinarie verksamhet.

Regeringen föreslås vidare tillsätta en utredning om hur behovet av tvärdisciplinär kompetens kan stimuleras och premieras. Förslaget påverkar kommittéväsendet eller Regeringskansliet, beroende på om en särskild utredare eller en bokstavsutredare väljs. Utredningen bör ges en normalstor utredningsbudget. Detta avses rymmas inom ordinarie ekonomisk ram för Regeringskansliet, antingen inom de medel som är aktuella för bokstavsutredare eller inom de medel som avsätts för kommittéväsendet. Förslaget påverkar också Regeringskansliet, eftersom det behöver finnas kapacitet att ta emot underlaget från utredningen. Uppgiften rymms inom ordinarie processer i Regeringskansliet.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) påverkas av förslaget om att stärka kompetensen om hållbar utveckling hos yrkesverksamma. Förslaget innebär att regeringen ger UKÄ i uppdrag att göra en

utvärdering som bygger på ett tidigare regeringsuppdrag. Uppgiften ryms inom UKÄ:s ordinarie uppgifter.

Skolverket påverkas av uppdraget om stärkt kunskap om Agenda 2030 hos barn och unga. Förslaget innefattar två utredningsuppdrag. Uppgifterna ryms inom Skolverkets ordinarie uppgifter. Det ena utredningsuppdraget ger Skolverket i uppgift att ta fram förslag på innehåll, genomförande, finansiering och samordning av en utbildning. En närmare konsekvensanalys kan göras av Skolverket när förslag till upplägg och finansiering är beskrivet.

Statsfinansiella konsekvenser

Med hänsyn till att förslagen riktar sig till att förändra arbetet inom ordinarie processer medför de inte några konsekvenser för de ekonomiska ramar som staten har att verka inom. Förslagen avses genomföras inom ordinarie ekonomiska ramar. Uppdraget till de forskningsfinansierande uppgifterna faller inom myndigheternas ordinarie verksamhet att förbereda underlag inför forskningspolitiska propositioner. Utredningen om tvärdisciplinär kompetens avses rymmas inom ordinarie ekonomisk ram för Regeringskansliet, antingen inom de medel som är aktuella för bokstavsutredare eller inom de medel som avsätts för kommittéväsendet. Uppdraget till UKÄ faller inom myndighetens ordinarie verksamhet att granska kvaliteten i högre utbildning. Uppdraget till Skolverket faller inom myndighetens ordinarie verksamhet att stödja utvecklingen och förbättringsarbetet i förskolan och skolan.

16.6 Konsekvenser av förslagen om stärkta förutsättningar för lokal och regional nivå

Syftet med konsekvensbedömningen i detta avsnitt är att beskriva konsekvenserna av de förslag som återfinns i kapitel 9:

- Ett handslag mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting.
- En regional tillväxt som bidrar till hållbar utveckling.
- Länsstyrelsens roll och regional samverkan i arbetet med Agenda 2030.

Konsekvenser för genomförandet av Agenda 2030 och hållbar utveckling

Förslagen syftar till att stödja och stimulera det lokala och regionala genomförandet av Agenda 2030. Ett samstämt agerande mellan aktörer på nationell, regional och lokal nivå är nödvändigt för ett effektivt genomförande. Förslagen inriktar sig på att skapa bättre förutsättningar för ett sådant samstämt agerande genom dialog och tydliggörande av mål. Förslagen tydliggör riktningen i arbetet och undanröjer därför eventuella otydligheter. På så sätt kan den gemensamma kraften användas till genomförandet av agendan, och därigenom bidra till en mer hållbar utveckling.

Genom sin integrerade utformning omfattar agendan frågor om bl.a. jämställdhet. Genom sin inkluderande utformning verkar även agendan positivt för t.ex. integrationspolitiska mål och för social sammanhållning och likvärdighet i hela landet. Agendan integrerar de miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekterna av hållbarhet, vilket i sig förbättrar grunderna att bedöma samhällsekonomiska konsekvenser vid beslut i den offentliga förvaltningen.

Konsekvenser för aktörer

Regeringen och dess regeringskansli påverkas av förslagen då de kräver beredning inom regeringen. I förslaget om ett handslag mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) berörs regeringen som initiativtagare till handslaget. Handslaget innebär att regeringen verkar för att den statliga styrningen inte leder till onödiga målkonflikter på regional och lokal nivå. Detta är en grund för effektiv styrning.

SKL är en ideell förening. Organisationen berörs därför endast av förslaget om ett handslag om den själv väljer att göra det.

Kommunerna och landstingen berörs indirekt av alla förslagen. Förslagen är avsedda att skapa bättre förutsättningar för kommunerna och landstingen vid genomförandet av agendan. Förslagen innebär inte några nya ålägganden för kommunerna och landstingen. Kommunerna och landstingen väljer själva hur de vill ta sig an genomförandet av agendan. Förslagen har därför ingen påverkan på den kommunala självstyrelsen.

Länsstyrelserna berörs av förslaget att regeringen bör ge dem i uppdrag att, i samverkan med andra aktörer inom länen, verka för att målen i Agenda 2030 nås samt sprida information om Agenda 2030-arbetet på lokal och regional nivå. Länsstyrelserna hade ett motsvarande uppdrag i sitt regleringsbrev för 2018 och länsstyrelserna hanterade det inom sina befintliga ekonomiska ramar. Länsstyrelserna har i sin instruktion samordnande uppdrag inom sina län och har därför goda förutsättningar att hantera uppdraget att verka för att målen i Agenda 2030 i samverkan med andra aktörer.

Statsfinansiella konsekvenser

Förslagen medför inga nya statliga åtaganden. Förslagen innebär inga nya statliga intäkter eller utgifter, utan avses genomföras inom ordinarie processer. Om det föreslagna handslaget leder till kunskapsinsatser är dessa avsedda att finansieras inom de ekonomiska ramar som statsförvaltningen har att verka inom.

16.7 Konsekvenser av förslagen om forum för dialog

Syftet med konsekvensbedömningen i detta avsnitt är att beskriva konsekvenserna av de förslag som återfinns i kapitel 10:

- Nationellt Agenda 2030-forum
- Regionala Agenda 2030-forum.

Konsekvenser för genomförandet av Agenda 2030 och hållbar utveckling

Förslagen syftar till att stimulera bred dialog och delaktighet hos samhällets aktörer. Forumen kompletterar övriga former för dialog och inhämtande av synpunkter i det svenska genomförandet av agendan. Upplägget är avsett att säkra systematik och inkludering i dialogen med sektorer och aktörer i relation till genomförandet både på nationell och regional nivå. Det är angeläget att detta säkras för att Sverige ska leva upp till agendans budskap om bredd i genomförande och uppföljning och att ingen ska lämnas utanför.

Förslagen syftar vidare till att ge regeringen ett brett och förankrat underlag från samhällets aktörer i genomförandearbetet och inför den svenska rapporteringen till FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling (HLPF).

Konsekvenser för aktörer

Regeringen och dess regeringskansli berörs av förslagen. Regeringen kommer ges möjlighet att inhämta synpunkter och kunskaper från en bredd av aktörer, vilket förbättrar regeringens kunskapsunderlag inför rapporteringen till FN. Vidare ger det möjlighet för regeringen att på ett tydligt sätt leva upp till Agenda 2030:s ambition att genomföra agendan i brett partnerskap i samhället.

Länsstyrelserna berörs av förslaget om regionala forum. Uppdraget bör vara nära kopplat till delegationens förslag att länsstyrelserna ges i uppdrag att, i samverkan med andra aktörer inom länen, verka för att målen i Agenda 2030 nås samt sprida information om arbetet med Agenda 2030 på lokal och regional nivå. Uppgiften att samverka med regionerna och samråda med kommunerna vid genomförandet av de regionala forumen faller inom det samordningsuppdrag som länsstyrelserna redan har via instruktionen.

Kommuner och landsting väljer själva på vilket sätt de vill medverka i länsstyrelsernas forum, så förslaget har ingen påverkan på det kommunala självstyret.

Samhällets aktörer kan beröras av förslaget genom att de ges möjlighet att delta i forumen. De ges möjlighet att bidra med kunskap och synpunkter, och möjlighet att ingå nya partnerskap vid forumen. Medverkan är frivillig så aktörerna berörs bara av förslaget på det sätt som de själva väljer.

Statsfinansiella konsekvenser

Förslagen medför inga nya statliga åtaganden. Förslagen innebär inga nya statliga intäkter eller utgifter, utan avses genomföras inom de ekonomiska ramar som statsförvaltningen har att verka inom.

16.8 Konsekvenser av förslaget om näringslivets roll i genomförandet

Syftet med konsekvensbedömningen i detta avsnitt är att beskriva konsekvenserna av förslaget som återfinns i kapitel 11:

- Förstärkt lagstiftning om mänskliga rättigheter och utökad hållbarhetsrapportering

Konsekvenser för genomförandet av Agenda 2030 och hållbar utveckling

Den nya lagen om hållbarhetsredovisning har ännu inte slagit igenom fullt ut. Särskilt saknas redovisning avseende mänskliga rättigheter. En förstärkt nationell lagstiftning för företag och mänskliga rättigheter i enlighet med de internationella konventioner och riktlinjer som Sverige ratificerat kan därför vara en väg att ytterligare underlätta för näringslivets arbete för genomförandet av agendan. En utredning bör närmare analysera konsekvenserna av en sådan förstärkt lagstiftning och, utifrån det, bedöma om lagstiftning är en effektiv väg framåt.

Konsekvenser för aktörer

Förslaget påverkar kommittéväsendet. Utredningen bör genom en normalstor utredningsbudget kunna klara sitt uppdrag och detta avses rymmas inom den ekonomiska ram som avsätts för kommittéväsendet.

Förslaget påverkar regeringen och dess regeringskansli, eftersom det behöver finnas kapacitet att ta emot underlaget från utredningen. Uppgiften ryms inom ordinarie processer i Regeringskansliet.

I uppdraget till utredningen bör ingå att närmare analysera konsekvenserna av utredningens förslag i förhållande till andra aktörer, och särskilt i förhållande till näringslivet. Utredningen bör särskilt uppmärksamma behovet av konkurrensneutralitet så att företag inte riskerar missgynnas av ett ansvarsfullt beteende.

Statsfinansiella konsekvenser

Utredningen avses rymmas inom den ekonomisk ram som avsätts för kommittéväsendet.

17 Författningskommentar

17.1 Ansvar för hållbar utveckling i myndighetsförordningen (2007:515)

6 §

Syftet med tillägget är att tydliggöra myndigheternas ansvar att verka för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling. Motiven för tillägget beskrivs i kapitel 5.2.

Utöver detta görs enbart redaktionella ändringar.

Innebörden i begreppet miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling

Så som redovisas i kapitel 5.2 tillämpas både en bred och en specifik innebörd av begreppet hållbar utveckling parallellt i svenska författningar. För att undvika missförstånd om innebörden används därför skrivningen ”en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling”.

Myndighetens ansvar

Bestämmelsen innebär att myndigheten i sin verksamhet har ansvar för att verka för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling. Den statliga verksamheten ska i alla delar verka för detta. Den innebär att myndigheten inför beslut och handling behöver skaffa sig underlag för att kunna göra en fullvärdig bedömning av hur detta kan ske på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt inom myndighetens verksamhetsområde. När tveksamhet råder om vad som bör beslutas eller göras ska myndigheten välja det som mest sannolikt

gynnar en hållbar utveckling. Myndigheten kan söka underlag för sina bedömningar i riksdagens mål inom relevanta områden, samt i regeringens uttalanden inom relevanta områden.

Myndigheten behöver vara medveten om och hantera eventuella målkonflikter och ta tillvara synergier mellan de olika aspekterna av hållbarhet. Myndigheten behöver även, i enlighet med vad myndighetsförordningens 6 § anger, söka samarbete med andra myndigheter när det krävs för att på bästa sätt kunna verka för hållbar utveckling.

Ansvaret innebär också att myndighetsledningen är skyldig att se till att de anställda är väl förtrogna med detta mål för verksamheten, utifrån 8 § andra punkten i myndighetsförordningen.

17.2 Hållbar utveckling i de offentliga utredningarnas arbete (1998:1474)

15 §

Syftet med tillägget är att tydliggöra offentliga utredningars ansvar att ange vilka konsekvenser deras förslag har i förhållande till en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling. Motiven för tillägget beskrivs i avsnitt 5.6.

Utöver detta görs enbart en redaktionell ändring.

Innebörden i begreppet miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling

Se motsvarande avsnitt i kapitel 17.1 ovan om förslag till ändring i myndighetsförordningen.

Bestämmelsens innebörd i relation till redan befintliga bestämmelser om offentliga utredningars konsekvensanalyser

Kommittéförordningen ställer en rad krav på offentliga utredningars konsekvensanalyser. De redan befintliga bestämmelserna innefattar flera aspekter som är av betydelse för en hållbar utveckling, såsom analyser utifrån jämställdhet och de integrationspolitiska målen. De

täcker dock inte in alla aspekter av en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling. I delar innebär därför bestämmelsen nya krav på kommittéerna. I andra delar utgör bestämmelsen i stället ett paraply för redan befintliga aspekter av hållbar utveckling.

De redan befintliga bestämmelserna om aspekter som är av betydelse för en hållbar utveckling, såsom analyser utifrån jämställdhet och de integrationspolitiska målen, bör kvarstå i sin nuvarande form i förordningen för att undvika missuppfattningar om att dessa aspekter nedprioriteras genom det föreslagna tillägget i förordningen.

Offentliga utredningars ansvar

Bestämmelsen innebär att den offentliga utredningen har ansvar för att ange vilka konsekvenser deras förslag har i förhållande till en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling. Att göra konsekvensanalyser utifrån hållbar utveckling innebär t.ex. att göra sammantagna bedömningar av miljömässiga, sociala och ekonomiska effekter av de förslag som läggs, samt att inkludera långsiktiga bedömningar och bedöma effekterna av förslag inom och utanför Sveriges gränser. Utredningen behöver vara medveten om och hantera eventuella målkonflikter och ta tillvara synergier mellan de olika aspekterna av hållbarhet i sina förslag.

Kommittédirektiv 2016:18

Genomförande av Agenda 2030 för hållbar utveckling

Beslut vid regeringssammanträde den 10 mars 2016

Sammanfattning

Regeringens ambition är att Sverige ska vara ledande i genomförandet av FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling. En kommitté i form av en nationell delegation ges därför i uppdrag att stödja och stimulera arbetet med Sveriges genomförande av agendan. Det innefattar Sveriges agerande både för att genomföra agendan nationellt och för att bidra till det globala genomförandet av agendan. I uppdraget ingår att ta fram förslag till en övergripande handlingsplan för Sveriges genomförande av agendan. Delegationen ska vidare förankra Agenda 2030 och dess mål samt genomföra en bred dialog om hållbar utveckling med länsstyrelser och andra myndigheter, företrädare för samverkansorgan, lands- ting, kommuner, arbetsmarknadens parter, näringsliv, civilsamhället och forskarsamhället. Delegationen ska även främja informations- och kunskapsutbyte mellan dessa aktörer och med relevanta internationella aktörer.

Delegationen ska senast den 1 november 2016 lämna en delredovisning av handlingsplanen för Sveriges genomförande av Agenda 2030, som ska innehålla en översiktlig helhetsbild av i vilken utsträckning Sverige uppfyller agendans mål och delmål, inklusive en redovisning av på vilka områden det behöver vidtas ytterligare åtgärder. Delegationen ska senast den 1 mars 2017 lämna ett fullständigt förslag till handlingsplan för Sveriges genomförande av agendan.

Delegationen ska senast den 1 november 2016 lämna förslag till digitala lösningar som kan utvecklas för att främja informations- och kunskapsspridning om hållbar utveckling.

Delegationen ska senast den 1 november 2016, 1 mars 2017 och 1 mars 2018 lämna redovisningar för hur den utfört sitt arbete. En slutredovisning av arbetet ska lämnas senast den 11 mars 2019.

Agenda 2030 för hållbar utveckling

FN:s generalförsamling antog i september 2015 en resolution, Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development A/RES/70/1, som innehåller en 15-årig agenda för långsiktigt hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling kopplat till fattigdomsbekämpning, fortsättningsvis benämnd Agenda 2030.

I Agenda 2030 redovisas FN:s medlemsstaters avsikt att mellan 2016 och 2030 utrota fattigdom och hunger i hela världen, bekämpa ojämlikhet inom och mellan länder samt bygga fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen. I detta arbete ska mänskliga rättigheter värnas, jämställdhet uppnås och kvinnors och flickors egenmakt främjas och det långsiktiga skyddet för planeten och dess naturresurser garanteras. I agendan redovisas vidare avsikten att skapa förutsättningar för hållbar, inkluderande och varaktig ekonomisk tillväxt, hälsosamma liv och välbefinnande för alla i alla åldrar, delat välstånd och anständiga arbetsvillkor för alla.

Agenda 2030 består av en politisk deklaration, 17 mål och 169 delmål samt förutsättningar och åtgärder för genomförande, uppföljning och översyn. Generalförsamlingens resolution 69/313, Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development, (kallad Addisagendan), är slutdokumentet från FN:s konferens för utvecklingsfinansiering 2015 och innehåller överenskomna åtgärder för att uppnå hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling samt fattigdomsbekämpning. Addisagendan utgör en integrerad del av Agenda 2030 och genomförandet av den utgör en viktig förutsättning för att alla länder ska kunna uppnå målen i Agenda 2030.

Av Agenda 2030 framgår att uppfyllelsen av agendans mål och delmål syftar till att gagna alla människor i samhällets ekonomiska och sociala grupper samt att förverkliga mänskliga rättigheter och att uppnå jämställdhet. Hållbar utveckling ska uppnås genom att balansera och förena ekonomisk, social och miljömässig utveckling. I agendan anges vidare att särskild uppmärksamhet ska ägnas situationen och

behoven hos fattiga och marginaliserade människor, olika sårbara grupper samt kvinnor och flickor. Samtliga FN:s medlemsstater har åtagit sig att genomföra denna universella agenda.

Målen och delmålen i agendan är resultatet av över två års samråd och samtal med det civila samhället och andra berörda parter runt om i världen. Dessa samråd och samtal har skapat förutsättningar för delaktighet hos aktörer, vilket underlättar agendans genomförande.

Målen för Agenda 2030 är att

1. avskaffa fattigdom i alla dess former överallt,
2. avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk,
3. säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar,
4. säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla,
5. uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt,
6. säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla,
7. säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla,
8. verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla,
9. bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation,
10. minska ojämlikheten inom och mellan länder,
11. göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara,
12. säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster,
13. vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser,
14. bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling,

15. skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbase-
rade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning,
hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten
av biologisk mångfald,
16. främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling,
tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva,
och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla
nivåer, samt
17. stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala part-
nerskapet för hållbar utveckling.

Uppföljning och översyn av ländernas genomförande av agendan ska ske på nationell, regional och global nivå. Den nationella uppföljningen ska ligga till grund för uppföljningen på regional och global nivå. För att säkra att genomförandet av Agenda 2030 bidrar till att förverkliga mänskliga rättigheter och att jämställdhet uppnås ska uppföljnings- och översynsprocesser på alla nivåer genomsyras av såväl ett rättighets- och jämställdhetsperspektiv som fattiga människors perspektiv på utveckling.

Behovet av en delegation

Regeringens ambition är att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030. Agendan och de 17 målen ligger i stora delar i linje med de mål som riksdagen fastställt inom olika politikområden. Inom flera områden finns redan i dag initiativ, handlingsplaner och strategier som kan bidra till att uppfylla agendans mål. Det finns dock behov av att få en överskådlig helhetsbild av i vilken utsträckning som Sverige i dag lever upp till agendans mål och av vilka ytterligare åtgärder som behöver vidtas för att genomföra agendan i Sverige.

Genomförandet av agendan kan innebära att målkonflikter uppstår. Det är därför viktigt att skapa förutsättningar för ett arbete utifrån en helhetssyn där sambanden mellan hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling framgår och där synergieffekter och målkonflikter hanteras. Sveriges politik för global utveckling, förkortad PGU, som presenterades i propositionen Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112) är ett centralt verktyg för

genomförandet av Agenda 2030. Enligt PGU ska bl.a. politiska beslut som fattas i Sverige också ta hänsyn till effekter för länder och människor som befinner sig i fattigdom.

Det är viktigt att både statliga och icke-statliga aktörer engageras och deltar vid genomförandet av agendan på lokal, regional och nationell nivå. Genom att använda en inkluderande förankringsprocess och bjuda in olika aktörer att ta del av kunskap och erfarenheter skapas förutsättningar för att nå ett brett engagemang. Det är av särskilt stor betydelse att Agenda 2030 genomförs på lokal och regional nivå genom att kommuner, samverkansorgan, landsting, länsstyrelser och andra statliga myndigheter verkar och samråder med exempelvis näringslivet, arbetsmarknadens parter och civilsamhället.

Det finns mot denna bakgrund ett behov att inrätta en delegation för genomförandet av Agenda 2030.

Uppdraget

En nationell delegation inrättas för att i samråd med kommuner, samverkansorgan, landsting, statliga myndigheter, forskarsamhället, arbetsmarknadens parter, näringslivet och civilsamhället, stödja och stimulera arbetet med Sveriges genomförande av Agenda 2030. Sveriges goda erfarenheter från genomförandet av Agenda 21 bör tillvaratas i detta arbete.

Ett samlat svenskt genomförande av agendan

Delegationen ska ta fram ett förslag till övergripande handlingsplan för Sveriges genomförande av Agenda 2030, som innehåller såväl nationella som internationella perspektiv och åtaganden. I uppdraget ingår att med stöd av analyser och underlag från statliga myndigheter och andra aktörer göra en kartläggning och bedömning av i vilken utsträckning som Sverige uppfyller agendans mål och delmål, inklusive en redovisning av på vilka områden som ytterligare åtgärder behöver vidtas. Delegationen ska i sitt förslag till handlingsplan i möjligaste mån utgå ifrån beslutade mål, strategier och handlingsplaner, på såväl nationell nivå som EU-nivå, som kan ha betydelse för genomförandet av Agenda 2030. Delegationen ska fokusera på åtgärder som är nödvändiga för att Sverige ska kunna genomföra agendan och nå målen

nationellt och som bidrar till genomförandet av agendan på global nivå. Vid framtagandet av förslaget ska delegationen beakta möjliga synergier och konflikter mellan målen samt redovisa dem i handlingsplanen. Förslaget till handlingsplan ska, utifrån identifierade behov, innehålla förslag till åtgärder som regeringen behöver vidta för att genomföra agendan. Delegationen ska beakta Agenda 2030 i dess helhet, inklusive Addis-agenan. I detta arbete ska samtliga berörda aktörer ges möjlighet att delta och bidra med sina kunskaper.

Om något av förslagen i handlingsplanen påverkar det kommunala självstyret, ska inte bara dess konsekvenser redovisas, utan också de särskilda avvägningar som lett fram till förslaget.

Delegationen ska vid framtagandet av förslaget till handlingsplan respektera arbetsmarknadens parter autonomi och den svenska arbetsmarknadsmodellen.

Uppföljningen av genomförandet utgör en viktig del av arbetet med Agenda 2030 eftersom den möjliggör att stater kan hållas ansvariga för att förverkliga de åtaganden som följer av agendan. Delegationens förslag till övergripande handlingsplan för Sveriges genomförande av Agenda 2030 ska därför också innehålla förslag till ändamålsenliga former för uppföljning av genomförandet på lokal, regional och nationell nivå i Sverige. Dessa förslag ska i möjligaste mån baseras på befintlig könsuppdelad statistik samt etablerade uppföljningsstrukturer och samrådsformer. Delegationen ska vidare beakta de globala indikatorer, utgångspunkter och riktlinjer för uppföljning av agendans mål och delmål (inklusive medel för genomförande) som planeras beslutas i FN under 2016.

Delegationen ska vid behov även bistå Regeringskansliet med underlag inför uppföljning och rapportering.

Förankring

Delegationen ska förankra Agenda 2030 och dess mål samt utveckla en bred dialog om hållbar utveckling med länsstyrelser och andra myndigheter, samverkansorgan, landsting, kommuner, arbetsmarknadens parter, näringsliv, ideella organisationer och forskarsamhället.

Informations- och kunskapsutbyte

En ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling förutsätter samordning av olika sektorer och intressen samt väl fungerande och balanserade helhetslösningar och avvägningar. Det finns i dag många initiativ och samarbeten som ur olika perspektiv bidrar till att skapa bättre förutsättningar för en hållbar utveckling. Delegationen ska sammanställa och sprida information om goda exempel på området för hållbar utveckling och verka för att dessa ges uppmärksamhet. Delegationen ska då ta hänsyn till olika gruppers förutsättningar och behov, exempelvis barn och personer med funktionsnedsättningar. Delegationen bör samverka med myndigheter och andra aktörer med liknande informationsuppdrag och använda befintliga nätverk.

Delegationen ska också bidra till att sprida information om forskningsresultat som fördjupar kunskapen om och sambanden mellan ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling samt kopplingen mellan dessa perspektiv och fattigdomsbekämpning. I detta arbete ska delegationen samarbeta med relevanta aktörer.

Delegationen ska lämna förslag till digitala lösningar som kan användas för att sprida kunskap, goda exempel och information mellan olika aktörer.

Delegationen ska även främja informations- och kunskapsutbyte med relevanta internationella aktörer.

Genomförande och redovisning av uppdraget

Delegationen ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår på både kommunal, regional, nationell och internationell nivå.

Delegationen ska löpande informera berörda departement i Regeringskansliet om hur arbetet bedrivs. Delegationen ska även samråda med vetenskapliga rådet för hållbar utveckling (Jo 1968:A).

Delegationen ska senast den 1 november 2016 lämna en delredovisning av handlingsplanen för Sveriges genomförande av Agenda 2030 som ska innehålla en översiktlig helhetsbild av i vilken utsträckning som Sverige uppfyller agendans mål och delmål inklusive en redovisning av vilka områden som behöver stärkas. Delegationen ska

senast den 1 mars 2017 lämna ett fullständigt förslag till handlingsplan för Sveriges genomförande av agendan.

Delegationen ska senast den 1 november 2016 lämna förslag till digitala lösningar som kan utvecklas för att främja informations- och kunskapsspridning om hållbar utveckling.

Delegationen ska senast den 1 november 2016, 1 mars 2017 och 1 mars 2018 lämna redovisningar för hur den utfört sitt arbete. En slutredovisning av arbetet ska lämnas senast den 11 mars 2019.

(Finansdepartementet)

Kommittédirektiv 2017:8

Tilläggsdirektiv till Agenda 2030-delegationen (Fi 2016:01)

Beslut vid regeringssammanträde den 26 januari 2017

En justerad tidsplan

Regeringen beslutade den 10 mars 2016 att tillsätta en kommitté i form av en nationell delegation för att stödja och stimulera arbetet med Sveriges genomförande av FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling (dir. 2016:18). Kommittén har antagit namnet Agenda 2030-delegationen. Enligt de ursprungliga direktiven skulle delegationen senast den 1 november 2016 lämna en delredovisning av handlingsplanen för Sveriges genomförande av Agenda 2030 och förslag till digitala lösningar som kan utvecklas för att främja informations- och kunskapsspridning om hållbar utveckling, samt senast den 1 november 2016, den 1 mars 2017 och den 1 mars 2018 redovisningar för hur den utfört sitt arbete. Vidare skulle delegationen senast den 1 mars 2017 lämna ett fullständigt förslag till handlingsplan för Sveriges genomförande av agendan och senast den 11 mars 2019 en slutredovisning av arbetet.

Delegationen lämnade den 1 november 2016 en delredovisning av sitt uppdrag och begärde i samband med detta att tidsplanen för genomförandet av uppdraget skulle justeras.

Regeringens ambition är att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030. Inriktningen på detta arbete är djupt förankrad i den svenska förvaltningen. Tidigare fastställda mål, med antagna handlingsplaner och strategier, samt andra pågående initiativ utgör grunden för det arbete som utförs av Agenda 2030-delegationen. Det är viktigt att delegationen ges goda förutsättningar att

utföra sitt uppdrag. Det krävs ett omfattande arbete för att få en helhetsbild av i vilken utsträckning som Sverige i dag lever upp till agendan. Vidare måste tid avsättas för dialog och förankring. Delegationens tidsplan justeras därför enligt följande.

Delegationen ska senast i samband med delredovisningen den 1 mars 2017 lämna förslag till åtgärder för att främja informations- och kunskapsspridning om hållbar utveckling, inklusive digitala lösningar.

Delegationen ska senast den 31 maj 2017 redovisa en översiktlig helhetsbild av i vilken utsträckning som Sverige uppfyller agendans mål och delmål, inklusive en redovisning av vilka områden som behöver stärkas. Vid samma tillfälle ska delegationen, med utgångspunkt i den redovisade helhetsbilden, lämna ett fullständigt förslag till en övergripande handlingsplan för Sveriges genomförande av agendan.

Delegationen ska i samband med den delredovisning som ska lämnas senast den 1 mars 2018 vid behov lämna ytterligare förslag till åtgärder som bör komplettera den nationella handlingsplanen.

Det är angeläget att arbetet med att genomföra Agenda 2030 kan fortsätta efter att delegationen slutfört sitt uppdrag. Slutredovisningen ska därför, utöver vad som följer av det ursprungliga direktivet, innehålla förslag till hur arbetet med att genomföra Agenda 2030 fortsättningsvis ska bedrivas.

Delegationens uppdrag kvarstår oförändrat i de delar som inte behandlas i dessa tilläggsdirektiv.

(Finansdepartementet)

Att förändra vår värld:

Agenda 2030 för hållbar utveckling

Regeringskansliet

Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling

Ingress

Denna agenda är handlingsplan för människorna, planetens och vårt välbefinnande. Den syftar också till att befästa världsfreden under ökad frihet. Vi erkänner att avskaffandet av alla former och dimensioner av fattigdom, inklusive extrem fattigdom, är den största globala utmaningen och en oundgänglig förutsättning för hållbar utveckling.

Alla länder och berörda parter kommer att genomföra denna plan i samarbete och partnerskap. Vi föresätter oss att befria mänskligheten från fattigdomens och bristens tyranni och att hela och säkra vår planet. Vi är fast beslutna att ta de djärva och omdanande steg som omgående krävs för att föra in världen på en hållbar och motståndskraftig väg. När vi nu inleder denna gemensamma resa utfäster vi oss att inte lämna någon utanför.

De 17 mål för hållbar utveckling och 169 delmål som vi tillkännager i dag visar denna nya universella agendas omfattning och ambitionsnivå. De syftar till att bygga vidare på millennieutvecklingsmålen och slutföra vad som inte uppnåddes genom dem. De syftar till att förverkliga alla människors mänskliga rättigheter och att uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor. De är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, sociala och miljömässiga.

Målen och delmålen kommer att stimulera till handling under de kommande 15 åren på området av avgörande betydelse för mänskligheten och planeten.

Människorna

Vi är fast beslutna att avskaffa alla former och dimensioner av fattigdom och hunger och säkerställa att alla människor kan förverkliga sin potential i värdighet och jämlikhet och i en hälsosam miljö.

Planeten

Vi är fast beslutna att skydda planeten från att förstöras, inklusive genom hållbar konsumtion och produktion, genom att förvalta dess naturresurser på ett hållbart sätt och vidta omedelbara åtgärder mot klimatförändringarna, så att planeten kan tillgodose nuvarande och kommande generationers behov.

Välbefinnandet

Vi är fast beslutna att säkerställa att alla människor kan leva i välmåga och ha meningsfulla liv och att ekonomiska, sociala och tekniska framsteg sker i harmoni med naturen.

Freden

Vi är fast beslutna att främja fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen som är fria från rädsla och våld. Hållbar utveckling utan fred är omöjligt, liksom fred utan hållbar utveckling.

Partnerskapet

Vi är fast beslutna att mobilisera de medel som krävs för att genomföra denna agenda genom ett återvitaliserat globalt partnerskap för hållbar utveckling på grundval av en anda av förstärkt global solidaritet, med fokus i synnerhet på behoven hos de fattigaste och mest utsatta och med deltagande av alla länder, alla berörda parter och alla människor.

Det inbördes sambandet mellan målen för hållbar utveckling, liksom deras integrerade natur, är av avgörande betydelse när det gäller att se till att den nya agendans syfte uppfylls. Om vi förverkligar våra ambitioner i samtliga delar av agendan, kommer allas liv att förbättras i grunden och vår värld att förändras till det bättre.

2 Svensk översättning av FN:s Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development

Deklaration

Inledning

1. Vi stats- och regeringschefer samt höga representanter, samlade i Förenta nationernas högkvarter i New York den 25–27 september 2015 i samband med att organisationen firas sitt 70-årsjubileum, har i dag beslutat om nya mål för hållbar utveckling.

2. På uppdrag av de människor som vi tjänar har vi antagit ett historiskt beslut om en omfattande och långtgående uppsättning universella och omdanande mål och delmål som sätter människan i centrum. Vi åtar oss att arbeta oförtröttligt för att genomföra denna agenda fullt ut senast 2030. Vi erkänner att uppgiften att avskaffa alla former och dimensioner av fattigdom, inklusive extrem fattigdom, är den största globala utmaningen och en oundgänglig förutsättning för hållbar utveckling. Vi är fast beslutna att uppnå de tre dimensionerna av hållbar utveckling – den ekonomiska, sociala och miljömässiga – på ett balanserat och integrerat sätt. Vi kommer även att bygga vidare på millennieutvecklingsmålen landvinningar och sträva för att avsluta ogjort arbete som står i samband med dem.

3. Vi beslutar oss för att mellan nu och 2030 avskaffa fattigdom och hunger överallt, bekämpa ojämlikheter inom och mellan länder, bygga fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen, skydda mänskliga rättigheter och främja jämställdhet och egenmakt för kvinnor och flickor samt uppnå varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Vi förklarar också vår beslutsamhet att skapa förutsättningar för hållbar, inkluderande och varaktig ekonomisk tillväxt, delat välstånd och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla, med hänsyn tagen till de olika nivåerna av nationell utveckling och kapacitet.

4. När vi inleder denna viktiga gemensamma resa utfäster vi oss att ingen kommer lämnas utanför. Utifrån erkännandet av den mänskliga värdigheten som grundläggande vill vi se målen och delmålen uppfyllas för alla nationer och folk och för alla samhällsskikt. Och vi kommer att anstränga oss att nå dem som är längst efter först.

5. Detta är en agenda av en omfattning och betydelse som saknar motstycke. Agendan har godkänts av alla länder och gäl-

ler för alla, med hänsyn tagen till att omständigheterna, kapaciteten och utvecklingsnivån skiljer sig åt nationellt och med respekt för nationell politik och nationella prioriteringar. Det rör sig om universella mål och delmål som omfattar hela världen – utvecklade länder och utvecklingsländer i lika grad. De är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling.

6. Målen och delmålen är resultatet av över två års intensivt offentligt samråd och samtal med det civila samhället och andra berörda parter runtom i världen, under vilket särskild uppmärksamhet getts de fattigastes och mest utsattas röst. Detta samråd inbegrep värdefullt arbete utfört av generalförsamlingens öppna arbetsgrupp för hållbara utvecklingsmål och av Förenta nationerna, vars generalsekreterare avgav en sammanfattande rapport i december 2014.

Vår vision

7. Genom dessa mål och delmål uttrycker vi en enastående ambitiös och omdanande vision. Vi förutser oss en värld utan fattigdom, hunger, sjukdom och brist, där allt liv kan blomstra. Vi

föreställer oss en värld utan räds-
la och våld. En värld där alla kan
läsa och skriva. En värld där alla
har tillgång till likvärdig utbild-
ning av god kvalitet på alla ut-
bildningsnivåer, till hälso- och
sjukvård samt socialt skydd, där
fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande säkerställs. En värld där
vi återbekräftat våra åtaganden i
fråga om den mänskliga rättighe-
ten till säkert dricksvatten och sa-
nitet, där hygien är förbättrad
och där det finns tillräckligt med
säker, ekonomiskt överkomlig
och näringsrik mat. En värld där
människans livsmiljöer är säkra,
motståndskraftiga och hållbara
och där alla har tillgång till eko-
nomiskt överkomlig och förlitlig
och hållbar energi.

8. Vi förutser oss en värld
med universell respekt för mänsk-
liga rättigheter och den mänskliga
värdigheten, rättssäkerhet, rättvi-
sa, jämlikhet och icke-diskrimine-
ring, med respekt för ras, etnici-
tet och kulturell mångfald samt
med lika möjligheter som med-
ger ett fullt förverkligande av den
mänskliga potentialen och som
bidrar till delat välbefinnande. En värld
som investerar i sina barn och i
vilken varje barn växer upp i fri-
het från våld och exploatering.
En värld i vilken varje kvinna och
flicka åtnjuter full jämställdhet
och alla rättsliga, sociala och eko-
nomiska hinder för att öka deras
egenmakt har undanröjts. En rätt-
vis, tolerant, öppen och socialt in-
kluderande värld i vilken behoven
hos de mest utsatta möts.

9. Vi förutser oss en värld i
vilken varje land åtnjuter varak-
tig, inkluderande och hållbar eko-
nomisk tillväxt med anständiga
arbetsvillkor för alla. En värld i
vilken konsumtions- och produk-
tionsmönstren liksom nyttjandet
av alla naturresurser – från luft

till mark, från floder, sjöar och
akviferer till hav – kännetecknas
av hållbarhet. En värld i vilken
demokrati, gott styre och rättssä-
kerhet, liksom gynnsamma miljö-
er på nationell och internationell
nivå, utgör grundval för en håll-
bar utveckling, inklusive varaktig
och inkluderande ekonomisk till-
växt, social utveckling, miljöskydd
samt avskaffning av fattigdom
och hunger. En värld i vilken ut-
veckling och tillämpning av tek-
nik tar hänsyn till klimataspekter,
respekterar den biologiska mång-
falden och är motståndskraftig.
En värld i vilken mänsklighet-
en lever i harmoni med naturen
och där vilda djur och växter samt
andra levande arter skyddas.

Våra gemensamma principer
och åtaganden

10. Den nya agendan vägleds
av ändamålen och grundsatserna
i Förenta nationernas stadga,
inklusive full respekt för inter-
nationell rätt. Den är förankrad
i den allmänna förklaringen om
de mänskliga rättigheterna, in-
ternationella konventioner om
de mänskliga rättigheterna, mil-
lenniedeklarationen och slutdo-
kumentet från världstoppmötet
2005. Den besjålas av andra in-
strument, såsom deklarationen
om rätten till utveckling.

11. Vi återbekräftat resulta-
ten från Förenta nationernas alla
stora konferenser och toppmö-
ten, som har lagt en stabil grund
för hållbar utveckling och bidra-
git till att forma den nya agendan.
Här inbegrips Riodeklarationen
om miljö och utveckling, världs-
toppmötet om hållbar utveckling,
världstoppmötet för social utveck-
ling, handlingsprogrammet från
den internationella konferensen
om befolkning och utveckling,
Pekingplattformen och Förenta

nationernas konferens om hållbar
utveckling (Rio +20). Vi bekräf-
tar även uppföljningarna av dessa
konferenser, inklusive resultaten
från Förenta nationernas fjärde
konferens om de minst utvecklade
länderna, den tredje internationel-
la konferensen om små önationer
under utveckling, Förenta nation-
ernas andra konferens om kustlö-
sa utvecklingsländer och Förenta
nationernas tredje världskonferens
om katastrofiskreducering.

12. Vi återbekräftat alla prin-
ciper i Riodeklarationen om miljö
och utveckling, inklusive, däri-
bland principen om gemensamt
men differentierat ansvar i enlig-
het med princip 7 i deklarationen.

13. De utmaningar och åtag-
anden som har identifierats vid
dessa stora konferenser och topp-
möten hänger ihop och kräver in-
tegrerade lösningar. För att åtgär-
da dem effektivt behövs det ett
nytt angreppssätt. För hållbar ut-
veckling är frågor som att avskaf-
fa alla former och dimensioner av
fattigdom, bekämpa ojämlikhet
inom och mellan länder, bevara
planeten, skapa varaktig, inklu-
derande och hållbar ekonomisk
tillväxt samt främja social inklu-
dering sammankopplade och öm-
sesidiga.

Vår värld i dag

14. Vi har samlats i en tid av
ofantliga utmaningar för en håll-
bar utveckling. Flera miljarder
av våra medborgare lever fort-
satt i fattigdom och förvägras ett
värdigt liv. Ojämlikheterna inom
och mellan länder ökar. Det finns
enorma skillnader i möjlighe-
ter, välbefinnande och makt. Bristan-
de jämställdhet förblir en central
utmaning. Arbetslöshet, särskilt
ungdomsarbetslöshet, är ett stort
problem. Globala hälsohot, allt

4 Svensk översättning av FN:s Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development

vanligare och intensivare naturkatastrofer, eskalerande konflikter, våldsam extremism, terrorism samt därmed sammanhängande humanitära kriser och tvångsflyttningar av människor, hotar att vrida tillbaka många av de utvecklingsframsteg som gjorts under senare årtionden. Förbrukningen av naturresurser och miljöförstörelsens negativa konsekvenser, däribland ökenspridning, torka, markförstöring, sötvattenbrist och förlust av biologisk mångfald ökar på och förvärrar de utmaningar mänskligheten står inför. Klimatförändringarna är en av de största utmaningarna i vår tid, och dess negativa konsekvenser undergräver alla länders möjligheter att uppnå en hållbar utveckling. Förhöjda temperaturer globalt, stigande havsnivå, havsförurning och andra klimatkonsekvenser slår hårt mot kustområden och låglänta kustländer, däribland många av de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling. Överlevnaden för många samhällen – och för planetens biologiska stödsystem – är i farozonen.

15. Detta är emellertid också en tid av ofantliga möjligheter. Betydande framsteg har gjorts med att möta många utvecklingsutmaningar. Under den senaste generationen har miljontals människor lyfts ur extrem fattigdom. Tillgången till utbildning har ökat avsevärt för både pojkar och flickor. Spridningen av informations- och kommunikationsteknik samt den globala sammanlänkningen har stor potential att påskynda det mänskliga framåtskridandet, överbrygga den digitala klyftan och utveckla kunskaps-samhällen, och detsamma gäller även för vetenskaplig och teknisk innovation på så skilda områden som läkemedel och energi.

16. För nästan 15 år sedan nåddes överenskommelse om millenniutvecklingsmålen. De erbjöd ett viktigt ramverk för utveckling, och betydande framsteg har gjorts inom flera områden. Men framstegen har varit ojämna, särskilt i Afrika, de minst utvecklade länderna, kustlösa utvecklingsländer och små önationer under utveckling, och några av millenniutvecklingsmålen är fortfarande avlägsna, i synnerhet de som avser mödrahälsa, spädbarns och barns hälsa samt reproduktiv hälsa. Vi bekräftar vårt åtagande att förverkliga alla millenniutvecklingsmål fullt ut, även de avlägsna millenniutvecklingsmålen, i synnerhet genom att ge riktat och utökat bistånd till de minst utvecklade länderna och andra länder i speciella situationer, i överensstämmelse med tillämpliga stödprogram. Den nya agendan bygger på millenniutvecklingsmålen och syftar till att slutföra vad som inte uppnåddes genom dem, särskilt vad gäller att nå de mest utsatta.

17. Sett till sin omfattning är dock det ramverk som vi tillkännager i dag betydligt mer långtgående än millenniutvecklingsmålen. Vid sidan av fortloppande utvecklingsprioriteringar, såsom fattigdomsbekämpning, hälsa, utbildning samt tryggad livsmedelsförsörjning och nutrition, rymmer den en mängd olika ekonomiska, sociala och miljömässiga målsättningar. Den utlovar även fredligare och mer inkluderande samhällen. Den fastställer även de så avgörande medlen för genomförande. De nya målen och delmålen är djupt sammanlänkade och rymmer många övergripande inslag, vilket återspeglar det integrerade angreppssätt som vi har beslutat om.

Den nya agendan

18. Vi tillkännager i dag 17 mål för hållbar utveckling med 169 därmed förknippade delmål, som är integrerade och odelbara. Aldrig tidigare har världens ledare gjort utfästelser om gemensamma åtgärder och ansträngningar utifrån en så bred och allmängiltig politisk agenda. Vi ger oss av tillsammans på vägen mot hållbar utveckling och föresätter oss gemensamt att sträva efter global utveckling och samarbete som alla parter vinner på, vilket kan medföra väldiga vinster för alla länder och alla delar av världen. Vi bekräftar att varje stat har och fritt ska utöva full permanent suveränitet över alla sina rikedomar, naturresurser och ekonomiska verksamheter. Vi kommer att genomföra agendan till allas fulla gagn, för dagens generationer och för kommande generationer. Vi bekräftar i detta sammanhang vårt åtagande för internationell rätt och betonar att agendan kommer att genomföras på ett sätt som är förenligt med staternas rättigheter och skyldigheter enligt internationell rätt.

19. Vi återbekräftar betydelsen av den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och andra internationella instrument om mänskliga rättigheter och internationell rätt. Vi betonar alla staters ansvar att, i enlighet med Förenta nationernas stadga, respektera, skydda och främja mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla, utan åtskillnad av något slag, såsom på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell eller social härkomst, egendom, börd, funktionsnedsättning eller ställning i övrigt.

20. Förverkligad jämställdhet och egenmakt för kvinnor och flickor kommer på ett avgörande sätt att bidra till framsteg sett till alla mål och delmål. Det är omöjligt att uppnå full mänsklig potential och hållbar utveckling om halva mänskligheten fortsätter att förvägras sina fulla mänskliga rättigheter och möjligheter. Kvinnor och flickor måste ha lika tillgång till utbildning av god kvalitet, ekonomiska resurser och politiskt deltagande och ha samma möjligheter som män och pojkar till sysselsättning, ledarskap och beslutsfattande på alla nivåer. Vi kommer att arbeta för en betydande ökning av investeringarna för att könsskillnaderna ska upphöra och stärka stödet till institutioner när det gäller jämställdhet och ökad egenmakt för kvinnor på global, regional och nationell nivå. Alla former av diskriminering av och våld mot kvinnor och flickor kommer att avskaffas, inklusive genom att involvera av män och pojkar. Det är avgörande att systematiskt integrera ett jämställdhetsperspektiv i agendans genomförande.

21. De nya målen och delmålen träder i kraft den 1 januari 2016 och kommer att vägleda de beslut som vi fattar under de kommande 15 åren. Vi kommer alla att arbeta för att genomföra agendan inom våra egna länder samt på regional och global nivå, med hänsyn tagen till att omständigheterna, kapaciteten och utvecklingsnivån skiljer sig åt nationellt och med respekt för nationell politik och nationella prioriteringar. Vi kommer att respektera det nationella politiska handlingsutrymmet för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, i synnerhet när det gäller utvecklingsländerna, samtidigt som tillämpliga internationella

regler och åtaganden iakttas. Vi erkänner även betydelsen av de regionala och subregionala dimensionerna, regional ekonomisk integration och sammanlänkning för hållbar utveckling. Regionala och subregionala ramverk kan göra det lättare att effektivt omsätta politik för hållbar utveckling i konkret handling på nationell nivå.

22. Varje enskilt land står inför specifika utmaningar i sin strävan efter hållbar utveckling. De mest utsatta länderna, i synnerhet afrikanska länder, de minst utvecklade länderna, kustlösa utvecklingsländer och små önationer under utveckling, förtjänar särskild uppmärksamhet, liksom länder i konfliktsituationer och länder som nyligen genomgått en konflikt. Det finns även betydande utmaningar inom många medelinkomstländer.

23. Människor som är sårbara måste ges egenmakt. De vars behov återspeglas i agendan begränsar alla barn, ungdomar, personer med funktionsnedsättning (varav mer än 80 procent lever i fattigdom), människor som lever med hiv/aids, äldre personer, ursprungsfolk, flyktingar och internflyktingar samt migranter. Vi beslutar oss för att vidta och genomföra ytterligare effektiva åtgärder och insatser, i enlighet med internationell rätt, för att undanröja hinder och begränsningar, stärka stödet och tillfredsställa de särskilda behoven hos människor som lever i områden som drabbats av komplexa humanitära nödsituationer och i terrordrabbade områden.

24. Vi föresätter oss att avskaffa alla former och dimensioner av fattigdom, inklusive extrem fattigdom, till 2030. Alla människor måste åtnjuta en grundläggande levnadsstandard,

inklusive genom sociala skyddssystem. Vi är även fast beslutna att avskaffa hunger och att uppnå tryggad livsmedelsförsörjning som en prioritering samt att avskaffa alla former av undernäring. I detta hänseende återbekräftas vi den viktiga och inkluderande roll som Kommittén för globalt tryggad livsmedelsförsörjning spelar, och välkomnar Romdeklarationen om nutrition liksom handelsramverket (Framework for Action). Vi kommer att anslå resurser till att utveckla landsbygdsområden och ett hållbart jordbruk och fiske och stödja småbrukare, särskilt kvinnliga jordbrukare, herdar och fiskare i utvecklingsländerna, särskilt de minst utvecklade länderna.

25. Vi åtar oss att erbjuda inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet på alla nivåer – förskola, grundskole- och gymnasieutbildning, högre utbildning samt yrkesutbildning. Alla människor, oavsett kön, ålder, ras eller etnicitet, liksom personer med funktionsnedsättning, migranter, ursprungsfolk, barn och ungdomar, särskilt de i utsatta situationer, ska ha tillgång till livslångt lärande som hjälper dem att förvärva nödvändiga kunskaper och färdigheter för att ta tillvara de möjligheter som ges och delta i samhället fullt ut. Vi kommer att sträva efter att erbjuda barn och ungdomar en stimulerande miljö för att de ska kunna förverkliga sina rättigheter och förmågor och därigenom hjälpa våra länder att utnyttja den demografiska fördelen, inklusive genom trygga skolor och sammanhållna samhällen och familjer.

26. För att främja fysisk och psykisk hälsa samt välbefinnande och för att öka den förväntade livslängden för alla, måste vi

åstadkomma allmän hälso- och sjukvård samt tillgång till hälso- och sjukvård av hög kvalitet för alla. Ingen får lämnas utanför. Vi åtar oss att påskynda de framsteg som har gjort hittills med att minska spädbarns-, barna- och mödradödligheten genom att före 2030 se till att inga sådana dödsfall som hade kunnat förebyggas inträffar. Vi föresätter oss att se till att alla har tillgång till sexuell och reproduktiv hälsovård, inklusive familjeplanering, information och utbildning. Vi kommer likaså att öka takten i de framsteg som görs med att bekämpa malaria, hiv/aids, tuberkulos, hepatit, Ebola och andra smittsamma sjukdomar och epidemier, inbegripet att ta itu med en växande antibiotika resistens och problemet med försummade sjukdomar som drabbar utvecklingsländer. Vi föresätter oss att förebygga och behandla icke-smittsamma sjukdomar, däribland beteende- och utvecklingsstörningar samt neurologiska störningar, vilka utgör en stor utmaning för en hållbar utveckling.

27. Vi kommer att eftersträva att bygga starka ekonomiska grundvalar för alla våra länder. Varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt är en grundförutsättning för välfärd. Sådan tillväxt är möjlig endast om rikedomar delas och inkomstklyftor angrips. Vi kommer att arbeta för att bygga dynamiska, hållbara och innovativa ekonomier som sätter människan i centrum, främja ungdomssysselsättning och ökad ekonomisk egenmakt för kvinnor i synnerhet samt anständiga arbetsvillkor för alla. Vi kommer att utrota tvångsarbete och människohandel och avskaffa alla former av barnarbete. Alla länder vinner på att ha en frisk och välutbildad arbetskraft med de kunskaper och färdigheter som

behövs för produktivt och meningsfullt arbete samt fullt deltagande i samhället. Vi kommer att stärka de minst utvecklade ländernas produktionskapacitet i alla sektorer, inklusive genom strukturmvandling. Vi kommer att besluta om politik som ökar produktionskapaciteten, produktiviteten och den produktiva sysselsättningen, som främjar finansiell inkludering, hållbart jordbruk, fiske och nomadiserande boskapskötsel, hållbar industriell utveckling, allmän tillgång till ekonomiskt överkomliga, tillförlitliga, hållbara och moderna energitjänster samt hållbara transportsystem och som ger motståndskraftig infrastruktur av hög kvalitet.

28. Vi åtar oss att genomgripande förändra hur våra samhällen producerar och konsumerar varor och tjänster. Regeringar, internationella organisationer, företagssektorn och andra icke-statliga aktörer samt enskilda personer måste bidra till att förändra ohållbara konsumtions- och produktionsmönster, bland annat genom mobilisering, från alla källor, av finansiellt och tekniskt bistånd för att stärka utvecklingsländernas vetenskapliga, tekniska och innovativa kapacitet att utvecklas i riktning mot hållbarare konsumtions- och produktionsmönster. Vi uppmuntrar genomförandet av det tioåriga ramverket av program för hållbar konsumtion och produktion. Alla länder vidtar åtgärder, med de utvecklade länderna i täten och med hänsyn tagen till utvecklingsländernas utveckling och förutsättningar.

29. Vi erkänner migranters positiva bidrag till inkluderande tillväxt och hållbar utveckling. Vi erkänner även att internationell migration är en flerdimensionell verklighet av stor betydelse för ur-

sprungs-, transit- och mottagarländernas utveckling som kräver samstämmiga och omfattande insatser. Vi kommer att samarbeta internationellt för att säkerställa en säker, ordnad och reglerad migration med full respekt för mänskliga rättigheter och en human behandling av migranter oberoende av migrationsstatus, flyktingar och fördrivna personer. Ett sådant samarbete bör även stärka motståndskraften hos de samhällen som tar emot flyktingar, särskilt i utvecklingsländerna. Vi understryker migranternas rätt att återvända till sina medborgarskapsländer och erinrar om att staterna måste säkerställa att deras återvändande medborgare tas emot vederbörligen.

30. Staterna uppmanas på det bestämdaste att avstå från att utfärda och tillämpa några ensidiga ekonomiska eller finansiella åtgärder eller handelsåtgärder som inte är i enlighet med internationell rätt eller Förenta nationernas stadga och som hindrar ett fullt uppnående av ekonomisk och social utveckling, särskilt i utvecklingsländernas,

31. Vi är medvetna om att Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar är det främsta internationella, mellanstatliga forumet för förhandlingar om hur världen ska hantera klimatförändringarna. Vi är fast beslutna att kraftfullt angripa det hot som klimatförändringar och miljöförstöring utgör. Klimatförändringarnas globala natur nödvändiggör bredast möjliga internationella samarbete i syfte att påskynda minskningen av globala växthusgasutsläpp och påbörja anpassningen till klimatförändringarnas negativa konsekvenser. Vi noterar med stor oro det betydande gapet mellan den aggregera-

de effekten av parternas begränsningsutfästelser uttryckt i globala årliga utsläpp av växthusgaser till 2020 och de aggregerade utsläppsbanor som är förenliga med att ha en rimlig sannolikhet att hålla ökningen av den globala medeltemperaturen under 2 °C eller 1,5 °C över förindustriell nivå.

32. När vi blickar framåt mot den tjugoförsta sessionen i partskonferensen i Paris, understryker vi samtliga staters åtagande att arbeta för ett ambitiöst och universellt klimatavtal. Vi bekräftar att protokollet, ett annat rättsinstrument eller ett överenskommet resultat med rättskraft enligt konventionen som är tillämpligt på alla stater på ett balanserat sätt ska behandla bland annat begränsning, anpassning, finansiering, utveckling och överföring av teknik, kapacitetssupplegning samt insyn i åtgärder samt stöd.

33. Vi erkänner att social och ekonomisk utveckling är beroende av en hållbar förvaltning av vår planets naturresurser. Vi är därför fast beslutna att bevara och nyttja hav och sötvattensresurser samt skogar, berg och torrområden på ett hållbart sätt och att skydda den biologiska mångfalden, ekosystemen samt vilda djur och växter. Vi är även fast beslutna att främja hållbar turism, att gripa oss an vattenbrist och vattenföroreningar, att stärka samarbetet kring ökenspridning, stoftstormar, markförstöring och torka och att främja motståndskraft och katastrofriskreducering. I detta hänseende emoter vi det trettonde mötet i partskonferensen för konventionen om biologisk mångfald, som kommer att hållas i Mexico under 2016.

34. Vi erkänner att en hållbar stadsutveckling och stadsförvalt-

ning är avgörande för våra folks livskvalitet. Vi kommer att arbeta tillsammans med lokala myndigheter och samhällen för att förnya och planera våra städer och samhällen i syfte att främja sammanhållna samhällen och personlig trygghet samt stimulera innovation och sysselsättning. Vi kommer att minska de negativa konsekvenserna av städernas påverkan och av kemikalier som är farliga för människans hälsa och miljön, inklusive genom miljövänlig hantering och säker användning av kemikalier, minskning och återvinning av avfall samt effektivare vatten- och energianvändning. Och vi kommer att arbeta för att minimera städernas påverkan på det globala klimatsystemet. Vi kommer även att beakta befolkningstrender och befolkningsprognoser i våra strategier och vår politik på nationell nivå för landsbygds- och stadsutveckling. Vi ser fram emot Förenta nationernas förestående konferens om bostäder och hållbar stadsutveckling, som kommer att hållas i Quito, Ecuador.

35. En hållbar utveckling kan inte bli verklighet utan fred och säkerhet, och freden och säkerheten riskeras utan en hållbar utveckling. Den nya agendan erkänner behovet av att bygga fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen som ger lika tillgång till rättvisa och som grundar sig på respekt för de mänskliga rättigheterna (däribland rätten till utveckling), på effektiv rättssäkerhet och god samhällsstyrning på alla nivåer samt på transparenta, effektiva och ansvarsskyldiga institutioner. Faktorer som ger upphov till våld, osäkerhet och orättvisa, såsom ojämlikhet, korruption, dåligt styre samt olagliga finansiella flöden och vapenflöden, behandlas i agendan. Vi måste fördubbla våra

ansträngningar att lösa eller förebygga konflikter och stödja länder som nyligen genomgått en konflikt, inklusive genom att se till att kvinnor spelar en roll i freds- och statsbyggandet. Vi återupprepar vårt åtagande att vidta ytterligare effektiva åtgärder och insatser, i enlighet med internationell rätt, för att undanröja hindren för ett full förverkligande av rätten till självbestämmande för folk som lever under kolonial eller utländsk ockupation, som fortsätter att påverka deras ekonomiska och sociala utveckling, liksom deras miljö, negativt.

36. Vi utfäster oss att främja interkulturell förståelse, tolerans, ömsesidig respekt samt en etik av globalt medborgarskap och delat ansvar. Vi är medvetna om den naturliga och kulturella mångfalden i världen och erkänner att alla kulturer och civilisationer kan bidra till och är avgörande faktorer för en hållbar utveckling.

37. Även idrott är en viktig faktor för en hållbar utveckling. Vi erkänner att idrotten i ökande grad bidrar till utveckling och fred genom att främja tolerans och respekt och även bidrar till att öka kvinnors och ungdomars, enskilda personers och samhällens egenmakt, liksom till målsättningar i fråga om hälsa, utbildning och social inkludering.

38. I enlighet med Förenta Nationernas stadga återbekräftar vi behovet av att respektera staters territoriella integritet och politiska oberoende.

Medel för genomförande

39. Den nya agendans omfattning och ambitionsnivå kräver ett återvitaliserat globalt partnerskap för att garantera att den ge-

nomförs. Vi sluter helt upp bakom detta. Detta partnerskap kommer att arbeta i en anda av global solidaritet, i synnerhet solidaritet med de fattigaste och med människor i utsatta situationer. Det kommer att underlätta ett intensivt globalt engagemang till stöd för genomförandet av alla mål och delmål genom att sammanföra regeringar, den privata sektorn, det civila samhället, FN-systemet och andra aktörer och genom att mobilisera alla tillgängliga resurser.

40. Delmålen i fråga om genomförandemedel under mål 17 och under varje mål för hållbar utveckling är centrala för att förverkliga vår agenda och är lika viktiga som övriga mål och delmål. Agendan, inklusive målen för hållbar utveckling, kan uppfyllas inom ramen för ett återvitaliserat globalt partnerskap för hållbar utveckling med stöd av konkret politik och konkreta åtgärder enligt slutdokumentet från den tredje internationella konferensen om utvecklingsfinansiering, som hölls i Addis Abeba den 13–16 juli 2015. Vi välkomnar att generalförsamlingen har ställt sig bakom Addis Abeba-handlingsplanen, som är en integrerad del av Agenda 2030 för hållbar utveckling. Vi inser att ett fullt genomförande av Addis Abeba-handlingsplanen är avgörande för att förverkliga målen och delmålen för hållbar utveckling.

41. Vi erkänner att varje land har huvudansvaret för sin egen ekonomiska och sociala utveckling. Den nya agendan hantear de medel som krävs för att genomföra målen och delmålen. Vi erkänner att dessa kommer att inbegripas såväl mobilisering av finansiella resurser som kapacitetsuppbyggnad och överföring av miljövänlig teknik till utvecklingsländerna på gynn-

samma villkor, inklusive koncessions- och förmånsvillkor, enligt överenskommelse mellan parterna. Offentlig finansiering – både inhemsk och internationell – kommer att spela en avgörande roll när det gäller att tillhandahålla grundläggande tjänster och kollektiva nyttigheter och genom att fungera som katalysator för andra finansieringskällor. Vi erkänner den roll som den mångskiftande privata sektorn – som rymmer såväl mikroföretag som kooperativ och multinationella företag – liksom organisationer i det civila samhället och filantropiska organisationer spelar i genomförandet av den nya agendan.

42. Vi stöder genomförandet av relevanta strategier och handlingsprogram, däribland Istanbuldeklarationen och handlingsprogrammet från Istanbul, slutdokumentet från den tredje internationella konferensen om små önationer under utveckling ("SIDS Accelerated Modalities of Action (SAMOA) Pathway") och handlingsprogrammet från Wien för kustlösa utvecklingsländer för årtiondet 2014–2024, samt bekräftar vikten av att stödja Afrikanska unionens Agenda 2063 och programmet Nytt partnerskap för Afrikas utveckling, vilka alla är integrerade delar den nya agendan. Vi inser den stora utmaningen att uppnå varaktig fred och hållbar utveckling i länder som befinner sig i eller nyligen har genomgått en konflikt.

43. Vi betonar att internationell offentlig finansiering spelar en viktig roll genom att komplettera ländernas ansträngningar för att mobilisera offentliga resurser inom landet, särskilt i de fattigaste och mest utsatta länderna, vars inhemska resurser är begränsade. En viktig användning av inter-

nationell offentlig finansiering, inklusive officiellt utvecklingsbistånd, är att katalysera till ytterligare resursmobilisering från andra källor, offentliga och privata. De länder som ger offentligt utvecklingsbistånd bekräftar sina respektive åtaganden, däribland många utvecklade länders åtagande om att nå målet att ge 0,7 procent av BNI i offentligt utvecklingsbistånd till utvecklingsländer och 0,15–0,20 procent av BNI till de minst utvecklade länderna.

44. Vi erkänner behovet av att de internationella finansiella institutionerna fortsatt respekterar varje lands handlingsutrymme – i synnerhet utvecklingsländernas. Vi återbekräftar vårt åtagande att utvidga och stärka utvecklingsländernas röst och deltagandet – särskilt de afrikanska ländernas, de minst utvecklade ländernas, kustlösa utvecklingsländernas, små önationer under utveckling och medelinkomstländernas inom internationellt ekonomiskt beslutsfattande, normsättande och global ekonomisk styrning, i överensstämmelse med respektive organisations mandat.

45. Vi erkänner även väsentliga roll som de nationella parlamenten spelar genom att anta lagstiftning och budgetar, liksom om deras roll när det gäller att garantera ansvarsskyldighet för ett effektivt genomförande av våra åtaganden. I genomförandet kommer regeringar och offentliga institutioner också att arbeta nära regionala och lokala myndigheter, subregionala institutioner, internationella institutioner, den akademiska världen, filantropiska organisationer, frivilliggrupper med flera.

46. Vi understryker den viktiga roll och komparativa fördel som ett relevant, samstämt, ändamålsenligt och effektivt FN-system med tillräckliga resurser spelar i strävandena att uppnå målen för hållbar utveckling (SDG) och för hållbar utveckling. Samtidigt som vi betonar vikten av förstärkt nationellt ägarskap och ledarskap på landsnivå, uttrycker vi vårt stöd för den pågående dialogen i det ekonomiska och sociala rådet om vilken plats FN:s utvecklingssystem ska inta på längre sikt inom ramen för denna agenda.

Uppföljning och översyn

47. Våra regeringar har huvudansvaret för uppföljningen och översynen – på nationell, regional och global nivå – av de framsteg som görs med att genomföra målen och delmålen under de kommande 15 åren. För att stödja ansvarsskyldigheten gentemot våra medborgare, kommer vi att sörja för systematisk uppföljning och översyn på de olika nivåerna, i enlighet med denna agenda och Addis Abeba-handlingsplanen. Det politiska högnivåforumet under generalförsamlingen och det ekonomiska och sociala rådets ledning kommer att ha en central roll genom att övervaka uppföljningen och översynen på global nivå.

48. Indikatorer håller på att utarbetas för att understödja detta arbete. Kvalitet, tillgänglighet, aktuella och tillförlitliga disaggregerade data behövs för att mäta framsteg så att ingen lämnas utanför. Sådana data är centrala för beslutsfattandet. När så är möjligt bör uppgifter och information från befintliga rapporteringsmekanismer användas. Vi är överens om att intensifiera våra ansträng-

ningar att stärka den statistiska kapaciteten i utvecklingsländerna, särskilt i afrikanska länder, de minst utvecklade länderna, kustlösa utvecklingsländer, små östater under utveckling samt medelinkomstländer. Vi föresätter oss att utveckla bredare framstegsmått som komplement till BNP.

Ett utprop för handling för att förändra vår värld

49. För sjuttio år sedan samlades en tidigare generation världsledare för att skapa Förenta nationerna. Ur krigets och splittringens aska formade de denna organisation och de värderingar om fred, dialog och internationellt samarbete som bär upp den. Dessa värderingar kommer till sitt yttersta uttryck i Förenta nationernas stadga.

50. I dag fattar vi åter ett beslut av stor historisk betydelse. Vi beslutar oss för att bygga en bättre framtid för alla människor, inklusive de miljontals människor som har förvägrats möjligheten att leva ett anständigt, värdigt och givande liv och att uppnå sin fulla mänskliga potential. Vi kan vara den första generation som lyckas utrota fattigdom, precis som vi kan vara den sista som har en möjlighet att rädda planeten. Världen kommer att vara en bättre plats 2030 om vi lyckas i våra försatser.

51. Vad vi tillkännager i dag – en agenda för global handling de kommande 15 åren – är en stadga för människorna och planeten i det tjugoförsta århundradet. Barn och unga kvinnor och män är avgörande bärare av förändring och kommer i de nya målen att finna en plattform för att kanalisera sin oändliga förmåga till handling för att skapa en bättre värld.

52. ”Vi, de förenade nationernas folk” är de berömda inledningsorden i Förenta nationernas stadga. Det är ”vi, de förenade nationernas folk” som i dag ger oss ut på vägen mot 2030. Med på resan kommer vara såväl regeringar som parlament, FN-systemet och andra internationella institutioner, lokala myndigheter, ursprungsfolk, det civila samhället, företagssektorn och den privata sektorn, forskarvärlden och den akademiska världen – och alla människor. Miljontals människor har redan medverkat till – och kommer att äga – denna agenda. Det är en folkets agenda, av folket och för folket – och detta tror vi kommer att garantera dess framgång.

53. Mänsklighetens och planetens framtid ligger i våra händer. Den ligger även i händerna på dagens yngre generation, som kommer att föra facklan vidare till kommande generationer. Vi har stakat ut vägen mot hållbar utveckling. Det är upp till oss alla att se till att resan blir framgångsrik och dess vinster bestående.

Mål och delmål för hållbar utveckling

54. Efter en inkluderande process av mellanstatliga förhandlingar och på grundval av förslaget från den öppna arbetsgruppen för mål för hållbar utveckling, som innehåller en ingress där de senare sätts in i sitt sammanhang, redovisas nedan de mål och delmål som vi har enats om.

55. Målen och delmålen för hållbar utveckling är integrerade och odelbara, globala till sin natur och allmängiltiga, med hänsyn tagen till att omständigheterna, kapaciteten och utvecklingsnivån skiljer sig åt nationellt och med respekt för nationell politik och nationella prioriteringar. Delmålen definieras som vägledande och globala, och varje regering uppställer sina egna nationella delmål med utgångspunkt i den globala ambitionsnivån men med hänsyn tagen till nationella förhållanden. Varje regering beslutar även hur dessa vägledande och globala delmål bör införlivas i planeringsprocesser, politik och strategier på nationell nivå. Det är viktigt att inse sambandet mellan hållbar utveckling och andra relevanta pågående processer på de ekonomiska och sociala områdena samt miljöområdet.

56. När vi beslutar om dessa mål och delmål erkänner vi att varje land står inför specifika utmaningar för att uppnå en hållbar utveckling, och vi understryker de särskilda utmaningar som de mest utsatta länderna står inför, i synnerhet afrikanska länder, de minst utvecklade länderna, kustlösa utvecklingsländer och små önationer under utveckling, liksom de specifika utmaningar som medelinkomstländerna står inför. Även länder i konfliktsituationer behöver särskild uppmärksamhet.

57. Vi är medvetna om att det saknas jämförelseuppgifter för flera av delmålen. Vi efterlyser ökat stöd för att stärka uppgiftsinsamlingen och kapacitetssupplyggningen i medlemsstaterna i syfte att utarbeta nationella och globala jämförelsetal där sådana ännu inte finns. Vi åtar oss att ta itu med denna brist i uppgiftsinsamlingen för att bättre underbygga mätningen av framsteg, i synnerhet vad gäller de mål nedan som inte är rent kvantitativa.

58. Vi uppmuntrar staterna att fortgående medverka i andra fora för att åtgärda centrala frågor som innebär potentiella utmaningar för genomförandet av vår agenda samt respekterar de obero-

ende mandaten i sådana processer. Vår avsikt är att agendan och dess genomförande ska understödja – inte inverka negativt på – andra processer och de beslut som fattas inom ramen för dem.

59. Vi erkänner att varje land förfogar över olika angreppssätt, visioner, modeller och verktyg, i enlighet med sina nationella förhållanden och prioriteringar, för att uppnå en hållbar utveckling. Vi bekräftar att planeten jorden och dess ekosystem är vårt gemensamma hem och att "Moder Jord" är ett allmänt uttryck i ett antal länder och regioner.

Mål för hållbar utveckling

Mål 1. Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt

Mål 2. Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk

Mål 3. Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar

Mål 4. Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

Mål 5. Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt

Mål 6. Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla

Mål 7. Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla

Mål 8. Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla

Mål 9. Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation

Mål 10. Minska ojämlikheten inom och mellan länder

Mål 11. Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara

Mål 12. Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster

Mål 13. Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser*

Mål 14. Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling

Mål 15. Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa öken-

spridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald

Mål 16. Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva, och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer

Mål 17. Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling

* Med beaktande av att Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar är det främsta internationella, mellanstatliga forumet för förhandlingar om hur världen ska hantera klimatförändringarna.

Mål 1. Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt

1.1 Senast 2030 avskaffa den extrema fattigdomen för alla människor överallt. Med extrem fattigdom avses för närvarande människor som lever på mindre än 1,25 US-dollar per dag.

1.2 Till 2030 minst halvera den andel män, kvinnor och barn i alla åldrar som lever i någon form av fattigdom enligt nationella definitioner.

1.3 Införa nationellt lämpliga system och åtgärder för socialt skydd för alla, inklusive grundskydd, och senast 2030 säkerställa att de omfattar en väsentlig andel av de fattiga och de utsatta.

1.4 Senast 2030 säkerställa att alla män och kvinnor, i synnerhet de fattiga och de utsatta, har lika rätt till ekonomiska resurser, tillgång till grundläggande tjänster, möjlighet att äga och kontrollera mark och andra former av egendom samt tillgång till arv, naturresurser, lämplig ny teknik och finansiella tjänster, inklusive mikrokrediter.

1.5 Till 2030 bygga upp motståndskraften hos de fattiga och människor i utsatta situationer och minska deras utsatthet och sårbarhet för extrema klimatrelaterade händelser och andra ekonomiska, sociala och miljömässiga chocker och katastrofer.

1.a Säkra en betydande resursmobilisering från en mängd olika källor, inklusive genom ökat utvecklingssamarbete, i syfte att ge utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna, tillräckliga och förutsebara medel för att genomföra program och politik för att avskaffa all form av fattigdom.

1.b Upprätta sunda policy ramverk på nationell, regional och internationell nivå på grundval av utvecklingsstrategier som stödjer de fattiga och tar hänsyn till jämställdhetsaspekter, för att stödja ökade investeringar i åtgärder för att avskaffa fattigdom.

Mål 2. Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk

2.1 Senast 2030 avskaffa hunger och garantera alla människor, i synnerhet de fattiga och människor i utsatta situationer, inklusive små barn, tillgång till tillräckligt med säker och näringsrik mat året om.

2.2 Senast 2030 avskaffa alla former av undernäring, bland annat genom att senast 2025 nå de internationellt överenskomna målen i fråga om tillväxthämning och undervikt bland barn under fem år, samt tillgodose tonårsflickors, gravida och ammande kvinnors samt äldre personers näringsbehov.

2.3 Till 2030 fördubbla jordbrukets produktivitet och inkomster för småskaliga livsmedelsproducenter, i synnerhet kvinnor, ursprungsfolk, familj jordbrukare, boskapsskötande nomader samt fiskare, inklusive genom säker och lika tillgång till mark, andra produktionsresurser och insatsvaror, kunskap, finansiella tjänster och marknader samt möjligheter till förädling och sysselsättning utanför jordbruket.

2.4 Senast 2030 uppnå hållbara system för livsmedelsproduktion samt införa motståndskraftiga jordbruksmetoder som ökar

produktiviteten och produktionen, som bidrar till att upprätthålla ekosystemen, som stärker förmågan till anpassning till klimatförändringar, extrema väderförhållanden, torka, översvämning och andra katastrofer och som successivt förbättrar mark- och jordkvaliteten.

2.5 Senast 2020 upprätthålla den genetiska mångfalden av fröer, odlade växter, produktionsdjur och tamdjur samt deras besläktade vilda arter, bland annat med hjälp av välskötta och diversifierade frö- och växtbanker på nationell, regional och internationell nivå. Främja tillträde till samt rimlig och rättvis fördelning av de fördelar som uppstår vid användning av genetiska resurser och därmed förknippad traditionell kunskap, i enlighet med internationella avtal.

2.a Öka investeringarna, bland annat genom stärkt internationellt samarbete, i infrastruktur på landsbygden, forsknings- och rådgivningstjänster för jordbruket, teknikutveckling samt genbanker för växter och husdjur i syfte att öka jordbrukets produktionskapacitet i utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna.

2.b Korrigera och förhindra handelsbegränsningar och snedvridningar på världsmarknaderna för jordbruksprodukter, inklusive genom att parallellt avskaffa alla former av exportsubventioner inom jordbruket liksom alla exportåtgärder med motsvarande verkan, i enlighet med mandatet för Doharundan.

2.c Vidta åtgärder för att säkerställa väl fungerande marknader och derivatmarknader för jordbruksråvaror. Underlätta tillgången till aktuell marknadsinformation, inklusive om livsmedelsreserver, i syfte att bidra till att begränsa extrema svängningar i livsmedelspriser

Mål 3. Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar

3.1 Till 2030 minska mödradödligheten i världen till mindre än 70 dödsfall per 100 000 förlösningar med levande barn.

3.2 Senast 2030 säkerställa att inga spädbarn eller barn under fem år dör av orsaker som hade kunnat förebyggas. Alla länder bör sträva efter att minska den neonatala dödligheten till högst tolv dödsfall per 1 000 levande födda och dödligheten bland barn under fem år till högst 25 dödsfall per 1 000 levande födda.

3.3 Senast 2030 utrota epidemierna av aids, tuberkulos, malariala och försummade tropiska sjukdomar samt bekämpa hepatit, vattenburna sjukdomar och andra smittsamma sjukdomar.

3.4 Till 2030 genom förebyggande insatser och behandling minska det antal människor som dör i förtid av icke smittsamma sjukdomar med en tredjedel samt främja psykisk hälsa och välbefinnande.

3.5 Stärka insatserna för att förebygga och behandla drogmissbruk, inklusive narkotikamissbruk och skadligt alkoholbruk.

3.6 Till 2020 halvera antalet dödsfall och skador i trafikolyckor i världen.

3.7 Senast 2030 säkerställa att alla har tillgång till sexuell och reproduktiv hälsovård, inklusive familjeplanering, information och utbildning, och att reproduktiv hälsa integreras i nationella strategier och program.

3.8 Åstadkomma allmän hälso- och sjukvård för alla, som även skyddar mot ekonomisk risk, tillgång till grundläggande hälso- och sjukvård av god kvalitet liksom tillgång till säkra, effektiva och ekonomiskt överkomliga grundläggande läkemedel och vaccin av god kvalitet.

3.9 Till 2030 väsentligt minska antalet döds- och sjukdomsfall till följd av skadliga kemikalier samt föroreningar och kontaminering av luft, vatten och mark.

3.a Stärka genomförandet av Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll i alla länder, där så är lämpligt.

3.b Stödja forskning om och utveckling av vaccin och läkemedel mot de smittsamma och icke-smittsamma sjukdomar som

i första hand drabbar utvecklingsländer. Sörja för tillgång till ekonomiskt överkomliga grundläggande läkemedel och vaccin, i enlighet med Doha-deklarationen om TRIPS-avtalet och folkhälsa, i vilken det bekräftas att utvecklingsländerna har rätt att fullt ut utnyttja den flexibilitet som avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter erbjuder för att skydda folkhälsan och, framför allt, säkerställa att alla har tillgång till läkemedel.

3.c Väsentligt stärka finansieringen av hälso- och sjukvården liksom insatserna för att rekrytera, utveckla, utbilda och behålla hälso- och sjukvårdspersonal i utvecklingsländerna, särskilt i de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling.

3.d Stärka alla länders, i synnerhet utvecklingsländernas, kapacitet när det gäller tidig varning, riskreducering och hantering av nationella och globala hälsorisker.

Mål 4 Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

4.1 Senast 2030 säkerställa att alla flickor och pojkar fullbordar avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet som leder till relevanta och ändamålsenliga kunskaper.

4.2 Senast 2030 säkerställa att alla flickor och pojkar har tillgång till förskola av god kvalitet som ger omvårdnad och förbereder dem för att börja grundskolan.

4.3 Senast 2030 säkerställa att alla kvinnor och män lika tillgång till yrkesutbildning och eftergymnasial utbildning, inklusive högskoleutbildning, av god kvalitet till en överkomlig kostnad.

4.4 Till 2030 väsentligen öka det antal ungdomar och vuxna som har relevanta färdigheter, däribland tekniska färdigheter och yrkeskunskaper, för sysselsättning, anständigt arbete och entreprenörskap.

4.5 Senast 2030 avskaffa skillnaderna mellan könen inom utbildningsområdet och säkerställa lika tillgång till utbildning och yrkesutbildning på alla nivåer för utsatta personer, inklusive personer med funktionsnedsättning, ursprungsfolk och barn som lever under utsatta förhållanden.

4.6 Senast 2030 säkerställa att alla ungdomar och en väsentlig andel av alla vuxna – både män och kvinnor – lär sig läsa, skriva och räkna.

4.7 Senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar, mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av en kultur av fred, icke-våld och globalt medborgarskap samt värdesättande av kulturell mångfald och kulturens bidrag till hållbar utveckling.

4.a Bygga och förbättra utbildningsmiljöer som är anpassade för barn och personer med funktionsnedsättning, samt tar hänsyn till jämställdhetsaspekter och därmed erbjuder en trygg, fredlig, inkluderande och ändamålsenlig lärandemiljö för alla.

4.b Till 2020 väsentligen öka antalet stipendier i världen som kan sökas av personer från utvecklingsländer, i synnerhet de minst utvecklade länderna, små önationer under utveckling och afrikanska länder, för studier inom högre utbildning, inklusive yrkesutbildning samt

informations- och kommunikationstekniska, tekniska, ingenjörsvetenskapliga och naturvetenskapliga program, i utvecklade länder och andra utvecklingsländer.

4.c Till 2030 väsentligen öka tillgången på utbildade lärare, bland annat genom internationellt samarbete kring lärarutbildning i utvecklingsländerna, särskilt de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling.

Mål 5. Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt

5.1 Avskaffa alla former av diskriminering av alla kvinnor och flickor överallt.

5.2 Avskaffa alla former av våld mot alla kvinnor och flickor i det offentliga och privata rummet, inklusive människohandel, sexuellt utnyttjande och andra typer av exploatering.

5.3 Avskaffa alla skadliga sedvänjor, såsom barnäktenskap, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap samt kvinnlig könsstympning.

5.4 Erkänna och värdesätta obetalt omsorgs- och hushållsarbete genom att tillhandahålla offentliga tjänster, infrastruktur och socialt skydd samt genom att främja delat ansvar inom hushållet och familjen, i enlighet med vad som är nationellt lämpligt.

5.5 Tillförsäkra kvinnor fullt och faktiskt deltagande och lika möjligheter till ledarskap på alla beslutsnivåer i det politiska, ekonomiska och offentliga livet.

5.6 Säkerställa allmän tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och reproduktiva rättigheter i enlighet med överenskommelserna i handlingsprogrammet från den internationella konferensen om befolkning och utveckling, Pekingplattformen samt slutdokumenten från respektive översynskonferenser.

5.a Genomföra reformer för att ge kvinnor lika rätt till ekonomiska resurser, möjlighet att äga och kontrollera mark och andra former av egendom samt tillgång till finansiella tjänster, arv och naturresurser, i enlighet med nationell lagstiftning.

5.b Öka användningen av gynnsam teknik, i synnerhet informations- och kommunikationsteknik, för att främja kvinnors egenmakt.

5.c Anta och stärka välgrundad politik och genomförbar lagstiftning för att främja jämställdhet och öka alla kvinnors och flickors egenmakt på alla nivåer.

Mål 6. Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla

6.1 Senast 2030 uppnå allmän och rättvis tillgång till säkert och ekonomiskt överkomligt dricksvatten för alla.

6.2 Senast 2030 säkerställa att alla har tillgång till fullgod och rättvis sanitet och hygien och att ingen behöver uträtta sina behov utomhus. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt behov hos kvinnor och flickor samt människor i utsatta situationer.

6.3 Till 2030 förbättra vattenkvaliteten genom att minska föroreningar, stoppa dumpning och minimera utsläpp av farliga kemikalier och material, halvera andelen obehandlat avloppsvatten och väsentligt öka återvinningen och en säker återanvändning globalt.

6.4 Till 2030 väsentligt effektivisera vattenanvändningen inom alla sektorer samt säkerställa hållbara uttag och en hållbar försörjning med sötvatten för att angripa vattenbristen och väsentligt minska det antal människor som lider av vattenbrist.

6.5 Senast 2030 genomföra en integrerad förvaltning av vattenresurser på alla nivåer, när så är lämpligt genom gränsöverskridande samarbete.

6.6 Senast 2020 skydda och återställa de vattenrelaterade ekosystemen, däribland berg, skogar, våtmarker, floder, akviferer och sjöar.

6.a Till 2030 utöka det internationella samarbetet och stödet för kapacitetsuppbyggnad till utvecklingsländerna inom vatten- och sanitetsrelaterade verksamheter och program, inklusive genom tekniker för vatteninsamling, avsaltning, vatteneffektivitet, rening av avloppsvatten, återvinning och återanvändning.

6.b Stödja och stärka lokalsamhällenas deltagande i arbetet med att förbättra vatten- och sanitetshanteringen.

Mål 7. Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla

7.1 Senast 2030 säkerställa allmän tillgång till ekonomiskt överkomliga, tillförlitliga och moderna energitjänster.

7.2 Till 2030 väsentligen öka andelen förnybar energi i den globala energimixen.

7.3 Till 2030 fördubbla den globala förbättringstakten vad gäller energieffektivitet.

7.a Till 2030 stärka det internationella samarbetet för att underlätta tillgång till forskning och teknik inom ren energi, inklusive förnybar energi, energieffektivitet samt avancerad och renare fossilbränslebaserad teknik, samt främja investeringar i energiinfrastruktur och ren energiteknik.

7.b Till 2030 bygga ut infrastrukturen och uppgradera tekniken för att leverera moderna och hållbara energitjänster till alla i utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling.

Mål 8. Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla

8.1 Upprätthålla ekonomisk tillväxt per capita i enlighet med nationella förhållanden och i synnerhet en BNP-tillväxt på minst 7 procent per år i de minst utvecklade länderna.

8.2 Uppnå högre ekonomisk produktivitet genom diversifiering, teknisk uppgradering och innovation, bland annat genom att fokusera på sektorer med högt förädlingsvärde och hög arbetsintensitet.

8.3 Främja utvecklingsinriktad politik som stöder produktiv verksamhet, skapande av anständiga arbetstillfällen, företagande, kreativitet och innovation samt uppmuntra att mikroföretag liksom små och medelstora företag växer och blir en del av den formella ekonomin, bland annat genom tillgång till finansiella tjänster.

8.4 Fram till 2030 successivt förbättra den globala resurseffektiviteten i konsumtionen och produktionen samt sträva efter att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och miljöförstöring, i enlighet med det tioåriga ramverket för hållbar konsumtion och produktion, med de utvecklade länderna i täten.

8.5 Senast 2030 uppnå full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla kvinnor och män, inklusive ungdomar och personer med funktionsnedsättning, samt lika lön för likvärdigt arbete.

8.6 Till 2020 väsentligt minska den andel ungdomar som varken arbetar eller studerar.

8.7 Vidta omedelbara och effektiva åtgärder för att avskaffa tvångsarbete, modernt slaveri och människohandel och säkra att de värsta formerna av barnarbete, inklusive rekrytering och användning av barnsoldater, förbjuds och upphör. Avskaffa alla former av barnarbete senast 2025.

8.8 Skydda arbetstagarnas rättigheter och främja en trygg och säker arbetsmiljö för alla arbetstagare, inklusive arbetskraftsinvandrare, i synnerhet kvinnliga migranter, och människor i otrygga anställningar.

8.9 Senast 2030 utarbeta och genomföra politik för hållbar turism som skapar arbetstillfällen och främjar lokal kultur och lokala produkter.

8.10 Stärka de inhemska finansinstituten kapacitet att främja och utöka tillgången till bank- och försäkringstjänster samt finansiella tjänster för alla.

8.a Öka det handelsrelaterade stödet (Aid for Trade) till utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna, bland annat genom den förstärkta integrerade ramverket för handelsrelaterat tekniskt bistånd till de minst utvecklade länderna (Enhanced Integrated Framework for Trade-related technical Assistance to Least Developed Countries).

8.b Senast 2020 utarbeta och börja tillämpa en global strategi för ungdomssysselsättning samt genomföra Internationella arbetsorganisationens globala sysselsättningspakt.

Mål 9. Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation

9.1 Bygga ut tillförlitlig, hållbar och motståndskraftig infrastruktur av hög kvalitet, inklusive regional och gränsöverskridande infrastruktur, för att stödja ekonomisk utveckling och människors välbefinnande, med fokus på ekonomiskt överkomlig och rättvis tillgång för alla.

9.2 Verka för en inkluderande och hållbar industrialisering. Till 2030 avsevärt öka industrins andel av sysselsättning och BNP, i enlighet med nationella förhållanden, och fördubbla denna andel i de minst utvecklade länderna.

9.3 Öka tillgången för småskaliga industriföretag och andra företag, i synnerhet i utvecklingsländerna, till finansiella tjänster, inklusive överkomliga krediter, samt deras integrering i värdekedjor och marknader.

9.4 Till 2030 rusta upp infrastrukturen och anpassa industrin för att göra dem hållbara, med effektivare resursanvändning och fler rena och miljövänliga tekniker och industriprocesser. Alla länder vidtar åtgärder i enlighet med sina respektive förutsättningar.

9.5 forskning och industrisektorens tekniska kapacitet i alla länder, i synnerhet utvecklingsländerna, bland annat genom att till 2030 uppmuntra innovation och väsentligt öka det antal personer som arbetar med forskning och utveckling per 1 miljon människor liksom de offentliga och privata utgifterna för forskning och utveckling.

9.a Främja utbyggnad av hållbar och motståndskraftig infrastruktur i utvecklingsländerna genom ökat finansiellt, teknologiskt och tekniskt stöd till afrikanska länder, de minst utvecklade länderna, kustlösa utvecklingsländer och små önationer under utveckling.

9.b Stödja inhemsk teknikutveckling, forskning och innovation i utvecklingsländerna, inklusive genom att säkerställa en gynnsam policymiljö för exempelvis industriell diversifiering och förädling av råvaror.

9.c Väsentligt ökad tillgången till informations- och kommunikationsteknik samt eftersträva allmän och ekonomiskt överkomlig tillgång till Internet i de minst utvecklade länderna senast 2020.

Mål 10. Minska ojämlikheten inom och mellan länder

10.1 Till 2030 successivt uppnå och upprätthålla en inkomstillväxt högre än det nationella genomsnittet för de 40 procent av befolkningen som har lägst inkomst.

10.2 Till 2030 möjliggöra och verka för att alla människors, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.

10.3 Säkerställa lika möjligheter och minska förekomsten av ojämlika utfall, bland annat genom att avskaffa diskriminerande lagstiftning, politik och praxis och främja lagstiftning, politik och åtgärder av lämpligt slag i detta hänseende.

10.4 Besluta om politik, särskilt finans-, löne- och socialskyddspolitik, och i successivt uppnå ökad jämlikhet.

10.5 Förbättra regleringen och övervakningen av globala finansmarknader och finansinstitut samt stärka genomförandet av sådana regleringar.

10.6 Säkra stärkt representation och röst till utvecklingsländer i beslutsfattandet i globala internationella ekonomiska och finansiella institutioner i syfte att göra dessa mer effektiva, trovärdiga, ansvarsskyldiga och legitima.

10.7 Underlätta en ordnad, säker, reglerad och ansvarsfull migration och rörlighet av personer, inklusive genom planerad och väl fungerande migrationspolitik.

10.a Genomföra principen om särskild och differentierad behandling för utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna, i enlighet med Världshandelsorganisationens avtal.

10.b Uppmuntra offentligt utvecklingsbistånd och finansiella flöden, inklusive utländska direktinvesteringar, till de stater där behovet är som störst, i synnerhet de minst utvecklade länderna, afrikanska länder, små önationer under utveckling samt kustlösa utvecklingsländer, i enlighet med deras nationella planer och program.

10.c Senast 2030 minska transaktionskostnaderna för migranternas remitteringar till mindre än 3 procent samt avskaffa remitteringskorridorer där kostnaderna överstiger 5 procent.

Mål 11. Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara

11.1 Senast 2030 säkerställa tillgång för alla till fullgoda, säkra och ekonomiskt överkomliga bostäder och grundläggande tjänster samt rusta upp slumområden.

11.2 Senast 2030 tillhandahålla tillgång till säkra, ekonomiskt överkomliga, tillgängliga och hållbara transportsystem för alla. Förbättra trafiksäkerheten, särskilt genom att bygga ut kollektivtrafiken, med särskild uppmärksamhet på behoven hos människor i utsatta situationer, kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning samt äldre personer.

11.3 Till 2030 verka för en inkluderande och hållbar urbanisering samt förbättra kapaciteten för deltagandebaserad, integrerad och hållbar planering och förvaltning av bosättningar i alla länder.

11.4 Stärka insatserna för att skydda och trygga världens kultur- och naturarv.

11.5 Till 2030 väsentligt minska antalet dödsfall och antalet människor som drabbas av katastrofer, inklusive vattenrelaterade katastrofer. Även tillse att de direkta ekonomiska förlusterna till följd av sådana katastrofer, i form av lägre global BNP, minskar väsentligt. Särskilt fokus bör ligga på att skydda de fattiga och människor i utsatta situationer.

11.6 Till 2030 minska stadernas negativa miljöpåverkan per person, bland annat genom att ägna särskild uppmärksamhet åt luftkvalitet samt hantering av kommunalt och annat avfall.

11.7 Senast 2030 tillhandahålla universell tillgång till säkra, inkluderande och tillgängliga grönområden och offentliga platser, i synnerhet för kvinnor och barn, äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

11.a Främja positiva ekonomiska, sociala och miljömässiga kopplingar mellan stadsområden, stadsnära områden och landsbygdsområden genom att stärka den nationella och regionala utvecklingsplaneringen.

11.b Till 2020 väsentligen öka det antal städer och samhällen som antar och genomför integrerade strategier och planer för inkludering, resurseffektivitet, begränsning av och anpassning till klimatförändringarna och motståndskraft mot katastrofer samt utveckla och genomföra, i linje med Sendai-ramverket för katastrofriskreducering 2015–2030, en samlad katastrofriskhantering på alla nivåer.

11.c Stödja de minst utvecklade länderna, inklusive genom finansiellt och tekniskt bistånd, att bygga hållbara och motståndskraftiga byggnader av lokala material.

Mål 12. Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster

12.1 Genomföra det tioåriga ramverket för hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Alla länder vidtar åtgärder, med de utvecklade länderna i täten och med hänsyn tagen till utvecklingsländernas utveckling och förutsättningar.

12.2 Senast 2030 uppnå en hållbar förvaltning och ett effektivt nyttjande av naturresurser.

12.3 Till 2030, halvera det globala matsvinnet per person i butik- och konsumentledet, och minska matsvinnet längs hela livsmedelskedjan, även förlusterna efter skörd

12.4 Senast 2020 uppnå miljövänlig hantering av kemikalier och alla typer av avfall under hela deras livscykel, i enlighet med överenskomna internationella ramverket, samt avsevärt minska utsläppen av dem i luft, vatten och mark i syfte att minimera deras negativa konsekvenser för människors hälsa och miljön.

12.5 Till 2030 väsentligt minska mängden avfall genom åtgärder för att förebygga, minska, återanvända och återvinna avfall.

12.6 Uppmuntra företag, särskilt stora och multinationella företag, att införa hållbara metoder och att integrera hållbarhetsinformation i sin rapporteringscykel.

12.7 Främja hållbara offentliga upphandlingsmetoder, i enlighet med nationell politik och nationella prioriteringar.

12.8 Senast 2030 säkerställa att människor överallt har den information och medvetenhet som behövs för en hållbar utveckling och livsstilar i harmoni med naturen.

12.a Stödja utvecklingsländerna att stärka sin vetenskapliga och tekniska kapacitet att utvecklas i riktning mot mer hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

12.b Utveckla och genomföra verktyg för att övervaka hur en hållbar utveckling påverkar en hållbar turism som skapar arbetstillfällen och främjar lokal kultur och lokala produkter.

12.c Rationalisera ineffektiva subventioner av fossila bränslen som uppmuntrar till slösaktig konsumtion genom att undanröja snedvridningar på marknaden, i enlighet med nationella förhållanden. Detta kan till exempel omfatta att omstrukturera beskattningen och avveckla eventuella skadliga subventioner för att avspegla deras effekter på miljön. En sådan politik måste ta full hänsyn till utvecklingsländernas särskilda behov och förhållanden och minimera eventuella negativa effekter på deras utveckling på ett sätt som skyddar de fattiga och de berörda samhällena.

Mål 13. Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser*

13.1 Stärka motståndskraften mot och förmågan till anpassning till klimatrelaterade faror och naturkatastrofer i alla länder.

13.2 Integrera klimatåtgärder i politik, strategier och planering på nationell nivå.

13.3 Förbättra utbildningen, medvetenheten och den mänskliga och institutionella kapaciteten vad gäller begränsning av klimatförändringarna, klimatanpassning, begränsning av klimatförändringarnas konsekvenser samt tidig varning.

13.a Fullfölja det åtagande som de utvecklade länder som är parter i Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar gjort gällande en målsättning att till 2020 gemensamt mobilisera 100 miljarder US-dollar årligen från alla typer av källor för att tillgodose utvecklingsländernas behov vad gäller meningsfulla begränsningsåtgärder och insyn i genomförandet samt så snart som möjligt finansiera och operationalisera den gröna klimatfonden fullt ut.

13.b Främja mekanismer för att höja förmågan till effektiv klimatrelaterad planering och förvaltning i de minst utvecklade länderna, med särskilt fokus på kvinnor, ungdomar samt lokala och marginaliserade samhällen.

* Med beaktande av att Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar är det främsta internationella, mellanstatliga forumet för förhandlingar om hur världen ska hantera klimatförändringarna.

Mål 14. Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling

14.1 Till 2025 förebygga och avsevärt minska alla slagsföroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförselav näringsämnen.

14.2 Senast 2020 förvalta och skydda marina och kustnära ekosystem på ett hållbart sätt för att undvika betydande negativa konsekvenser, bland annat genom att stärka deras motståndskraft, samt vidta åtgärder för att återställa dem i syfte att uppnå friska och produktiva hav.

14.3 Minimera och åtgärda med havsförsurningens konsekvenser, bland annat genom ökat vetenskapligt samarbete på alla nivåer.

14.4 Senast 2020 införa en effektiv fångstreglering och stoppa överfiske, olagligt, orapporterat och oreglerat fiske liksom destruktiva fiskemetoder samt genomföra vetenskapligt baserade förvaltningsplaner i syfte att återställa fiskbestånden så snabbt som möjligt, åtminstone till de nivåer som kan producera maximalt hållbart uttag, fastställt utifrån deras biologiska egenskaper.

14.5 Senast 2020 skydda minst 10 procent av kust- och havsområdena, i överensstämmelse med nationell och internationell rätt och på grundval av bästa tillgängliga vetenskapliga rön.

14.6 Senast 2020 förbjuda vissa former av fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet och överfiske, avskaffa subventioner som bidrar till olagligt, orapporterat och oreglerat fiske och avstå från att införa nya sådana subventioner, med erkännande av att en ändamålsenlig och effektiv särskild och differentierad behandling av utvecklingsländerna och de minst utvecklade länderna bör vara en integrerad del av förhandlingarna om fiskesubventioner i Världshandelsorganisationen.

14.7 Till 2030 öka den ekonomiska nyttan för små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna av ett hållbart nyttjande av marina resurser, bland annat genom en hållbar förvaltning av fiske, vattenbruk och turism.

14.a Öka den vetenskapliga kunskapen, utveckla forskningsskapaciteten och överföra havsteknik, med hänsyn tagen till den mellanstatliga oceanografiska

kommissionens kriterier och riktlinjer för överföring av havsteknik (Criteria and Guidelines on the Transfer of Marine Technology), i syfte att skapa friskare hav och öka den marina biologiska mångfaldens bidrag till utvecklingen i utvecklingsländerna, i synnerhet i små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna.

14.b Säkerställa tillträde för småskaliga icke-industriella fiskare till marina resurser och marknader.

14.c Stärka bevarandet och hållbart nyttjande av haven och havsresurserna genom att genomföra internationell rätt, såsom den kommer till uttryck i Förenta nationernas havsrättskonvention (UNCLOS), som utgör den rättsliga ramen för bevarande och hållbart nyttjande av hav och havsresurser, vilket erinras om i punkt 158 i slutdokumentet The Future We Want från Förenta nationernas konferens om hållbar utveckling (Rio+20).

Mål 15. Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald

15.1 Till 2020 bevara, återställa och hållbart använda ekosystem på land och i sötvatten och deras ekosystemtjänster, särskilt skogar, våtmarker, berg och torra områden, i enlighet med de skyldigheter som anges i internationella överenskommelser.

15.2 Till 2020 främja genomförandet av hållbart brukande av alla typer av skogar, stoppa avskogningen, återställa utarmade skogar och kraftigt öka nybeskogningen och återbeskogningen i hela världen.

15.3 Till 2030 bekämpa ökenspridning, återställa förstörd mark och jord, inklusive mark som drabbats av ökenspridning, torka och översvämningar, samt sträva efter att uppnå en värld utan nettoförstörelse av mark.

15.4 Senast 2030 säkerställa att bevara bergsekosystemen, inklusive deras biologiska mångfald, i syfte att öka deras förmåga att producera nytta som behövs för en hållbar utveckling.

15.5 Vidta omedelbara och betydande åtgärder för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer, hejda förlusten av biologisk mångfald och senast 2020 skydda och förebygga utrotning av hotade arter.

15.6 Främja en rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid användning av genetiska resurser samt lämpligt tillträde till sådana resurser, i enlighet med internationella avtal.

15.7 Vidta omedelbara åtgärder för att stoppa tjuvjakt på och handel med skyddade djur- och växtarter och inrikta åtgärderna på både utbudet av och efterfrågan på olagliga produkter från vilda djur och växter.

15.8 Senast 2020 införa åtgärder för att förhindra införseln av invasiva främmande arter och avsevärt minska deras påverkan på land- och vattenekosystem samt kontrollera eller utrota prioriterade arter.

15.9 Senast 2020 integrera ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden i nationella och lokala planerings- och utvecklingsprocesser, strategier för fattigdomsminskning samt räkenskaper.

15.a Mobilisera och väsentligt öka de finansiella resurserna från alla källor för att bevara och hållbart nyttja den biologiska mångfalden och ekosystemen.

15.b Mobilisera betydande resurser från alla källor och på alla nivåer för att finansiera hållbart brukande av skogar och ge utvecklingsländerna lämpliga incitament att utveckla ett sådant bruk, inklusive för bevarande och återbeskogning.

15.c Öka det globala stödet till insatser för att bekämpa tjuvjakt på och illegal handel med skyddade arter, inklusive genom att öka möjligheterna till en hållbar försörjning i lokalsamhällena.

Mål 16 Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer

16.1 Avsevärt minska alla former av våld och dödligt våld överallt.

16.2 Eliminera övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld eller tortyr mot barn

16.3 Främja rättssäkerheten på nationell och internationell nivå samt säkerställa lika tillgång till rättvisa för alla.

16.4 Till 2030 avsevärt minska de olagliga finansiella flödena och vapenflödena, öka möjligheterna att återvinna och återfå stulna tillgångar samt bekämpa alla former av organiserad brottslighet.

16.5 Väsentligt minska alla former av korruption och mutor.

16.6 Bygga upp effektiva och transparenta institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer.

16.7 Säkerställa ett lyhört, inkluderande, deltagandebaserat och representativt beslutsfattande på alla nivåer.

16.8 Utvidga och stärka utvecklingsländernas deltagande i institutionerna för global styrning.

16.9 Senast 2030 tillhandahålla juridisk identitet för alla, inklusive födelseregistrering.

16.10 Säkerställa allmän tillgång till information och skydda grundläggande friheter, i enlighet med nationell lagstiftning och internationella avtal.

16.a Stärka berörda nationella institutioner, bland annat genom internationellt samarbete, i syfte att bygga upp kapacitet på alla nivåer, i synnerhet i utvecklingsländerna, för att förebygga våld och bekämpa terrorism och brottslighet.

16.b Verka för och genomdriva icke-diskriminerande lagstiftning och politik för en hållbar utveckling.

Mål 17. Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling

Finansiering

17.1 Stärka den inhemska resursmobiliseringen, inklusive genom internationellt stöd till utvecklingsländerna, för att förbättra den inhemska kapaciteten att ta upp skatter och andra intäkter.

17.2 De utvecklade länderna ska fullt ut fullfölja sina åtaganden i fråga om offentligt utvecklingsbistånd, inklusive många utvecklade länders åtagande att nå målet att ge 0,7 procent av BNI till utvecklingsländer och 0,15–0,20 procent av BNI till de minst utvecklade länderna. De länder som ger offentligt utvecklingsbistånd uppmanas att överväga att fastställa ett mål om att ge minst 0,20 procent av BNI till de minst utvecklade länderna.

17.3 Mobilisera additionella finansiella resurser till utvecklingsländerna från många olika källor.

17.4 Bistå utvecklingsländerna att uppnå en långsiktigt hållbar skuldsättning genom en samordnad politik som syftar till att, när så är lämpligt, främja skuldfinansiering, skuldlättnad och skuldomstrukturerer samt åtgärda kraftigt skuldtunga fattiga länders utlandsskuld för att minska skuldbördan.

17.5 Anta och genomföra investeringsfrämjande regleringar för de minst utvecklade länderna.

Teknologi

17.6 Stärka nord–syd-samarbetet, syd–syd-samarbetet och det regionala och internationella trepartssamarbetet kring och tillgången till vetenskap, teknik och innovation samt öka kunskapsutbytet på gemensamt överenskomna villkor, inklusive genom förbättrad samordning mellan befintliga mekanismer, i synnerhet på FN-nivå, och genom en global mekanism för teknikfrämjande.

17.7 Främja utveckling, överföring och spridning av miljövänlig teknik till utvecklingsländerna på gynnsamma villkor, inklusive koncessions- och förmånsvillkor, på villkor som överenskomits mellan parterna. **17.8** Senast 2017 fullt ut operationaliserat teknik-

banken och mekanismen för kapacitetsuppbyggnad inom vetenskap, teknik och innovation för de minst utvecklade länderna samt öka användningen av gynnsam teknik, i synnerhet informations- och kommunikationsteknik.

Kapacitetsuppbyggnad

17.9 Öka det internationella stödet för genomförande av effektiv och riktad kapacitetsuppbyggnad i utvecklingsländerna till stöd för nationella planer för att genomföra alla målen för hållbar utveckling, inklusive genom samarbete nord–syd och syd–syd samt trepartssamarbete.

Handel

17.10 Främja ett universellt, regelbaserat, öppet, icke-diskriminerande och rättvist multilateralt handelssystem inom ramen för Världshandelsorganisationen, inklusive genom att slutföra förhandlingarna enligt utvecklingsagendan från Doha.

17.11 Avsevärt öka utvecklingsländernas export, i synnerhet i syfte att fördubbla de minst utvecklade ländernas andel av den globala exporten till 2020.

17.12 Se till att alla de minst utvecklade länderna inom fastställda tidsramar bereds varaktigt tull- och kvotfritt marknadstillträde, i överensstämmelse med Världshandelsorganisationens beslut, inklusive genom att säkerställa att preferentiella ursprungsregler som gäller för import från de minst utvecklade länderna är genomskinliga och enkla, samt bidra till att underlätta marknadstillträde.

Systemfrågor

Politisk och institutionell samstämmighet

17.13 Öka den makroekonomiska stabiliteten i världen, bland annat genom politisk samordning och samstämmig politik.

17.14 Föra en mer samstämmig politik för hållbar utveckling.

17.15 Respektera varje lands politiska handlingsutrymme och ledarskap att fastställa och genomföra politik för fattigdomsutrotning och hållbar utveckling.

Partnerskap mellan flera parter

17.16 Stärka det globala partnerskapet för hållbar utveckling och komplettera det med partnerskap mellan flera parter som mobiliserar och utbyter kunskap, expertis, teknik och finansiella resurser, för att bidra till att målen för hållbar utveckling nås i alla länder, i synnerhet utvecklingsländer.

17.17 Uppmuntra och främja effektiva offentliga och offentlig-privata partnerskap samt partnerskap inom det civila samhället vilka bygger på erfarenheterna från andra partnerskap och deras finansieringsstrategier.

Data, övervakning och ansvarsskyldighet

17.18 Till 2020 öka stödet för kapacitetsuppbyggnad till utvecklingsländerna, inklusive de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling, för att avsevärt öka tillgången på aktuella och tillförlitliga uppgifter av hög kvalitet, uppdelade efter inkomst, kön, ålder, ras, etnicitet, migrationsstatus, funktionsnedsättning, geografisk plats och andra nationellt relevanta aspekter.

17.19 Till 2030 bygga vidare på befintliga initiativ för att utveckla mått på framsteg som görs mot hållbar utveckling som kompletterar BNP samt stödja uppbyggnad av statistisk kapacitet i utvecklingsländerna.

Medel för genomförande och det globala partnerskapet

60. Vi bekräftar vårt kraftfulla åtagande att genomföra denna nya agenda fullt ut. Vi erkänner att vi inte kommer att kunna nå våra ambitiösa mål och delmål utan ett återvitaliserat och förstärkt globalt partnerskap och i motsvarande grad ambitiösa genomförandemedel. Det återvitaliserade globala partnerskapet kommer att underlätta ett intensivt globalt engagemang till stöd för genomförandet av alla mål och delmål genom att sammanföra regeringar, det civila samhället, den privata sektorn, FN-systemet och andra aktörer samt genom att mobilisera alla tillgängliga resurser.

61. Agendans mål och delmål behandlar de medel som krävs för att förverkliga våra gemensamma ambitioner. Delmålen om genomförandemedel under varje mål för hållbar utveckling och mål 17, vilka behandlas ovan, är centrala för att förverkliga vår agenda och är lika viktiga som övriga mål och delmål. Vi ska prioritera dem lika högt i våra genomförandeinsatser och inom ramen för de globala indikatorerna för övervakning av våra framsteg.

62. Denna agenda, inklusive målen för hållbar utveckling, kan uppfyllas inom ramen för ett återvitaliserat globalt partnerskap för hållbar utveckling med stöd av den konkreta politik och de konkreta åtgärder var huvuddrag beskrivs i Addis Abeba-handlingsplanen, som är en integrerad del av Agenda 2030 för hållbar utveckling. Addis Abeba-handlings-

planen understöder och kompletterar 20300-agendans delmål i fråga om genomförandemedel och hjälper att sätta in dem i sitt sammanhang. Den behandlar inhemska offentliga resurser, inhemska och internationell privat affärsverksamhet och finansiering, internationellt utvecklingssamarbete, internationell handel som utvecklingsmotor, skuldsättning och hållbar skuldsättning, hantering av systemfrågor samt vetenskap, teknik, innovation och kapacitetsuppbyggnad, jämte data, övervakning och uppföljning.

63. Sammanhållna och nationellt ägda strategier för hållbar utveckling som understöds av integrerade nationella finansieringsramverk kommer att vara medelpunkten i våra insatser. Vi utrepar att varje land har huvudansvaret för sin egen ekonomiska och sociala utveckling och att den roll som spelas av nationell politik och nationella utvecklingsstrategier inte kan betonas nog. Vi kommer att respektera varje lands politiska handlingsutrymme och ledarskap att genomföra politik för fattigdomsutrotning och hållbar utveckling, samtidigt som tillämpliga internationella regler och åtaganden iakttas. På samma gång behöver nationella utvecklingsinsatser understödjas av en gynnsam internationell ekonomisk miljö, där världshandelssystemet och de monetära och finansiella systemen är samstämmiga och stöttar varandra, samt förstärkt och förbättrad global ekonomisk styrning. Processer för att utveckla och

underlätta tillgången på lämplig kunskap och teknik globalt, liksom kapacitetsuppbyggnad, är också avgörande. Vi åtar oss att eftersträva politisk samstämmighet och en gynnsam miljö för hållbar utveckling på alla nivåer och av alla aktörer samt att ingjuta ny kraft i det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

64. Vi stöder genomförandet av tillämpliga strategier och handlingsprogram, däribland Istanbuldeklarationen och handlingsprogrammet från Istanbul, slutdokumentet från den tredje internationella konferensen om små önationer under utveckling (SIDS Accelerated Modalities of Action (SAMOA) Pathway) och handlingsprogrammet från Wien för kustlösa utvecklingsländer för årtiondet 2014-2024, samt bekräftar vikten av att stödja Afrikanska unionens Agenda 2063 och programmet Nytt partnerskap för Afrikas utveckling, som alla är väsentliga för den nya agendan. Vi erkänner den stora utmaningen att uppnå varaktig fred och hållbar utveckling i länder som befinner sig i eller nyligen har genomgått en konflikt.

65. Vi erkänner att medelinkomstländerna fortfarande står inför betydande utmaningar för att uppnå en hållbar utveckling. I syfte att se till att de landvinningar som har gjorts hittills blir bestående, bör insatserna för att ta itu med pågående utmaningar stärkas genom utbyte av erfarenheter, förbättrad samordning samt

bättre och riktat stöd från FN:s utvecklingssystem, de internationella finansiella institutionerna, regionala organisationer och andra berörda parter.

66. Vi understryker att det för alla länder gäller att offentlig politik och mobilisering och effektiv användning av inhemska resurser, understrukna principen om nationellt ägarskap, är centrala inslag i vår gemensamma strävan mot hållbar utveckling, inklusive målen om hållbar utveckling. Vi erkänner att inhemska resurser först och främst genereras genom ekonomisk tillväxt understödd av en gynnsam miljö på alla nivåer.

67. Privat affärsverksamhet och innovation samt privata investeringar är viktiga drivkrafter bakom produktivitet, inklusive ekonomisk tillväxt och skapande av arbetstillfällen. Vi är medvetna om den mångskiftande karaktären hos den privata sektorn, som rymmer såväl mikroföretag som kooperativ och multinationella företag. Vi uppmanar alla företag att använda sin kreativitet och innovationsförmåga för att lösa utmaningar som står i samband med hållbar utveckling. Vi kommer att främja en dynamisk och väl fungerande företagssektor, samtidigt som vi skyddar arbetstagarnas rättigheter samt miljö- och hälsonormer i enlighet med tillämpliga internationella standarder och avtal samt andra pågående initiativ i detta hänseende, såsom de vägledande principerna för företag och mänskliga rättigheter och Internationella arbetsorganisationens arbetsnormer, konventionen om barnets rättigheter samt centrala multilaterala miljöavtal, för parterna i dessa avtal.

68. Internationell handel är en motor för inkluderan-

de ekonomisk tillväxt och fattigdomsminskning och bidrar till att främja en hållbar utveckling. Vi kommer att fortsätta att verka för ett universellt, regelbaserat, öppet, genomblickbart, förutsägbart, inkluderande, icke-diskriminerande och rättvist multilateralt handelssystem inom ramen för Världshandelsorganisationen (WTO), liksom meningsfull handelsliberalisering. Vi uppmanar alla medlemmar av Världshandelsorganisationen att fördubbla sina ansträngningar för att skyndsamt slutföra förhandlingarna om utvecklingsagendan från Doha. Vi fäster stor vikt vid att tillhandahålla handelsrelaterad kapacitetssupplemang till utvecklingsländerna, däribland afrikanska länder, de minst utvecklade länderna, kustlösa utvecklingsländer, små önationer under utveckling samt medelinkomstländer, bland annat för att främja regional ekonomisk integration och sammanlänkning.

69. Vi erkänner behovet att hjälpa utvecklingsländerna att uppnå en långsiktigt hållbar skuldsättning genom en samordnad politik som syftar till att, när så är lämpligt, främja skuldfinansiering, skuldlättnad, skuldstrukturering och klok skuldförvaltning. Många länder är fortsatt sårbara för skuldkriser och andra befinner sig mitt i en kris, däribland ett antal minst utvecklade länder, små önationer under utveckling och några utvecklade länder. Vi upprepar att kredittagare och kreditgivare måste arbeta tillsammans för att förebygga och lösa ohållbara skuldsituationer. Det är de upplägnade ländernas ansvar att upprätthålla hållbara skuldnivåer. Vi är dock medvetna om att även långivarna har ett ansvar att låna ut på ett sätt som inte undergräver håll-

barheten i ett lands skuldsättning. Vi kommer att hjälpa till att upprätthålla en hållbar skuldsättning i de länder som har erhållit skuldlättnader och uppnått hållbara skuldnivåer.

70. Vi lanserar härmed en mekanism för teknikfrämjande, vilken inrättades genom Addis Abeba-handlingsplanen, i syfte att understödja målen för hållbar utveckling. Mekanismen för teknikfrämjande kommer att grunda sig på ett flerpartssamarbete mellan medlemsstaterna, det civila samhället, den privata sektorn, forskarvärlden, Förenta nationernas enheter och andra berörda parter och kommer att bestå av en interinstitutionell arbetsgrupp inom Förenta nationerna för vetenskap, teknik och innovation som främjar målen för hållbar utveckling samt en Internetbaserad plattform.

- Förenta nationernas interinstitutionella arbetsgrupp för vetenskap, teknik och innovation som främjar målen för hållbar utveckling kommer att verka för samordning, samstämmighet och samarbete inom FN-systemet i vetenskaps-, teknik- och innovationsrelaterade frågor och därigenom öka synergierna och effektiviteten, i synnerhet för att stärka initiativ till kapacitetssupplemang. Arbetsgruppen kommer att utnyttja befintliga resurser. Den kommer att arbeta tillsammans med tio företrädare från det civila samhället, den privata sektorn och forskarvärlden för att förbereda mötena i flerpartsforumet för vetenskap, teknik och innovation som främjar

målen för hållbar utveckling, liksom med att utveckla och driftsätta den Internetbaserade plattformen, inklusive att utarbeta förslag om formerna för forumet och den Internetbaserade plattformen. De tio företrädarna utses av generalsekreteraren för en tid av två år. Arbetsgruppen kommer att vara öppen för deltagande av Förenta nationernas alla organ, fonder och program samt det ekonomiska och sociala rådets specialkommissioner och kommer inledningsvis att bestå av de enheter som för närvarande ingår i den informella arbetsgruppen för teknikfrämjande, nämligen avdelningen för ekonomiska och sociala frågor, Förenta nationernas miljöprogram, UNIDO, Förenta nationernas organisation för industriell utveckling, Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur, UNCTAD, Internationella teleunionen, WIPO samt Världsbanken.

- Den Internetbaserade plattformen kommer att användas för att göra en utförlig kartläggning av samt fungera som inkörsport till information om befintliga initiativ, mekanismer och program, inom och utom Förenta nationerna. Den Internetbaserade plattformen kommer också att underlätta tillgången till information, kunskap och erfarenhet samt bästa praxis och tidigare lärdomar i fråga om initiativ och politik för vetenskaps-, teknik- och innovationsfrämjande. Den Internetbaserade plattformen kommer även att underlätta spridningen av relevanta öppettillgängliga vetenskapliga publikationer som produceras i världen.

Den Internetbaserade plattformen kommer att utvecklas på grundval av en oberoende teknisk bedömning som tar hänsyn till bästa praxis och tidigare lärdomar från andra initiativ, inom och utom Förenta nationerna, i syfte att säkerställa att den kompletterar, underlättar tillgången till och ger adekvat information om befintliga vetenskaps-, teknik- och innovationsplattformar, för att undvika dubbelarbete och öka synergierna.

- Flerpartsforumet för vetenskap, teknik och innovation som främjar målen för hållbar utveckling kommer att sammankallas en gång per år, för en tid av två dagar, för att diskutera vetenskaps-, teknik- och innovationssamarbete kring tematiska områden för genomförandet av målen för hållbar utveckling, varvid alla berörda parter kan bidra aktivt inom sitt sakområde. Forumet kommer att utgöra en mötesplats för att underlätta interaktion, kontakter och nätverkande mellan berörda parter och flerpartspartner-skap i syfte att identifiera och analysera tekniska behov och brister, inklusive i fråga om samarbete, innovation och kapacitetsuppbyggnad på det vetenskapliga området, liksom i syfte att bidra till att underlätta utveckling, överföring och spridning av teknik av betydelse för målen för hållbar utveckling. Forumets möten kommer att sammankallas av det ekonomiska och sociala rådets ordförande före mötena i det politiska högnivåforumet under det ekonomiska och sociala rådets ledning eller, alternativt, i anslutning till andra lämpliga forum eller konferen-

ser, med hänsyn tagen till det tema som ska behandlas och i samarbete med arrangörerna av de andra forumen eller konferenserna. Forumets möten kommer att ledas av två medlemsstater och resultera i en sammanfattning av de förda diskussionerna från de två ordförandeskapen, som ett bidrag till den politiska högnivågruppens möten inom ramen för uppföljningen och översynen av genomförandet av utvecklingsagendan efter 2015.

- Den politiska högnivågruppens möten kommer att underbyggas av sammanfattningen från flerpartsforumet. Temana för nästföljande flerpartsforum för vetenskap, teknik och innovation som främjar målen för hållbar utveckling kommer att betänkas av det politiska högnivåforumet för hållbar utveckling, med hänsyn tagen till sakkuningsynpunkter från arbetsgruppen.

71. Vi upprepar att denna agenda samt målen och delmålen för hållbar utveckling, inklusive genomförandemedlen, är universella, odelbara och sammankopplade med varandra.

Uppföljning och översyn

72. Vi åtar oss att medverka i en systematisk uppföljning och översyn av genomförandet av denna agenda under de kommande 15 åren. Ett robust, frivilligt, effektivt, deltagandebaserat, transparent och integrerat ramverk för uppföljning och översyn kommer på ett avgörande sätt att bidra till genomförandet samt hjälpa länderna att maximera och följa framstegen med att genomföra denna agenda i syfte att säkerställa att ingen lämnas utanför.

73. Genom att uppföljningen och översynen sker på nationell, regional och global nivå kommer den att främja ansvarsskyldighet gentemot våra medborgare, understödja effektivt internationellt samarbete för att uppnå denna agenda samt främja utbyten av bästa praxis och ömsesidigt lärande. Den kommer att mobilisera stöd för att övervinna gemensamma utmaningar och identifiera nya och framväxande frågeställningar. Eftersom agendan är universell är det viktigt med ömsesidigt förtroende och ömsesidig förståelse mellan alla nationer.

74. Uppföljnings- och översynsprocesser på alla nivåer kommer att vägledas av följande principer:

a) De kommer att vara frivilliga och landsledda, ta hänsyn till att omständigheterna, kapaciteten och utvecklingsnivån skiljer sig åt nationellt samt respektera politiskt handlingsutrymme och poli-

tiska prioriteringar. Eftersom nationellt ägarskap är centralt för att uppnå en hållbar utveckling, kommer resultatet av processer på nationell nivå att utgöra underlag för översyner på regional och global nivå, givet att den globala översynen i första hand kommer att grunda sig på nationella officiella uppgiftskällor.

b) De kommer att följa framstegen i genomförandet av de universella målen och delmålen, inklusive medlen för genomförande i alla länder på ett sätt som respekterar deras universella, integrerade och sammanhängande natur och de tre dimensionerna av hållbar utveckling.

c) De kommer att upprätthålla en mer långsiktig inriktning, identifiera landvinningar, utmaningar, brister och avgörande framgångsfaktorer samt hjälpa länderna att göra underbyggda politiska val. De kommer att stödja mobiliseringen av de nödvändiga genomförandemedlen och partnerskapen, understödja identifieringen av lösningar och bästa praxis samt främja det internationella utvecklingssystemets samordning och effektivitet.

d) De kommer att vara öppna, inkluderande, deltagandebaserade och transparenta för alla människor och kommer att understödja rap-

porteringen av alla berörda parter.

e) De kommer att sätta människan i centrum, ta hänsyn till jämställdhetsaspekter, respektera mänskliga rättigheter och särskilt fokusera på de fattigaste, de mest utsatta och dem som ligger längst efter.

f) De kommer att bygga vidare på eventuella befintliga plattformar och processer, undvika dubbelarbete och ta hänsyn till förhållandena, kapaciteten, behoven och prioriteringarna på nationell nivå. De kommer att utvecklas med tiden för att ta hänsyn till framväxande frågeställningar och utvecklingen av nya metoder, samt minimera rapporteringsbördan på de nationella förvaltningarna.

g) De kommer att vara rigorösa och evidensbaserade, underbyggda av landsledda utvärderingar och data som är av hög kvalitet, tillgängliga, aktuella, tillförlitliga och disaggregerade efter inkomst, kön, ålder, ras, etnicitet, migrationsstatus, funktionsnedsättning och geografisk plats samt andra nationellt relevanta aspekter.

h) De kommer att kräva ökat stöd för kapacitetssuppleering till utvecklingsländerna, inklusive förstärkning av nationella statistiksystem och utvärderingsprogram, särskilt

i afrikanska länder, de minst utvecklade länderna, små önationer under utveckling, kustlösa utvecklingsländer samt medelinkomstländer.

i) De kommer att åtnjuta FN-systemets och andra multilaterala institutioners aktiva stöd.

75. Målen och delmålen kommer att följas upp och ses över med hjälp av en uppsättning globala indikatorer. Dessa kommer att kompletteras av indikatorer på regional och nationell nivå som utarbetas av medlemsstaterna jämför resultaten av arbete som genomförs för att utarbeta jämförelsetal för de delmål för vilka det ännu inte finns nationella och globala jämförelseuppgifter. Ramverket av globala indikatorer, som kommer att utarbetas av den interinstitutionella expertgruppen för målen för hållbar utveckling (IAEG-SDGs), kommer att godkännas av den statistiska kommissionen senast i mars 2016 och därefter antas av det ekonomiska och sociala rådet samt generalförsamlingen, i överensstämmelse med befintliga mandat. Detta ramverk kommer att vara enkelt och ändå robust, behandla alla mål och delmål för hållbar utveckling, inklusive medel för genomförande, samt bevara den politiska balansen, integrationen och ambitionsnivån i dessa.

76. Vi kommer att stödja utvecklingsländerna, särskilt afrikanska länder, de minst utvecklade länderna, små önationer under utveckling och kustlösa utvecklingsländer, att stärka kapaciteten hos nationella statistikbyråer och datasystem för att garantera tillgången till aktuella, tillförlitliga och disaggregerade uppgifter av hög kvalitet. Vi kommer

att främja en genomblickbar och ansvarsfull utökning av lämpligt offentlig–privat samarbete för att utforska det bidrag som kan komma från en mängd olika uppgifter, däribland information från jordobservation samt geospatial information, samtidigt som det nationella ägarskapet säkras när det gäller att understödja och följa framsteg.

77. Vi åtar oss att medverka fullt ut i genomförandet av regelbundna och inkluderande översyner av framstegen på subnationell, nationell, regional och global nivå. Vi kommer i möjligaste mån att utnyttja befintliga nätverk av institutioner och mekanismer för uppföljning och översyn. De nationella rapporterna kommer att medge bedömningar av framstegen samt identifiera utmaningar på regional och global nivå. Till sammans med regionala dialoger och globala översyner kommer de att underbygga rekommendationerna för uppföljning på olika nivåer.

Nationell nivå

78. Vi uppmanar alla medlemsstater att snarast möjligt utarbeta ambitiösa nationella handlingsprogram för det samlade genomförandet av denna agenda. Dessa kan understödja övergången till målen för hållbar utveckling och bygga på befintliga planeringsinstrument, såsom nationella utvecklingsstrategier och strategier för hållbar utveckling, när så är lämpligt.

79. Vi uppmanar även medlemsstaterna att genomföra regelbundna och inkluderande landsledda och landsstyrda översyner av framstegen på nationell och subnationell nivå. Sådana översyner bör stödja sig på bidrag från

ursprungsfolk, det civila samhället, den privata sektorn och andra berörda parter, i överensstämmelse med förhållandena, politiken och prioriteringarna på nationellt nivå. De nationella parlamenten och andra institutioner kan också stödja dessa processer.

Regional nivå

80. Där så är lämpligt kan uppföljningen och översynen på regional och subregional nivå erbjuda goda möjligheter att lära av varandra, bland annat genom frivilliga översyner, utbyte av bästa praxis samt diskussion om gemensamma mål. Vi välkomnar i detta avseende regionala och subregionala kommissioners och organisationers samarbete. Inkluderande regionala processer kommer att stödja sig på översyner på nationell nivå och bidra till uppföljningen och översynen på global nivå, inklusive i det politiska högnivåforumet för hållbar utveckling.

81. Vi erkänner vikten av att bygga vidare på befintliga uppföljnings- och översynsmekanismer på regional nivå samt att medge tillräckligt politiskt handlingsutrymme och uppmanar därför alla medlemsstater att identifiera det lämpligaste regionala forumet att medverka i. Förenta nationernas regionala kommissioner uppmanas att fortsätta stödja medlemsländerna i detta hänseende.

Global nivå

82. Det politiska högnivåforumet kommer att ha en central roll genom att övervaka ett nätverk av uppföljnings- och översynsprocesser på global nivå och kommer att arbeta i samstämmighet tillsammans med generalförsamlingen, ekonomiska och sociala rådet samt andra berörda organ och forum, i enlighet med befintliga mandat. Det kommer att underlätta utbyte av erfarenheter, inklusive framgångar, utmaningar och tidigare lärdomar, och ge politiskt ledarskap, vägledning och rekommendationer för uppföljning. Det kommer att främja systemomfattande samstämmighet i och samordning av politiken för hållbar utveckling. Forumet bör se till att agendan förblir relevant och ambitiös och bör fokusera på att bedöma framsteg, landvinningar och utmaningar som utvecklade länder och utvecklingsländer står inför liksom på nya och framväxande frågeställningar. Effektiva kopplingar kommer att göras till uppföljnings- och översynsarrangemang inom ramen alla Förenta nationernas relevanta konferenser och processer, inklusive om de minst utvecklade länderna, små önationer under utveckling och kustlösa utvecklingsländer.

83. Uppföljningen och översynen i det politiska högnivåforumet kommer att underbyggas av en årlig lägesrapport om målen för hållbar utveckling. Denna utarbetas av generalsekreteraren i samarbete med FN-systemet på grundval av ramverket av globala indikatorer, uppgifter som produceras av nationella statistiksystem och information som insamlas på regional nivå. Det politiska högnivåforumet kommer även att hämta information från den glo-

bala rapporten om hållbar utveckling (Global Sustainable Development Report), som ska stärka kontaktytan mellan vetenskap och politik och som skulle kunna utgöra ett kraftfullt evidensbaserat instrument i de politiska beslutsfattarnas arbete för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling. Vi uppmanar ekonomiska och sociala rådets ordförande att genomföra en samrådsprocess om den globala rapportens omfattning, metod och frekvens samt förhållande till lägesrapporten. Resultatet av detta samråd bör återspeglas i ministerförklaringen från det politiska högnivåforumets session 2016.

84. Det politiska högnivåforumet under ekonomiska och sociala rådets ledning ska utföra regelbundna översyner i överensstämmelse med generalförsamlingens resolution 67/290. Översynerna kommer att vara frivilliga, även om rapportering uppmuntras, och omfatta såväl utvecklade länder och utvecklingsländer som Förenta nationernas berörda enheter och andra berörda parter, däribland det civila samhället och den privata sektorn. De ska vara statsledda och innefatta ministrar och andra berörda deltagare på hög nivå. De ska utgöra en plattform för partnerskap, bland annat genom deltagande av viktiga samhällsgrupper.

85. Även tematiska översyner av de framsteg som görs mot målen för hållbar utveckling, inklusive övergripande frågor, kommer att äga rum i det politiska högnivåforumet. Dessa kommer att understödjas av översyner av ekonomiska och sociala rådets specialkommissioner och andra mellanstatliga organ och forum, vilka bör återspegla såväl målens integrerade natur som det inbör-

des sambandet mellan dem. De kommer att involvera alla berörda parter samt, då så är möjligt, beaktas i och anpassas efter det politiska högnivåforumets cykel.

86. Vi välkomnar den i enlighet med Addis Abeba-handlingsplanen särskilda uppföljningen och översynen av utvecklingsfinansieringens resultat och alla medel för genomförande av målen för hållbar utveckling, vilken är integrerad med denna agendas uppföljnings- och översynsram. De mellanstatligt överenskomna slutsatserna och rekommendationerna från ekonomiska och sociala rådets årliga forum för utvecklingsfinansiering kommer att födas in i den samlade uppföljningen och översynen av genomförandet av denna agenda i det politiska högnivåforumet.

87. Vid mötena vart fjärde år under generalförsamlingens ledning kommer det politiska högnivåforumet att ge politisk vägledning på hög nivå om agendan och dess genomförande, identifiera framsteg och framväxande utmaningar samt mobilisera ytterligare åtgärder för att påskynda genomförandet. Nästa politiska högnivåforum under generalförsamlingens ledning kommer att hållas 2019, varvid mötescykeln följaktligen nollställs, i syfte att maximera samstämmigheten med den fyraåriga övergripande politiska översynsprocessen (Quadrennial Comprehensive Policy Review, QCPR).

88. Vi betonar även vikten av systemomfattande strategisk planering, genomförande och rapportering i syfte att garantera ett samstämmigt och integrerat stöd till genomförandet av den nya agendan från FN:s utvecklingssystem. Berörda styrorgan bör vidta åtgärder för att se över så-

dant genomförandestöd och för att rapportera om framsteg och hinder. Vi välkomnar den pågående dialogen i ekonomiska och sociala rådet om vilken roll FN:s utvecklingssystem ska ha på längre sikt och ser fram emot att agera på lämpligt sätt i dessa frågor.

89. Det politiska högnivåforumet kommer att stödja deltagande i uppföljnings- och överynsprocesser av de viktiga samhällsgrupperna och andra berörda parter i överensstämmelse med resolution 67/290. Vi uppmanar dessa aktörer att rapportera om sitt bidrag till agendans genomförande.

90. Vi uppmanar generalsekreteraren att i samråd med medlemsstaterna utarbeta en rapport, för behandling under generalförsamlingens sjuttionde session inför det politiska högnivåforumets möte 2016, som redogör för avgörande milstolpar på vägen mot en samstämmig, effektiv och inkluderande uppföljning och översyn på global nivå. Rapporten bör inbegripa ett förslag om de organisatoriska arrangemangen för statsledda översyner i det politiska högnivåforumet under ekonomiska och sociala rådets ledning, inklusive rekommendationer om frivilliga gemensamma riktlinjer för rapportering. Den bör klargöra institutionella ansvarsområden och ge vägledning i fråga om årliga teman, en ordningsföljd för tematiska översyner samt olika alternativ för periodiska översyner för det politiska högnivåforumet.

91. Vi bekräftar vårt orubbliga åtagande att uppnå denna agenda och använda den fullt ut för att förändra vår värld till det bättre till 2030.

Regeringskansliet
Växel: 08-405 10 00
Stockholm

Statens offentliga utredningar 2019

Kronologisk förteckning

1. Santiagokonventionen mot organhandel. S.
2. Ingen regel utan undantag – en trygg sjukförsäkring med människan i centrum. S.
3. Effektivt, tydligt och träffsäkert – det statliga åtagandet för framtidens arbetsmarknad. A.
4. Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle. U.
5. Tid för trygghet. A.
6. En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan. U.
7. Skogsbränderna sommaren 2018. Ju.
8. Kamerabevakning i kollektivtrafiken – ett enklare förfarande. Ju.
9. Privat initiativrätt – planintressentens medverkan vid detaljplaneläggning. N.
10. Stöd för validering eller kompetensåtgärder i samband med korttidsarbete. Fi.
11. Biojet för flyget. M.
12. Nya befogenheter på konsumentskyddsområdet. Fi.
13. Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet. Fi.

Statens offentliga utredningar 2019

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Effektivt, tydligt och träffsäkert
– det statliga åtagandet för framtidens
arbetsmarknad. [3]

Tid för trygghet. [5]

Finansdepartementet

Stöd för validering eller kompetensåtgärder
i samband med korttidsarbete. [10]

Nya befogenheter på
konsumentskyddsområdet. [12]

Agenda 2030 och Sverige: Världens
utmaning – världens möjlighet. [13]

Justitiedepartementet

Skogsbränderna sommaren 2018. [7]

Kamerabevakning i kollektivtrafiken – ett
enklare förfarande. [8]

Miljö- och energidepartementet

Biojet för flyget. [11]

Näringsdepartementet

Privat initiativrätt – planintressentens
medverkan vid detaljplanläggning. [9]

Socialdepartementet

Santiagokonventionen mot organhandel. [1]

Ingen regel utan undantag – en trygg
sjukförsäkring med människan i
centrum. [2]

Utbildningsdepartementet

Framtidsval – karriärvägledning för
individ och samhälle. [4]

En långsiktig, samordnad och dialog-
baserad styrning av högskolan. [6]